Vsevolod Garschin

Den røde blomst

Samlede fortællinger

Vsevolod Garschin

Den røde blomst

Samlede fortællinger

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Vsevolod Garschin: *Den røde blomst – Samlede fortællinger* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden (undtagen muligvis Mexico).

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Vsevolod Garschin: *Den røde blomst – Samlede fortællinger* is based upon sources in the public domain worldwide (except maybe Mexico).

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Fire dage

Jeg erindrer, hvorledes vi løb gennem skoven, hvorledes kuglerne peb, hvorledes de afbrækkede grene faldt, og hvorledes vi sled os gennem hvidtjørnkrattet. Skuddene blev tættere og tættere. Gennem skovens ydre rand sås her og der noget rødt, som blinkede. Sidorov, en ung soldat af det første kompagni ("hvorledes var han kommet i vor afdeling?" fo'r mig som et lyn gennem hovedet) satte sig pludselig ned på jorden og så tavs på mig med store, forskrækkede øjne. Blod strømmede ud af munden på ham. Ja, jeg husker det godt. Jeg husker også, hvorledes jeg så – *ham*, næsten ved yderkanten af skoven i et tæt krat. Det var en stor, tyk tyrker; men jeg løb lige på ham, skønt jeg var svag og følte mig syg. Der lød et smæld, noget uhyre stort, syntes jeg, fo'r forbi mig; det drønede i mine øren. "Det var ham, som skød på mig!" tænkte jeg. Med et rædselsskrig klemte han sig dog med ryggen op i det tætte hvidtjørnkrat. Han kunne jo være gået omkring krattet; af ren og skær skræk huskede han det dog ikke, men krøb over tornegrenene. Med et slag slog jeg geværet ud af hånden på ham og derpå stødte jeg til med min bajonet. Først lød der et brøl, og derpå en stønnen. Så løb jeg videre. Vore soldater råbte hurra, faldt, skød. Jeg husker, at jeg også affyrede nogle skud, da jeg var kommet frem på sletten ud af skoven. Pludselig lød hurraråbene stærkere, og vi rykkede pludselig frem alle sammen; dvs. ikke *vi*, men vore folk, for jeg blev tilbage. Det forekom mig så forunderligt. Endnu forunderligere var det, at alt med et forsvandt; alle skrig og skud hørte op. Jeg hørte intet, men så kun noget blåt; det måtte være himlen. Så forsvandt også den.

Jeg har aldrig været i en så forunderlig situation. Jeg synes, at jeg ligger på jorden og foran mig kun ser et lidet stykke jord. Nogle græsstrå, en myre, som med hovedet nedad kryber ned over et af stråene, nogle strå af gammelt græs fra forrige år – det er hele den verden, jeg ser. Og det er kun med det ene øje, at jeg kan se dette, for det andet blev holdt fast tillukket af noget hårdt, sandsynligvis af den gren, som mit hoved lå støttet til. Jeg lå skrækkelig ubekvemt, jeg ville bevæge mig; men jeg kunne slet ikke forstå, hvorfor jeg ikke var i stand til det. Således går tiden. Jeg hører græshoppernes surren, biernes summen. Intet mere. Til sidst får jeg med største anstrengelse min højre hånd fri og prøver at rejse mig op på knæene ved at stemme begge hænder mod jorden.

Som et lyn farer noget skarpt hurtigt gennem mit legeme, fra knæene til brystet og op til hovedet, og jeg falder atter ned. Det blev igen mørkt for mig; jeg ser intet mere.

Jeg vågnede. Hvorfor ser jeg stjernerne lyse så klart på Bulgariens mørkeblå himmel? Er jeg da ikke i mit telt? Hvorfor er jeg krøbet ud af det? Jeg gør en bevægelse og føler en pinefuld smerte i benene.

Ja, jeg er såret i slaget. Mon det er farligt eller ikke? Jeg føler med hånden på benet der, hvor det gør ondt. Både det højre og det venstre ben er dække med størknet blod. Det gjorde endnu mere ondt, når jeg rørte ved dem. Det er ligesom tandpine; en vedvarende smerte, der trænger lige ind i sjælen. Det suser for mine øren, hovedet er tungt. Uklart fatter jeg, at jeg er såret i begge ben. Men hvad kan dette betyde? Hvorfor har man ikke

fundet mig? Tyrkerne har vel ikke slået vore folk? Jeg begynder nu at erindre, hvad der var foregået med mig, i begyndelsen dunkelt, så klarere og klarere, og jeg kommer til den slutning, at vi slet ikke var slået. Hvorfor jeg er faldet – det husker jeg forresten ikke; men det erindrer jeg, at alle løb fremad; det kunne jeg ikke, men så kom noget blåt for mine øjne – og det netop på den lille slette på toppen af højen. Vor lille bataljonschef havde vist os til denne slette. "Børn, der skal vi hen!" råbte han til os med sin klangfulde stemme. Og vi var der, følgelig var vi ikke slået … Men hvorfor har man ikke fundet mig? Her er jo en åben plads på denne slette, der ligger lige i den lyse dag. Dog, jeg ligger vist ikke her alene; skuddene faldt jo så tæt. Jeg må se at få vendt på hovedet og kaste et blik omkring. Det var bekvemmere at få gjort det nu, fordi jeg dengang, da jeg kom til mig selv og så græsstråene og myren, som krøb med hovedet nedad, havde forsøgt at rejse mig, men var faldet tilbage igen; dog blev jeg ikke liggende i den samme stilling som før, men på ryggen. Derfor kan jeg nu også se stjernerne.

Jeg rejser mig op og kom i en siddende stilling. Det er et vanskeligt arbejde, fordi begge ben er brækkede. Nogle gange er jeg lige ved at opgive det; men endelig, med tårer i øjnene på grund af den voldsomme, smerte kommer jeg op at sidde.

Over mig – en liden plet blå himmel, hvorpå en stor og nogle små stjerner lyser, omkring mig er der noget mørkt, højt – det er krattet. Jeg ligger altså i krattet; man har ikke fundet mig!

Jeg føler, hvorledes hårene rejser sig på mit hoved.

Men hvorledes kan det være gået for sig, at jeg pludselig befinder mig i krattet, når man skød på mig på sletten? Såret

må jeg være krøbet herhen, uden at jeg på grund af smerten vidste af mig selv. Det er blot sært, at jeg nu ikke kan bevæge mig, men tidligere var i stand til at slæbe mig hen i dette krat. Men måske jeg dengang kun havde et sår, og så har en anden kugle siden truffet mig her.

Blegrøde pletter bredte sig omkring mig. Den store stjerne blev blegere, nogle af de små forsvandt. Månen kommer altså op. Hvor smukt er der ikke nu derhjemme! …

Nogle underlige lyde trænger sig til mit øre … Det er, som om nogen stønner. Ja, det er virkelig – stønnen. Ligger her da et eller andet sted i nærheden af mig en forglemt med knuste ben eller med en kugle i maven? Nej, denne stønnen synes så nær, og omkring mig er intet … Min Gud, det er jo mig selv! Stille, klagende suk; er smerten virkelig så stor? Den må være det. Blot forstår jeg ikke denne smerte, fordi mit hoved er uklart og så tungt som bly. Det er bedre at lægge sig til at sove igen, sove … Mon jeg nogensinde atter vil vågne? Det er ligegyldigt.

I samme øjeblik, som jeg vil til at lægge mig, oplyses det sted, hvor jeg ligger, klart af en bred måneskinsstribe. Jeg får da øje på noget mørkt og stort, som ligger i en fem skridts afstand fra mig. I månelyset kan jeg også se, at der på det er noget, som blinker. Det er knapper eller distinktioner. Men er det et lig eller en såret?

Det er lige meget, jeg lægger mig …

Nej, det er ikke muligt; vore folk er ikke gået bort. De er her, de har jaget tyrkerne bort og er forblevet i denne position. Men hvorfor høres da ingen tale eller larm? Jeg er jo så syg og udmattet, at jeg intet kan høre. De er her sikkert.

"Hjælp, hjælp!"

Vilde, afsindige, hæse klageskrig bryder ud at mit bryst, men intet svar! Højt genlyder de i natten. Alt er stille. Kun græshopperne surrer utrætteligt som før. Månen ser klagende ned på mig med sit runde ansigt.

Hvis *han* blot var såret, ville han blive vækket af sådant et skrig. Det er et lig. Er det en af vore, eller er det en tyrk? Ak, min Gud! Er da ikke det ét og det samme … Søvnen lægger sig over mine febersyge øjne.

Jeg ligger med lukkede øjne, uagtet jeg for længst er vågnet. Jeg vil ikke lukke dem op, fordi jeg gennem øjenlågene føler sollyset; hvis jeg åbner øjnene, vil det stikke i dem. Og jeg har det desuden bedre, når jeg ikke rører mig … I går – det forekommer mig, at det var i går – blev jeg såret. Et døgn er gået, der vil gå flere, og jeg vil dø. Det er ligegyldigt. Det er bedre, når jeg ikke bevæger mig. Legemet må være ubevægeligt. Hvor godt det ville være, om jeg også kunne standse hjernens arbejde; men den lader sig ikke holde fast af noget. Tanker, erindringer trænger sig gennem hovedet. Forresten vil det ikke vare længe, det er snart slut. I aviserne vil der blot stå nogle linjer: at vort tab var ubetydeligt – sårede: så og så mange; døde: menig Ivanov af de frivillige. Nej, familienavnet vil ikke blive nævnt; der vil simpelthen komme til at stå: en død. En menig, lige som det gik med hin hundehvalp …

Et helt maleri stiger grelt frem for min fantasi. Det var for længe siden; forresten er alt, hele mit liv, det liv, da jeg endnu ikke lå her med brækkede ben, er så langt tilbage i tiden … Jeg gik på gaden; en menneskemasse bragte mig til at standse. Mængden stod der og så tavs på noget hvidt, blodigt, jammerligt pibende. Det var en lille, smuk hund; sporvognen

var kørt over den. Den var døden nær, ligesom jeg nu. En dvornik trængte sig ind blandt mængden, tog hunden i skindet og bar den bort. Mængden spredte sig …

Vil man også bære mig bort? Nej, lig her og dø! Og hvor godt er ikke livet? … Den samme dag, som ulykken hændte med hunden, var jeg lykkelig. Jeg gik i en slags rus, og det havde jeg grund til. I, erindringer, pin mig ikke! Lad mig være! Lykken er forbi, nu er det pine … Pinslerne kunne endda være, bare ikke erindringerne martrede mig; de bringer mig nemlig til at anstille sammenligninger. Ak, du græmmelse, du græmmelse! Du er værre end sår!

Det bliver varmt. Solen brænder. Jeg åbner øjnene og ser det samme krat, den samme himmel, men nu i dagslys. Og der ligger min nabo. Ja, det er en tyrk, et lig. Hvilken kolos. Jeg kender ham igen, det er den samme …

Foran mig ligger det menneske, som jeg har dræbt. Hvorfor har jeg dræbt ham?

Han ligger her død og blodig. Hvorfor har skæbnen jaget ham hid? Hvem er han? Måske også han ligesom jeg har en gammel moder. Længe vil hun om aftenerne sidde i døren til sin fattige hytte og se mod det fjerne nord: vil han ikke komme igen, han, hendes øjesten, hendes forsvarer og forsørger?

Og jeg? Ja, også jeg … Jeg havde gerne byttet med ham. Hvor lykkelig han er; han hører intet, føler hverken smerte eller sår, ingen dødsangst, ingen tørst. Bajonetten gik ham lige i hjertet. På hans uniform er der et stort, mørkt hul med blod omkring. *Det har – jeg – gjort.*

Jeg ville det ikke. Jeg ville ingen noget ondt, da jeg drog afsted for at slås. Den tanke, at også jeg skulle komme til at

dræbe mennesker, var aldrig faldet mig ind. Jeg tænkte mig bare, hvorledes jeg skulle stille *mit* bryst åbent for kuglerne. Og jeg gik og bød det frem.

Nu, og hvad så? Dumrian, dumrian! Og denne ulykkelige fellah (han havde ægyptisk uniform) – han er endnu mindre skyldig. Endnu for kort tid siden, før man indskibede ham og hans kammerater som sild i en tønde ombord på dampskibet til Konstantinopel, havde han hverken hørt om Rusland eller Bulgarien. Han fik befaling til at gå, og han gik. Hvis han ikke var gået, ville man have slået ham med stokke, og måske en eller anden pasha havde givet ham en kugle af sin revolver. Han gik den lange, vanskelige march fra Stambul til Ruschtchuk. Vi angreb, han forsvarede sig. Men da han så, at vi, skrækkelige folk, uden at frygte hans patenterede engelske gevær stadig trængte længere og længere frem, greb skrækken ham. Og just da han ville afsted, løb et lille menneske, som han ville have kunnet slå ihjel med et slag af sin sorte næve, frem og rendte bajonetten i hans hjerte.

Hvori bestod hans skyld?

Og hvori bestod min, skønt jeg dræbte ham? Hvori bestod min skyld? Hvorfor plager tørsten mig sådan? Tørsten! Hvem ved, hvad dette ord betyder! Selv dengang, da vi marcherede gennem Rumænien i 40 graders varme omkring 50 verst om dagen, følte jeg ikke det, som jeg nu føler. Ak, hvis der bare kom nogen! …

Min Gud, i hans store feltflaske er der sikkert vand! Hvis jeg bare kan slæbe mig derhen. Hvad vil ikke det koste mig! Det er det samme, afsted! …

Jeg kryber. Benene slæber henad jorden, mine svage hænder formår næppe at få mit ubevægelige legeme afsted. Hen til liget er der omtrent to favne, men for mig er det mere – ikke mere, men værre – end mange verst. Alligevel må jeg krybe derhen. Struben brænder som ild. Ja, men jeg vil jo dø hurtigere, når jeg ikke får vand. Alligevel, måske …

Og jeg vedbliver at krybe. Benene hænger sig fast ved jorden, og enhver bevægelse fremkalder ulidelig smerte. Jeg skriger, skriger jammerligt, men kryber dog videre. Endelig, der er han. Se, der er feltflasken … Der er vand i den og så meget! Den ser ud til at være halvfyldt. O, vandet vil strække til længe … lige til døden!

Du vil frelse mig, mit offer! Jeg begyndte at løse flasken, idet jeg støttede mig på den ene albue; men derved tabte jeg pludselig ligevægten og faldt med ansigtet mod min frelsers bryst. Der stod allerede en stærk liglugt fra ham.

Jeg drikker, til jeg ikke er tørstig mere. Vandet er varmt, men ikke fordærvet, og desuden er der meget af det. Jeg kan endnu leve nogle dage. Jeg erindrer, at der i "*Det daglige Livs Fysiologi*" er sagt, at et menneske kan leve uden næring mere end en uge, når det bare får vand. Ja, der er også fortalt en historie om en selvmorder, som ville tage sig af dage ved at sulte sig. Han levede meget længe, fordi han drak.

Nå, og hvad vil så ske? Hvis jeg lever endnu en fem-seks dage, hvad vil så ske? Vore folk er væk, bulgarerne splittede. Her er ingen vej i nærheden. Det er det samme … jeg dør. I stedet for en simpel tredages kamp har jeg beredt mig en hel uges. Er det ikke bedre at gøre en ende på det? Ved siden af min nabo ligger

hans gevær, et fortrinligt engelsk fabrikat. Jeg behøver bare at strække hånden ud – et øjeblik, og det er forbi. Patroner ligger jo i massevis her omkring. Han nåede ikke skyde dem alle af.

Altså: gøre ende på dette eller – vente? Vente på hvad? Befrielsen? Døden? Vente, til tyrkerne kommer og begynder at flå huden af mine sårede ben? Det er bedre, at jeg selv …

Nej, man må ikke tabe modet; jeg vil kæmpe til enden, til min sidste kraft er opbrugt. Hvis man finder mig, er jeg jo frelst. Måske selve benet ikke er knust; man vil helbrede mig; og jeg vil få se mit fædreland, min moder og Mascha igen …

Herre, lad dem ikke få hele sandheden at vide! Lad dem tro, at jeg straks døde. Hvorledes vil det blive med dem, når de får vide, at jeg pintes to, tre, fire dage.

Det svimler for mig; min vandring hen til min nabo har aldeles mattet mig ud. Og så desuden denne skrækkelige lugt! Hvor sort han er blevet … hvorledes vil han se ud i morgen eller i overmorgen! Og nu ligger jeg her, blot fordi jeg ikke har kræfter til at slæbe mig bort igen. Jeg vil hvile ud og så krybe bort til min gamle plads; der blæser vinden heldigvis fra, og den vil således føre den onde lugt i en anden retning.

Jeg ligger i fuldstændig afmagt. Solen brænder mig i ansigtet og på hænderne. Jeg har intet at brede over mig. Hvis nu bare natten kom snart; det forekommer mig at være den anden.

Tanken farer forvirret gennem mit hoved; jeg taber bevidstheden.

Jeg sov længe; for da jeg vågnede, var det endnu nat. Alt er som før; såret gør ondt, min nabo ligger der fremdeles, stor og ubevægelig.

Jeg kan ikke lade være at tænke på ham. Kan det være muligt, at jeg har forladt alt, der var mig kært og dyrebart og har marcheret tusinder af verst, har lidt hunger, kulde, er blevet pint af varmen; er det muligt, at jeg nu til sidst ligger her i disse pinsler alene med det mål, at den ulykkelige dér skulle ophøre at leve? Eller har jeg gjort noget andet nyttigt i krigens øjemed end dette mord?

Mord, morder … Hvem er det? Jeg!

Da jeg besluttede mig til at gå i krigen, frarådede min moder og Mascha mig det ikke, skønt de græd over det.

Forblindet af min nye idé så jeg ikke deres tårer. Jeg forstod ikke, – nu har jeg forstået det – at jeg havde at gøre med sådanne væsener, som stod mig nær.

Ja, men huske på dette nu? Det forbigangne vender jo ikke tilbage.

Og hvor mærkværdigt forholdt ikke mine bekendte sig til denne min handlemåde. Nåda, for en nar! Han ved ikke selv, hvad han går ud til! Hvorledes kunne de tale sådan? Hvorledes kunne slige ord stemme med deres forestillinger om heroisme, fædrelandskærlighed og lignende ting? I *deres* øjne var jeg personifikationen af alt dette. Og ikke desto mindre er jeg – en "nar".

Så drog jeg til Kischinev; man læssede en ransel og andre krigsfornødenheder på mig. Jeg marcherede sammen med tusinder andre, af hvilke kun få gik frivilligt, sådan som jeg. De andre ville gerne være blevet hjemme, hvis man bare havde tilladt det. Men de gik ligesom vi, fuldt bevidste, tusinder af verst, og kæmpede som vi, eller måske bedre. De opfyldte deres pligter, på trods af, at de gerne havde forladt det hele med det

samme og var gået deres vej – hvis man havde givet dem lov til det.

Der blæste en skarp morgenvind. Krattet bevægede sig, en halvvågen fugl fløj op. Stjernerne blegnede. Den mørkeblå himmel blev grå, og lette små skyer trak op; et gråt halvmørke hævede sig fra jorden. Nu indtrådte den tredje dag for mit … Hvad skal jeg kalde det? Liv? Kamp?

Den tredje … Hvor mange er der endnu igen? I hvert fald ikke mange. Jeg er blevet meget svag og vil sandsynligvis ikke være i stand til at komme længere bort fra liget. Snart vil vi begge være lige og ikke længere være ubehagelige for hinanden.

Jeg må drikke. Jeg vil drikke tre gange om dagen: morgen, middag og aften.

Solen står op. Dens store skive, som jeg kan se gennem krattet, er rød som blod. I dag vil det sikkert blive varmt. Min nabo – hvorledes vil da han blive? Du er allerede skrækkelig.

Ja, han var skrækkelig. Hans hår begyndte at falde af. Hans hud, som af naturen var mørk, blev bleggul. Hans ansigt var så opsvulmet, at det næsten revnede bag ørerne; det var allerede en masse af afskyelige orme. Benene, som var indesluttede i gamacher, var også opsvulmede, og mellem spænderne på gamacherne brød store blærer frem. Ja, han var så opsvulmet over det hele, at han lå der som et bjerg. Hvad mon solen vil gøre med ham i dag?

Det er uudholdeligt at ligge så nær ham. Jeg må krybe væk, det koste hvad det vil. Men vil jeg formå det? Jeg kan endnu løfte hånden, åbne flasken og drikke; men – vende mit tunge,

ubevægelige legeme? Men jeg må dog bort herfra, om det end går lidt efter lidt, om det så er bare et halvt skridt i timen.

Hele morgenen hengår med dette arbejde: at krybe bort. Smerten er voldsom; men hvad gør det mig nu? Jeg husker ikke længere, jeg kan ikke forestille mig et rask menneskes følelser. Jeg er ligesom så vant til smerten nu. Jeg kom virkelig to favne frem og befandt mig på den forrige plads. Men jeg kunne ikke længe glæde mig ved frisk luft, hvis man kan kalde det frisk luft omtrent seks skridt fra et rådnende lig. Vinden vender sig og fører på ny stanken hen imod mig. Den er så stærk, at jeg får ondt. Den tomme mave trækker sig smertefuldt sammen som i krampe; alle mine indvolde vender sig. Den stinkende, kvælende luft overstrømmer mig i den grad.

Jeg fortvivler og begynder at græde.

Aldeles sønderknust, bedøvet ligger jeg der i næsten bevidstløs tilstand. Med et … er det bedrag af en forvirret fantasi? Nej, det er det ikke. Det er stemmer, hestetrampen, menneskestemmer. Jeg havde nær råbt, men holdt inde. Hvis nu dette er tyrkere, hvad så? Til disse pinsler, jeg nu lider, vil man tillige føje andre, endnu skrækkeligere, så at hårene rejser sig på ens hoved, når man blot læser om det i aviserne. De vil flå skindet af og stege de sårede ben … Godt, hvis det bare bliver ved det; men husk, de er opfindsomme. Er det bedre at ende sit liv i deres hænder end dø her? Men hvis nu dette – er vore folk? Å, I forbandede buske! Hvorfor er I vokset her omkring mig som en tæt mur? Jeg kan intet se gennem dem; kun på et sted er der lige som en lille åbning mellem grenene, så jeg kan se ned i dalen i det fjerne. Der, forekommer det mig, er den lille bæk, vi

drak af før slaget. Ja, der er også den sandstenshelle, som er lagt over bækken som en bro. De vil sikkert gå over der. Stemmerne høres ikke mere. Jeg kunne ikke høre det sprog, de talte i; hørelsen er blevet svag. Gud! hvis det var vore … Jeg vil skrige til dem; de vil kunne høre mig der nede fra bækken. Det er bedre end at risikere at falde i hænderne på disse baschi-bosuker. Hvorfor varer det så længe, før de kommer frem? Utålmodigheden piner mig; jeg mærker nu ikke engang liglugten, skønt den ikke er blevet svagere.

Pludselig får jeg øje på kosakker ved overgangen over bækken. Blå uniformer, røde striber, lanser. Det er et helt halvt hundrede af dem. I spidsen, på en prægtig hest, en sortskægget officer. De var næppe kommet over bækken, før han vendte sig helt om i sadlen og råbte:

"I tra-av, ma-arch!"

"Stands, stands, for Guds skyld! Hjælp, hjælp, brødre!" råber jeg; men hestetrampen, sabelklirren og højrøstet tale er stærkere end mit hæse skrig – og man hører mig ikke!

Forbandet! I afmagt falder jeg med ansigtet mod jorden og hulker. Ud af den væltede feltflaske rinder nu vandet, mit liv, min redning, min galgenfrist. Men jeg mærker det først, da der kun er omtrent et halvt glas tilbage; resten er forsvundet i den tørstige, tørre jord.

Mon jeg kan tilbagekalde i erindringen den stivnende skræk, som efter dette uheldige træf fo'r gennem mig? Jeg ligger ubevægelig, med halvåbne øjne. Vinden havde igen vendt sig og førte nu frisk, ren luft til mig, men så sendte den mig på ny stank. Min nabo er denne dag blevet over al beskrivelse skrækkelig. Da jeg engang åbnede øjnene for at se på ham,

gyste jeg tilbage. Han havde ikke længere noget ansigt. Det var faldet af lige indtil kraniet. Det skrækkelige smil af ansigtsskelettet, det evige smil, forekom mig så modbydeligt, så skrækkeligt som ingensinde, skønt jeg flere gange har haft anledning til at holde en hovedskal i mine hænder og har præpareret hele hoveder. Dette skelet i uniform med blanke knapper fik mig til at skælve. "Det er – krigen," tænkte jeg. "Det er dens afbillede."

Og solen brænder og steger som før. Mine hænder og mit ansigt er allerede for længst svedne. Jeg har drukket alt det vand, som var tilbage. Tørsten pinte mig så stærkt, at jeg, da jeg besluttede at drikke en lille mundfuld, slugte alt i en slurk. Ak, hvorfor råbte jeg ikke til kosakkerne, da de var her lige i nærheden! Selv om det også havde været tyrkere, var det i al fald bedre. De havde pint mig en time eller to; men her ved jeg ikke, hvor længe jeg skal blive liggende og lide. Min moder, dyrebare moder. Du vil rive dine grå hår af dig, slå hovedet mod væggen, forbande den dag, du fødte mig, du vil forbande hele verden, som har opfundet krigen til lidelse for menneskene.

Men du og Mascha vil sandsynligvis intet få at høre om mine lidelser. Tilgiv mig moder, tilgiv mig, du min kæreste, min kærlighed. Ak, hvor tungt, hvor bittert. Hvad er det, som igen sniger sig under mit hjerte …

Atter denne hvide hund. Dvornikken skånede den ikke, men slog den med hovedet mod muren og kastede den i rendestenen, hvor man kaster fejeskarn og slår opvaskevand ud. Men den var levende og pintes en hel dag endnu. Men jeg er ulykkeligere end den, fordi jeg nu har måttet pines hele tre

dage. I morgen – den fjerde, så den femte, sjette … Døden, hvor er den? Kom, kom! Tag mig!

Men døden kommer ikke og tager mig. Og så ligger jeg her under denne frygtelige sol og har ikke en dråbe vand til at forfriske min brændende strube med, og liget forpester luften. Han er i dag aldeles opløst. Myriader af orme kryber ud af ham. Hvor det vrimler af dem! Når han er spist op, og der kun er benene og uniformen igen – så er det min tur. Og jeg vil blive som han.

Dagen går, og natten kommer. Stedse det samme. Det bliver morgen. Fremdeles det samme. Der kommer endnu en dag …

Krattet bevæger sig og bruser, som om det talte sagte. "Du skal dø, dø, dø," hviskede det. "Du skal ikke se dem igen mere, ikke se dem igen, ikke se dem igen!" svarer buskene på den anden side.

"Her vil man heller ikke finde dem!" lyder det højt nær mig.

Jeg ser op og kommer til bevidsthed. Fra krattet ser vor sergent Jakovlevs gode blå øjne på mig.

"Skovle!" råber han. "Her er endnu et par, en af vore …"

"I behøver ingen skovl, I behøver ikke at begrave mig, jeg lever!" vil jeg til at råbe; men kun et svagt suk kom over mine udtørrede læber.

Herre! Ja, han lever? Ivanov! Børn, kom hid, han lever! Kald på doktoren!

Et halvt minut efter hælder man vand i munden på mig, brændevin og noget andet. Så forsvinder alt.

Båren bevæger sig langsomt frem og tilbage. Denne bevægelse vugger mig i søvn. Jeg vågner og besvimer igen. De

forbundne sår smerter ikke. En uudsigelig glad følelse er over mit hele legeme.

"Holdt! Sæt ned! Fire til afløsning, march! Til båren! Fat, løft op!"

Således kommanderer Peter Ivanitch, vor lazaretofficer, en høj, grim, men rar mand. Han er så høj, at jeg, når jeg vender øjnene til den side, hvor han går, kan se hans sjældent lange skæg og hans skuldre, selv om fire velvoksne soldater bærer båren på deres skuldre.

"Peter Ivanitch!" hvisker jeg.

"Hvad, min kære?"

Peter Ivanitch bøjer sig over mig.

"Peter Ivanitch, hvad har doktoren sagt til Dem? Vil jeg snart dø?"

"Hvad tænker De på, Ivanov, bevar Dem vel! De vil ikke dø. Begge Deres ben er hele. Hvilken lykke! Både ben og årer. Men hvorledes har De kunnet leve disse tre og et halvt døgn? Hvad har De spist?"

"Intet."

"Eller drukket?"

"Jeg tog tyrkens feltflaske. Peter Ivanitch, jeg kan ikke tale mere nu. Senere."

"Nå, Gud være med Dem, sov godt ..."

På ny søvn, forglemmelse.

Jeg vågnede i divisionslazarettet. Over mig står doktorer, barmhjertighedens søstre, og foruden dem ser jeg et bekendt ansigt – en berømt professor i Petersborg – bøje sig over mine ben. Hans hænder er fulde af blod. Han ser længe på mine ben og vender sig så til mig:

"Nu kan De takke Deres Gud, unge mand! De vil leve. Vi har taget et ben af Dem; men det har ikke meget at sige. Kan De tale?"

Jeg kan tale og fortæller ham nu alt, som er skrevet her.

Træfningen ved Ajaslar

I

Vi blev stående to uger i Kovatchitsa. Kedeligt og ensformigt går livet i lejren, når det ikke kommer til nogen træfninger, og endnu mere, når man er nødt til at være i en afkrog som denne. Forresten ville det være ubilligt at kalde Kovatchitsa en afkrog; her befinder sig jo vor korpsstab, her er postafdeling – kort sagt, man har her anledning til at få lidt af hvert at vide af det, som foregår i verden rundt om, og da hovedsagelig – på krigsskuepladsen og i vort fjerne, dyrebare fødeland. Sandt at sige var vi dog ikke forvænte med friske nyheder i overflod; disse kom desuden ofte til os i forvansket og overdreven skikkelse. De usikre rygter om de første uheld ved Plevna var i den grad overdrevne, at først aviser, der var to-tre uger gamle, kunne sprede det mørke, som herskede blandt officererne. Det synes, at den lige vej fra Plevna til os måtte være nærmere end via Petersborg og Moskva; men det gik her, som det hedder i eventyret: "Når der rundt om er en verst, da er den lige vej fem."

Vor brigade kedede sig. Det er dog sandt, en gang marcherede en afdeling af det Njesjinske regiment ud for at rekognoscere eller rettere sagt for at straffe indbyggerne i byen Lom, som havde grebet til våben og gjort opstand. De gik, straffede og vendte tilbage. De havde en død, og en soldat var frelst som ved et under.

Vi var just på tilbagevejen, baschi-bosukerne skød af og til fra det fjerne, jeg standsede et øjeblik og vendte mig om for at skyde; jeg skulle netop til at trykke løs, da "den" rammer mig i

ryggen! Den traf ikke godt – den trængte nemlig ind i den sammenrullede kappe, skar sig gennem syv tøjtykkelser, men standsede ved den ottende.

"Den" – er naturligvis kuglen. Da man rullede den kappe ud, som tilhørte denne soldat, viste der sig syv forunderligt ordnede huller.

"Gutter, jeg fik lige akkurat korset mig, se – den har truffet brødposen – to huller og knust skonroggerne!"

"Den smagte på dem og gik sin vej. Vore russiske skonrogger er ikke velsmagende," sagde én meget bidende.

Medens vi forblev i Kovatchitsa og "syrnede", som flere udtrykte sig, forefaldt der ofte fægtninger foran, på krigslinjen, ved Popkioi.

Den 9. august blev af vor regimentsdoktor bestemt til visitationsdag. Vi skulle samles ved den tredje bataljon, som stod for sig selv. Vort regiment samlede sig først; man stillede os op og førte os til samlingsstedet. Det var en lille plads, hvor der ingen telte eller kanoner stod. Her gjorde vi holdt; doktoren var ikke kommet, hvorfor vi måtte vente. Da jeg nu intet havde at gøre, gav jeg mig til at betragte teltene rundt om. En lejr i krigstid frembyder et underligt maleri. De små soldatertelte fremhæver sig stærkt ved deres hvidhed, som de ligger der i solskinnet; geværpyramiderne og de forskelligtfarvede skikkelser af soldater danner et broget billede på den hvide grund; de lilla nuancer i de stribede skjorter er de mest fremtrædende; desuden er der rødt, gult, blåt og gult mellem hinanden. De mørke uniformer tager man kun på, når man skal i tjenesten; alle foretrækker den højeste grad af frihed i så henseende. Her ser man nøgne ben, der en nøgen ryg og bryst.

Man tager ikke støvler på, fordi det er så varmt, og man må jo også spare dem lidt, en march på tusind verst har været følelig for dem.

Vi ventede temmelig længe; én gik for at underrette doktoren om, at folkene nu var der. Det var åbenbart, at man havde fundet for godt ikke at underkaste os visitation. Hen til det telt, hvor kaptajnen for tredje bataljon boede, løb regimentsadjudanten, og straks efter fløj den lille, tykke major F. næsten uden klæder ud af samme telt; det var varmen, som havde tvunget ham til det.

"Tredje bataljon, tag teltene ned! Uden ransler!" skreg han højt.

Derpå gemte han sig i sit telt, som dog straks blev nedtaget og således blottede majoren, der sad på en taburet og ved oppasserens hjælp iførte sig flere nødvendige klædningsstykker. Den tredje bataljon havde imidlertid med ét forandret udseende. Fra alle telte krøb folkene frem som myrer; hurtigt tog man uniformerne på, teltene forsvandt og blev pakkede sammen, kapperne blev lagt sammen. Fem minutter efter at majoren havde givet befalingen, så man i stedet for en stille, broget lejr mørke, lange rækker. Et og andet sted spillede solen på bajonetterne og bøsseløbene. Officererne løb til bataljonen, idet de undervejs spændte deres porte-epée på. Majoren selv gik foran bataljonen, satte sig ved fremmed hjælp på sin hest og kommanderede:

"Rodevis, fremad march!" Straks genlød også pelotonchefens kommando. Menneskemassen satte sig i bevægelse, og af den mørke firkant begyndte marchkolonnen at strække sig ud som

en lang slange. Hvor skal den hen? Majoren red ud på vejen, tog af til venstre og forbi kolonnen mod Popkioi.

Bataljonen fik ikke tid til helt at komme ind på vejen, før den jourhavende kom løbende til.

"Kusma Zacharitch, før kompagniet ud, nu går vi!" skreg han.

"Uden ransler?" spurgte med ét nogle stemmer.

Dette var et spørgsmål af højeste vigtighed. Af alle ubehageligheder, soldaten må lide under marchen, udgør "kalveskindsposen", som soldaterne kalder den, næsten en tredjedel. Andre kalder den også "commode". Men denne "commode" forårsager smerte i skuldrene, trykker brystet, trætter benene, idet legemets udholdenhed derved formindskes; med den på ryggen begynder sveden endog i tørt vejr efter fem minutters march at rinde. Det var derfor ikke at undre sig over, at denne befaling "uden ransler" blev modtaget med almindeligt bifald [Note 1)].

Kompagniet satte i løb hen til bivuakken. Her var de alle samlet; ranslerne blev smidt i en bunke, teltene taget ned. Vi skyndte os med at klæde os på. Hvor meget end den russiske soldat ynder at støje ved enhver passende lejlighed, også når han befinder sig i en større flok, var dog nu alt stille. Jeg undrede mig altid over denne stilhed, når de skulle samles ved alarm.

Et kvarters tid efter rykkede vi ud. Fra Kovatchitsa til Popkioi er i alt 9–10 verst. Men på trods af, at vi gik med let oppakning, uden ransler, bare med kapperne bundet over ryggen og med de sammenrullede telte, udmattede disse 10 verst os dog aldeles. Det var en dødelig hede, over 35 grader i skyggen, og ikke en vind. Alt var ligesom uddødt; majsen susede ikke med sine

mørkegrønne blade; grenene og bladene på de pæretræer, vi passerede, var aldeles ubevægelige. Ikke engang en fugl så vi på hele denne march. Soldaterne var allerede udmattede efter at have tilbagelagt fire verst. Da man midtvejs gav os hvil ved en brønd, faldt folkene bogstavelig talt om, efter at de lige akkurat havde nået at få sat geværerne fra sig.

"Vi er uvante med at gå nu, Gavrilo Vasiljevitch," vendte jeg mig til min nabo.

"Ja! Der har nu ikke været nogen march i disse to uger, og det er det, som har forkælet os!" svarede han hult. "Lad os gå hen og få lidt vand!"

Vi rejste os og slæbte os hen til brønden, eller rettere sagt fontænen. Af en jerntud, der stod ud af en stenvæg, i en mandshøjde fra jorden, løb rent, klart vand ned i et stentrug. Soldaterne trængte sig frem for at få vand, spildte på hinanden, idet de sendte de fyldte feltflasker over hovedet på dem, som stod ved siden af. Vi drak os mætte og fyldte vore flasker med vand.

"Ja, det lettede; nu kan vi marchere videre," sagde Gavrilo Vasiljevitch, idet han med ærmet tørrede sit skæg.

Han var en ualmindelig smuk mand, blåøjet, slank, smidig. Han ligger nu på Ajaslarbjerget, og af hans blå øjne og smukke ansigt er der vel ikke længere noget tilbage.

Efter en halv times hvil førte general F. os videre. Jo nærmere vi kom til Popkioi, desto vanskeligere og vanskeligere blev det. Solen brændte med en kraft, som om den skyndte sig at få stegt os, før vi nåede frem og fik gemt os i vore telte. Der var flere, som ikke holdt det ud; med sænket hoved og næsten bedøvet var jeg nær snublet over en officer, som var styrtet. Han lå der

rød som blod og åndede krampagtigt, tungt. Man bragte ham til lazaretvognen.

Halvanden times opstigning fra dalen, vi var gået igennem, op ad den lige skråning syntes os værre end hele vejen. De dufte, man fornemmer, når man nærmer sig en hvilken som helst lejr, gjorde nu den trykkende luft endnu værre for os. Hvorledes jeg kom frem – husker jeg ikke, men jeg gjorde det dog; andre var mindre heldige. Næsten uden at kunne slæbe benene med os blev vi opstillet i den orden, vi skulle have under hvilen; vi kunne næppe stå på benene, mens vi ventede; endelig lød major F.s velkomne kommando:

"Hvil!"

Dvs. sæt geværet fra dig, og gør, som du vil!

II

Folkene var så udmattede, at ikke engang den ulidelige tørst kunne formå dem til at gå efter vand. Først en halv time senere samlede en afdeling soldater sig med feltflaskerne og begav sig til landsbyen. På den side af dalen, vi lå, var den del af Popkioi, hvor muselmændene havde holdt til, – her var nu tomt som efter en pest. På den modsatte side lå i tætte klynger bulgariske bondehytter; de var akkurat ligedan som de tyrkiske, med de samme lave tage med tegl. Der hørte vi hundegøen, vi kunne også skimte mennesker der, og får og okser. På højre side løb den dal, vi var kommet igennem, med en lille bæk midt i og med sine uendelige majs-, rug- og hvedemarker langs skråningerne. Til venstre lige for vor dal løb en anden ved navn Loma; den forsvandt på begge sider i det fjerne blå, mod hvilket

bjergene på den højre side af floden svagere og svagere aftegnede sig.

Lige overfor os var disse bjerge temmelig høje. Et og andet sted på dem viste sig af og til en hvid røgsøjle, som langsomt drev afsted, spredte sig og forsvandt i luften; et halvt minut efter hørtes et hult drøn, ligt et fjernt tordenskrald. Det var det Morchanske regiment, som var ude på rekognoscering.

Vi opsøgte fontænen, tog vand og vendte i uorden tilbage til bivuakken. Da soldaterne havde fået lov til at hvile lidt, blev de straks kvikkere, hvortil vistnok også bidrog de fjerne skud, som hørtes.

"Isch, så det knalder!"

"Brødre, er det vore eller tyrkerne?" lød en stemme.

En anden svarede, at det Morchanske regiment ikke havde taget kanoner med sig. At dømme efter stillingen og røgens retning kunne det virkelig ikke være skud fra vore kanoner.

Lidt længere til højre for landsbyen, langt nærmere end kanonskuddene og ikke på højden, men under den, nede i dalen Loma, lød bøsseskud, i begyndelsen spredt, ligesom man huggede brænde med et par økser, men senere tættere og tættere. Undertiden gik disse lyde over i en ensformig, sammenhængende knitren.

Jeg gik hen til officererne for vort regiment. I. N. A., vor regimentskaptajn, sagde til en anden officer, S., at der, efter hvad man netop havde fortalt ham, næppe hver dag fandt sådan skydning sted.

"Nå, så ser det ud til, at man er kommet til kamp," sagde S.

"En sådan kamp … Måske dette er kamp? Indbyggerne har lagt sig i baghold der i skoven og bringer kun forvirring;

imidlertid flyver jo vildfarne kugler her over. Jeg ville nødig komme af dage på en sådan måde."

"Hvorfor ikke, I. N. A?" spurgte jeg.

"Jo, for hvad er dette for en slags kamp!"

I. N. var en dygtig kriger og interesserede sig stærkt for strategi og taktik. Flere gange udtalte han den tanke, at han, hvis han skulle falde i krigen, da ville ønske, at det måtte ske i ligefrem kamp eller endnu bedre i en hovedtræfning. Han brød sig åbenbart om ikke den slags skærmydsel, som nu fandt sted; uroligt drejede han på et par hår af sit hageskæg og sagde derpå pludselig med et godmodigt, men alvorligt smil:

"Lad os hellere gå hen og drikke te, mine herrer; samovaren står klar."

Vi begav os til teltet og satte os. Skydningen forstummede lidt efter lidt, og vi tilbragte resten af dagen og natten i fuldstændig ro. Jeg for min del drømte forresten hele natten om hvide røgskyer og geværskud.

Da jeg vågnede, stod solen allerede højt. Varmen var som den foregående dag. En bataljon af Nevskiregimentet, som passerede forbi os i retning af det sted, hvorfra kanonskuddene dagen før var hørt, marcherede dog nok så kækt; folkene følte kampens nærhed.

De vendte dog snart om igen, gik så rundt om landsbyen og tog sandsynligvis vejen derhen, hvorfra geværskuddene dagen før havde lydt. Kanonerne begyndte at tordne, i begyndelsen fra den side, hvor vi stod, og snart viste der sig på højderne fra den anden side hvide røgskyer. Tyrkerne rykkede frem med deres artilleri.

Jeg foreslog S., at vi skulle gå ind i landsbyen og der stige op på et hustag, så vi kunne følge kampens gang; for derfra ville udsigten være bedre. Skønt moskeens tårn var ubeskadiget og højere end de øvrige, kunne det alligevel ikke yde noget godt udsigtspunkt, da moskeen lå så lavt, næsten helt nede i dalen. Vi klatrede derfor op på taget af det første det bedste hus, der vendte mod slagmarken. Selv om denne nu lå lige for os, kunne vi hverken se troppeafdelinger eller røg af geværild; der var ikke spor at se. Vi krøb ned igen og gik ind i en lille have med abrikoser og hvide akacietræer; her var alt i den skønneste orden, ret som om værtsfolkene dagen før havde været der og vandet blomsterbedene. Græskarrene snoede sig med deres klatrende stængler hen ad hegnene, nogle majsblomster og høje "rottehaler" bragte lidt afveksling i den brogede blomsterhave. Vi gik ind i huset. Væggene var glatte og oversmurte med ren, grå ler. Alt var uskadt; ildstedet, der var bygget af stykker af teglsten, var det eneste, som var beskadiget. På gulvet lå henslængt nogle blade af en af muselmændenes bøger med titelbilleder i guld og farver.

Andet var der ikke at se på, og vi arbejdede os nu gennem denne labyrint af fletværk og gik ud på gaden. S.'s oppasser kom løbende mod os så rød som en hummer.

"Undskyld, Deres Velbårenhed! Man står allerede under gevær!"

Vi løb til bataljonen, og to minutter efter marcherede jeg allerede i rækkerne med geværet på skulderen.

Vi skulle til stedet for gårsaftenens geværild. Soldaterne korsede sig. En lang række lazaretvogne standsede på vejen for

at lade os passere forbi, hvorefter de satte sig i bevægelse igen efter os.

III

Vi bøjede rundt om landsbyen, passerede en lille bro, der gik over floden. Vejen steg langsomt op ad bjerget igennem en lille skov; mispeltræer, der stod røde af frugt, blandede sig med tjørnene. Vejen var smal; ikke mere end fire mand kunne gå side om side; til højre for vejen, i krattet, var der opgravet forskansninger, som blev holdt i beredskab for det tilfælde, at tyrkerne skulle overfalde Popkioi.

Vi gjorde holdt og lod et regiment passere. Det var Nevskiregimentet, som hele dagen havde været i ilden, og som nu var på vej til lejren, fordi det havde bortskudt alle sine patroner. Så vidt jeg erindrer, havde de den dag få sårede og faldne. De så anstrengte og trætte ud, men marcherede dog kvikt og let.

"Nå, hvorfor er I på tilbagevejen, landsmænd?" spurgte vi soldaterne. Nogle af dem åbnede tavse deres patrontasker, andre svarede, at de ikke havde flere patroner, at de var afløst af Sofiaregimentet, som var rykket frem, og at tyrkerne trak sig tilbage.

"Å, isch!"

"Hvorfor siger De det! Prøv det selv, når man ikke har spist i to dage, og så har vi ikke flere patroner. En soldat uden patroner – det er som en pibe uden tobak," sagde en af Nevskisoldaterne, idet han stoppede sin pibe – "vend tilbage! Hvis de gik på, ja så var det en anden sag; de skyder, og vi

skyder – noget mere bliver det ikke til. – Giv mig ild, landsmand!"

Han gav ham ild og satte afsted for at indhente sit kompagni.

I galop sprængte batteriet hen ad vejen, bag efter kom vi. Solen gik ned; alt blev dystert. Vi steg ned i dalen, hvor der løb en lille flod. En snes gigantiske, sorte popler dækkede som et tag over det sted, hvor vi igen gjorde holdt. Lazaretvognene blev stillet op i flere rækker. Doktorerne, feltskærene og sanitetssoldaterne traf foranstaltninger og gjorde forbindinger parat. Kanonskuddene lød nærmere; slagene blev hyppigere og hyppigere.

Endnu to bataljoner marcherede fremad forbi os; sandsynligvis skulle vi blive tilbage som reserve. Man førte os til side; mandskaberne satte geværerne fra sig og lagde sig på jorden, som her var dækket af blød, vellugtende krusemynte.

Jeg lå på ryggen og så mellem grenene op mod den mørke himmel. Gigantiske røgsøjler slog op mod den, forgrenede sig og slyngede sig i hinanden. Kun hist og her tittede en stjerne frem på den sortblå himmel, den var så langt, langt borte, ligesom på bunden af en stor afgrund, hvorfra den strålede mildt. Skuddene vedblev at tordne. Trætoppene oplystes for et øjeblik af et rødt glimt for straks igen at se endnu frygteligere og mørkere ud. Der var ingen geværskud at høre. Sandsynligvis foregik det, som i krigssproget så uhyggeligt benævnes "artilleriets forberedelse til angreb".

Jeg lå og sov næsten. Omkring mig snakkede soldaterne stille og tilbageholdent. Jeg erindrer nu en ejendommelig omstændighed, som jeg dengang ikke lagde mærke til: ingen antydede eller med et ord mindede om, at der for ham

eksisterede en anden verden, et fædreland, forældre og venner. Det var, ligesom alle havde glemt deres foregående liv. Man talte blot om disse truende kanonskud, om hvorfor Nevskiregimentet var afmarcheret, og hvorfor man ikke havde bragt dem patroner, om hvor mange tyrker der kunne være, om hvem af vore, der havde været i ilden, om det kun havde været tre regimenter (Neva-, Sofia- og det Bolchovske regiment) eller begge divisioner. "Ja måske det ellevte endnu kan komme til rette tid; da skulle vi vel føle ham på tænderne." – "Å, snak om en ting! Hvem ved, måske han har ført hele sin styrke ud. Vi måtte nok se til at holde os tilbage, og det måtte være godt med det; mere fordrer man heller ikke af os." – "Ja, det er sandt, man siger, at der ikke er givet befaling til at angribe?" – "Hvem har sagt dig det?" – "Ivanov, stabsskriveren; han er en landsmand af mig." – "Mon dog han ved det, ham din Ivanov," sagde den lille soldat tvivlende.

Toppene af hvidpoplerne skimtedes svagt, bladene fik sølvglans og skimrede med en svag refleks af månelyset. Månen var gået op; men vi kunne ikke se den, fordi vi lå på bunden at en hulvej. Alligevel blev det lidt lysere. På kanten af hulvejen viste der sig en officer til hest; han skreg fortvivlet: "Hent Sofiaregimentets patronkasser herover." Men kasserne stod på den anden side af hulvejen, og lyden af hans stemme nåede trods hans yderste anstrengelse ikke over. En af vore befalingsmænd skreg: "Bring ordren videre!" Og der begyndte nu noget i retning af det, som musikere kalder en fuga. En skreg: "Hent patronkasserne." En anden begyndte så den samme sætning, når den første var kommet til "kasserne", og en tredje, når den anden havde råbt "patron". Hvorledes det nu end

var, de sovende transportkuske vågnede, piske på hestene og satte i galop for at nå den anden side af hulvejen.

Ti minutter efter begyndte geværilden. Øret, som i begyndelsen var yderst følsomt for ethvert skud, blev snart træt. Søvnen gjorde sig også gældende. Snart flød skuddene sammen i en utydelig larm ligesom susen af en fos; senere holdt også den op. Jeg faldt i søvn.

"Stå op!"

Vor bataljonchefs klangfulde stemme vækkede mig. Alle rejste sig, strakte sig og kastede kappen, der havde gjort tjeneste som hovedpude, over skulderen.

"I gevær!" Kanonskuddene ophørte ikke. Vi marcherede ud og op på en bred vej. Blinkene af skuddene var allerede nær, lyden af dem var uhyggelig stærk. Straks efter en ild, der som en nål gennemskar luften, hørtes et voldsomt smæld. Det var en af vore granater, der fløj hen mod den mørke, stejle højde, hvor tyrkerne holdt til. Artilleristerne arbejdede lydløst ved kanonerne og skød uafbrudt; undertiden lød to smæld på en gang, og begge granater fløj afsted samtidig. De eksploderede på skråningen af fjeldet midt i tyrkernes rækker.

Vi marcherede stadig fremad. Til toppen var der to verst. Den jævne, brede vej havde taget slut; vi kom ind i en tynd, lille skov, der var helt igennem tilvokset af krat. Her var det vanskeligt at gå, da vi måtte bøje tjørnene og korktræerne til side, og dertil kom, at der var mørkt; men folkene holdt dog med en vis anstrengelse retningen. Vi kom her til nogle sandstensheller, som var stillet på ende. Det var muselmændenes kirkegård. Det var ægte muhamedanske

monumenter – en sten, råt afhugget oventil, i form af en turban. Her standsede vi.

Månen skinnede stærkt og belyste klart det fjeld, bag hvilket kampen foregik. Nedenfra sås en ildlinje – det var vor kæde, ovenfor en anden tættere – det var den tyrkiske. Sofiaregimentet gik til angreb. Ilden fra den øvre linje blussede op stedse fjernere og fjernere, stedse højere og højere. Vi kunne dog ikke længe følge med kampen; for man førte os til side og stillede hvert kompagni for sig særskilt. Herfra kunne vi igen se glimtene af ilden. Hule lyde, som når der slås mod træ, lød uafbrudt over til os. Men snart kom der også andre lyd.

Sss ... sss ... sss ... lød det i luften over os til højre og venstre.

"En kugle!" råbte en.

"Godt! Lig stille. Blot en hendøende én."

Og kuglerne var virkelig også uden for dræbervidde, det kunne man høre på lyden. En kugle af et nært skud hviner og piber; men en kugle, som er ved at dø hen, hvisler kun, akkurat som en slange.

Kuglerne vedblev at flyve. Kompagniet tav. Den trykkende stemning, der altid griber en ved at føle dødens nærhed, forsvandt lidt efter lidt; alle kom nemlig til at tænke på, at kuglerne blot fløj forbi eller faldt uskadelige til jorden. Nogle tog deres kapper af og gav sig til at lægge sig rigtig bekvemt på dem, – hvis man overhovedet kan kalde det bekvemt at ligge og sove i vognsporene i sammentørret mudder, med geværet i hånden og under en regn af kugler. Jeg blundede også. Det var en tung, pinefuld søvn ... Ikke langt fra os, det så ud til at være i det syvende kompagni, begyndte man at snakke og blive urolige. "Bring ham bort!" hørte jeg. "Hvor skal man bringe ham

hen?" … afbrød én ham; slutningen af sætningen hørte jeg ikke. J. N. sendte bud derhen for at få at vide, hvad der var hændt. Det viste sig da, at en vildfarende kugle, der var ved at dø hen, var kommet flyvende; men den ville ikke dø alene og faldt derfor lige i hjertet på en soldat. Dette dødsfald gjorde et tungt, ubehageligt indtryk: at blive dræbt, uden at have set fjenden, af en kugle, der havde fløjet 3000 skridt, to verst, forekom alle at være skæbnesvangert, skrækkeligt. Lidt efter lidt tav dog alle, man lagde sig til ro og begyndte at sovne ind. En skarp lyd vækkede alle; en kugle havde slået gennem begge trommeskindene på regimentstrommen. Der var en, som var i stand til at spøge i anledning af trommeskindet; men han blev mødt med mishag af alle. "Nå, han synes, det er tid at spøge nu?" sagde soldaterne mørkt. Alle følte sig lidt utilpas, alle ventede på noget. Og med et lød et skrig, ikke af smerte, men snarere af skræk. Det forholdt sig også således; en kugle havde ramt en soldats patrontaske, som denne, bleg og skælvende, bragte frem for at vise til kompagnichefen. J. N. så opmærksomt på kuglen, og da han opdagede, at den var af firelinjers kaliber fra Peabody og Martinis fabrik, førte han sit kompagni op på en forhøjning af vejen.

Her slog vi os til ro trods kuglernes piben og hvislen. Fra bjerget lød vore folks hurraråb. Det var Sofiasoldaterne, som stormede frem.

IV

Da jeg vågnede, var det endnu næsten mørkt. Jeg havde ulidelig ondt i siden. Kuglerne fløj som før, men nu meget højt i luften over os. Ildglimtene fra bjerget kunne ikke længer ses; men

skydningen var lige hyppig. "Dette betyder, at bjerget er taget, og at Sofiasoldaterne har besat toppen," tænkte jeg.

Solen var næppe stået op, da man purrede os. Soldaterne stod op, gispende og stønnende. Det var koldt; størsteparten skælvede og rystede som at feber. Kompagnierne samledes ved fontænen, og begge vore bataljoner (2. og 3.) satte sig i bevægelse hen mod bjerget.

Straks efter at vi på en lille bro var gået over Loma, begyndte vejen at stige opad bjerget. I begyndelsen var stigningen tålelig; men jo højere vi kom, desto tættere blev krattet, som forresten var til hinder for os hele tiden, og desto smallere blev vejen. Til sidst måtte vi en for en slå os gennem, støttet til vore geværer. Kompagnierne kom i uorden. Blandt os befandt sig sammen med officererne af den anden bataljon også vor oberst, som med møje havde slået sig igennem og havde nået højden. "Det var et tungt bjerg at komme op over," sagde han til sin adjudant. "At Sofiasoldaterne har kunnet liste sig til at tage det!" – "Ja det er tungt, Deres Velbårenhed," hviskede en meget lille soldat af det ottende kompagni.

Sofiasoldaterne begav sig nu ned af bjerget, da vi kom dem til afløsning. Udmattede efter en søvnløs nat, af tørst og nerveanspændelse var det kun lige, de kunne slæbe sig afsted uden at svare på vore spørgsmål om, hvor mange tyrkerne var, og om ilden havde været heftig. Kun nogle få af dem sagde stille: "Gud være med jer, – isch, hvor det steger."

Endelig nåede vi toppen. Det sidste stykke går stigningen over til at blive aldeles lodret; under denne var der en lille plads, hvor kompagnierne kunne opstilles uden fare for skuddene. Skønt den vanskelige stigning, kratskoven og den smalle vej

havde bragt os fuldstændig i uorden, samledes folkene dog hurtigt. Kuglerne, som fløj over os, hvislede med en gennemtrængende og højst ubehagelig lyd. Her under den stejle skrænt var det ikke farligt, men hvorledes var det oppe på den? Grenene på de træer, som voksede på fjeldkammen, knagede og knækkedes af kuglerne, af og til faldt også nogle blade ned. Vi marcherede til højre, først langs skrænten, men siden måtte vi lidt efter lidt og en for en kravle fra sten til sten. Efter så at have rundet den stejle skrænt krøb vi op og befandt os nu i et tæt og højt krat. Hvem der førte os, ved jeg ikke; alle gik i retning af skuddene, idet vi med møje arbejdede os gennem buskadset. Til sidst kom vi ud på en smal sti. Fremad, ilmarch; her fandt vi allerede lig både af vore folk og tyrkerne; vi mødte også nogle, som kom bærende med de sårede. Den lille soldat i det ottende kompagni, som så dristigt havde indladt sig i samtale med obersten, fantaserede, mens han vred sig ynkeligt og holdt sig med den ene arm over den anden, hvorfra blodet randt i strømme. Vi løb uafbrudt; til sidst befandt vi os på en åben plads. Vor lille magre major F. var allerede på stedet og gik koldblodig op og ned langs geleddet. "Hvor skal jeg hen, hr. major?" spurgte jeg. Han pegede tavs med sablen til venstre. Jeg løb derhen, idet jeg på vejen faldt en gang for en granat, som eksploderede. I. N. spadserede langsomt frem og tilbage, idet han af og til tog sig i sit tynde hår. "I. N.," råbte jeg til ham; "jeg ved ikke, hvor vor halvpeloton er, sig mig, hvor jeg skal træffe den første!" – "Gå, gå, hurtigere," sagde han, idet han så hen i det fjerne mod tyrkernes linje.

Hverken den første eller den anden halvpeloton var det muligt at finde; i skoven var alt kommet i forvirring, det gik

langsomt at slå sig frem under kugleregn og granatskud. Jeg lagde mig bag den første jordhøj, jeg traf på, og begyndte at skyde. På den ene side af mig lå vor korporal, på den anden – en soldat af Sofiaregimentet. "De skulle hellere gå Deres vej," sagde jeg til ham, "jeres regiment har trukket sig ned af fjeldet." – "Det er lige meget, vi bliver stående til det sidste!" svarede han. Jeg ved ikke, hvad han hedder, jeg ved heller ikke, om han lever; men altid vil jeg erindre den højtidelige tone i hans stemme.

De tyrkiske jægere var en 800 skridt fra os, så vore geværer skaffede dem næppe noget større tab. Foruden disse stod der en hel række kanoner 12–1500 skridt fra os; fra disse strøedes granater ud over vor svage skyttelinje. Selv om kugler sårer meget mere end granater, gør dog disse sidste den allerstørste virkning på nerverne. Jeg blev liggende, skød af og til, idet jeg rådslog med Paul Ignatitch – korporalen – om højden af sigtet, og om vi ikke skulle skyde på artilleriet på lykke og fromme. Kuglerne hvinede tættere og tættere, til sidst var det umuligt at skelne de enkelte skud; alt flød sammen i en dump summen. Granaterne fløj hvinende i det fjerne; når de nærmede sig, hvinede de ikke, men knagede og knaldede, idet de eksploderede og overdryssede folkene med metalstumper og jord. Jeg rejste mig for at se, hvad der foregik i skyttelinjen hos os. De, som lå der, satte af og til i et skrig, de, som stod bag træerne eller lå på knæ, faldt, snart med et skrig, snart uden at sige en lyd. Gavril Vasilitch, som netop havde ladet sit gevær, så jeg falde med ansigtet mod jorden: en granatsplint ramte ham i underlivet, så indvoldene væltede ud. De sårede krøb væk, alle de som kunne, for det meste i tavshed; forresten var deres skrig vel heller ikke hørlige i kamptumlen.

Jeg begyndte på ny at skyde. Tyrkerne samlede sig nede i den fordybning, på hvis anden side deres artilleri stod, i kolonner og marcherede så til angreb på vor linje. Man måtte sigte nærmere. Paul Ignatievitch ladede metodisk og skød. Jeg sparede heller ikke på patronerne, da det var meget bekvemt at få sigte. Mørke figurer med røde hoveder, der gik mod os, faldt; men alligevel gik de. Med et forsvandt de røde hoveder; jeg ved ikke, om det var terrænets ujævnhed eller krattet, som skjulte kolonnen. Da jeg havde mistet sigtet på nært hold, begyndte jeg at skyde ud i det fjerne, mod de masser, som stod nede i fordybningen; men af den grund lagde jeg ikke mærke til, at Paul Ignatievitch, Sofiasoldaten, var forsvundet, og at hele vor linje var borte. Jeg vendte derfor tilbage; soldaterne løb sammen i flokke for med en heftig geværild at møde de fremrykkende tyrkere. Jeg var alene mellem vore og den tyrkiske kolonne.

Hvad skulle jeg gøre? Næppe var dette spørgsmål fløjet gennem mit hoved, før jeg hørte mit navn nævne ved siden af mig. Jeg slog øjnene ned – ved mine fødder lå Fjodorov, den unge soldat i vort regiment, som også havde været i Petersborg og der tilegnet sig så pas dannelse, at han næsten kunne skriftsproget. Nu lå han der bleg som papiret i en bog; ud af hans gennemflængede skulder flød blod. "V. M., kære, giv mig noget at drikke. Bær mig bort, bær mig bort," bad han ynkeligt. Jeg glemte alt, både tyrkerne og kuglerne. Der kunne ikke være tale om for mig alene at løfte den store Fjodorov, og af vore folk var der ingen, som løb disse tredive skridt, ikke engang i et sådant tilfælde som at hjælpe en såret, trods mine fortvivlede skrig. Da jeg fik øje på en officer, fændrik S., begyndte jeg at

råbe til ham: "P. N., hjælp! Ingen kommer, hjælp da De!" Sandsynligvis ville han være kommet, men en kugle kastede ham over ende. Jeg var lige ved at græde … Endelig kom to soldater, af vort kompagni, mente jeg, løbende hen til mig. Vi tog Fjodorov, som uafbrudt ynkeligt gentog disse ord: "Bær mig bort, bær mig bort, kære, for Kristi skyld", jeg ved benene, de to andre ved skulderen; men straks slap de ham igen. "Tyrkerne, tyrkerne!" råbte de og løb. Fjodorov var død. Jeg vendte mig om: tyve skridt fra mig stod den tyrkiske kolonne, forvirret, forskrækket for vore bajonetter …

Et minut efter følte jeg et slag som af en stor sten. Jeg faldt; blodet flød i en strøm ud af mit ben. Jeg husker, at jeg da med et kom til at erindre alt: fædreland, forældre, venner, og glad tænkte jeg på, at jeg endnu skulle få lov at gense dem.

En meget kort roman

Frost, kulde … januar gør sig følelig for enhver fattig mand, portnere, konstabler – alle, som ikke kan gemme næsen på et varmt sted. Den gør sig naturligvis følelig for mig også. Ikke fordi jeg ikke har fundet mig en varm krog, men i min egen fantasi.

I sandhed: hvorfor driver jeg omkring på den folketomme brygge? De firearmede lygtepæle brænder klart, på trods af, at vinden blæser ind i lygten og bringer gasflammen til at blafre. Imod dette grelle lys synes det prægtige palads med sin mørke masse og især dets vinduer endnu mørkere. I de uhyre spejlglasvinduer reflekteres sneen, mørket. Vinden suser, stønner henover Nevas isørken. "Ding–dang! Ding–dang!" lyder det gennem hvirvelvinden. Det er fæstningens klokker, som slår, og hvert slag af den melankolske klokke falder sammen med hvert trin af min træfod på den frosne granitbrolægning og med slagene af mit syge hjerte mod væggene af dets trange bolig.

Jeg bør præsentere mig for læserne. Jeg er en ung mand med et træben. Måske vil I sige, at jeg efteraber Dickens (i romanen "Vor fælles ven")? Men nej, jeg gør ikke: jeg er virkelig en ung mand med et træben. Forskellen er blot den, at jeg har fået det ganske nylig …

"Ding–dang! Ding–dang!" Klokkerne slår først sit melankolske: "Herre, vær nådig", og så klokkeslættet. Klokken er kun ét! Endnu syv timer til dagslyset – da viger denne sorte, af våd sne fulde nat og giver plads for en grå dag. Skal jeg gå hjem?

Ved det ikke, det er mig fuldstændig ligegyldigt. Jeg har ikke brug for søvn.

I foråret holdt jeg også af at slentre omkring på denne kaj i hele nætter. Ak, hvilke herlige nætter! Hvad var vel bedre end dem? Det var ikke sydens lumre nætter med deres mørke himmel og store stjerner, som forfulgte én med sit blik. Her er alt lyst og skønt. Den brogede himmel er kold og smuk; den bekendte aftenrøde hele natten i nord og øst; luften er frisk og skarp; Nevaen flyder der stolt og munter og skvulper med sine små bølger mod kajens stene. Og på denne kaj står jeg. Og til min hånd støtter der sig en pige … og denne pige …

Ak, mine damer og herrer! Hvorfor begyndte jeg at fortælle Dem om mine sår? Men således er jo dette fattige, dumme menneskehjerte. Når det er såret, kaster det sig alt i møde, som kan bringe lettelse. Men det finder den ikke. Det er ganske forståeligt: Hvem har brug for en hullet, ustoppet strømpe? Sådan en tager man på tåspidsen og vipper så langt bort som muligt. Mit hjerte behøvede endnu ikke stopning det forår, jeg gjorde bekendtskab med Mascha, i sandhed den bedste af alle Maschaer i verden. Jeg stiftede bekendtskab med hende på denne samme kaj, som ikke altid var så kold som nu. Og så havde jeg et ægte ben i stedet for dette hæslige træben, et ægte, lige ben, således som dette mit venstre, som jeg har beholdt … Nå, jeg gjorde altså bekendtskab med hende. Det gik meget ligetil for sig: jeg gik, hun gik – jeg er på ingen måde nogen kurmager, dvs. jeg *var* ikke nogen kurmager, fordi jeg nu har træben – … Jeg ved ikke, hvad der drev mig; men jeg tiltalte hende. Først og fremmest begyndte jeg naturligvis med at snakke om, at jeg ikke var af disse frække mennesker osv., og så

om mine rene hensigter osv., osv. Mit godmodige fysiognomi beroligede pigen. Jeg fulgte hende lige til det hus, hvor hun boede. Hun var vendt tilbage fra sin bedstemoder, som boede ved "Sommerhaven". Hun gik hen til hende hver aften for at læse for hende; den stakkels bedstemoder var blind.

Nu er bedstemoder død. Det år døde så mange og ikke så gamle bedstemødre. Jeg kunne også være død, forsikrer jeg Dem. Men jeg holdt det ud. Mine herrer, hvor megen pine kan et menneske udholde? Ved I det ikke? Ikke jeg heller.

Det er meget godt. Mascha har befalet mig at blive en helt, og derfor må jeg gå i krigen. Korstogenes tid er forbi. Riddertiden også. Men hvis en elsket pige siger til Dem: "Denne ring, det er – mig!" og kaster den i ilden, mon da ikke De kaster Dem efter den for at få fat i den? Ak, for en sær én; nej, vist gør han ikke, nej, vil I svare. "Nej, vist ikke! Jeg går hen og køber mig en ny, ti gange dyrere." – Ja, men så siger hun, at det ikke er den, men en anden kostbarere ring. Aldrig vil hun tro, at det er den. Forresten er jeg jo ikke Deres lovgiver, hr. læser. Måske den kvinde, som De elsker, vil handle på den måde. De er måske ejer af nogle hundrede aktier og mere til. Tænk Dem om, måske De i Deres ungdom har haft anledning til at iagttage en sommerfugl, som fløj lige ind i ilden. De fandt dengang en adspredelse deri. Sommerfuglen lå på ryggen og flaksede med sine korte, forbrændte vinger; De fandt, at det var morsomt; men senere kedede De Dem ved det og knuste den med fingeren. Den stakkels skabning ophørte at lide. Ak, velvillige læser! Om De med fingeren kunne knuse mig også, så jeg ophørte at lide!

Det var en mærkværdig pige. Da man erklærede krig, gik hun nogle dage mørk og tavs; jeg kunne ikke adsprede hende på nogen måde.

"Hør her," sagde hun en gang til mig. "De er et hæderligt menneske?"

"Det kan jeg godt medgive," svarede jeg.

"Hæderlige folk bekræfter deres ord i gerning. De har været for krig. De skal ud at slås."

Hun trak øjenbrynene sammen og trykkede hårdt min hånd i sin.

Jeg så på hende og sagde alvorligt: "Ja!"

"Når De så vender tilbage, skal jeg blive Deres hustru," sagde hun til mig ved afskeden. "Kom tilbage!"

Tårerne overvældede mig; men jeg var bestemt og fik kraft til at svare Mascha:

"Husk, Mascha – hæderlige mennesker ..."

"Bekræfter deres ord i gerning," sluttede hun sætningen.

Jeg trykkede hende for sidste gang til mig og kastede mig ind i kupéen.

Jeg drog ud at slås for Maschas skyld, men udfyldte også min pligt hæderligt med hensyn til fædrelandet. Jeg marcherede modigt gennem Rumænien i regn og støv, i varme og kulde. Selvfornægtende gumlede jeg på kompagniets skonrogger. Da vort første møde med tyrkerne kom, var jeg ikke bange; derfor gav man mig også korset og forfremmede mig til underofficer. I den anden træfning – sprang noget; jeg blev kastet til jorden. Stønnen, tåge ... doktoren i hvid operationskittel med blodplettede ærmer ... barmhjertighedens søstre ... mit amputerede ben med arret nedenfor knæet. Alt dette fo'r forbi

mig som en drøm. Sanitetstoget med de udmærket komfortable senge flyver afsted og fører mig til Petersborg.

Når man forlader byen med to ben, som man bør, men vender tilbage til den med et ben og en krykke i stedet for det andet – det har noget at betyde, tro mig!

Man lagde mig ind på hospitalet; det var i juli måned. Jeg bad om adressebogen for i den at søge Marja Ivanovna G.'s adresse; den godmodige vagtsoldat bragte mig den. Hun boede stadig på det samme sted! … Jeg skriver et brev, et til, et tredje, men får intet svar.

Gode læser, jeg har allerede fortalt Dem alt. De tror mig måske ikke. Historien er ganske vist utrolig: en ridder og en bedragerske. "Til punkt og prikke den gamle roman." Min skarpsindige læser, Deres mistro til mig er uden grund: der gives sådanne riddere foruden mig …

Til sidst satte man et træben på mig; og jeg blev således sat i stand til selv at skaffe mig underretning om årsagen til Maschas tavshed. Jeg kørte med en droske til hendes bolig og hinkede op igennem den lange trappe. Hvor let fløj jeg ikke derhen for otte måneder siden! Endelig var jeg da ved døren. Med hjertet i halsen ringer jeg på. Jeg hørte skridt inden for døren; den gamle stuepige Avdotja åbner, og uden at høre på hendes frydefulde udråb løber jeg – hvis der da kan være tale om at løbe med ben af forskellig kaliber – ind i stuen. Mascha!

Hun er ikke alene. Hun sidder der med en fjern slægtning, en meget smuk ung mand, som på samme tid som jeg tilendebragte sit kursus ved universitetet og havde håb om at få en meget god post. Begge to hilste meget hjerteligt på mig –

sandsynligvis på grund af træbenet; men de var lidt forfjamskede begge to. Et kvarter efter forstod jeg alt.

Jeg ville ikke være nogen hindring for deres lykke. Min skarpsindige læser smiler grimt. Vil De virkelig have, at jeg skal tro alle disse skrøner. Hvem overlader vel uden videre en elsket pige til en eller anden døgenigt.

For det første er han ingen døgenigt, og for det andet … Jeg ville sige Dem noget "for det andet", men De ville ikke forstå det … De ville ikke forstå det, fordi De ikke tror, at der i vor tid findes ædelmod og sandhed. De ville have foretrukket tre menneskers ulykke for Deres egen alene. De tror mig ikke, skarpsindige læser. Lad det så være; Gud med Dem!

Den tredje dag efter stod brylluppet; jeg var forlover. Jeg gjorde stolt min pligt under ceremonien, hvor det for mig dyrebareste væsen gav sig til en anden. Mascha så en gang imellem sky hen mod mig, også hendes mand omgikkes mig på en måde med en trykket opmærksomhed. Ved brylluppet gik det muntert til. Vi drak champagne. De tyske slægtninge råbte "Hoch" og kaldte mig "der russische Held". Mascha og hendes mand var lutheranere.

"Aha, aha," råber den skarpsindige læser: "der har vi det, hr. helt. Hvad skulle De bruge den lutherske trosbekendelse til? Netop fordi de rettroende ikke gifter sig i december måned! Se, der har vi det, min herre! Og alle Deres historier – er lutter opspind!"

Tro, hvad De vil, skarpsindige læser! Det er mig komplet ligegyldigt. Men hvis De var gået med mig i disse decembernætter hen ad slotskajen, skulle De have fået stormen og klokkerne og stødene af mit træben at høre; hvis De havde

følt, hvad der i disse vinternætter foregik i min sjæl, ville De have troet det … "Ding–dang! Ding–dang!" Klokkerne slår fire. Det er på tide at gå hjem og lægge sig i sin ensomme, kolde seng og sove.

Farvel læser!

En oplevelse

I

Hvorledes det er gået for sig, at jeg, som nu i næsten to år har opgivet al slags refleksion, atter har begyndt at tænke – det kan jeg ikke forstå. Det kan da vel ikke være hin herre, som har bragt mig på disse tanker. Fordi man så ofte møder slige herrer, har jeg allerede vænnet mig til deres prækener.

Ja, næsten enhver af dem, undtagen sådanne, som er ens bekendte eller forstandige folk, begynder altid at tale om disse både for sig og for mig unyttige ting. Først spørger han, hvad jeg hedder, hvor gammel jeg er, og begynder så for det meste med en noksom sørgelig mine at tale, om "det ikke er muligt på en eller anden måde at komme bort fra et sådant liv som dette?" I begyndelsen pinte slige spørgsmål mig; men nu er jeg vant til dem. Man vænner sig til så meget.

Allerede i to uger er jeg, hver gang jeg ikke er glad dvs. ikke beruset, (for er det da længere muligt for mig at være glad, uden at jeg er beruset?), og når jeg har været alene, begyndt at tænke. Og skønt jeg ikke vil, så kan jeg ikke andet, det er ikke muligt at blive disse trykkende tanker kvit. Det eneste middel til at glemme er at gå et sted hen, hvor der er mange mennesker, hvor man beruser sig, og hvor der går løssluppent for sig. Jeg begynder også at drikke og ture, tankerne forvirres, man husker intet … da føler jeg mig lettere. Hvorfor var det ikke sådan forhen, før denne selv samme dag, da jeg gav en god dag i det hele. Mere end to år har jeg nu levet i dette trange, hæslige kammer; hele tiden tilbringer jeg alene, besøger også forskellige

Eldorado'er og Palais de Crystal; men al den tid, selv når jeg ikke var glad, faldt det mig dog ikke ind, at jeg ikke var det; men nu – nu er det ganske, ganske anderledes.

Hvor kedeligt og dumt det er! Men det er jo ligegyldigt, jeg vil ikke fra dette; jeg vil ikke komme væk fra dette, simpelthen fordi jeg selv ikke har lyst til det. Jeg er nu en gang trukket ind i dette liv, jeg kender vejen. Jeg har også engang i en avis – som en bekendt temmelig ofte bragte mig, i alt fald helt sikkert, når der står noget "pikant" i den –, i denne avis har jeg set en tegning således: i midten en lille, smuk pige med en dukke og omkring hende to rækker figurer; over den lille pige stod en liden kvindelig gymnasiast eller pensionær, så en beskeden ung pige, så familiens moder og endelig en ærværdig gammel kvinde; på den anden side, nedentil – en pige med en kurv kommer fra en butik, så jeg, jeg og atter jeg. Mit første jeg – således som nu; mit andet – fejende gaden med en kost, og mit tredje en ligefrem væmmelig, hæslig gammel kælling. Så vidt vil jeg dog ikke lade det komme. Endnu en to-tre år, såfremt jeg udholder sådant et liv, og så i Katarinakanalen. Jeg skal nok være i stand til det uden at være bange.

Men hvor mærkværdig en denne kunstner er! Hvorfor må der uvilkårligt af en pensionær eller kvindelig gymnasiast blive en beskeden pige, en ærværdig moder og bedstemoder? Og jeg da? Gudskelov kunne jeg jo også på glimre med at tale fransk og tysk på Nevski Prospekt! Heller ikke tror jeg, at jeg har glemt at male blomster, og jeg erindrer endnu "*Calipso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse*". Også husker jeg Pusjkin, og Lermontov og alt, alt: eksaminerne og hin skæbnesvangre, frygtelige tid, da jeg, alene hos gode slægtninge, som

forsikrede, at de havde "taget sig af den forældreløse", blev en dåre, en virkelig dåre; jeg husker også de fyrige, dumme taler af denne pralhals, og hvorledes jeg i ufornuft glædede mig ved dem, og al den løgn og smuds der, i det "rene selskab", hvorfra jeg kom her til, hvor jeg nu søger bedøvelse i brændevin. "*Horreur!*" ville kusine Olga Nikolajevna have råbt.

Og er det da virkelig ikke en *horreur*? Men er jeg da selv skyld i det? Hvis jeg, som syttenårig pige, der i otte år havde siddet inden fire vægge og kun set sådanne piger som jeg selv og desuden forskellige mamaer, hvis jeg dengang ikke havde truffet på en sådan en som denne min kære ven med frisure *à la Capoule*, men en anden brav mand, da ville det ikke være gået som nu …

Dumme tanke! Findes der da gode mennesker, har jeg set sådanne efter og før min katastrofe? Skal jeg tro, at der er gode mennesker, når der af de dusin, som jeg kender, ikke er en eneste, som jeg ikke kunne hade? Og kan jeg da tro, at der gives nogen, når der blandt dem findes ægtemænd med unge fruer, og børn (næsten børn – fjorten, femten år) af gode familier, og gamle skaldede, værkbrudne, udlevede?

Kan jeg da til sidst andet end hade og foragte, når jeg, uagtet jeg selv er et foragtet og foragteligt væsen, blandt dem ser folk som en vis ung tysker, der på armen oven for albuen havde et navnetræk indætset i huden. Han forklarede mig selv, at det – var hans forlovedes navnetræk. "*Jetzt aber bist du meine Liebe, allerliebteste Liebchen,*" sagde han, idet han så på mig med tindrende øjne og dertil deklamerede digte af Heine. Ja, med stolthed oplyste han mig om, at Heine – var en stor tysk digter, men at der hos dem – hos tyskerne nemlig – var endnu større

digtere, som Goethe og Schiller, og at der kun i et så genialt og stort folk som det tyske kunne fødes sådanne digtere.

Hvilken lyst jeg fik til at slå kløerne fast i hans ækle flødeansigt!

Men i stedet for slugte jeg i et drag et glas portvin, som han trakterede med, og glemte det.

Hvorfor, skal jeg tænke på min fremtid, når jeg kender den så godt? Hvorfor skal jeg tænke på fortiden, når der intet findes, som ville kunne erstatte mig mit nuværende liv? Ja, det er sandt. Hvis man endog i dag tilbød mig at vende tilbage derhen, til prægtige omgivelser, til folk med elegante frisurer, chignoner og fraser, så ville jeg ikke gøre det, men dø på min post.

Ja, jeg står også på en post. Jeg er også nødvendig, uundværlig. For ikke lang tid siden kom en ung mand til mig, en meget veltalende én, og læste op for mig hele sider udenad af en bog. "Det er vor filosof, vor russiske filosof," sagde han. Filosoffen sagde noget utydeligt, men for mig smigrende, i den smag, at vi – "var ventiler for samfundets lidenskaber …"; Ordene kunne være hæslige, og filosoffen slet, men værst af alt var denne forvoksede knægt, som gentog dette om "ventilerne".

Forresten er det ikke længe siden, at jeg kom på den samme tanke. Jeg var hos fredsdommeren, som dømte mig til 15 rublers mulkt for upassende opførsel på offentligt sted.

I det samme øjeblik, som han læste dommen, hvorved alle rejste sig, tænkte jeg som så: Hvorfor ser dette publikum så foragteligt på mig? Lad så være, at jeg tjener en skidden, modbydelig sag, at jeg underholder den foragteligste

forretning; men, det er dog – en post! Denne dommer udfylder også en post. Og jeg tror, at vi begge …

Jeg tror aldeles intet. Jeg føler blot, at jeg drikker, at jeg intet husker og snakker hen i vejr og vind. I mit hoved er alt i forvirring, både den hæslige sal, hvor jeg i aften skal danse uden nogen følelse af blusel, og Litovski-fængslet og dette kedelige værelse, hvor jeg kun kan bo i drukken tilstand. I mine tindinger banker det, i mine øren synger det, i mit hoved galoperer og jager det, og jeg selv drives afsted. Jeg vil standse, holde mig fast ved et eller andet, om det så bare var et halmstrå; men jeg har ikke engang sådant et halmstrå.

Jeg lyver, jeg har et! Og det ikke bare et halmstrå, men måske noget mere solidt; men jeg er selv sunket så dybt, at jeg ikke vil strække hånden ud for at gribe efter denne støtte.

Dette, forekommer det mig, indtraf i slutningen af august måned. Jeg erindrer, det var en prægtig høstaften. Jeg gik en tur i "Sommerhaven", og der traf jeg denne "støtte". Der var ikke noget særegent ved denne person uden en vis godmodig snakkesalighed. Han fortalte mig næsten om alle sine anliggender og bekendtskaber. Han var femogtyve år og hed Ivan Ivanovitch. I og for sig var han hverken grim eller smuk. Han sludrede med mig som med en bekendt, fortalte også anekdoter om sin chef og forklarede mig, hvem der hos dem i departementet havde gode udsigter til avancement.

Han gik sin vej, og jeg glemte ham. En måned senere viste han sig dog igen. Han var da mørk, sørgmodig, afmagret. Da han trådte ind, blev jeg lidt forskrækket ved at se det ukendte, mørke ansigt.

"Erindrer De mig?"

Straks erindrede jeg ham og svarede Ja.

Han rødmede.

"Jeg troede ikke, at De erindrede mig, fordi jo så mange …"

Samtalen standsede. Vi satte os på en sofa, jeg i det ene hjørne, han i det andet, ret som han for første gang aflagde en visit, stiv og strunk, ja han holdt endog sin cylinderhat i hænderne. Vi sad sådan temmelig længe; endelig rejste han sig og gik.

"Farvel da, Nadesjda Nikolajevna", sagde han med et suk.

"Hvorledes har De fået mit navn at vide?" råbte jeg, idet jeg brusede op. Jeg gik nemlig under navnet Eugenia og ikke Nadesjda Nikolajevna.

Jeg skreg så vredt imod ham, at han blev bange.

"Jeg har ikke ment noget ondt dermed, Nadesjda Nikolajevna … Jeg siger det ikke til noget menneske … Men jeg er bekendt med Peter Vasiljevitch, en politiembedsmand, og så fortalte han mig alt om Dem, som var at fortælle. Jeg ville sige Eugenia, men tungen ville ikke lystre, og så sagde jeg Deres rette navn."

"Ja, men sig mig da, hvorfor De er kommet til mig?"

Han tav og så mig sørgmodigt i øjnene.

"Hvorfor?" fortsatte jeg rasende. "Hvilken interesse har jeg vist Dem? Nej, De gør bedre i ikke at komme til mig; jeg vil ikke have noget bekendtskab med Dem, fordi jeg ikke har bekendte. Jeg ved, hvorfor De er kommet til mig! Denne politimands fortælling har interesseret Dem. De tænkte som så: Se, det er en sjældenhed, en dannet pige er faldet i et sådant liv … Har De

måske tænkt at redde mig? Gå fra mig, jeg behøver intet! Lad mig hellere få lov at dø alene end ..."

Nu kastede jeg et blik på hans ansigt og holdt inde. Jeg så, at hvert ord slog ham. Han sagde intet; men hans blik alene bragte mig til at tie.

"Adjø, Nadesjda Nikolajevna," sagde han. "Jeg beklager meget, at jeg har bedrøvet Dem. Ja, jeg er også selv bedrøvet over det. Adjø!"

Han rakte mig sin hånd – jeg kunne ikke nægte ham min – og gik sin vej med langsomme skridt. Jeg hørte, hvorledes han gik ned ad trappen, og i vinduet så jeg, hvorledes han med sænket hoved og langsom, vaklende gang gik over gården. Ved porten så han sig om, kastede et blik op til mine vinduer og forsvandt.

Se, dette menneske kunne være min "støtte". Det koster mig kun at lade et ord falde, og jeg ville blive hans retmæssige hustru. Den retmæssige hustru til en fattig, men ædel mand og en fattig, men retskaffen moder ville jeg blive, hvis blot herren i sin vrede ville skænke mig et barn.

II

I dag sagde Jevsej Jevsejitch til mig:

"Hør på mig, Ivan Ivanitch, hvad jeg som en gammel mand vil sige Dem. De er, min kære, begyndt at opføre Dem ufornuftigt; se til, at det ikke kommer Deres foresatte for øre!"

Han talte endnu længe – idet han anstrengte sig for ad omveje at komme til sagens kerne – om tjenesten, om hvad man skylder sin stand, om vor chef, om mig og begyndte til

sidst at komme til min ulykke. Vi sad på en restauration, hvor Nadesjda Nikolajevna ofte gik hen med sine bekendte.

Jevsej Jevsejitch havde for længst bemærket og allerede pumpet mig for flere af de nærmere enkeltheder. Jeg kunne ikke holde min dumme tunge i tømme, plaprede ud med alt, og det var lige før, jeg var begyndt at stortude.

Jevsej Jevsejitch blev vred.

"Åh, De gamle kælling, De sentimentale gamle kælling. En ung mand, en brav fyr, hvad er det for en historie han har fået i stand af dette smuds! Spyt ad hende! Hvad har De med hende at gøre? Det gik måske an, hvis det var en anstændig pige; men dette, med tilladelse ..."

Jevsej Jevsejitch spyttede.

Efter denne anledning kom han ofte tilbage til genstanden for sine bekymringer – Jevsej Jevsejitch var oprigtigt bekymret for mig –, men han skældte ikke længere ud, fordi han havde mærket, at jeg følte mig ubehagelig berørt derved. Forresten var han ikke i stand til at afholde sig længe fra det; og skønt han dog i begyndelsen anstrengte sig for at tale om det med en vis afstand, så kom han dog til syvende og sidst til den slutning, at jeg måtte kaste, "spytte" den slags fra mig.

Jeg føler også selv strengt taget det, som han hver dag forsikrer mig. Hvor mange gange tænkte jeg ikke på, at det var nødvendigt at kaste og spytte det fra sig! Ja, hvor mange gange! Men hvor mange gange er jeg ikke efter sådanne tanker gået hjemme fra og er af mine ben blevet ført hen til hin gade ... Og se, dér kommer hun, sminket, med sværtede øjenbryn, i fløjlskofte og elegant bjørneskindshue – lige mod mig; jeg vender mig til en anden side, for at hun ikke skal mærke mine

forfølgelser. Hun går hen til gadehjørnet og vender så tilbage, idet hun hele tiden fræk og stolt ser på de forbigående og af og til taler med en og anden af dem. Jeg følger efter hende på den anden side af gaden, idet jeg stadig anstrenger mig for ikke at tabe hende af syne, og håbløst ser jeg på hendes nydelige figur, til en eller anden lømmel går hen til hende og tiltaler hende. Hun svarer ham, vender om og går med ham … Og jeg igen efter dem. Hvis vejen var besat med spidse søm, ville jeg ikke føle mere smerte ved det – jeg går uden at se eller høre noget undtagen disse to skikkelser …

Jeg ser ikke frem for mig og ikke omkring mig, jeg går med vidt opspilede øjne og kolliderer med de forbigående og får bemærkninger, skældsord og puf tilbage. En gang rev jeg et barn over ende …

De vender sig til højre og til venstre, går ind ad en lille port; hun først, så han; næsten altid giver han med en underlig høflighed hende forrangen. Bagefter går også jeg ind. Lige over for de to vinduer, som er mig vel bekendte, står et skur med et høloft; til høloftet fører en tynd jernstige, som ender på en afsats uden rækværk. På denne plads sætter jeg mig ned og ser på de sammentrukne hvide forhæng …

I dag stod jeg igen på min forunderlige post, på trods af at det var temmelig koldt derude. Jeg frøs så skrækkeligt, at jeg ikke kunne føle mine ben under mig; men alligevel blev jeg stående. Det dampede af mit ansigt; mine knebelsbarter og mit skæg frøs fast; mine ben begyndte at blive stive. Folk gik over gården; men ingen lagde mærke til mig, og under højlydt passiar spadserede de forbi. Fra gaden lød sang af en beruset (det var en lystig gade!), skældsord og stødene af skrabejernene

på fortovet, som gårddrengene ryddede. Alle disse lyde larmede i mine øren; men jeg tog mig ikke af dem, lige så lidt som på frosten, som skar mig i ansigtet, og på mine forfrosne ben. Alt dette: disse lyde, benene, frosten var ligesom så fjernt, fjernt fra mig. Benene gjorde skrækkelig ondt; men inden i mig smertede noget endnu værre. Jeg havde ikke kraft til at gå til hende. Mon hun ved, at der er et menneske, som ville anse det for den største lykke at få lov til at sidde med hende i et værelse og uden engang at røre hendes hånd, blot se hende i øjnene, at der er et menneske, som ville styrte sig i ilden, hvis det kunne hjælpe hende ud af Helvede, hvis hun da overhovedet selv ville ud derfra? Men hun vil ikke … Og til dags dato ved jeg ikke, hvorfor hun ikke vil. Jeg kan jo ikke tro, at hun er fordærvet lige til marven; jeg kan ikke tro det, fordi jeg ved, at det ikke er sådan, fordi jeg kender hende, fordi jeg elsker, elsker hende …

En tjener trådte hen til Ivan Ivanitch, som havde støttet ansigtet med den ene arm og i samme øjeblik fo'r sammen, berørte ham på skulderen og sagde:

"Hr. Nikitin! Det går ikke an … slet ikke. Værten vil blive vred. Hr. Nikitin! Det går ikke an her, på denne måde. Rejs Dem!"

Ivan Ivanitch løftede hovedet og så på tjeneren. Han var slet ikke fuld; men tjeneren forstod det først, da han så hans sørgmodige ansigt.

"Det er intet, Semjon. Lad det være godt, bring mig en halv karaffel."

"Hvad skal De have til?"

"Til? Et glas. Og forresten, ikke en halv, men en hel karaffel. Se her har du for det hele og desuden to tyvekopek til. Om en

time skal du sende mig hjem med en vognmand. Du ved jo, hvor jeg bor?"

"Ja, jeg ved det. Men, min herre, hvorledes skal jeg forstå det?" Han var åbenbart i tvivl, det var første gang i hans lange praksis, at et sådant tilfælde havde hændt ham.

"Nej, vent, det er bedre, jeg går selv."

Ivan Ivanitch gik ud i forværelset, tog sin pels, gik ud på gaden, trådte ind i en butik, i hvis lave vindue de af gaslyset grelt oplyste brogede etiketter på forskellige flasker, som symmetrisk og med smag var udstillet på underlag af mos, strålede ham i møde. Et minut efter gik han ud med to flasker i hænderne, tog vejen til sin bolig, som han havde lejet i Zucherbergs møblerede lejligheder, og låsede døren efter sig.

III

Jeg faldt i søvn og vågnede igen. Tre ugers daglig sold; – hvorledes jeg dog kan holde det ud! I dag har jeg ondt i hovedet, benene, hele legemet. Bekymring, kedsomhed, resultatløse og kvalfulde befragtninger. Hvis blot en eller anden kom!

Som svar på hendes tanker lød der klokkeringning i forværelset. "Er Eugenia hjemme?" – "Ja, værsgo at komme ind," svarede kokkepigen. Uregelmæssige, hastige skridt genlød i korridoren, døren åbnedes og Ivan Ivanitch viste sig i den.

Han var slet ikke lig hin sky og ængstelige mand, som kom derhen for en måned siden. Hatten på sned, kulørt slips, en selvbevidst, dristig mine, og dertil kom en vaklende gang og en stærk duft af vin.

Nadesjda Nikolajevna fo'r op fra stolen.

"Goddag," begyndte han. "Jeg kommer til dig."

Uden at tage hatten af satte han sig ved døren og strakte sig. Hun tav, han tav. Hvis han ikke havde været drukken, ville hun have fundet på noget at sige; men hun tabte nu aldeles fatningen. Mens hun tænkte over, hvad hun skulle sige, begyndte han igen at tale.

"N…ja! Se her er jeg … Jeg ha-ar r…ret," skreg han med ét aldeles rasende og strakte sig i hele sin længde. Hatten faldt af hovedet, det sorte hår lå ned over hans ansigt, øjnene funklede. Hans hele figur var udtryk for et sådant raseri, at Nadesjda Nikolajevna blev skrækkelig bange et øjeblik.

Hun prøvede at tale venligt til ham.

"Hør, Ivan Ivanitch, jeg er meget glad ved Deres besøg; men gå nu hjem! De har drukket for meget. Vær så rar, kære, og gå hjem! Kom, når De igen har det godt!"

"Hun er blevet bange nu!" stammede Ivan Ivanitch som for sig selv, idet han igen satte sig på stolen. – "Er du blevet blid nu? Men hvorfor jager du mig?" skreg han igen fortvivlet. "Hvorfor? Det er jo din skyld, at jeg er begyndt at drikke; jeg drak jo aldrig. Hvorfor drager du mig til dig, sig mig det?"

Han græd. Rusens tårer kvalte ham, randt ned over hans ansigt og faldt ned i munden, der var aldeles fortrukken af hans hulken. Han kunne næppe tale.

"En anden ville have anset det for en lykke at blive befriet for dette helvede. Jeg skulle have arbejdet som en tyr. Du skulle have fået lov at leve sorgløst, roligt, hæderligt. Sig, hvad jeg har gjort for at fortjene dit had?"

Nadesjda Nikolajevna tav.

– "Hvorfor tier du?" skreg han. "Tal! Sig, hvad du vil; men bare sig noget! Jeg er fuld – det er sandt … hvis jeg ikke havde

været fuld, var jeg ikke kommet herhen. Ved du, hvor bange jeg er for dig, når jeg er ved mine fulde fem? Du kan vikle mig om fingeren. Siger du: stjæl – så stjæler jeg. Siger du: dræb – så dræber jeg. Ved du det? Ja vist ved du det. Du er klog, du ser alt. Hvis du ikke ved det … Nadja, min kære Nadja, hav medlidenhed med mig!"

På knæ krøb han hen ad gulvet mod hende. Men hun stod ubevægelig og lænede sig mod væggen med tilbagekastet hoved og med armene over kors over ryggen. Hendes blik var rettet mod et punkt i rummet. Så hun noget, hørte hun noget? Hvad følte hun vel ved synet af dette menneske, som lå der for hendes fødder og tiggede om hendes kærlighed? Medlidenhed, foragt? Hun ville have medlidenhed med ham, men følte, at hun ikke kunne. Han vakte kun modvilje hos hende. Og kunne han vel i denne ynkelige skikkelse vække nogen anden følelse: drukken, beskidt, ydmygt bedende.

Han var allerede i nogle dage ophørt at gå til sin tjeneste. Han drak hver dag. Da han fandt trøst i vinen, begyndte han mindre at forfølge sin lidenskab, men sad stadig hjemme og drak for at samle kraft til at gå til hende og sige hende alt. Hvad han skulle sige hende, det vidste han ikke selv. "Jeg vil sige alt, jeg vil åbne mit hjerte" – se, det var det, som fløj gennem hans vintunge hoved. Endelig fattede han en beslutning, kom til hende og begyndte at tale. Igennem rusens tåge var han sig dog bevidst, at han sagde og gjorde ting, som på ingen måde vakte kærlighed til ham; men alligevel talte han og det med følelsen af, at han for hvert ord, han sagde, faldt dybere og dybere, og at strikken om hans hals strammedes fastere og fastere.

Han talte endnu længe og usammenhængende. Hans tale blev langsommere og langsommere, og til sidst lukkede hans af vinen tunge, opsvulmede øjenlåg sig, og med hovedet støttet mod stoleryggen faldt han i søvn.

Nadesjda Nikolajevna blev stående i sin forrige stilling, idet hun så tomt hen for sig mod loftet og trommede med fingrene mod tapetet.

"Har jeg ondt af ham? Nej, det har jeg ikke. Hvad kan jeg gøre for ham? Gifte mig med ham? Tør jeg da vove det? Ville ikke det være det samme som at sælge sig? Nej, Gud, det ville være endnu værre!"

Hun vidste ikke, hvorfor det ville være værre, men følte det.

"Nu er jeg i det mindste oprigtig. Enhver kan slå mig. Måske jeg ikke lider krænkelser nok? Og så! Hvori var jeg da bedre faren? Ville ikke det være den samme sædelige fordærvelse, blot at den ikke var oprigtig? Der sidder han og sover, hovedet er faldet tilbage, munden er åben, ansigtet er blegt som på et lig. Hans klæder er tilsølede; han må være faldet og har svinet sig til. Hvor tungt han ånder … Undertiden snorker han endog … Ja, men dette er jo forbigående, han vil igen blive anstændig og beskeden. Nej, det er ikke det. Men det forekommer mig, at hvis jeg giver dette menneske magt over mig, vil han pine mig med en og den samme erindring … Og det vil jeg ikke kunne tåle. Nej, lad mig blive, som jeg er … Det vil jo ikke vare længe …"

Hun tog et sjal om skuldrene og forlod værelset, idet hun smældede døren i efter sig. Ivan Ivanovitch vågnede ved støjen, så sig tankeløs omkring og, da han fandt, at det var ubekvemt at sove på en stol, fik ham med besvær flyttet over til sengen, væltede sig op i den og faldt i en dødlignende søvn. Han

vågnede med hovedpine, men ædru, sent om aftenen, og da han så, hvor han befandt sig, forlod han omgående stedet.

Jeg gik hjemmefra uden selv at vide hvorhen. Det var et grimt vejr, en mørk, tåget dag; våd sne faldt på mit ansigt og mine hænder. Det ville været langt bedre at blive siddende hjemme; men kunne jeg da gøre det? "Han går til grunde. Hvad skal jeg gøre for at holde ham oppe?" Kan jeg forandre mit forhold til ham? Ak, alt i min sjæl, hele mit indre brænder. Jeg ved ikke selv, hvorfor jeg ikke vil benytte anledningen til at lade dette frygtelige liv fare, til at befri mig fra denne mare. Hvis jeg nu giftede mig med ham? Nyt liv, nye forhåbninger … Mon ikke den følelse af medlidenhed, som jeg nærer for ham, kan gå over til kærlighed?

Ak, nej! Nu er han villig til at slikke mine hænder, men senere … da vil han træde mig under fode og sige: "Ha. Du har endog sat dig imod det, foragtelige skabning! Du har forsmået mig."

Vil han sige det? Jeg tror, han vil.

Jeg har et middel til at frelse mig, til at befri mig, et udmærket et, et middel, som jeg allerede for længst har bestemt mig til, og som jeg dog til syvende og sidst vil tage tilflugt; men jeg synes, at det er for tidligt endnu. Jeg er alt for ung, jeg føler alt for meget liv i mine årer. Leve vil jeg. Jeg vil ånde, føle, høre, se; jeg vil, omend sjældent, have mulighed for at kunne se himlen, Nevaen.

Se der er jo kajen. Kolossale bygninger på den ene side, og på den anden – den mørke Neva. Snart bryder isen op, floden vil blive blå. Parken på den anden side vil blive grøn. Også øerne vil

klæde sig i grønt. Om det blot er et petersborgerforår, så er det dog et forår.

Pludselig kommer jeg til at erindre mit sidste lykkelige forår. Jeg var dengang en syv år gammel pige. Jeg boede hos fader og moder på landet, på steppen. Man så kun lidt efter mig, og jeg løb hvor jeg ville, og så meget jeg ville. Jeg husker, hvorledes i begyndelsen af marts måned bække af smeltet sne strømmede og bruste i steppekløfterne hos os, hvorledes steppen fik et mørkt udseende, hvor forunderlig luften blev, så fugtig og forfriskende. Toppene af højene blev først snefri, og så begyndte græsset at spire på dem. Så begyndte hele steppen at grønnes, trods der i furerne lå sne, som sang på sit sidste vers. Inden få dage kom hurtigt op af jorden fuldt færdige pæonbuske og voksede op med deres prægtige, stærkt purpurrøde blomster. Lærkerne begyndte at synge …

Gud, hvad har jeg gjort, at jeg endnu i levende live skulle styrte i Helvede! Er måske ikke alt det, som jeg gennemlever, værre end ethvert helvede?

En stenafsats fører ned til en åbning i isen. Noget, jeg ved ikke hvad, drev mig til at gå ned og se i vandet. Men er det da ikke for tidligt endnu! Jo vist, for tidligt! Jeg vil endnu vente.

Men det ville dog være godt at stå på denne glatte, våde kant af åbningen. På den måde ville jeg af mig selv glide ned. Men det er jo koldt! … Et sekund – og man svømmer under isen ned ad floden, man vil som afsindig slå med hænder, fødder, hoved, ansigt mod isen. Det kunne være morsomt at vide, om dagslyset skinner igennem derned?

Jeg stod ubevægelig og længe ved åbningen og var allerede kommet i den tilstand, i hvilken et menneske ikke tænker på

noget. Jeg havde for længst vædet mig på benene, men rørte mig ikke af stedet. Vinden var ikke kold, men gik mig gennem marv og ben, så at jeg skælvede over det hele; men alligevel blev jeg stående. Jeg ved ikke, hvor længe denne stivnen ville have varet, hvis ikke nogen havde råbt til mig fra kajen.

"Hov, madam! Frue!"

Jeg vendte mig ikke.

"Frue, vær så rar at komme op på kajen –"

En person begyndte at gå ned ad trappen bag mig. Foruden føddernes knirken på de sandbestrøede trin, hørte jeg desuden hule stød. Jeg vendte mig om; det var konstablen, som steg ned, det var hans sabel, som frembragte stødene. Da han så mig i ansigtet, forandrede han med et det høflige udtryk i sit fysiognomi, og med en grov og fræk mine gik han hen mod mig, greb mig i skulderen og sagde;

"Se til at pakke dig bort herfra, din døgenigt. I driver omkring over alt! Og så er du dum nok til at ville kaste dig i vandet; siden får I svare for jer, I skælme!"

Af mit ansigt så han, hvad jeg var.

IV

Altid det samme og det samme. Der er ingen mulighed for at blive et minut alene, uden at jeg græmmer mig i min sjæl. Hvad skal man gøre for at glemme?

Annuschka har bragt mig et brev. Mon hvor det er fra? Det er så længe siden, at jeg har fået brev fra nogen.

> "Ærede frøken Nadesjda Nikolajevna!
> Uagtet jeg meget godt har forstået, at jeg for Dem intet er, så antager jeg desuagtet, at De er en god

kvinde, som ikke vil krænke mig. For første og sidste gang i mit liv beder jeg Dem om at komme til mig, fordi det i dag er min navnedag. Ingen slægtninge eller bekendte kommer. Jeg bønfalder Dem, kom! Jeg giver Dem mit ord på, at jeg ikke skal sige noget krænkende eller ubehageligt. Hav medlidenhed med Deres hengivne

Ivan Nikitin.

P.S.
På min tidligere opførsel i Deres bolig kan jeg ikke tænke uden med skam. Vær hos mig i dag kl. 6.
Min adresse vedlagt.

I. N.

"Hvad betyder dette? Han har bestemt sig til at skrive til mig. Her er noget, som ikke er ganske klart. Hvad vil han gøre med mig? Skal jeg gå eller ikke?

Det er en mærkelig overvejelse – gå eller ikke gå. Hvis han vil lokke mig i en fælde eller det er for at dræbe mig eller … men hvis han nu dræber mig, så er det dog en løsning.

Jeg vil gå.

Jeg skal klæde mig enklere og mere beskedent og vaske den røde og hvide sminke af ansigtet. Det vil i alt fald være ham behageligere. Jeg vil også sætte mit hår op på en enklere måde. Hvor lidt hår jeg har tilbage!"

Jeg pyntede mit hår, tog en sort uldkjole på, et sort sjal, en hvid krave og manchetter og gik hen til spejlet for at betragte mig.

Jeg var nær begyndt at græde, da jeg så en kvinde, som slet ikke var lig den Eugenia, som i de forskellige buler dansede frivole danse så "smukt". Jeg så slet ikke den frække, sminkede kokette med smilende ansigt, med kækt opsat chignon og malede øjenbryn. Denne sønderknuste og lidende blege kvinde, som bekymret så sig omkring med sine store sorte øjne med mørke ringe omkring – det er noget ganske nyt, det er ikke mig. Men kanske det er mig alligevel? Og hin Eugenia der, som alle ser og kender, hun – er noget fremmed, noget, som overvælder sig mig, piner mig, dræber mig.

Jeg begyndte virkelig også at græde, og jeg græd længe og heftigt. Når man får lov at fælde tårer, bliver man lettere; således har man forsikret mig fra min barndom af; kun synes det ikke at gælde for alle. Jeg blev ikke lettere, men fik det endnu værre. Enhver hulken fandt genklang i smerte, hver tåre var bitter. De, som endnu har et håb om helbredelse og fred, deres tårer letter måske. Men hvor er dette håb for mig?

Jeg tørrede tårerne og begav mig afsted.

Uden vanskelighed fandt jeg fru Zucherbergs hus, og den finske stuepige viste mig døren til Ivan Ivanovitch.

"Kan man komme ind?"

I værelset hørtes en lyd, som når en skuffe lukkes hårdt til.

"Kom ind!" råbte Ivan Ivanovitch hurtigt.

Jeg gik ind. Han sad ved skrivebordet og var netop ved at klæbe en konvolut sammen. Det forekom mig, at han ikke blev glad ved mit komme.

"Goddag, Ivan Ivanovitch!" sagde jeg.

"Goddag, Nadesjda Nikolajevna," svarede han, idet han rejste sig og rakte mig hånden. Et træk af ømhed fo'r over hans ansigt, da jeg rakte ham min; men det forsvandt straks. Han var alvorlig, ja ligefrem mørk.

"Tak, for at De kom!"

"Hvorfor har De bedt mig?" spurgte jeg.

"Min Gud, ved De virkelig ikke, hvad det vil sige for mig at se Dem! Forresten, denne samtale er ubehagelig for Dem."

Vi satte os og tav. Finnepigen bragte samovaren. Ivan Ivanovitch bød mig te og sukker. Så satte han syltetøj, bagværk, konfekt, en halv flaske sød vin frem på bordet.

"Undskyld mig for beværtningen, Nadesjda Nikolajevna! Det er Dem måske ubehageligt; men vær ikke vred! Vær så rar at tage teen og skænke op! Spis og drik; se der er konfekt, vin."

Jeg begyndte at agere værtinde, og han satte sig overfor mig, så at hans ansigt var i skyggen, og begyndte at betragte mig. Jeg følte hans øjne uafladeligt stift fæstede på mig og følte, at jeg blev rød.

Et øjeblik hævede jeg øjnene, men sænkede dem straks igen, fordi han vedblev alvorligt at se mig lige i ansigtet. Hvad betyder dette? Var det virkelig sådan, at denne omgivelse, den beskedne, sorte kjole, friheden for disse frække ansigter, disse lave talemåder virkede så stærkt på mig, at jeg igen blev den beskedne og forlegne lille pige, som jeg var for to år siden? Jeg blev ærgerlig.

"Sig mig, hvorfor De stirrer så på mig?" fik jeg frem med anstrengelse, men utvungent.

Ivan Ivanovitch sprang op og begyndte at gå frem og tilbage i værelset.

"Nadesjda Nikolajevna, tal ikke så hårdt! Vær, som De var, da De kom, om så blot en time."

"Men jeg forstår ikke, hvorfor De har bedt mig herhen. Det er da vel ikke blot for at tie og se på mig?"

"Jo, Nadesjda Nikolajevna, blot derfor. Det kan da vel ikke være nogen særlig krænkelse for Dem; men for mig er det en trøst at se på Dem for sidste gang. De var så venlig at komme, og det i den dragt, som De nu har på. Det havde jeg ikke ventet, og derfor er jeg Dem så meget mere taknemmelig."

"Men *hvorfor* for sidste gang, Ivan Ivanovitch?"

"Jeg rejser bort."

"Hvorhen da?"

"Langt bort, Nadesjda Nikolajevna. Det er ikke sådan, at det er min navnedag i dag. Jeg skrev det, jeg ved ikke selv hvorfor. Jeg havde simpelthen lyst til at se Dem endnu engang. Først tænkte jeg at gå hen og vente, til De skulle gå ud; men så besluttede jeg mig til at bede Dem til mig. Og De var så god at komme. Gud belønne Dem med alt godt for det."

"Kun lidet godt vil fremtiden bringe mig, Ivan Ivanovitch."

"Ja, lidet godt for Dem. Forresten ved De vel bedre end jeg, hvad Deres fremtid vil bringe ..." Ivan Ivanovitch begyndte at skælve i stemmen. "Det er bedst for mig," tilføjede han, "at jeg rejser."

Han begyndte at skælve endnu mere i stemmen.

Jeg havde usigelig ondt af ham. Var det retfærdigt af mig at nære alle disse slette følelser mod ham? Hvorfor har jeg stødt ham så hårdt og skarpt fra mig? Men nu er det for sent at angre.

Jeg rejste mig og begyndte at tage overtøjet på. Ivan Ivanovitch sprang op, som han var stukket.

"Skal De allerede gå?" spurgte han med bevæget stemme.

"Ja, jeg må gå –"

"De må … igen derhen, Nadesjda Nikolajevna. Lad mig hellere dræbe Dem straks!"

Dette sagde han hviskende, idet han greb mine hænder og så på mig med sine store, forvirrede øjne.

"Det er jo bedre! Sig blot til!"

"Men for det måtte De jo, Ivan Ivanovitch, gå til Sibirien. Det vil jeg bestemt ikke."

"Til Sibirien! … Kunne jeg måske ikke dræbe Dem, fordi jeg frygtede for Sibirien? Nej, det er ikke derfor … Jeg kan ikke dræbe Dem, fordi … ja, hvorledes dræbe Dem? Hvorledes dræbe *dig*?" sagde han stønnende, – "jeg …"

Og så greb han mig, løftede mig som et barn, og idet han næsten kvalte mig i sin omfavnelse, dækkede han mit ansigt, mine læber, mine øjne, mit hår med kys. Og lige så pludseligt, som dette var sket, satte han mig igen ned på benene og sagde hurtigt:

"Nej, gå, gå … Tilgiv mig, det er jo for første og sidste gang. Vær ikke vred på mig, Nadesjda Nikolajevna."

"Jeg er ikke vred, Ivan Ivanovitch."

"Gå, gå! Tak, for De kom!"

Han fulgte mig ud og låste straks døren bag mig. Jeg begyndte at gå ned ad trappen. Mit hjerte smertede endnu mere end før.

Lad ham rejse og glemme mig – jeg bliver tilbage og lever mit liv til ende. Det er nok af denne sentimentalitet. Jeg går hjem.

Jeg påskyndede mine skridt og gik allerede og tænkte på, hvilken klædning jeg skulle tage på, og hvorhen jeg skulle gå

den aften. Se så var min roman til ende, et lille ophold på den glatte vej! Nu kan jeg frit glide, uden ophold, stedse dybere og dybere …

"*Nu skyder han sig en kugle for panden,*" råbte en stemme i mit indre. Jeg blev stående som naglet til stedet; det sortnede for mine øjne, det løb koldt ned ad ryggen på mig, jeg var ved at tabe vejret … ja, nu dræber han sig. Han skubbede en skuffe ind – han havde altså set på revolveren. Han havde skrevet et brev … For sidste gang … Løbe! Måske jeg endnu kan nå frem! Gud, hold ham tilbage! Herre, overlad ham til mig!

En dødelig, uudgrundelig skræk havde grebet mig. Jeg løb tilbage som en afsindig, idet jeg i et væk kolliderede med de forbigående. Jeg husker ikke, hvorledes jeg kom op ad trappen, jeg husker bare finnepigens dumme fjæs, da hun lukkede op for mig, jeg husker den lange, mørke korridor med de mange døre, og husker, hvorledes jeg styrtede løs på hans dør. Og da jeg tog i dørklinken, lød et skud indenfor. Alle vegne fra løb folk til, alt gik i en hvirvel for mine øjne, korridoren, dørene, væggene. Jeg faldt ned, også i mit hoved begyndte alt at løbe rundt og forsvandt så.

En kujon

Krigen lader mig aldeles ingen ro få. Jeg ser tydeligt, at den trækker ud, og hvornår den vil ende, det er vanskeligt at forudsige. Vor soldat er vedblevet at være den samme usædvanlige soldat, som han altid har været; men fjenden viste sig ikke så svag, som vi tænkte; se det er jo allerede fire måneder, siden krigen blev erklæret, og på vor side har endnu ikke været noget afgjort held. Men hver dag berøver os imens hundreder af folk. Mine nerver er således beskafne, at alene krigstelegrammerne, hvori der står antallet af de dræbte og sårede, gør langt større virkning på mig, end på mine omgivelser. En anden kan roligt læse: "Vore tab ubetydelige, nogle officerer sårede, af de menige 50 dræbte, 100 sårede," og glæder sig over, at det kun er lidt; når jeg læser noget sådant, træder et helt blodigt billede frem for mine øjne. Halvtreds døde, hundrede krøblinge – det er en ubetydelighed! Hvoraf kommer det, at vi bliver så oprørte ved efterretningen om et eller andet mord, hvor blot nogle få mennesker er faldet som ofre? Hvorfor indgyder ikke synet af lig, der ligger gennemborede af kugler på valpladsen, os en sådan skræk som synet af det indre af et hus, der er plyndret af mordere? Hvoraf kommer det, at f.eks. En jernbanekatastrofe, der koster en snes mennesker livet, kan bringe hele Rusland til at skrige over sig, medens en forpostfægtning med det "ubetydelige" tab af et lignende antal mennesker ingen opmærksomhed vækker?

For nogle dage siden sagde en bekendt af mig, en medicinsk student Lvov, som jeg ofte diskuterer krigen med, til mig:

"Nu får vi se, du, din fredselsker, hvorledes du vil gennemføre din menneskevenlige overbevisning, når man tager os til soldater, og du selv skal til at skyde på mennesker."

"Nej, Vasil Petrovitch, man tager ikke mig, jeg hører til reserven."

"Ja, men hvis krigen trækker ud, mobiliseres også reserven. Vær ikke for modig, turen kommer nok også til dig."

Mit hjerte trak sig krampagtigt sammen. At denne tanke ikke før er faldet mig ind? Ja, sandelig vil man mobilisere reserven – her er intet umuligt. "Hvis krigen trækker ud" … Ja, det vil den sikkert gøre. Og hvis denne krig ikke trækker ud, så bliver det dog det samme, der begynder da en anden. Hvorfor skulle man ikke føre krig? Hvorfor skulle man ikke længere udføre store bedrifter? Jeg tror, at den nærværende krig – er kun begyndelsen til de kommende, som hverken jeg eller min lille broder eller min søsters spædbarn vil undgå. Og min tur kommer meget snart.

Og hvor bliver så dit "Jeg"? Med hele dit væsen protesterer du mod krig, og ikke desto mindre tvinger krigen dig til at tage geværet på skulderen og gå ud for at dræbe og blive dræbt. Nej, det er umuligt! Jeg, en fredelig, godmodig ung mand, som til dato intet andet kender end sine bøger, auditoriet, familien og nogle nærstående bekendte, som om et par års forløb håber at begynde et andet, et kærlighedens og sandhedens arbejde; og jeg, som har vænnet mig til at se objektivt på verden, som har vænnet mig til at stille den for mig i den tanke, at jeg forstod det onde, som over alt fandtes i den, og derved undgik dette samme onde, – jeg ser nu hele min opbyggelige ro ødelagt, og mig selv ser jeg iført den samme slidte uniform, hvis huller og

pletter jeg nu straks gav mig til at undersøge. Ingen dannelse, ingen selverkendelse, ingen verdenserkendelse, ingen åndelig frihed vil give mig min sølle fysiske frihed – den frihed at råde over mit eget legeme.

Lvov gør nar af mig, når jeg begynder at udvikle min forbitrelse mod krigen for ham.

"Tag tingene, som de er, kære ven, det vil da være lettere at leve," siger han. "Tror du, at jeg synes så godt om denne nedslagtning? Foruden det, at den bringer alle nød og elendighed, skader den mig også personligt, den lader mig ikke få lov til at afslutte mine studier. Man permitterer os i al hast og sender os afsted for at amputere arme og ben. Men trods alt dette beskæftiger jeg mig ikke med ufrugtbare grublerier angående krigen, fordi jeg, hvor meget jeg end tænker, dog ikke vil kunne bidrage noget til dens ophævelse. I tavshed er det bedre at lade slige tanker fare og beskæftige sig med sit eget. Men hvis man nu sender mig for at helbrede sårede, så rejser jeg ud og gør det. Hvad skal man ellers gøre, i en sådan tid må man opofre sig selv. Apropos, du ved, at Mascha drager afsted som barmhjertighedens søster?"

"Er det virkelig sandt?"

"Forleden tog hun beslutningen, og i dag begynder hun at lære at forbinde. Jeg rådede hende ikke fra det, men spurgte blot, hvorledes hun havde tænkt sig at indrette sig med sine studier. "Siden," sagde hun, "skal jeg afslutte dem, hvis jeg stadig er i live." Lad den gode søster rejse, det vil være en god lære for hende."

"Og Kusma Fomitch da?"

"Kusma siger intet; han er mørk som et vildt dyr og er aldeles ophørt at bestille noget. For hans skyld er jeg glad over, at min søster rejser; for i sandhed går dette menneske rent til grunde, han piner sig, går efter hende som en skygge og bestiller ingen verdens ting. Å, denne kærlighed!" Vasil Petrovitch rystede på hovedet. "Også nu er han løbet afsted for at følge hende hjem, ret som hun ikke altid før har kunnet gå alene på gaden!"

"Jeg tror, Vasil Petrovitch, at det ikke er godt, at Kusma bor hos dig."

"Nej vist ikke, det er ikke godt; men hvem kunne forudse dette? For mig og min søster er denne lejlighed for stor: et værelse står ledigt – hvorfor da ikke lade en god mand få det? En god mand har ikke blot taget værelset, men mere til. Sandt at sige er jeg ærgerlig på hende; men, er Kusma da ikke god nok til hende? Det er en brav, forstandig og prægtig mand. Men hun lader, som hun ikke mærker det. Men nu, du, ud af mit værelse; jeg har noget at bestille. Hvis du vil tale med min søster og Kusma, så gå ind i spisestuen, de kommer snart."

"Nej, Vasil Petrovitch, jeg har også noget at gøre, adjø!"

Jeg var næppe kommet ud på gaden, før jeg fik øje på Marja Petrovna og Kusma. De gik tavse; Marja Petrovna med et tvungent, dybsindigt ansigtsudtryk gik foran, Kusma lidt bagefter, nærmest som han ikke vovede at gå side om side med hende, undertiden kastede han et blik til siden på hendes ansigt. De gik forbi uden at lægge mærke til mig.

Jeg er ikke i stand til at gøre noget eller tænke på noget. Jeg har læst om det tredje slag ved Plevna. På slagmarken forblev 12.000 alene af russere og rumænere, tyrkerne ikke

medregnet … tolv tusind … dette tal svæver for mine øjne som et uendeligt langt bånd af lig. Hvis man lagde dem skulder til skulder, så ville de danne en rakke på otte verst … Men, hvad er det?

Man har fortalt mig om Skobelev, at han overfaldt noget, angreb noget, tog en skanse, eller man tog en sådan fra ham – jeg husker ikke det. I denne skrækkelige kamp erindrer og ser jeg alene en ting – det bjerg af lig, der danner ligesom fodstykket til disse heltegerninger, som vil blive fæstet på historiens sider. Muligvis er det nødvendigt; jeg påtager mig ikke at dømme om det, jeg kan det ikke; jeg ræsonnerer heller ikke om krigen; men ved tanken om den får jeg en umiddelbar følelse af det oprørende i al denne blodsudgydelse. En okse, for hvis øjne en anden okse bliver slagtet, føler sandsynligvis noget lignende … Den forstår ikke, hvad dens død tjener til; men med skræk ser den blot med rullende øjne på blodet og brøler med en fortvivlet, hjerteskærende stemme.

Er jeg fej eller ikke?

I dag sagde man til mig, at jeg var fej. Hun, som sagde det, var ganske vist en temmelig ubetydelig person, i hvis nærvær jeg udtalte frygt for, at man ville tage mig til soldat, og min uvilje mod at gå i krigen. Hendes mening krænkede mig ikke, den vakte blot det spørgsmål hos mig: om jeg virkelig var fej? Måske al min ophidselse mod det, som alle andre anser for en heltegerning, kommer af frygt for mit eget skind? Lønner det sig virkelig at bekymre sig for et eneste elendigt liv i betragtning af en heltegerning? Har jeg kraft til at stille mit liv i fare for en eller anden stor sags skyld?

Jeg har længe ikke beskæftiget mig med disse spørgsmål. Jeg huskede hele mit liv, alle de tilfælde, – i sandhed ikke mange – i hvilke jeg havde stået ansigt til ansigt med faren, men ikke har kunnet anklage mig for fejhed, dengang var jeg ikke bange for mit liv, og nu heller ikke. Følgelig er det ikke døden, som skræmmer mig.

Altid nye slag, nye lig og lidelser. Når jeg har læst avisen, er jeg ikke i stand til at tage mig noget for; i bogen ser jeg i stedet for bogstaver rækker af faldne mennesker; pennen synes at være et sværd, som tilføjer det hvide papir sorte sår. Hvis det skal blive længere ved på denne måde, vil det i sandhed gå over til ren hallucination. Forresten har jeg nu fået en ny bekymring, som i nogen grad drager mig bort fra denne ene, samme, nagende tanke.

I går aftes kom jeg til Lvovs og traf dem ved tebordet. Broder og søster sad ved bordet; men Kusma gik med hastige skridt fra den ene ende af værelset til den anden og holdt sig med hånden for sit ophovnede ansigt, der var ombundet med et tørklæde.

"Hvad fejler dig?" spurgte jeg ham.

Han svarede ikke, men gjorde blot en afværgende håndbevægelse og fortsatte med at gå.

"Han har tandpine, en stor tandbyld," sagde Marja Petrovna. "Jeg bad ham at gå til doktoren i tide; men han ville ikke høre på mig, og se nu, hvor meget værre det er blevet."

"Doktoren vil straks komme; jeg har været hos ham," sagde Vasil Petrovitch.

"Det var da virkelig også nødvendigt," hvæsede Kusma mellem tænderne.

"Hvorfor skulle det ikke være nødvendigt, når du kan få en farlig betændelse. Og så går du frem og tilbage trods mine bønner om at lægge dig. Du ved, hvorledes den slags undertiden kan ende?"

"Det kan ende, som det vil, det er mig det samme," brummede Kusma.

"Aldeles ikke det samme, Kusma Fomitch; kom ikke med den slags dumheder," sagde Marja Petrovna roligt.

Disse ord var nok til at berolige Kusma. Han satte sig endog hen til bordet og bad om te. Marja Petrovna skænkede og rakte ham et glas. Da han tog glasset af hendes hånd, antog hans ansigt det mest begejstrede udtryk, og dette udtryk passede så dårligt til den uformelige, ophovnede kind, at jeg ikke kunne lade være at smile. Lvov smilede også; alene Marja Petrovna så medlidende og alvorlig på Kusma.

Der kom en doktor, sund og frisk som et æble, en rigtig munter person. Da han så den syges kind, blev hans sædvanlige, muntre ansigtsudtryk meget bekymret.

"Kom, kom til Deres værelse; jeg må se rigtigt på Dem."

Jeg gik efter dem ind i Kusmas værelse.

Doktoren lagde ham på en seng og begyndte at undersøge den øvre del af brystet, idet han forsigtigt følte på det med fingrene.

"Nå, De må gå i seng og blive der. Har De venner, som kan ofre lidt af deres tid på Dem?" spurgte doktoren.

"Ja, jeg tror det," svarede Kusma i en tvivlende tone.

"Jeg beder Dem," sagde doktoren, idet han vendte sig mod mig, "at der fra i dag bliver våget hos den syge, og hvis der bliver nogen forandring, så kom til mig!"

Han gik ud af værelset; Lvov gik for at ledsage ham ud i forværelset, hvor de blev siddende længe og talte halvhøjt om noget; jeg gik til Marja Petrovna. Hun sad der hensunken i tanker, med hovedet støttet i sin ene hånd, og med den anden rørte hun med skeen i tekoppen.

"Doktoren har anordnet, at der skal våges hos Kusma."

"Er der virkelig fare på færde?" spurgte Marja Petrovna ængsteligt.

"Sandsynligvis ja; hvad skulle der ellers våges for? De vil vel ikke afslå at gå til ham, Marja Petrovna?"

"Ak nej, det vil jeg ikke. Se, nu får jeg anledning til at være barmhjertig søster, også før jeg kommer i krigen. Lad os gå ind til ham; det er jo meget kedeligt for ham at ligge der alene."

Kusma mødte os med et smil, så vidt bylden tillod det.

"Tak, tak," sagde han. "Jeg troede allerede, at I havde glemt mig."

"Nej, Kusma Fomitch, nu skal vi ikke glemme Dem; vi må våge hos Dem. Nu ser De, hvorledes det går, når man ikke vil høre," sagde Marja Petrovna smilende.

"Og De vil også?" spurgte Kusma undselig.

"Ja, ja, bare gør, som jeg siger."

Kusma lukkede øjnene og rødmede af glæde.

"Ak ja," sagde han pludselig, idet han vendte sig mod mig. "Lån mig et spejl; der ligger et på bordet."

Jeg rakte ham et lille rundt spejl; Kusma bad om, at jeg skulle holde lyset op for ham, og ved hjælp af spejlet undersøgte han det syge sted. Efter undersøgelsen blev han i dårligt humør, og selv vi begge anstrengte os for at underholde ham med snak, sagde han dog ikke et ord hele aftenen. –

I dag fortalte man mig som sikkert, at reserven snart ville blive indkaldt; jeg havde ventet det og blev derfor ikke særlig overrasket ved efterretningen.

Jeg ville kunne undgå den skæbne, som jeg frygtede så meget, ved at benytte mig af visse formående, kendte personer, og således ville jeg kunne forblive i Petersborg og opfylde min pligt som reserve der. Man ville give mig en stilling her, ja, selv om det måske blot blev som skriver. Men for det første er det mod min natur at tage tilflugt til slige midler, og for det andet er der noget i mit indre, som ikke vil lystre en sådan beslutning, og som bedømmer min stilling og forbyder mig at undgå krigen. "Det er ikke rigtigt," siger en indre stemme til mig.

Der er hændt noget, som jeg slet ikke ventede.

Jeg kom i morges for at afløse Marja Petrovna hos Kusma. Hun mødte mig i døren, bleg, træt efter en søvnløs nat og med forgrædte øjne.

"Hvad er der med Dem, Marja Petrovna?"

"Stille, stille!" hviskede hun. – "De må vide, at alt er forbi."

"Hvad er forbi? Han er vel ikke død?"

"Nej, endnu ikke … men der er intet håb. Begge doktorer … vi lod kalde en til …"

Hun kunne ikke tale til ende for tårer.

"Gå ind og se … Kom, så går vi begge ind til ham!"

"Tør først tårerne bort og drik lidt vand, ellers vil De forurolige ham aldeles."

"Det er lige meget … som om han ikke skulle vide det selv? Han vidste det allerede i går aftes, da han bad om spejlet; han

skulle jo snart blive doktor selv."

En anatomisals tunge luft fyldte det værelse, hvor den syge lå. Hans seng var trukket midt ud i værelset. De lange ben, det store legeme, armene, som lå udstrakte langs begge sider af legemet, aftegnede sig skarpt under sengetæppet. Øjnene var lukkede, åndedrættet langsomt og tungt. Det forekom mig, at han var blevet mager på en eneste nat. Hans ansigt havde antaget en uhyggelig jordfarve og var fugtigt og klamt.

"Hvorledes er det gået med ham?" spurgte jeg hviskende.

"Lad ham selv … Bliv hos ham, jeg kan ikke."

Hun gik ud, idet hun holdt hænderne for sit ansigt og rystede af tilbageholdt hulken; jeg satte mig ved sengen og ventede, til Kusma skulle vågne. Dødsstilhed herskede i værelset; alene lommeuret, som lå på et lidet bord ved sengen, tikkede med sin sagte klang, og desuden hørtes den syges tunge og langsomme åndedræt. Jeg så på hans ansigt, men kendte ham ikke; det var ikke, fordi hans træk var så forandrede – nej; men jeg så nu på ham i et for mig aldeles nyt lys. Jeg havde længe kendt Kusma og var hans ven, – selv om der dog ikke ligefrem eksisterede noget intimt venskabsforhold os imellem; men aldrig havde jeg haft anledning til at få et så dybt indblik i hans stilling som nu. Jeg kom til at erindre hans liv, hans sorger og glæder, ligesom de havde været mine egne. I hans kærlighed til Marja Petrovna havde jeg indtil nu set for meget af den komiske side; men nu forstod jeg, hvilke kvaler dette menneske har måttet lide. Skulle han virkelig nu svæve i fare! tænkte jeg. Det er ikke muligt; et menneske kan da ikke dø af en dum tandpine. Marja Petrovna græder over ham; men han vil blive frisk, og det vil blive godt igen.

Han åbnede øjnene og fik øje på mig. Uden at forandre udtrykket i sit ansigt begyndte han at tale langsomt, idet han gjorde en lille ophold for hvert ord.

"Goddag … Du ser, hvorledes det er med mig … Det lakker mod enden. Så uventet … dumt …"

"Men sig mig, Kusma, hvorledes er det egentlig med dig? Måske står det ikke så dårligt til endda."

"Ikke dårligt, siger du? Jo, kære ven, meget dårligt. Man tager ikke fejl af den slags småtterier. Se her!"

Forsigtigt og langsomt løftede han tæppet, knappede skjorten op – og en ulidelig liglugt slog mig i møde. Begyndende på højre side af halsen og nedefter var Kusmas bryst sort som fløjl, dækket af en tynd, blålig hud. Det var kræft.

I fire døgn har jeg nu ikke lukket et øje ved den syges seng, snart vågede jeg sammen med Marja Petrovna, snart med hendes broder. Hans liv synes at hænge i en tråd, men vil ikke forlade hans kraftige legeme. Et stykke sort dødkød har man skåret af ham og kastet bort, og doktoren befalede, at man hver anden time skulle vaske det store sår, som blev tilbage efter operationen. Hver anden time går vi to eller tre hen til Kusmas seng, vender og løfter hans store legeme, blotter det frygtelige sår og overgyder det med karbolvand ved hjælp af en guttaperkaslange. Hun sprøjter såret, og Kusma har endog kraft til at smile af og til, "fordi det kilder sådan", siger han. Det er med ham som med alle de folk, som sjældent er syge, de finder stort behag i, at man plejer dem som børn, og når Marja Petrovna tager "regeringens tøjler" i sin hånd, som han kalder

det, dvs. tager guttaperkaslangen og vasker såret, da er han særdeles fornøjet og siger, at ingen forstår at gøre dette så udmærket som hun, skønt gummislangen ofte skælver mellem hendes fingre på grund af hendes indre bevægelse, og hele sengen så bliver overgydt med vand.

Hvor forholdet mellem dem har forandret sig! Marja Petrovna, som for Kusma var ligesom noget uopnåeligt, han var bange for at se på, og som næsten ikke engang lagde mærke til ham, græder nu ofte i stilhed, når hun sidder ved hans leje og ømt plejer ham; og han modtager roligt hendes pleje som noget skyldigt, og taler med hende, som en fader taler med sin lille datter.

Undertiden lider han meget … såret brænder, og feberen ryster ham … Da kommer der underlige tanker op i mig. Kusma forekommer mig som en af dem, af hvilke de titusinder består, der omtales i krigsefterretningerne. Med hans sygdom og lidelser prøver jeg at udmåle alt det onde, som krigen forårsager. Hvor mange pinsler og sorger her i ét værelse, på ét leje, i ét bryst – og det er blot en eneste dråbe i det hav af sorg og pine, som den uhyre masse lider, der sendes fremad, vender tilbage og bliver liggende på markerne døde eller endnu stønnende og vridende deres blodige legemer.

Jeg er aldeles afkræftet af nattevågen og slige tunge tanker. Jeg må bede Lvov eller Marja Petrovna om at sidde lidt i mit sted, så jeg kan få lov at sove et par timers tid.

Jeg sov en dødlignende søvn på den lille sofa og vågnede ikke, før nogen vækkede mig ved at ruske mig i skulderen. "Stå op, stå op!" sagde Marja Petrovna. Jeg fo'r op; men i det første

øjeblik forstod jeg intet. Marja Petrovna hviskede et eller andet hurtigt og ængsteligt:

"Pletter, nye pletter!" fattede jeg det endelig.

"Hvad slags pletter, hvor er der pletter?"

"Ak, min Gud, han forstår ingenting! Der er kommet nye pletter på Kusma Fomitch. Jeg har allerede sendt bud efter doktoren."

"Ja, men måske det ikke har noget at betyde," sagde jeg med ligegyldighed.

"De tror det er uden betydning? Kom selv og se!"

Kusma sov urolig og tungt; han kastede sig med hovedet fra den ene side til den anden og stønnede af og til tungt. Hans bryst var utildækket, og jeg så da en tomme nedenfor såret, der var dækket af forbindingen, to nye, sorte pletter. Det var kræften, som havde udbredt sig videre under huden og nu trådte synlig frem på to steder. Skønt jeg indtil nu kun havde næret lidet håb om Kusmas helbredelse, bragte dog disse nye, usvigelige tegn på døden mig til at blegne.

Marja Petrovna sad i en krog af værelset med hænderne i skødet og så tavs på mig med fortvivlede øjne.

"De må ikke være så fortvivlet, Marja Petrovna. Doktoren kommer og ser på det; måske det endnu ikke er forbi. Vi vil måske endnu redde ham."

"Nej, vi kan ikke redde ham, han vil dø," hviskede hun.

"Nå ja, kan vi ikke redde ham, må han dø," svarede jeg også stille; – "det vil visselig for os alle være en stor sorg; men det går da ikke an at tage sin egen død over det; De er i disse dage blevet som en dødning at se på, må De vide."

"Ved De, hvilken kval jeg gennemgår i disse dage? Jeg kan ikke forklare mig det selv, hvad det kommer af. Jeg elskede ham jo ikke; men nu synes jeg, at jeg ikke elsker ham sådan, som han elsker mig, og skulle han dø, da vil mit hjerte briste. Jeg vil hele mit liv aldrig kunne glemme hans ufravendte blik, hans stadige tavshed i min nærværelse, og det, skønt han forstod at tale, og også gerne gjorde det. Det vil altid blive en bebrejdelse i min sjæl, at jeg ingen medlidenhed havde med ham, at jeg ikke skattede hans forstand, hans hjertelag, hans hengivenhed. Det er muligt, at dette synes Dem latterligt; men nu plager stadig den tanke mig, at jeg elsker ham – vi kunne have levet ganske anderledes, alt ville have gestaltet sig anderledes, og denne skrækkelige, utrolige ulykke ville da måske ikke være sket. Jeg tænker og tænker, retfærdiggør mig gang på gang; men på bunden af min sjæl er der noget, som siger: skyldig, skyldig, skyldig."

Jeg kastede et blik hen på den syge, da jeg frygtede for, at han skulle vågne ved vor hvisken, og opdagede en forandring i hans ansigt. Han var vågen og hørte, at Marja Petrovna talte; men ville ikke vise det. Hans læber skælvede, kinderne blev røde, hele ansigtet lyste som en sol, når den kaster sine stråler over en våd, trist eng, efter at de skyer har spredt sig, der har hængt over den, og lader solstrålerne trænge gennem. Måske havde han glemt både sin sygdom og sin skræk for døden; en eneste følelse fyldte hans sjæl, og den fik nu sit udtryk ved to små tårer fra hans lukkede, skælvende øjenlåg. Marja Petrovna så ligesom forskrækket på ham nogle øjeblikke, blev derpå rød, hendes ansigt antog et ømt udtryk, og hun bøjede sig over den stakkels lidende og kyssede ham.

Da åbnede han øjnene. "Min Gud, hvor jeg ville jeg gerne slippe for at dø!" Og i værelset genlød pludselig nogle underlige, svage, hulkende lyde, der var aldeles nye for mit øre, fordi jeg aldrig tidligere havde set dette menneske græde.

Jeg forlod værelset. Det var lige ved, at jeg selv var begyndt at græde.

Heller ikke jeg vil dø, og alle disse tusinder vil det heller ikke. Kusma har da fundet en trøst i sine sidste øjeblikke, men hvorledes med dem, som falder i krigen? Midt i dødsangsten og sine fysiske lidelser føler han noget, som gør, at han ikke ville bytte de øjeblikke, han nu lever, for nogen som helst andre i sit liv. Nej, med dem er det ganske anderledes. Det er vel nok sådan, at død er død; men det er da noget ganske andet at dø, omgivet af slægtninge og sådanne, som holder af én, end at ligge der i smudset og sit eget blod og vente på, at nogen måske kunne komme og gøre det af med ham, eller på, at kanonerne kommer og knuser dem som andet kryb.

"Jeg skal oprigtigt sige Dem," sagde doktoren til mig i forværelset, idet han tog sin pels og galocher på, – "at i lignende tilfælde på hospitalerne dør 99 af 100. Jeg sætter dog mit håb til den omhyggelige pleje, på den syges gode sindstilstand og hans varme ønske om at blive rask."

"Alle, som er syge, ønsker at blive raske igen, hr. doktor."

"Ja, visselig, men hos Deres ven er der nogle drivende omstændigheder til stede," sagde doktoren med et smil. "Altså i aften foretager vi operationen: vi skærer endnu et nyt stykke bort, lægger en drainage på for at vi bedre kan skylle såret – og så må vi håbe det bedste."

Han trykkede min hånd, slog sin bjørnepels om sig og rejste videre på sygebesøg; om aftenen kom han med sine instrumenter.

"Måske De, min vordende kollega, for øvelsens skyld ville foretage operationen?" vendte han sig til Lvov.

Lvov nikkede med hovedet, trak sine ærmer op og tog fat med et alvorligt, mørkt udtryk i ansigtet. Jeg så, at han stak et underligt instrument med tre skarpe kanter ind i såret, jeg så, hvorledes det trængte ind i legemet, hvorledes Kusma med hænderne klamrede sig fast til sengen og skar tænder af smerte.

"Så, nu må du ikke være sådan en kælling," sagde Lvov mørkt til ham, idet han satte drainagen i det nye sår.

"Gør det meget ondt?" spurgte Marja Petrovna ømt.

"Det er ikke så slemt, min kære; men jeg er blevet så svag, jeg er aldeles udpint."

Derpå lagde de forbinding på, gav Kusma vin, og han fik ro. Doktoren tog afsted, Lvov gik ind på sit værelse for at arbejde; men Marja Petrovna og jeg ryddede op i værelset.

"Læg tæppet til rette," sagde Kusma med rolig, tonløs stemme. "Det trækker på mig."

Jeg begyndte at lægge puden og tæppet til rette efter hans egen anvisning, som han gav meget fordringsfuldt, idet han forsikrede, at der et sted ved hans venstre albue var et hul, hvor det trak, og bad mig om at stikke tæppet bedre ind under ham. Jeg anstrengte mig for at gøre det så godt som muligt; men trods al min iver trak det alligevel på Kusma, snart i siden, snart på benene.

"Du er så klodset," brummede han sagte. "Nu trækker det igen i ryggen. Lad hende komme." Han så hen på Marja Petrovna, og det blev da fuldstændig klart for mig, hvorfor jeg ikke forstod at pleje ham.

Marja Petrovna satte medicinflasken, som hun holdt i hånden, fra sig og trådte hen til sengen.

"Skal jeg lægge tæppet til rette?"

"Ja ... se nu er det godt ... varmt!"

Han så på hende, medens hun ordnede tæppet, derpå lukkede han øjnene, og med et barnlig-lykkeligt udtryk i sit udpinte ansigt faldt han i søvn.

"Går De hjem?" spurgte Marja Petrovna.

"Nej, jeg er godt udsovet og kan blive siddende; men forresten, hvis jeg er overflødig, så går jeg."

"Nej, kære, gå ikke, lad os snakke lidt! Min broder sidder altid over sine bøger, og det er så bittert, så tungt for mig at sidde alene hos den syge, når han sover, og tænke på hans død."

"Vær stærk, Marja Petrovna; en barmhjertig søster må ikke have tunge tanker eller fælde tårer."

"Nej, jeg vil ikke græde, når jeg bliver barmhjertighedens søster. Det vil ikke blive så tungt at pleje de sårede som denne, der står os så nær."

"De vil alligevel rejse?"

"Ja vist, det vil jeg. Enten han bliver rask, eller han dør, rejse vil jeg alligevel. Jeg er allerede fortrolig med den tanke, jeg kan ikke slippe den nu. Jeg længes efter at gøre noget godt, og efterlade mig et minde om gode, lyse dage."

"Ak, Marja Petrovna, jeg frygter for, at De ikke vil se lyse dage, derude i krigen."

"Hvorfor ikke det? Jeg vil arbejde – deri vil jeg finde lys. På hvilken måde det end måtte ske, længes jeg efter at komme ud og tage del i krigen."

"Tage del! Men vækker den ikke skræk hos Dem? Sig mig det!"

"Ja, det skal jeg. Hvem har sagt Dem, at jeg elsker krigen? Blot … ja, hvorledes skal jeg udtrykke det. Krigen er et onde, af den mening er både De og jeg og mange andre; men den er ikke desto mindre uundgåelig; enten De nu kan lide den eller ikke, det er det samme, den vil vedblive at være til, og hvis ikke De drager afsted for at slås, så tager man en anden, så et menneske bliver nu alligevel lemlæstet eller mister sit helbred på marchen. Jeg er bange for, at De ikke forstår mig; jeg udtrykker mig dårligt. Ser De, efter min mening er krigen en almen elendighed, en almen lidelse, at undslå sig for den er måske undskyldeligt; men det falder ikke i min smag."

Jeg tav. Marja Petrovnas ord udtrykte tydeligere min egen, urolige uvilje mod at undslå sig for at gå i krigen. Jeg selv følte det, som hun følte og tænkte; men jeg *tænkte* anderledes.

"Det forekommer mig, at De altid går og tænker på, hvorledes De kan få lov til at udføre Deres tjeneste her," fortsatte hun, – "hvis man tager Dem til soldat. Min broder har talt til mig om det. De ved, jeg holder meget af Dem som et godt menneske; men dette træk hos Dem synes jeg ikke om."

"Hvad skal man gøre, Marja Petrovna! Forskelligt syn på sagen. Hvad skal jeg være ansvarlig for? Er det mig, som har begyndt krigen?"

"Hverken De eller nogen af dem, som er døde eller vil dø i krigen. De havde nok også helst villet slippe for at gå i krigen, hvis de havde kunnet; men De vil helst forblive i live her i

Petersborg og være rask og lykkelig, alene fordi De har bekendte, som beklager at måtte sende en bekendt i krigen. Jeg påtager mig ikke at afgøre, om det måske er undskyldeligt; men jeg synes nu aldeles ikke om den måde at tage sagen på."

Hun rystede energisk sit lokkede hoved og tav.

Så er det endelig kommet. I dag har jeg fået den grå kappe på og har allerede fået en smagsprøve af begyndelsesgrundene af det, som jeg skal lære … geværgrebene. For mine øren klinger endnu disse ord:

"På stedet hvil! … Former to geledder! … Giv agt, præsenter gevær!"

Og jeg gjorde på stedet hvil, formerede to geledder og klirrede med geværet. Og når jeg efter nogen tids forløb har opnået tilstrækkelig færdighed i disse ting, så er vi dygtige nok til at bruges i krigen, og man sætter os da i en togvogn, fører os afsted og fordeler os i regimentet for at udfylde de huller, som bliver efter de faldne.

Nå ja, det er nu det samme, nu er det forbi; jeg tilhører ikke længere mig selv, men driver med strømmen; det er nu bedst ikke at tænke, ikke at reflektere, men tage enhver livets tilskikkelse uden kritik og først hyle, når det gør ondt.

Man har i kasernen givet mig værelse i en særskilt afdeling for privilegerede; dette værelse adskiller sig fra de andre derved, at der dér ikke er brikse, men sengesteder, i hvilke der vel at mærke er temmelig beskidt. Hos de uprivilegerede rekrutter er der aldeles afskyeligt. Før man fordeler dem rundt omkring i regimenterne, må de leve i en uhyre lade, et forhenværende ridehus; dette hus er afdelt i to etager; man

giver dem halm og overlader dem forresten til selv at indrette sig, så godt de kan. Den gang, som går midt gennem huset, er dækket med sne og smuds, der bliver bragt ind udenfra af folk, som stadig trækker frem og tilbage; alt dette smuds har blandet sig med halmen og danner en klæbrig masse; halmen i sengene, der støder ud til denne gennemgang, er heller ikke synderlig ren. Nogle hundrede mand står, sidder eller ligger der i grupper; det er hovedsagelig folk fra landet: en veritabel etnografisk udstilling.

Jeg opsøgte landsmænd fra mit distrikt. Høje, plumpe lillerussere i nye bondedragter og lammeskindshuer lå der trykket tæt op til hinanden uden at tale. Der var en ti stykker af dem.

"Goddag, brødre!"

"Goddag!"

"Er det længe siden, I rejste hjemmefra?"

"Det er allerede to uger. Og hvem er De?" spurgte en af dem mig. Jeg sagde mit navn, der syntes dem alle bekendt. De blev nu lidt livligere og mere snaksomme, siden de havde truffet en landsmand.

"Er der kedeligt her?" spurgte jeg.

"Ja vist er det kedeligt! Meget kedeligt. Hvis vi endda havde fået lov til at gøre os færdige, før vi skulle afsted; men det gik så hurtigt, ak min Gud!"

"Hvor sender man jer hen nu?"

"Ja, hvem ved! Man siger mod tyrken …"

"Har I lyst til at gå i krigen?"

"Hvad er der for noget at se?"

Jeg begyndte nu at snakke med dem om byen hjemme, og erindringerne om hjemmet løste tungerne. Man begyndte også at fortælle om et bryllup, som nylig havde fundet sted der på hjemstedet, om at man for at kunne holde dette bryllup havde solgt et par okser, og om at brudgommen straks efter blev taget til soldat, derpå talte man om rettens håndhæver – "gid hundrede djævle red ham lige i gabet", så snakkede vi om, at der var for lidt jord, og at derfor nogle hundrede mennesker i år var brudt op fra flækken Markovka for at udvandre til Amur … Samtalen drejede sig alene om det forgangne; om det fremtidige, om alle de strabadser, farer og lidelser, som ventede os alle, talte ingen. Ingen interesserede sig heller for tyrkerne, bulgarerne eller den sag, de nu skulle drage ud for at dø for.

En forbigående, halvdrukken soldat af lokalregimentet blev stående lige ved det sted, hvor vi sad, og da jeg atter begyndte at tale om krigen, sagde han meget bydende:

"Disse tyrker må man hugge ned!"

"Må man?" spurgte jeg, idet jeg uvilkårligt måtte smile ved den afgørende tone i udtrykket.

"Ja vist, herre, så der ikke bliver noget spor igen af dem, disse hedninger. Fordi så mange af os må lide så meget for deres skyld! Hvis han f.eks. holdt sig rolig, og alt var fredeligt og stille, da var jeg nu hjemme hos mine forældre og havde det godt. Men når han begynder at gøre oprør, da må vi lide for det. De kan være rolig for, at det er sådan, som jeg siger. Å, en cigaret, herre, om jeg tør bede!" vendte han sig med ét mod mig og tog med hånden til huen.

Jeg gav ham en cigaret, tog afsked med mine landsmænd, og gik hjem, da min fritid nu indtrådte.

"Han gør oprør, og vi må lide for det," klang den drukne stemme i mine øren. Det var kort og uklart; men alligevel kan jeg ikke komme forbi denne sætning.

Hos Lvovs er der sorg og bekymring. Kusma er meget dårlig, skønt hans sår ikke afsætter mere materie; han har stærk feber, fantaserer, stønner. Broder og søster har ikke forladt ham alle de dage, jeg var optaget af tjenesten og eksercitsen. Nu, da de ved, at jeg må afsted, er søsteren blevet endnu mere sørgmodig, og broderen mørkere i hu.

"Allerede i uniform!" brummede han, da jeg trådte ind i hans af tobaksrøg og bøger opfyldte værelse. "Ak, I mennesker, mennesker ..."

"Hvad er vi da for en slags folk, Vasil Petrovitch?"

"I lader mig ikke få ro til at arbejde – se det er det. Man lader mig ikke få tid til at gøre kurset færdigt, men sender mig i stedet i krig; og der er så meget, jeg endnu har at lære! Dertil kommer endnu dette med Kusma."

"Nå ja, Kusma ligger antagelig på det sidste; men hvad skal der så blive af mig?"

"Skal du måske ikke også dø? Dræber fjenden dig ikke – så går du fra forstanden og skyder dig en kugle for panden. Skulle jeg ikke kende dig? Og har man måske ikke eksempler på sådan noget?"

"Hvilke eksempler? Kender du måske noget lignende? Fortæl, Vasil Petrovitch!"

"Nej, du skal få lov at vente, det skulle måske være nødvendigt at fordreje hovedet ganske på dig. Det ville være skadeligt for dig. Jeg ved slet intet, ordene faldt blot sådan."

Men jeg trængte ind på ham, og han fortalte mig sit "eksempel":

"En såret artilleriofficer fortalte mig det engang. De havde lige forladt Kischinev i april straks efter krigserklæringen. Det regnede uafbrudt, vejene blev næsten borte; sølet var der, og det i den grad, at kanonlavetterne og trænvognene sank i til akslerne. Det gik så vidt, at hestene til sidst ikke kunne klare det; man greb da til den udvej at fastgøre tove til vognene, og så måtte folkene trække. Den anden dagsmarch var skrækkelig: på sytten verst var der elleve bjerge og mellem dem mosestrækninger. Når vi kom der, stod vi fast. Regnen strømmede uafladeligt ned, ikke en tør tråd havde vi på os, sultne og udmattede var vi også; men trække måtte vi. Nu ja, så trak man og trak, til man faldt bevidstløs med ansigtet ned i sølen. Endelig kom vi til en sådan sump, at det var umuligt at komme længere, men alligevel blev man ved at trække i tovene! Det, som skete dér, sagde officeren til mig, var skrækkeligt. Der var også en ung doktor der, en af sidste kuld, en nervøs person. Han græd. "Jeg kan ikke," sagde han, "udholde at se på dette, jeg rider fremad." Han red afsted. Soldaterne huggede grene af træerne og dannede næsten en hel flåde, og da først kom man afsted. Da de så var nået op på bjerget med batteriet, så de doktoren hænge i et træ … Se, der har du et eksempel. Manden kunne ikke udholde at se andre pines, og så skulle du måske kunne udholde de samme pinsler …"

"Vasil Petrovitch, er det ikke lettere selv at lide sådanne kvaler end tage livet af sig som denne doktor?"

"Nå ja, jeg ved ikke, om det vil synes let, når man spænder dig for vognene."

"Samvittigheden vil da i alt fald ikke plage én, Vasil Petrovitch."

"Nej, broder, dette var lidt spidsfindigt. De bør tale med min søster om det; hun er specialist på det område. At analysere en Anna Karenin eller diskutere om Dostojevskij, det kan hun; det emne er vist allerede behandlet i en eller anden roman. Farvel, hr. filosof."

Han satte i en godmodig latter og rakte mig hånden.

"Hvor skal De hen?"

"På klinikken."

Jeg gik ind i Kusmas værelse. Han var vågen og følte sig bedre end ellers, efter hvad Marja Petrovna forklarede mig; hun veg ikke et øjeblik fra hans leje. Han havde endnu ikke set mig i uniform; synet af mig gjorde et ubehageligt indtryk på ham.

"Skal du blive her, eller sender man dig til arméen?" spurgte han.

"Jeg skal afsted; ved du ikke det?"

Han tav.

"Ja, det er jo sandt; men jeg havde glemt det. Jeg har svært ved at huske og tænke nu, broder … Ja, så rejs da! Det er nødvendigt."

"Og du, Kusma Fomitch!"

"Hvad mener du med dit "og du"? Er det måske ikke sandt, som jeg sagde? Har du gjort dig særlig fortjent til, at man skulle gøre en undtagelse med dig? Gå, dø! Der gives mennesker, som er nyttigere end du, arbejdsommere end du, og de må også afsted … Læg tæppet til rette … sådan, tak!"

Han talte stille, med en understrøm af harme, ligesom han ville hævne sig på én for sin sygdom.

"Ja, det er sandt, hvad du der siger, Kusma. Men går jeg da ikke? Protesterer jeg måske for mit personlige vedkommende? Hvis det var sådan, ville jeg jo kunne forblive her uden videre; det er ikke vanskeligt at få ordnet. Men jeg gør det ikke; man fordrer, at jeg skal gå, og jeg går. Men alligevel kan jeg i det mindste have min egen mening om dette."

Kusma lå med øjnene ufravendt fæstet i loftet, nærmest som han ikke hørte på mig. Til sidst vendte han sit hoved mod mig:

"Tag ikke mine ord, som de var sagt," sagde han. "Jeg er nu mat og nervøs og ved virkelig ikke selv, hvorfor jeg er så hidsig. Jeg er blevet så stridig; sandsynligvis er det døden, som nærmer sig."

"Hold dog op, Kusma, og fat mod! Såret er rent, det begynder at gro, alt tyder på det bedste. Nu bør du ikke tale om døden, men om livet."

Marja Petrovna så på mig med sine store, sørgmodige øjne, og jeg kom derved pludselig til at erindre, hvad hun sagde til mig for to uger siden: "Nej, han vil ikke blive rask, han vil dø."

"Og om jeg nu virkelig blev rask? Det ville være godt," sagde Kusma med et svagt smil. "Man sender dig afsted for at slås, og Marja Petrovna og jeg skal komme efter; hun som barmhjertig søster, og jeg som læge. Og hvis du bliver såret, skal jeg pleje dig, som du nu har gjort med mig."

"Snak ikke mere nu, Kusma Fomitch," sagde Marja Petrovna. "De har ikke godt af at tale så meget, og det er nu tillige tid til, at vi må begynde at pine Dem."

Han overgav sig til vor behandling; vi tog forbindingen af og begyndte vort arbejde på det brede, sønderskårne bryst. Og da jeg rettede vandstrålen på det blottede kød, på det som

perlemor glinsende nøgleben, mod den blå åre, som gik over hele såret og nu lå der ren og fri, akkurat som om det ikke skulle være et sår på et levende menneske, men et anatomisk præparat, da kom jeg til at tænke på andre sår, som er langt frygteligere både efter deres egenskab og antal, sår, som oven i købet er bibragt, ikke ved et blindt, ubevidst tilfælde, men ved menneskers fuldt bevidste virksomhed.

Jeg skriver ikke i denne bog et ord om, hvad der foregår hjemme, og hvad jeg der må gå igennem. Alle de tårer, min moder møder mig med og altid følger mig, den trykkende tavshed, der altid opstår, når vi sidder samlet til bords, den forekommende venlighed hos mine brødre og søstre, alt dette er tungt at se og høre, og endnu tungere er det at skrive om det. Når jeg tænker på, at jeg om en uge skal skilles fra alt, hvad der er mig dyrebart i verden, da må jeg tage mig sammen for ikke at græde …

Endelig kommer afskedens time. I morgen tidlig, før det bliver rigtig lyst, skal vor afdeling afsted med jernbanen. Man tillod mig at tilbringe den sidste nat hjemme, og jeg sidder alene i mit værelse, for sidste gang. For sidste gang! Kender den, som ikke har prøvet betydningen af et sådant ord, hele bitterheden i det? For sidste gang at tage afsked med sin familie, for sidste gang at gå ind i sit lille værelse og sætte sig til bordet, der er oplyst af den velbekendte, lave lampe og belæsset med bøger og papir. En hel måned har jeg ikke rørt ved mine papirer. For sidste gang tager jeg dem i hånden og ser på det

påbegyndte arbejde. Det er afbrudt og ligger nu dødt, ufuldbårent, meningsløst. I stedet for at fuldende det, må du gå sammen med tusinder af dine ligemænd til verdens ende, fordi historien behøver dine fysiske kræfter. Dine åndelige behøver ingen. Hvad vedkommer det sagen, at du i mange år har uddannet dem, præpareret dig for at anvende dem et eller andet sted? Den uhyre, for dig ukendte organisme, som du udgør et atom af, har besluttet at skære dig fra og kaste dig bort. Og hvad kan jeg gøre mod et sådant ønske, du

… Du – Du lille tå? …

Men nu er det nok. Det er på tide at lægge sig og se til at få søvn: i morgen må jeg stå meget tidligt op.

Jeg bad om, at ingen skulle følge mig på stationen. Et sådant følge koster blot overflødige tårer. Men da jeg allerede sad i kupeen, der var propfuld af folk, følte jeg en sådan hjerteklemmende ensomhed, en sådan sorg, at det forekom mig, jeg skulle have givet alt i verden for at kunne få lov at tilbringe blot nogle få minutter med en af mine nærmeste. Endelig slår den bestemte tid; men toget rører sig ikke; der var noget, som hindrede det. Der hengik en halv time, en time, halvanden; men det blev fremdeles stående. Denne halvanden time kunne jeg have tilbragt hjemme … Måske nogen dér ikke holder det ud og kommer … Nej, de tror jo alle, at toget er gået; ingen vil komme til at tænke på nogen forsinkelse. Men alligevel, måske … Jeg ser i den retning, hvorfra man kunne komme. Aldrig er tiden gået så langsomt.

De gennemtrængende toner af den trompet, som blæste til samling, bragte mig til at fare sammen. De soldater, som var gået ud af kupeerne og havde flokket sig på perronen, skyndte sig at indtage deres pladser. Straks sætter toget sig i bevægelse, og jeg ser ingen.

Dog jo, jeg så nogen. Lvovs, broder og søster, næsten løb hen til kupeen, og jeg blev frygtelig glad derved. Jeg erindrer ikke, hvad jeg talte med dem; jeg husker intet andet af det, de sagde til mig, end denne sætning alene: "Kusma er død".

Med denne sætning slutter optegnelserne i dagbogen.

En uhyre sneslette ligger for os. Hvidklædte høje omringer den, og på disse høje står hvide tilrimede træer. Himlen er mørk og hænger lavt over os. Geværer klirrer, tæt på hinanden følgende kanonskud høres; krudtrøgen dækker en af højene og trækker sig langsomt nedefter mod sletten. Igennem røgen kan man skimte en masse, som bevæger sig. Når man ser stift på den, ser man, at denne masse består af mange sorte punkter. Mange af disse punkter rører sig ikke, men andre rykker stadig fremad, de er endnu langt fra målet, der alene kan ses ved den røgmasse, som stiger op derfra, og skønt antallet for hvert øjeblik bliver mindre og mindre.

En reservebataljon, som ligger på sneen med geværerne i hænderne, følger denne sorte masses bevægelser med sine tusinde øjne.

"De rykker frem, brødre, de rykker frem … O, måtte de bare komme fra det med held!"

"Og hvorfor holder man os tilbage her? Hvis de fik undsætning, ville de let kunne slå sig igennem."

"Er du ked af livet, måske?" sagde en gammel soldat mørk til ham. "Lig stille, så længe man befaler det, og tak Gud for, at du er i behold endnu."

"Jeg vil nok blive i behold, onkel, tvivl ikke på det," sagde den unge soldat med en lystig mine. "Jeg har været med i fire træfninger; men intet er hændt mig! I begyndelsen er man lidt bange, men siden … Gud bevare os! Men vor unge herre, som nu er med for første gang, han vil bede Gud om nåde. De der, unge herre?"

"Hvad siger du?" svarede en mager, sortskægget soldat, som lå ved siden af.

"De må se lidt mere frejdigt på sagen, herre!"

"Men jeg, kære, jeg er heller ikke så sørgmodig."

"Hold Dem til mig, når det går løs. Jeg har været i ilden før, så jeg kender det. Ja, og at vor unge herre ikke løber sin vej, tror jeg. Men engang var der med os en frivillig, som, da vi rykkede frem, og kuglerne begyndte at pibe, kastede ransel og gevær og løb sin vej; men en kugle indhentede ham og ramte ham i ryggen. Man må ikke løbe sin vej – vi har jo aflagt ed."

"Vær ikke bange, jeg løber nok ikke," svarede den unge herre stille. "For kuglen kan man ikke løbe fra."

"Nej, det ved alle; hvordan skulle man kunne løbe væk for den. Den er en skælm … Herregud, hvad er det! Vore folk bliver jo stående!"

Den sorte masse blev stående og indhylledes ganske i krudtrøg.

"Nu begynder de at skyde, og straks begynder retræten … nej, de rykker frem. Hjælp, hellige Guds moder! Nå, en gang til, nå, nå … Gud, der falder mange. Og ingen samler dem op."

"En kugle, en kugle!" lød det pludselig omkring os. Der var også virkelig noget, som hvinede i luften. Det var en vildfarende kugle, som fløj over reserven. Efter den fulgte en anden, en tredje. Der kom bevægelse i bataljonen.

"Bærere!" råbte en.

En sådan kugle havde gjort sin virkning. Fire soldater styrtede hen til den sårede med en bærebør. Med ét så man på en af højene ved siden af det sted, angrebet foregik imod, små figurer af folk og heste, og et øjeblik efter hvirvledes en rund, tyk røgsøjle op, hvid som sne.

"Krybskytterne sigter på os!" råbte den muntre soldat. En granat hvinede i luften, der lød et knald. Den muntre soldat stak ansigtet ned i sneen. Da han igen løftede hovedet, så han, at "den unge herre" lå ved siden af ham med ansigtet mod jorden, med udstrakte hænder og med halsen i en unaturlig vinkel. En anden vildfaren kugle havde ramt ham over det højre øje, hvor der var et stort, sort hul.

Et møde

De skælvende sølvstriber, som månelyset kastede hen over havfladen, strakte sig langt, langt hen i det fjerne; uden for disse lysstriber var havet mørkt, sort. Bølgernes regelmæssige brusen trængte sig frem til den mands øre, som stod der på en høj og så ud over havet; endnu mørkere end selve havet var silhuetterne af de skibe, som lå og vuggede på havnen; en kolossal dampbåd (sandsynligvis en engelsk, tænkte Vasil Petrovitch) lå midt i månelysstriben og sendte hvislende sin damp ud i luften, hvor den forsvandt; fra havet steg en fugtig, salt luftning op. Vasil Petrovitch, som før aldrig havde set noget lignende, havde sin fornøjelse af at stå og betragte havet, månelyset, dampskibene, skibene, og for første gang i sit liv indåndede han med velbehag søluften. Med ryggen vendt mod byen blev han længe stående der og nød denne for ham nye følelse. Han var først i dag kommet til denne by og skulle nu tilbringe mange, mange år her. Bag ham på boulevarden spadserede et broget publikum; snart taltes der russisk, snart et andet sprog; snart lød de rolige stemmer af stedets ærværdige borgere, og så unge damers muntre snak, snart var det højlydte og lystige stemmer af de halvvoksne gymnasiaster, som spadserede der to eller tre i følge. Et latterudbrud fra en af disse grupper bragte Vasil Petrovitch til at vende sig om. Den muntre folkevrimmel gik forbi; en af de unge herrer talte noget med en kvindelig gymnasiast; hans kammerater afbrød støjende hans intime og, som det syntes, undskyldende tale.

"Tro ham ikke, Nina Petrovna! Det er løgn det hele! Det rene opspind!"

"Det er aldeles sandt, Nina Petrovna; det var ikke min skyld."

"Hvis De, Schevirjov, endnu engang understår Dem i at narre mig ..." svarede den unge pige med en påtagen højtidelig stemme.

Vasil Petrovitch hørte ikke slutningen at sætningen, fordi menneskemassen fjernede sig mere og mere. Et halvt minut senere lød der igen nye latterudbrud i mørket.

"Dette er altså den mark, som jeg som en beskeden pløjer for fremtiden skal dyrke," tænkte Vasil Petrovitch, for det første, fordi han var udnævnt til lærer ved det derværende gymnasium, og for det andet, fordi han yndede at udtrykke sig billedligt, selv om han ikke engang udtalte sin tanke højt.

"Ja, arbejde vil der nok blive i denne beskedne stilling," tænkte han, idet han igen satte sig ned på bænken med ansigtet vendt mod havet.

"Hvor er mine fantasier om et professorat, om forfatterry, om et stort navn? Krudtet strakte ikke til til så højtflyvende planer, broder Vasil Petrovitch. Prøv nu at arbejde her!"

Smukke behagelige tanker dukkede nu frem i den nye gymnasiallærers hoved. Han tænkte på, hvorledes han lige fra de første klasser af hos drengene ville efterspore "den guddommelige gnist", hvorledes han ville støtte de ungdommelige naturer, som stræbte at afryste mørkets åg; hvorledes der under hans ledelse skulle udvikles unge, friske kræfter, fremmede for døgnlivets smuds, og endelig, hvorledes der af hans elever med tiden skulle blive fremragende mænd ... Også andre billeder dukkede op i hans fantasi: selv sidder han som en gammel, gråhåret lærer hjemme hos sig i sin beskedne lejlighed og får besøg af sine fordums elever, hvoraf en er

professor ved det og det universitet, en berømt mand "både hjemme og i Europa", en anden – forfatter af fremragende romaner, en tredje bekendt statsmand. Og alle disse kappes om at vise ham sin agtelse. "Dette er den gode sæd, som blev sået i min sjæl, da jeg var ung; den har gjort mig til en mand, højtærede Vasil Petrovitch," siger statsmanden og trykker med følelse sin gamle lærers hånd …

Forresten beskæftigede Vasil Petrovitch sig ikke længe med sådanne højtflyvende ting; hans tanker gik over til andet, som umiddelbart berørte hans nærværende stilling. Han rev den nye lommebog op af sin lomme, talte pengene og begyndte så at regne efter, hvor meget han ville have igen, når alle nødvendige udgifter var dækket. Skade, at jeg har sløset bort så mange penge på vejen, tænkte han. – Værelse … ja, lad mig se, 20 rubler om måneden, kost, vask, te, tobak … Tusind rubler håber jeg i hvert fald at kunne lægge til side på et halvt år. Jeg vil sikkert her kunne få privattimer for god betaling, måske fire, fem rubler pr. time. En følelse af velbehag kom over ham, og han fik sådan lyst til at tage to rekommendationsbreve frem af lommen, som han havde fået med til stedets honoratiores, for for tyvende gang at læse adresserne. Det gjorde han også, åbnede forsigtigt det papir, hvori han havde dem indpakket, men kunne ikke læse adresserne, fordi månelyset ikke var stærkt nok til, at det kunne skaffe Vasil Petrovitch denne fornøjelse. Sammen med brevene havde han også indpakket et fotografi. Vasil Petrovitch holdt det sådan, at månelyset faldt lige på det, og prøvede, om han kunne se de kendte træk.

"O, min Lisa!" sagde han næsten højt og sukkede, ikke uden behagelig følelse. Lisa var hans forlovede. Hun var blevet tilbage

for at vente, til Vasil Petrovitch havde fået sparet tusind rubler sammen, hvilken sum det unge par anså nødvendigt for at stifte bo med i første omgang.

Med et suk stak han fotografiet og brevene ned i sin venstre sidelomme og gav sig til at tænke på sit fremtidige ægteskabelige liv. Disse tanker forekom ham endnu behageligere end tankerne om statsmanden, som skulle komme og takke ham for den gode sæd, han havde sået i hans hjerte.

Langt nede bruste havet, vinden blev friskere. Den engelske dampbåd havde forladt månelysstriben, som nu skinnede og glitrede i tusinder af matglinsende småbølger, så langt øjet rakte … langt, langt i det uendelige, stedse klarere og klarere. Han havde ikke lyst til at rejse sig fra bænken og rive sig løs fra dette maleri og gå til sit trange værelse i hotellet. Men det var allerede sent; han rejste sig og gik hen ad boulevarden.

En herre i let sommerdragt af silke, med stråhat, omvundet med et langt musselinsslør (det var den sommerdragt, som stedets spradebasser brugte), rejste sig fra en bænk, som Vasil Petrovitch netop passerede, og sagde:

"Tør jeg bede Dem om ild?"

"Vær så god," svarede Vasil Petrovitch. Det røde skin belyste et ham bekendt ansigt.

"Nikolai, min ven! Er det dig?"

"Vasil Petrovitch?"

"Ja, netop ham selv … Å, hvor glad jeg er. Det tænkte jeg dog ikke, det kunne jeg ikke ane!" sagde Vasil Petrovitch, idet han omfavnede sin ven og kyssede ham tre gange. "Hvorledes er du kommet her?"

"Ganske ligetil. Jeg har fået ansættelse her. Og du da?"

"Jeg er ansat som lærer ved gymnasiet her. Jeg er lige kommet."

"Hvor er du taget ind? Hvis du bor på hotellet, så kom nu med det samme og gå med mig. Jeg er så glad over at se dig. Du har vel ikke bekendte her? Kom med mig hjem, så spiser vi sammen til aften, sludrer og tænker på gamle dage."

"Ja, lad os det," sagde Vasil Petrovitch enig i forslaget. "Jeg er så glad, så glad. Jeg kom hertil som til en ørken – og pludselig sådan et glædeligt møde! Kusk, kom her!" råbte han.

"Du behøver ikke at råbe sådan. Sergej, kom her hen!" råbte Vasil Petrovitch's ven roligt. En elegant kaleche kørte hen til fortovet; ejeren hoppede op i den. Vasil Petrovitch blev stående på fortovet og stirrede på ekvipagen, de prægtige heste og den tykke kusk.

"Kudrjachev, er det dine heste?"

"Javist. Det ventede du vel ikke?"

"Det er underligt ... Er det virkelig dig?"

"Hvem anden skulle det vel være end mig? Nå, kom op i vognen, vi har endnu tid nok til at snakke."

Vasil Petrovitch steg ind, satte sig ved siden af Kudrjachev, og vognen rullede larmende afsted hen ad brolægningen.

Vasil Petrovitch sad på bløde puder og vuggede smilende.

"Hvilken sammenligning!" tænkte han. "Hvor længe er det siden, Kudrjachev var den fattigste student – og nu denne ekvipage!"

Kudrjachev strakte benene ud på forsædet og røg tavs sin cigar. Efter fem minutters kørsel standsede vognen.

"Nu, broder, stig af, så skal jeg vise dig min beskedne hytte," sagde Kudrjachev, idet han gik ned af trinbrættet og hjalp sin ven af.

Førend gæsten trådte ind i den "beskedne hytte", kastede han et blik på dens ydre. Månen stod bag, så at forsiden lå i mørke; derfor kunne han kun se, at det var en enetages stenbygning med ti eller tolv store vinduer. Et skærmtag på søjler, prydede med forgyldte snirkler, hang over døren. Denne var af massivt egetræ med spejlglasvinduer; klinken var af bronze, i form af en fugleklo, som holdt et krystalpolyeder; en skinnende kobberplade bar ejerens navn.

"Altså dette er din hytte, Kudrjachev! Men dette kalder jeg ikke en hytte, men et lille palads," sagde Vasil Petrovitch, da de gik ind i forværelset, der var monteret med egetræsmøbler og en kamin, som med sit sorte svælg gabede imod dem. "Er det virkelig dit, dette her?"

"Nej, broder, så vidt er det dog ikke kommet. Jeg bor til leje. Det er ikke dyrt; halvandet tusind."

"Halvandet!" sagde Vasil Petrovitch langtrukkent.

"Det er fordelagtigere at betale halvandet tusind end spolere en kapital, som kan give langt flere procenter, når den bliver sat i omløb. Ja, penge behøver man i massevis, for når man nu en gang skal bygge, så kan det ikke blive sådan noget kram som dette."

"Kram!" råbte Vasil Petrovitch forbavset.

"Javist, dette hus er der ikke meget ved. Nu, lad os gå hurtigere ..."

Vasil Petrovitch havde imidlertid fået frakken af og fulgte sin vært. Monteringen af Kudrjachevs bolig gav hans forbavselse ny

næring. En hel række af høje værelser med tavlede gulve og beklædte med kostbare tapeter med guldtryk; en spisestue i egetræs farve, væggene prydede med dårlige modeller af forskelligt slags vildt, en buffet med udskæringer, et stort rundt bord, på hvilket en hængelampe af bronze med mælkehvid kuppel kastede en hel lysstrøm; en stue med flygel, en mængde forskellige møbler af bøgetræ, små sofaer, skamler, taburetter og stole, kostbare litografier og slette olietryk i forgyldte rammer; et modtagelsesværelse som det var almindeligt med silkebetrukne møbler og en mængde unyttige ting. Det så ud, som ejeren pludselig var blevet rig, havde vundet to hundrede tusind måske, og i en fart havde bygget sig en bolig for at leve på en stor fod. Alt var købt på én gang, købt, ikke fordi det var nødvendigt, men fordi der i lommen var nok penge, som fandt sig en udvej ved køb af ting som et flygel, hvorpå Kudrjachev, så vidt Vasil Petrovitch vidste, kun kunne spille med en finger, et grimt gammelt maleri, et af disse titusinder, som er tilskrevet en andenrangs flamsk mester, et maleri, som ingen ofrede opmærksomhed, et skakspil i kinesisk arbejde, som det var umuligt at spille med – så fine og luftige var brikkerne; men i toppen af dem var der i hver inddrejet tre kugler, en indesluttet i den anden, og masser af andre unyttige ting.

Vennerne gik ind i kabinettet. Der var det bekvemmere. Et stort skrivebord, besat med forskellige nipssager af bronze og porcelæn og fuldt af papirer, skrive- og tegnesager, optog midten af værelset. På væggene hang store, malede plancher og landkort, og under disse stod to lave tyrkiske divaner med silkepuder. Kudrjachev tog Vasil Petrovitch om livet og førte

ham lige hen til en af divanerne og bragte ham til sæde på de bløde puder.

"Å, jeg er meget glad, meget glad over at træffe en gammel kammerat," sagde han.

"Ja, jeg også … Ved du, jeg er kommet her ligesom til en ørken, og så med ét sådant et møde! Ved du, Nikolai Konstantinitch, ved synet af dig rørte der sig så meget i min sjæl, så mange erindringer vågnede hos mig …"

"Om hvad? Om studietiden, om den tid, da man levede så godt, om ikke just i materiel, så dog i moralsk henseende. Husker du …"

"Hvad for noget er det, du mener? Er det, hvorledes vi to åd den elendige pølse? Nok om det, broder; ja det var en kedelig tid … Skal det være en cigar? Regalia imperialia eller hvad den nu heder; jeg ved bare, at den koster en halv rubel stykket."

Vasil Petrovitch tog den tilbudte kostbarhed af kassen, afskar med sin pennekniv spidsen, tændte den og sagde:

"Nikolai Konstantinitch, det er som en drøm for mig, alt dette her. Kun nogle år tilbage – og nu har du en sådan post."

"Hvad, post! Post, broder, blæs og væk med den!"

"Hvorledes det? Hvor meget får du da?"

"Hvor meget af hvad? Løn?"

"Nå ja, indtægt."

"Jeg, ingeniør, 2. guvernementssekretær Kudrjachev – seksten hundrede rubler om året."

Vasil Petrovitch blev meget lang i ansigtet.

"Men hvorledes kan dette gå til? Hvorfra får du alt dette?"

"Ak, broder, du er enfoldig! Hvorfra? Fra vandet og fra jorden, fra havet og fra fastlandet. Men hovedsagelig herfra, ser du."

Med pegefingeren pegede han på panden.

"Ser du disse billeder, som hænger på væggene?"

"Ja, jeg ser dem," svarede Vasil Petrovitch; "men nu videre da!"

"Ved du, hvad det er?"

"Nej, det ved jeg ikke." Vasil Petrovitch rejste sig fra sofaen og gik hen til væggen. Den blå, røde, brune og sorte farve gjorde ham ikke klogere, lige så lidt som nogle hemmelighedsfulde tal ved de punkterede linjer, der var optrukket med rødt blæk. "Hvad er dette for noget? Er det tegninger?"

"Ja vist er det tegninger; men hvad slags?"

"Sandt at sige, min ven, ved jeg ikke."

"Disse tegninger her, min kæreste Vasil Petrovitch, fremstiller en molo, som skal opføres. Ved du, hvad en molo er?"

"Nå, ja naturligvis. Jeg er jo lærer i russisk. En molo … det er en … ja, hvad skal jeg sige … nu, en dæmning, ikke sandt …?"

"Ja vist, en dæmning. En dæmning, som tjener til at danne en kunstig havn. På disse tegninger er fremstillet den molo, som nu bygges. Du har vel set havet fra højden?"

"Ja vist. Et usædvanligt maleri. Men jeg har ikke lagt mærke til bygværkerne."

"Det er nok også vanskeligt at se," sagde Kudrjachev med en latter. "Denne molo, den er næsten helt og holdent ikke i havet, Vasil Petrovitch, men her, på fastlandet."

"Men hvor da?"

"Ja, her hos mig og de andre bygmestre: Knobloch, Putsikovsky og flere. Dette mellem os, naturligvis. Jeg siger dig det som ven. Hvorfor stirrer du sådan på mig? Sagen er ganske ligetil."

"Hør, det er da frygteligt! Er det virkelig sandt? Forsmår du virkelig ikke uærlige midler for at opnå denne komfort? Har virkelig hele din fortid alene tjent til at føre dig til ... til ... Og om dette taler du så roligt ..."

"Stop, stop, Vasil Petrovitch! Vær så rar ikke at bruge stærke udtryk. Du siger "uærlige midler"? Sig du mig først, hvad betyder ærlig, og hvad betyder uærlig? Selv ved jeg det ikke; måske jeg har glemt det; men jeg tror, at jeg aldrig har vidst det; ja, det forekommer mig, at heller ikke du egentlig talt ved det, men bare påtager dig udseendet af at gøre det. Ja, hold op med det der; om ikke andet, så er det uhøfligt. Respekt for meningsfriheden! Du siger uærlig; for min skyld kan du gerne sige det; men skæld ikke mig ud; jeg skælder dig jo ikke ud for, at du ikke har en eneste mening fælles med mig. Alt, broder, afhænger af anskuelsen, af synspunktet; men eftersom der gives mange slags sådanne anskuelser og synspunkter, så lad os ikke tage os af det, men gå ind i spisestuen, drikke en dram og tale om andre morsomme ting."

"Ak, Nikolai, Nikolai, det gør mig ondt at se på dig."

"Det kan det gerne; du kan græmme dig, så meget du vil. Lad det bare gøre dig ondt, det går over! Så vænner du dig til det. Og når du har vænnet dig til det, vil du selv sige: sikke dog et fårehoved jeg er! Ja, det vil du sige; husk på mit ord. Kom nu, lad os drikke et glas og glemme disse vildfarne ingeniører; derfor har vi også en hjerne, så at vi skal fare vild ... Og du, min kære skolemester, hvor meget vil du tjene?"

"Det er det samme for dig."

"Nå, for eksempel?"

"Jeg vil tjene tre tusind, iberegnet privattimer."

"Nå, det gør du: at plage sig hele sit liv med privattimer for en tre tusind. Jeg derimod, jeg sidder og ser på; vil jeg, arbejder jeg, vil jeg ikke, så kan jeg lade være; hvis jeg faldt på at ligge hele dagen på sofaen og dandere den, så kunne jeg også det. Og penge … så mange penge, at de … de er for os en intetsigende ting."

I spisestuen, hvor de var gået ind, var alt beredt til aftensmaden. Kold roastbeef tårnede sig som et højt bjerg, æsker med konserves med brogede vignetter og grelle tegninger. En hel række flasker stod der på bordet. Vennerne fik først en dram og begyndte så at spise. Kudrjachev spiste langsomt og med afbrydelser; han var aldeles fordybet i sin beskæftigelse.

Vasil Petrovitch spiste og tænkte, tænkte og spiste. Han var meget urolig og vidste ikke, hvad han skulle gøre. Efter sin overbevisning skulle han straks have forladt sin gamle vens hus for aldrig mere at gå derhen.

"Det er jo et stjålet stykke," tænkte han, idet han stak en bid i munden og drak vin, som hans gavmilde vært havde skænket op. "Og er ikke det, som jeg nu selv gør, simpelt af mig?"

Mange sådanne tanker fo'r gennem den fattige lærers hoved; men disse tanker blev ikke til nogen fast beslutning, og bag dem skjulte sig en hemmelig stemme, som råbte til ham:

"Nå, hvad angår det mig?"

Vasil Petrovitch følte, at han ikke var i stand til at afgøre dette spørgsmål, og blev siddende.

"Nå ja, hvad angår det mig; jeg vil gøre mine iagttagelser," gik det gennem hans hoved som en undskyldning for ham,

hvorefter han også blev skamfuld over sig selv. "Hvad behøver jeg at gøre iagttagelser for, er jeg måske forfatter?"

"Læg mærke til sådan noget kød som dette," begyndte Kudrjachev, "den slags får du ikke i hele byen." Og han fortalte Vasil Petrovitch en lang historie om, hvorledes han engang havde spist middag hos Knobloch, og hvorledes hans værdighed blev imponeret ved den udmærkede roastbeef, som blev serveret, hvorledes han fik vide, hvor han fik købt sådant kød, og hvorledes han til sidst selv fik fat i det.

"Du er kommet lige til rette tid," sluttede han sin fortælling om kødet. "Har du nogensinde spist noget lignende?"

"Ja, det er virkelig en udmærket roastbeef," svarede Vasil Petrovitch.

"Fortrinlig, min ven. Jeg holder af, at alt er så godt som muligt. Men hvorfor drikker du ikke? Stop, så skal jeg skænke vin op til dig."

Så fulgte en ikke mindre lang historie om vinen, en historie, hvori en engelsk skibskaptajn, et handelshus i London, den samme Knobloch og toldvæsenet havde roller. Mens Kudrjachev fortalte, nippede han til vinen, og jo mere han drak, desto muntrere blev han. På hans blege kinder kom røde pletter, hans tale blev hurtigere og livligere.

"Men hvorfor er du så tavs?" spurgte han endelig Vasil Petrovitch, der virkelig forholdt sig aldeles stum, mens han hørte på lovtaler over kød, vin, ost og andre delikatesser, som prydede ingeniørens bord.

"Ak, min ven, man må være oplagt."

"Oplagt … sludder! Jeg ser, du er endnu stødt over mine fortrolige meddelelser. Jeg beklager, beklager meget, at jeg har

sagt det; vi ville have spist til aften med meget større hygge, hvis ikke denne forbandede molo … Du gør bedst i ikke at tænke på det, Vasil Petrovitch, lad det fare … Vasenka, spyt på det, ja gør det! Hvad skal man gøre, ven, jeg har skuffet dine forhåbninger. Livet er ikke en skole. Jeg ved forresten ikke, hvor længe du vil vedblive at være et sådant dydsmønster."

"Kære, gør dig ingen formodninger angående mig," sagde Vasil Petrovitch.

"Føler du dig krænket? … Sandelig, du vil ikke holde dig længe. Hvad er det, som har skænket dig din koldblodighed? Er du nu måske aldeles rolig? Tænker du måske ikke hver dag på, om dine handlinger stemmer overens med dine idealer, og overbeviser du dig ikke hver dag om, at de ikke gør det? Er det måske ikke sandt? Drik, vinen er god." Han skænkede sig et glas, holdt det op mod lyset, smagte på det, smækkede med læberne og drak det ud.

"Ser du, kære ven, du tror måske, at jeg ikke ved, hvad det er for slags tanker, som nu sidder i hovedet på dig? Meget nøje kender jeg dem; du tænker nu: Hvorfor sidder jeg her hos dette menneske? Behøver jeg ham måske? Kan jeg da ikke leve uden hans vin og cigarer? … Stop, stop, lad mig få lov at tale ud! Jeg tror aldeles ikke, at du sidder hos mig for vinen og cigarernes skyld. Aldeles ikke. Selv om du virkelig var svært indtaget i dem, ville du alligevel ikke være nogen snyltegæst. Det falder meget tungt at være det. Du sidder her og taler med mig, simpelthen fordi du ikke kan afgøre, om jeg virkelig er en forbryder eller ej. Du kan ikke blive oprørt, se det er sagen. Det er naturligvis meget krænkende for dig, fordi i dit hoved er de forskellige overbevisninger rubricerede, og hvis jeg, din fordums ven,

skulle anbringes i en af dem, ville jeg blive en simpel skurk; men imidlertid er du dog ikke i stand til at nære had til mig. Dine overbevisninger og dine følelser kommer i strid med hinanden, og jeg er og bliver dog til sidst din kammerat, en brav fyr, ja man kunne sige et godt menneske; du ved jo, at jeg ikke er i stand til at krænke nogen ..."

"Stop, Kudrjachev! Hvor har du fået alle disse sager fra?" Vasil Petrovitch slog ud med hånden. "Du siger selv, at det er fremmed gods – altså må du have gjort dem uret, som du har taget det fra."

"Det er let at sige, "hvem jeg har taget det fra". Jeg tænker og tænker, hvem jeg har gjort uret i det stykke, men kan ikke regne det ud. Du ved ikke, hvorledes det går for sig. Jeg skal fortælle dig det, og du vil måske være enig med mig i, at det ikke vil være så let at finde ud af, hvem har lidt uretten."

Kudrjachev ringede. En apatisk tjenerskikkelse i sort kjole kom.

"Ivan Pavlitch, bring mig den plan, som hænger mellem vinduerne i mit kabinet. Du skal se, Vasil Petrovitch, hvilket storartet værk; jeg begynder i sandhed nu at finde poesi i det."

Ivan Pavlitch bragte forsigtig et uhyre blad, som var opklæbet på lærred. Kudrjachev tog det, skubbede tallerkenerne omkring sig til side, ligeledes flaskerne og glassene og lagde planen på den af rødvin plettede dug.

"Se her," sagde han, "det er tværsnittet af vor molo; se her er langsnittet. Ser du den blå farve? Det er havet. Dybden er her så stor, at en opmuring fra bunden ville være umulig; derfor må vi først gøre en seng i stand til moloen."

"En seng?" spurgte Vasil Petrovitch. "En underlig benævnelse."

"En seng af store stene, som hver er mindst en kubikfod stor."

Kudrjachev skruede så af sin urkæde en miniaturepasser af sølv og tog med den længden af en lille linje på planen.

"Se her, Vasil Petrovitch, – dette er en favn. Hvis vi nu med den måler bredden af sengen, så vil vi finde, at den er næsten halvtreds favne. Sengen er ikke smal, ikke sandt? En stenmasse af denne bredde vil blive opført indtil seksten fod under overfladen. Når du nu tænker dig sengens bredde og den temmelig betydelige længde, vil du kunne gøre dig en idé om størrelsen af denne stenmasse. Undertiden, ved du, kommer der hele dagen kolos på kolos, ladede med stene, og kaster deres ladning i havet; men måler man, finder man, at det kun gavner ubetydeligt. Det ser ud, som stenene blev kastet i et bundløst dyb … Sengen er her på planen betegnet med skiddengrøn farve. Det går imidlertid fremad, mens man fra kysten begynder et andet arbejde. På denne seng bliver nu ved hjælp at dampkraner nedfiret uhyre, kunstige stenblokke, terningformede stenkolosser, som er fremstillet af kiselsten og cement. Hver af disse stene har en størrelse af en kubikfavn, og vejer mange hundrede pund. Ved dampkraft bliver de løftet, vendt og lagt i rækker. Det er en ejendommelig følelse, når man med en let håndbevægelse bringer en sådan kolos til at hæve sig og synke, alt efter som man vil. Man føler da den menneskelige ånds magt. Dette er altså de kubiske stenblokke, ser du," han viste med passeren. "De lægges lagvis, til de næsten når havfladen; herpå kommer så de tilhugne stene, der danner det øverste lag. Nu har du et begreb om, hvad det er for et arbejde;

det står ikke langt tilbage for de ægyptiske pyramider. Se, nu har du i almindelige træk det arbejde, som allerede har varet nogle år, og som endnu vil vare, Gud ved hvor mange … Det ville være ønskeligt, om det varede rigtig længe … Forresten, hvis det vil gå som i den sidste tid, vil vi ikke opleve den tid, når det bliver færdigt."

"Nå, og så videre?" spurgte Vasil Petrovitch efter lang tavshed.

"Videre? … Vi sidder blot roligt her og modtager vore penge."

"Af din fortælling ser jeg endnu ikke muligheden af at kunne modtage usædvanlige indtægter."

"Det kommer af, at du er ung! Vi er forresten, tror jeg, jævnaldrende; det er altså blot erfaringen, som du mangler, men som har gjort mig ældre og klogere. Sagen er nemlig den: Du ved, at der på ethvert hav er storme? Disse er det altså, som gør sin virkning. Hvert år river de en del af sengen bort, og vi må lægge en ny."

"Jeg indser stadig ikke muligheden."

"Vi lægger sengen," fortsatte Kudrjachev rolig, "her på papiret, på planen, fordi det kun er på planen, at stormen ødelægger den."

Vasil Petrovitch var aldeles forbløffet.

"Fordi bølgerne i virkeligheden ikke kan ødelægge sengen, da de blot når en højde af otte fod. Vort hav er intet ocean, og selv i oceanet ville en sådan molo som vor holde stand; men hos os, under to favnes dybde, der hvor sengen begynder, er altid stille. Hør her, Vasil Petrovitch, hvorledes det går for sig. Om foråret, efter høst- og vinterstormene, samles vi og opstiller det spørgsmål: Hvor meget af sengen er ødelagt det forløbne år? Vi

tager planerne frem og gør anmærkninger. Nå, og så skriver vi derhen, hvor vi skal: Stormene har af det påbegyndte ødelagt så og så mange kubikfavne. Så får vi til svar: Pokker ta' jer; byg, lap på det! – Nå, så lapper vi."

"Hvad lapper I da egentlig?"

"Vore lommer lapper vi," sagde Kudrjachev vittigt og lo.

"Nej, det er umuligt, umuligt!" skreg Vasil Petrovitch, sprang op fra stolen og begyndte at løbe op og ned i værelset. "Hør her, Kudrjachev, du ødelægger dig med dette … for ikke at tale om det umoralske i en sådan fremgangsmåde … Jeg vil blot sige, at I alle vil blive grebet i dette, og du vil gå til grunde, komme til Sibirien. Gud, Gud, det er vore forhåbninger, vore støtter! En så talentfuld, hæderlig mand – og med ét …"

Vasil Petrovitch kom rent i ekstase og talte længe og heftigt. Men Kudrjachev røg roligt sin cigar og mønstrede sin ophidsede ven.

"Ja, du kommer sikkert til Sibirien," sluttede Vasil Petrovitch sin filippiske tale.

"Der er langt til Sibirien, kære ven! Du er et underligt menneske, ser jeg; du forstår intet. Er jeg da den eneste … hvorledes skal jeg på høfligste måde udtrykke mig … som har slige erhverv? Alt i vore omgivelser stjæler – selv luften, synes jeg. For nylig kom til os en ung mand og begyndte at spille den ærlige og skrive korrespondancer til aviser. Hvad var resultatet? Vi lod ham forsvinde. Det vil vi altid gøre. En for alle, alle for en. Tror du, at et menneske vil være sin egen fjende? Den, som beslutter sig til at røre ved mig, han vil derved bringe sig selv til at vakle."

"I er altså alle lige skyldige?"

"Alle uden undtagelse! Enhver tager så meget, han kan … ingen tager det med platonisk ærlighed … Hvad var det, vi før talte om? Jo, om hvem jeg foruretter. Sig, hvem? Den ringeste af vore brødre, måske? Nå, i hvad? Jeg øser jo ikke lige ud af kilden, jeg tager det, som er forhånden, tager det, som allerede er taget, og hvis jeg ikke tager det, så gør en anden det, som ikke er bedre end jeg. I det mindste lever jeg ikke som et svin og har også så at sige åndelige interesser; jeg abonnerer på en hel hob aviser og tidsskrifter. Der skriger man bestandig om videnskab, civilisation og … Hvorledes kunne vi da bevise denne civilisation i virkeligheden, hvis vi ikke var folk med midler? Og hvem ville da give videnskaben midler til at gøre fremskridt, hvis ikke vi, velhavende folk, gjorde det? Men disse må dog have et sted, hvorfra de kan få det. Ad såkaldte hæderlige veje …"

"Ak, hold op, Nikolai Konstantinovitch; sig i alt fald ikke det sidste ord."

"Ord? Hvad, ville det være bedre, din hyklerske sjæl, om jeg ville lyve, ikke retfærdiggøre mig? Ja, vi stjæler, hører du det? Og hvis jeg skal sige sandheden, så stjæler du også."

"Nej, hør nu, Kudrjachev!"

"Jeg behøver ikke at høre på dig," sagde Kudrjachev med latter. "Du, min ven, er også en røver under velgørenhedens maske. Nå, sig mig engang, hvori består din beskæftigelse, dit kald? Tror du måske, at dit arbejde er de få groschen værd, som man betaler dig for det? Nærer du måske det håb, at dine anstrengelser vil uddanne i det mindste ét dygtigt menneske? Tre fjerdedele af dine elever vil blive sådanne som jeg, og en fjerdedel sådanne som du, dvs. velmenende, karakterløse

nathuer. Nå, døm selv! Fortjener du virkelig de penge, som man betaler dig? Bryst dig ikke alt for meget af din ærlighed!"

"Kudrjachev, tro mig, denne samtale er uudholdelig for mig!"

"Men for mig aldeles ikke."

"Jeg ventede ikke i dig at træffe sådan én!"

"Det undrer mig ikke; menneskene forandrer sig, følgelig også jeg; men i hvilken retning jeg ville forandre mig, det kunne du ikke gætte; du er jo ingen profet."

"Man behøver ikke at være profet for at håbe, at en hæderlig yngling vil blive en hæderlig borger."

"Ak, lad os holde op med dette; sig ikke et sådant ord til mig. En hæderlig borger! Men hvorfra, fra hvilken lærebog har du hentet denne antikvitet? Skulle det ikke være på tide at holde op med slige sentimentaliteter? ... Du er jo intet barn længere! ... Du ved, Vasil" ... Kudrjachev tog Vasil Petrovitch i hånden – "lad os være venner og lade denne forbandede historie fare. Lad os som kammerater drikke ud! Ivan Pavlitch, lad os få en flaske til af denne sort!"

Ivan Pavlitch kom ufortøvet med en ny flaske. Kudrjachev fyldte glassene.

"Nå, lad os så drikke på trivsel ... hvis trivsel? Nå, det er det samme ... på vor begges trivsel."

"Jeg drikker," sagde Vasil Petrovitch, "på, at du må komme til besindelse; det er mit højeste ønske."

"Hold op med det der, kære ven! Hvis jeg, som du ønsker, kommer til besindelse, da ophører drikkeriet af sig selv; så bliver der nok smalhans. Der ser du, hvor din logik fører hen. Lad os derfor drikke uden noget specielt ønske og lad dette kedelige tema fare, der kommer dog intet ud af det; du fører

mig alligevel ikke på ret vej, og jeg vil ikke kunne forandre din overbevisning. Det lønner sig heller ikke; din egen forstand vil sent eller tidligt bringe dig over til min filosofi."

"Aldrig!" råbte Vasil Petrovitch bestemt og skubbede sit glas ind på bordet.

"Nå, så får vi opleve det også! Men hvorfor taler jeg hele tiden kun om mig? Og du fortæller intet om dig! Hvad har du bedrevet til dato, og hvad er din tanke for fremtiden?"

"Jeg har jo allerede sagt dig, at jeg er ansat her som lærer."

"Er det din første post?"

"Ja, den første; indtil nu har jeg kun givet privatundervisning."

"Og du vil fortsætte med det her også?"

"Hvis det lykkes, – hvorfor ikke?"

"Vi skal tage os af dig, broder." Kudrjachev klappede Vasil Petrovitch på skulderen. "Al ungdommen her skal komme til at tage privatundervisning hos dig. Hvor meget får du i Petersborg pr. time?"

"Ikke just meget! Gode privattimer er sjældne at få. En à to rubler; mere får man ikke!"

"Og for sådanne småtterier må et menneske plage sig! Nå, her, forsikrer jeg dig, skal du ikke fordre mindre end fem rubler! At give undervisning er et surt erhverv; jeg husker nok selv, hvorledes jeg i det første semester måtte løbe efter privattimer. Når jeg dengang fik en halv rubel pr. time, var jeg glad. Det er det mest møjsommelige og utaknemmelige arbejde, man kan tænke sig. Jeg skal introducere dig hos de mere bekendte familier her på stedet; der er mange brave folk

blandt dem. Og hvis du opfører dig godt, skal jeg også forskaffe dig en hustru. Ha, Vasil Petrovitch, hvad mener du om det?"

"Nej, du skal ellers have tak; det skal jeg ikke have noget af."

"Du er måske allerede forlovet! Hvad?"

Vasil Petrovitch blev forlegen.

"Jeg ser det på dig – det er altså rigtigt! Nå, broder, jeg gratulerer! Se, se, for en hast du har. Hej, Ivan Pavlitch!" råbte Kudrjachev.

Med søvnige øjne og fortrydelig mine kom Ivan Pavlitch til syne på dørtærsklen.

"Hid med champagne!"

"Der er ikke mere champagne," svarede tjeneren.

"Lad det dog være, Kudrjachev; hvad skal det til?"

"Ti, det vedkommer ikke dig. Vil du måske fornærme mig? Ivan Pavlitch, skaf os champagne, hører du, gå!"

"Der er lukket over alt nu, Nikolai Konstantinovitch."

"Ingen ræsonneren! Penge har du, – gå og hent!"

Tjeneren brummede og forsvandt.

"Sligt et kvæg ... ræsonnerer tilmed. Og så du med dit "ikke nødvendigt"! Hvad er da ellers champagnen til, når ikke en sådan anledning skulle benyttes! Nå, hvem er det altså?"

"Hvem taler du om?"

"Naturligvis om din kæreste. Er hun fattig, rig, smuk?"

"Hvad vedkommer det dig; du kender hende jo alligevel ikke. Formue har hun ikke, og skønheden, – det er en smagssag. Jeg synes godt om hende."

"Du har vel et fotografi?" spurgte Kudrjachev. "Du bærer hende vel ved dit hjerte; vis mig det!"

Han rakte hånden ud.

Vasil Petrovitch's ansigt, der glødede af vin, rødmede endnu mere; uvilkårligt knappede han frakken op, tog sin lommebog frem og viste det dyrebare fotografi. Kudrjachev greb det og betragtede det.

"Aldeles ikke så ilde, broder. Du ved, hvor krebsene holder til om vinteren!"

"Skån mig for slige udtryk!" svarede Vasil Petrovitch alvorligt. "Kom her med det!"

"Vent lidt; lad mig dog have denne fornøjelse! Nå ja, Gud give jer kærlighed og alt godt! Se her, stik det igen i din barm. Å du, du er ikke rigtig klog!" råbte Kudrjachev leende.

"Jeg forstår ikke, hvad du synes er så latterligt?"

"Jeg ler, fordi jeg forestiller mig, hvorledes du vil se ud om ti år: en luvslidt slåbrok, en grim, svanger kone ved din side; desuden syv levende børn og for lidt penge til sko, huer, strømper og alt det andet; hele denne hverdagsprosa. Vil du også da bære dette fotografi ved dit hjerte? Ha, ha, ha!"

"Sig mig hellere, hvad for en poesi der i fremtiden venter dig! Du vil skrabe penge sammen og ødelægge dem … Du vil spise, drikke og sove!"

"Å nej, ikke blot spise, drikke og sove, men *leve*; jeg vil leve med den bevidsthed, at jeg er fri, ja endog mægtig."

"Mægtig? Hvad skulle da det være for en magt?"

"Magten ligger i pengene, – og jeg har penge. Jeg kan gøre, hvad jeg vil. Har jeg lyst til at købe dig, – nå, så gør jeg det."

"Kudrjachev!"

"Du behøver aldeles ikke at side der og spille overlegen. Skulle ikke vi som gamle venner turde gøre os lystige over hinanden? Naturligvis vil jeg ikke købe dig. Lev du væk på din

måde! Men jeg kan også gøre, hvad jeg vil ... Å, jeg æsel, jeg æsel!" råbte Kudrjachev pludselig og slog sig på panden. "Nu har vi siddet her længe, og jeg har vist dig mine mærkværdigheder. Du taler om at spise, drikke og sove? Nu skal jeg vise dig noget, som kan bringe dig til at tage dine ord tilbage! Kom og tag et lys!"

"Hvorhen da?" spurgte Vasil Petrovitch.

"Med mig, du skal få at se hvorhen!"

Da Vasil Petrovitch rejste sig fra stolen, følte han, at det ikke var helt rigtigt fat med ham. Benene ville ikke ganske gøre tjeneste, og han kunne ikke holde lysestagen således, at der ikke dryppede stearin på gulvtæppet. Dog, efter at han nogenlunde var blevet herre over sine opsætsige lemmer, fulgte han efter Kudrjachev. De gik gennem nogle værelser, en smal korridor og befandt sig så i et fugtigt og mørkt værelse. Skridtene genlød hult mod stengulvet. Lyden af en vandstråle, som faldt, hørtes som en uendelig akkord. Fra taget hang tufstensdryp og blåligt glas; store kunstige blokke af sten ragede frem på flere steder. En masse tropisk grønt dækkede over dem, og på nogle steder blinkede mørke spejlglas.

"Hvad er dette for noget?" spurgte Vasil Petrovitch.

"Et akvarium, som jeg har spenderet to år og mange penge på. Vent lidt, så skal jeg straks lyse op!"

Kudrjachev forsvandt bag de grønne planter; Vasil Petrovitch gik hen til en af spejlglasruderne og gav sig til at betragte, hvad der var bag dem. Det svage skin af et lys formåede ikke at trænge langt ind i vandet; men fiskene, store og små, narret frem af lysstrålerne, samlede sig på det oplyste sted og gloede dumt på Vasil Petrovitch med deres runde øjne, åbnede og

lukkede deres mund og bevægede deres gæller og finner. Længere inde skimtede man mørke omrids af vandplanter. Et reptilie bevægede sig mellem dem; Vasil Petrovitch kunne ikke rigtig se, hvorledes det så ud.

Med ét fik en blændende lysstrøm ham til et øjeblik at lukke øjnene; men da han atter åbnede dem, kendte han ikke akvariet igen. Kudrjachev havde på to steder tændt elektriske lamper; lyset fra dem trængte gennem den blålige vandmasse, der vrimlede af fisk og andre dyr, som skarpt aftegnede sig mod den ubestemte baggrund ved deres blodrøde, mørkebrune og skiddengrønne silhuetter. Klippeblokke og tropiske vækster, som ved den stærke lyskontrast syntes endnu mørkere, dannede en smuk ramme om spejlglasruderne, gennem hvilke man kunne se ned i akvariet. Alt derinde bevægede sig og vrimlede, opskræmt af det blændende lys: en hel sværm af små ulke med store hoveder bevægede sig frem og tilbage og vendte sig ligesom på kommando; sterletter slyngede sig hid og did og trykkede snuden op til glasset, snart hævede de sig op til overfladen af vandet, snart dukkede de ned til bunden, ret som om de på alle måder ville forsøge at trænge gennem den tykke glasvæg; en mørk, slimet ål gravede sig ned i sandet i akvariet og satte en hel sky af grums i bevægelse; en morsom, korthalet blæksprutte rev sig løs fra den klippeblok, den sad på, og svømmede baglæns i stød tværs gennem akvariet med sine lange følearme slæbende efter sig, alt var så nyt og smukt for Vasil Petrovitch, at han var helt væk.

"Hvad synes du, Vasil Petrovitch?" spurgte Kudrjachev, idet han gik hen til ham.

"Henrivende, broder, udmærket! Som du har kunnet arrangere det alt sammen! Hvilken smag og effekt!"

"Læg også til, kundskab. Alene i dette øjemed rejste jeg til Berlin for at se på de derværende undere, og uden at rose mig selv tør jeg sige, at mit aldeles ikke står tilbage, i alt fald ikke i skønhed og interesse, om end i størrelse – ingenlunde … Dette er min stolthed og trøst. Når det bliver trist – kan man gå herhen og sidde og se på det timevis. Jeg holder af disse dyr, fordi de er oprigtige, ikke som vi mennesker. De spiser hinanden uden nogen videre omstændigheder. Se der, se: ser du den dér, der sætter efter den anden."

En lille fisk bevægede sig stødvis op og ned og til siderne for at redde sig fra en lang røver. I dødsangsten hoppede den op over vandet op i luften og skjulte sig så bag et fremspringende klippestykke; men de skarpe tænder jog over alt efter den. Røveren var allerede klar til at gribe den, da pludselig en anden, som pilede frem fra den ene side, strøg af med byttet; fisken forsvandt i dens gab. Forfølgeren standsede aldeles befippet; men den røver, der havde ligget i baghold, skjulte sig i en mørk krog.

"Han greb den!" sagde Kudrjachev. – "Den dumrian, nu fik han en lang næse. Det lønnede sig da også at jage efter den, for at en anden skulle snappe den væk lige for næsen! … Hvis du vidste, hvor mange af disse småfisk der bliver spist; i dag slipper man en hel sværm ned, dagen efter er de allerede spist alle sammen. De spiser og tænker ikke på det umoralske i det – men vi? Det er ikke længe siden, jeg har vænnet mig af med dette pjat. Vasil Petrovitch, er du ikke enig med mig i, at det er noget pjat?"

"Hvad for noget?" spurgte Vasil Petrovitch, uden at vende sine øjne fra vandet.

"Disse skrupler vel. Hvad er de til? Pin dig med dem, eller pin dig ikke; men hvis en bid falder sådan lige for dig … Nå, ja, jeg er kommet over det, disse skrupler, og jeg anstrenger mig for at efterligne disse skabninger."

Han pegede med fingeren på akvariet.

"Hver sin lyst," sagde Vasil Petrovitch med et suk. – "Hør her, Kudrjachev, men dette er jo, efter hvad jeg kan se, havplanter og havdyr."

"Ja vist. Men jeg har jo også havvand til dem. Jeg har fået stand en vandledning sat op til dem."

"Fra havet? Men det må da have kostet uhyre mange penge?"

"Ja, ikke så lidt. Dette mit akvarium koster omkring tredive tusind rubler."

"Tredive tusind!" råbte Vasil Petrovitch forfærdet. "Og det på seksten hundrede rublers gage!"

"Hold da op med denne idelige forfærdelse! Hvis du er færdig med at se, så lad os gå! Ivan Pavlitch har sandsynligvis bragt det forlangte … Stop lidt, jeg skal slukke for strømmen."

Akvariet lå atter i mørke. Lyset, som stadig brændte, forekom Vasil Petrovitch som en bleg, rygende flamme.

Da de igen trådte ind i spisestuen, holdt Ivan Pavlitch allerede den i en serviet indhyllede flaske klar.

To kunstnere

1. Djedov

I dag har jeg en følelse, som om et helt bjerg er kastet af mine skuldre. Så uventet kom lykken! Væk med ingeniøruniformen, væk med instrumenter og beregninger!

Men er det dog ikke skammeligt at glæde sig så over en gammel tantes død, alene fordi hun efterlod en arv, som gør det muligt for mig at forlade min tjeneste? Men det er sandt, hun bad mig jo, da hun lå for døden, om at jeg måtte hengive mig til min yndlingsbeskæftigelse, og nu er jeg glad, blandt andet også fordi jeg opfylder hendes højeste ønske. Det var i går … Hvilket forbavset ansigt min chef satte op, da han fik vide, at jeg skulle forlade tjenesten. Og da jeg forklarede ham den hensigt, jeg havde med det, blev han ligefrem stående og gloede dumt!

"Af kærlighed til kunsten? … Hm, hm! … Indgiv Deres afskedsansøgning!"

Han sagde intet mere, vendte sig og gik. Men noget mere behøvede jeg heller ikke. Jeg er fri, jeg er kunstner! Er ikke det toppunktet af lykke?

Jeg havde lyst til at rejse et eller andet sted hen, langt bort fra folk, bort fra Petersborg: jeg lejede derfor en båd og så afsted ud på søen. Vand, himmel, i det fjerne strålede byen i sollyset, mørke skove, bredderne, der dannede en kant om havbugten, mastetoppene på Kronstadts havn, mængder af dampskibe, som fløj forbi, sejlbåde og dæksbåde, som sagte gled hen over havfladen – alt dette så jeg nu i en ny belysning. Alt dette er mit, alt dette står til min disposition, alt dette kan jeg gribe,

fremstille det på lærred og stille det frem for et af kunstens magt henrevet publikum. Det er sandt, man skal ikke sælge skindet, før bjørnen er skudt – jeg er jo endnu ikke nogen stor kunstner, det skal Gud vide …

Båden gennemskar hurtigt vandfladen. Rorskarlen, en velvoksen, sund og smuk ung mand i rød skjorte arbejdede utrætteligt med årerne; afvekslende bøjer han sig forover og så igen bagover, og ved hver bevægelse driver han båden et godt stykke fremad. Solen stod i nedgangen og belyste så effektfuldt hans ansigt og røde skjorte, at jeg fik lyst til at skitsere det med farver. En lille kasse med lærreder, farver og pensler har jeg altid hos mig.

"Hold op at ro, sid stille et minut, jeg vil male dig," sagde jeg.

Han lagde årerne bort.

"Sæt dig, som om du netop skulle til at sænke årerne."

han greb igen årerne, svingede dem, som en fugl svinger sine vinger, og blev så siddende i en smuk stilling. Hurtigt trak jeg konturen op med blyant og begyndte at male. Med en egen, glad følelse blandede jeg farverne. Jeg vidste, at intet skulle kunne skille mig fra dem hele mit liv.

Rorskarlen begyndte snart at blive træt: det friske ansigtsudtryk fik et drag af træthed og kedsomhed. Han måtte gabe, og en gang tørrede han også ansigtet med sit ærme; men for at gøre dette måtte han bøje hovedet ned mod åren. Folderne i skjorten var borte, – hvor ærgerligt! Jeg kan ikke lide, at en model bevæger sig.

"Sid roligere, broder!"

Han satte i at le.

"Hvad ler du af?"

Han smilte forlegent og sagde:

"Det er så komisk, herre!"

"Hvad er det, du synes er så komisk?"

"Jo, dette – at jeg skulle være noget så sjældent, at man skulle male mig. Ligesom et billede!"

"Det skal også blive et billede, kære ven!"

"Hvad skal De bruge det til?"

"Til at lære ved. Se, nu maler jeg små billeder, siden skal jeg også male store."

"Store?"

"Ja, måske endog tre favne lange!"

Efter en stunds forløb sagde han igen alvorlig:

"Så kan De vel også male helgenbilleder?"

"Ja, det kan jeg også gøre; men jeg maler nu kun landskabsbilleder."

"Så." – Han tænkte efter og spurgte på ny:

"Hvad tjener de til?"

"Hvad mener du?"

"Disse billeder ...?"

Vel vogtede jeg mig for at holde en forelæsning over kunstens betydning; jeg sagde blot, at man for sådanne billeder betaler gode penge, tusind, to tusind rubler eller mere. Rorskarlen var fuldstændig tilfredsstillet og spurgte ikke om mere. Min studie blev vellykket. (Denne varme tone i det af den nedgående sol oplyste røde bomuldstøj er overordentlig smuk.) Vel tilfreds vendte jeg tilbage hjem igen.

2. Rjabinin

Foran mig står i en opret stilling den gamle Taras, en model; professor N. befalede ham at lægge "hånden på hovedet, fordi det var en *meget klassisk stilling*"; omkring mig er der en hel skare kammerater, der ligesom jeg sidder foran deres staffelier med palet og pensel i hænderne. Forrest sidder Djedov, som, selv om han er landskabsmaler, dog nu meget ivrigt maler Taras. I klassen lugter der af farve, olie, terpentin, og dødsstilhed hviler over det hele. Hver halve time får Taras en pause; han sætter sig da på kanten af en trækasse, der tjener ham til piedestal, og af "modellen" bliver nu en almindelig, nøgen gammel mand, der strækker sine hænder og fødder, der er blevet stive på grund af den tvungne stilling, snyder næsen uden lommetørklæde osv. Eleverne trænger sig omkring staffelierne for at se på hinandens arbejde. Ved mit staffeli er der altid en mængde; jeg er en meget dygtig elev af akademiet og giver store forhåbninger om at blive en af "vore koryfæer" efter en bekendt kunstkritikers udtryk, hr. V. S., som allerede for lang tid tilbage sagde, at der "af Rjabinin ville blive noget stort."

Se, det er grunden til, at alle ser på mit arbejde.

Efter fem minutters forløb sætter så alle sig igen på deres pladser, Taras stiger atter op på piedestalen, lægger hånden på hovedet, og vi maler, maler …

Og således går det hver dag.

Det er kedeligt, ikke sandt? Ja, jeg har længe været af den overbevisning, at det er *meget* kedeligt. Men ligesom et lokomotiv, hvor dampen er oppe, kun har valget mellem disse to ting: enten må det løbe hen ad skinnerne, så længe damptrykket er oppe, eller også eksplodere og forandre sig fra

et velindrettet jernuhyre til en ruinhob, således også jeg … Jeg går på skinner; de trykker sig tæt til mine hjul, og hvis jeg løber af dem, hvad så? Jeg må for enhver pris løbe ind til stationen, uagtet denne station forekommer mig som et sort hul, i hvilket man intet kan skelne. Andre siger, at dette er kunstnerisk virksomhed. At det er noget kunstnerisk – det er der ikke tvivl om, men at det er en virksomhed …

Når jeg går på udstilling og ser på malerierne, hvad ser jeg da der? Lærred, hvorpå der er lagt farver, ordnet på en sådan måde, at de gør indtryk, indtryk efter de forskellige genstande. Folk går og undrer sig: hvor kunstnerisk de dog er ordnet, disse farver! Og intet andet. Der er skrevet hele bøger, hele bjerge af bøger om dette tema; mange af dem har jeg læst. Men alle disse, Taine, Carriere, Kugler og alle andre, som har skrevet om kunsten, forklarer intet. De snakker alle om, hvilken betydning kunsten har; men i mit hoved stiger ved læsningen af dem uvilkårligt den tanke op: om den virkelig har betydning! Jeg har ikke set noget godt indtryk af et godt billede på et menneske, hvorfor skal jeg da tro, at nogen sådan betydning eksisterer?

Hvorfor skal jeg tro det? At jeg må tro det, det er ubetinget nødvendigt; men *hvorledes* skal jeg tro det? Hvorledes skal jeg overbevise mig om, at hele mit liv ikke udelukkende er bestemt til at tjene mængdens dumme nysgerrighed (og så meget bedre om det blot er nysgerrigheden og ikke noget andet, for eksempel, at vække onde instinkter til live) eller forfængeligheden hos en eller anden tykmavet rigmand, som langsomt træder frem til mit gennemlevede, med stor anstrengelse frembragte, kostbare billede, der ikke er malet med pensel og farver, men med nerver og blod, og brummer:

"Hm … ikke ilde", stikker hånden i sin store lomme, kaster nogle hundredrubelsedler til mig og lader billedet bringe bort. Man bærer det bort sammen med min uro, mine søvnløse nætter, mine bekymringer og glæder, mine forhåbninger og mine skuffelser. Og igen er man ensom midt blandt mængden. Mekanisk maler jeg aften og morgen efter modellen og vækker beundring hos professoren og mine kammerater på grund af mine raske fremskridt. Hvorfor gør man nu alt dette, hvor bærer det hen?

Der er nu hengået fire måneder, siden jeg solgte mit sidste billede, og jeg har endnu ikke tænkt på noget nyt. Hvis noget dukkede op i mit hoved, ville det være godt … Nogen tid i fuldstændig selvforglemmelse: jeg ville gå til mit billede som til et kloster og ville kun tænke på det. Spørgsmålene: hvorhen og hvortil forsvinder under arbejdet; i mit hoved har jeg en tanke, et mål, og at bringe den til udførelse skaffer mig nydelse. Billedet er den verden, man lever og er ansvarlig i. Her forsvinder den jordiske moralitet; man bygger sig en ny i sin nye verden, og deri føler man sin ret, værdighed eller intetsigenhed og løgn; men det sker hver på sin måde, uafhængigt af livet udenfor.

Men man kan ikke altid male. Om aftenen, når tusmørket afbryder arbejdet, vender man tilbage til livet, og på ny hører man det evige spørgsmål: "Hvortil?" dette spørgsmål, der ikke lader en sove i ro, og som bringer en til at vride og vende sig på sit leje i feber og skue ind i mørket, ret som om svaret stod skrevet der et sted. Hen imod morgenen falder man i en dødlignende søvn for så igen, når man vågner, på ny at lade sig synke ned i en anden drømmeverden, i hvilken alene de

billeder, som man har skabt ud af sig selv, lever, de billeder, som man fremstiller og udvikler foran sig på lærredet.

"Hvorfor arbejder De ikke, Rjabinin?" spørger min nabo mig med høj røst.

Jeg var så hensunken i tanker, at jeg fo'r sammen, da jeg hørte dette spørgsmål. Min hånd med paletten faldt uvilkårligt ned, og frakkeskødet kom op i farven og blev aldeles ødelagt; penslerne lå ud over gulvet. Jeg så på min skitse; den var færdig og godt udført: Taras stod der på lærredet som levende.

"Jeg er færdig," svarede jeg min nabo.

Klassen var også færdig. Modellen gik ud af klassen og klædte sig på; alle samlede støjende deres sager sammen. Samtalen begyndte. Man kom hen til mig, roste mig.

"Medalje, medalje … det er den bedste skitse," sagde nogle. Andre tav; kunstnere holder ikke af at rose hinanden. –

3. Djedov

Det forekommer mig, at jeg hos mine kammerater på akademiet har erhvervet en vis anseelse. Derpå har naturligvis min i sammenligning med de andres modnere alder haft indflydelse; i hele akademiet er det alene Volskij, som er ældre end jeg. Ja, kunsten besidder en mærkelig tiltrækningskraft! Denne Volskij er forhenværende officer, en mand på en 45 år med aldeles gråt hår; at man i den alder går ind på akademiet, på ny sætter sig på skolebænken – er ikke det en heltegerning? Men han arbejder ivrigt: om sommeren maler han skitser fra morgen til aften i al slags vejr med en overordentlig selvfornægtelse; om vinteren maler han altid, når det er lyst, og om aftenen tegner han. På to år har han gjort store fremskridt,

skønt skæbnen ikke just har udrustet ham med noget særlig stort talent.

Og se så Rjabinin – med ham er det en anden sag; en pokkers talentfuld natur; men så er han frygtelig doven. Jeg tror ikke, at der kunne blive noget alvorligt af ham, skønt alle unge kunstnere bøjer sig for ham. Især forekommer mig denne hans lidenskab til såkaldte "reale sujetter" forunderlig; han maler bastsko, fodklude og fårepelse, ret som om vi ikke har anledning nok til at se sådanne hver dag *in natura*. Og det værste er: han arbejder næsten ikke. Sætter han sig undertiden til et arbejde, fuldfører han det i løbet af en måned, og alle skriger de over dette billede som et under, på trods af at man forresten finder, at hans teknik lader noget tilbage at ønske (efter min mening er hans teknik meget mat); men så smider han det hele fra sig igen, tager ikke engang skitser, går der mørk og taler ikke med nogen, ikke engang med mig, skønt jeg synes, at han fjerner sig mindre fra mig end fra de andre kammerater. En sær ung mand! Sådanne folk forekommer mig underlige, de kan ikke finde fuld tilfredsstillelse i kunsten. De kan ikke forstå, at intet kan hæve mennesket mere end den kunstneriske skabermagt.

I går fuldførte jeg mit billede, udstillede det, og i dag spurgte man allerede om prisen. Under 300 sælger jeg det ikke. Man bød mig 250. Jeg er af den mening, at man aldrig bør slå af på den en gang nævnte pris. Det bringer agtelse. Og denne gang vil jeg så meget nødigere slå af, som mit billede sikkert vil finde en køber; sujettet er af dem, som går, og er meget sympatetisk: vinter, solnedgang, mørke stammer i forgrunden aftegner sig skarpt mod aftenrøden. Således maler K., og hvor godt de går

for ham! I vinter, siger man, har han tjent op imod 20.000. Det er ikke ilde! Man kan leve af det. Jeg forstår ikke, hvorfor nogle kunstnere anstiller sig, som om de lider nød. Se nu K., ikke et eneste lærred går til spilde for ham; han får solgt alt. Man må blot helt og holdent vie sig til sin forretning; så længe man er ved at male et billede, er man kunstner, skaber; når det er færdigt, er man købmand; og jo klogere man driver sin forretning, desto bedre.

4. Rjabinin

Jeg bor i 15. linje på Midtprospektet, og fire gange om dagen går jeg forbi den brygge, hvor de udenlandske dampere ligger. Jeg holder af dette sted på grund af det brogede liv, færdslen, trængslen og larmen, og fordi det har givet mig mange motiver. Når jeg står her og ser på dagarbejderne, der slæber afsted med sække, andre, som står og hejser, atter andre, der trækker afsted med kærrer med alskens varer, da har jeg lært at tegne det møjsommelig arbejdende menneske.

Jeg gik hjem med Djedov, landskabsmaleren. Det er et godt og uskyldigt menneske, ligesom landskabet selv, og lidenskabeligt indtaget i kunsten. Se f.eks. hos ham er der ikke nogen form for tvivl; han maler, hvad han ser; ser han en flod, så maler han en flod, ser han en sump med mosegræs, så maler han det. Hvorfor maler han denne flod og denne sump? – Han tænker aldrig over det. Han synes at være et dannet menneske; i det mindste har han gået i ingeniørskolen. Han lod sin tjeneste fare, da han var så heldig at få en arv, som satte ham i stand til at leve uden bekymring nu maler han atter og atter; om sommeren sidder han fra morgen til aften på markerne eller i

skoven og tager skitser, om vinteren komponerer han utrætteligt solnedgange, solopgange, middagsstemninger, før og efter regn, vintre, vårstemninger og så videre. Han har glemt sit ingeniørfag; men det beklager han ikke. Kun når vi går forbi bryggen, forklarer han mig betydningen af disse uhyre jern- og stålmasser: dele af maskiner, kedler og forskellige andre enkelte ting, som losses i land fra dampskibene.

"Se der, hvilket uhyre af en kedel man har hejst op," sagde han i går, idet han med stokken slog på det klangfulde metal.

"Kan man virkelig ikke fremstille sådanne her hos os?" spurgte jeg.

"Jo, det kan man; men det er kun få og langt fra nok. Se den bunke, som er losset op der! Det er et slet arbejde; her må man reparere; se, der er en sammenføjning gået op, og her er også nogle klinksøm løsnede. Ved De, hvorledes man fremstiller disse tingester? Det er, skal jeg sige Dem, et helvedes arbejde. En mand sidder i kedlen og holder naglen indefra fast med tænger, idet han af al kraft stemmer sig med brystet imod, og udefra slår så smeden på naglen med hammeren, til der har dannet sig sådan en knast på ydersiden."

Han viste mig en lang række fremstående metalskiver, som var på kedlen.

"Djedov, det er da akkurat, som når man slår sig på brystet!"

"Ikke ganske. Jeg forsøgte engang at krybe ind i en kedel – og så, efter at fire nagler var færdige, var jeg næppe i stand til at komme ud. Brystet var aldeles sønderslået. Å, hvordan de dog kan vænne sig til det! Det er også sandt, de dør som fluer: et år eller to holder han ud og så, hvis han da lever, duer han dog ikke længere. Prøv blot en hel dag at stå med brystet mod slagene af

sådan en hammer, og det i en kedel i en sådan kvælende luft. Om vinteren er jernet koldt, og da må han sidde eller ligge på det. Se på dén kedel – den røde, smalle – der er det umuligt at sidde; der må man ligge på siden og stemme brystet mod. Et tungt arbejde for disse døve stakler."

"Døve?"

"Ja, man kalder arbejderne så. Af denne larm bliver de ofte døve. Og hvor meget tror De, at de får for dette slavearbejde? Det kan regnes i øre! Fordi der til det hverken kræves øvelse eller kunst, men kun kød … Hvor mange tunge indtryk man dog får i disse fabriker, Rjabinin, hvis De bare vidste det! Jeg er så glad over, at jeg ikke mere skal se på det. I begyndelsen var det ligefrem tungt at leve, når man til stadighed måtte se på alt dette … Nej, da er det en anden sag med naturen! Den skaffer ingen nogen lidelse, og man behøver heller ikke at tilføje den nogen sådan for at udnytte den, som vi kunstnere gør … Se blot, se hvilken gråagtig tone!" afbrød han med ét sig selv, idet han pegede på et sted på himlen; – "der nede, der, under skyerne … det er henrivende. Med en grønlig schattering. Mal sådan, akkurat sådan, – og man vil ikke tro, det var naturligt! Men det er da ikke grimt, hvad?"

Jeg udtalte mit bifald, selv om jeg, sandt at sige, ikke så noget henrivende ved den skiddengrønne klat på Petersborgs himmel, og jeg afbrød Djedov, da han begyndte at udbrede sig om en anden "tone" på en anden sky.

"Sig mig, hvor man kan få se sådan en døv stakkel!"

"Lad os gå sammen til fabrikken; jeg skal vise Dem hver ting. Hvis De vil, så gerne i morgen. De har da vel ikke i sinde at male en sådan døv? Lad være, det lønner sig ikke. Er der ikke andre

mere opmuntrende sujetter at finde? Men hvis De vil, skal jeg gerne i morgen være med Dem til fabrikken."

I dag var vi på fabrikken og beså alt. Vi så også en sådan døv. Han sad der, sammenbøjet i et hjørne af kedlen og stemmede sit bryst mod hammerslagene. Jeg så en halv time på ham; hammeren hævedes og sænkedes hundrede gange. Den døve krympede sig sammen. Jeg vil male ham.

5. Djedov

Rjabinin har udtænkt en sådan dumhed, at jeg ikke ved, hvad jeg skal tro om ham. Forleden dag førte jeg ham til en metalfabrik; vi tilbragte hele dagen der, så på alt, hvorunder jeg forklarede ham alle de forskellige arbejder (til min forbavselse har jeg glemt adskilligt af min profession); til sidst førte jeg ham til kedelafdelingen. Der arbejdede man ved den tid netop på en uhyre kedel. Rjabinin krøb ind i kedlen og så en halv times tid på, hvorledes arbejderen holder naglen med tangen. Da han krøb ud igen, var han bleg og ganske forstyrret; hele vejen hjemover sagde han ikke et ord. Og i dag siger han til mig, at han allerede har begyndt at male en sådan døv arbejder. Hvad er det for en idé? Hvad slag poesi findes der da i smudset! Her kan jeg, uden at genere mig for nogen eller noget, sige, hvad jeg i sandhed ikke ville have sagt i alles nærvær – det er et rent misfoster. Hvem behøver vel disse berømte Repin'ske "skibsgaster"? Det er godt malet, det er der ikke nogen tvivl om; men det er også alt. Men hvor bliver det skønne, harmoniske og æstetiske af her? Og er da ikke kunsten til for at reproducere det skønne i naturen?

Nej, da har jeg et andet arbejde! Endnu nogle dages arbejde og min stille "*Majmorgen*" vil være færdig. Sagte kruses vandet i dammen, piletræerne bøjer deres grene over det; i østen bliver himlen rød; de små, lette skyer har en svag, rød tone. En kvindefigur går med en spand i hånden ned ad den skrånende bred for at hente vand; en flok ænder bliver skræmt op. Se det er alt; det synes at være så ligetil; men jeg føler imidlertid klart, at der er poesi i billedet. Se, det er kunst! Den vækker mennesket til stille, blid længsel og mildner sindet. Men disse Rjabinin'ske arbejdere øver ingen virkning på nogen, allerede af den grund, at enhver straks vil vende sig bort, for ikke at spendere sit syn til disse ækle pjalter og dette skidne fjæs. Det er dog underligt dette! I musikken er det ikke tilladt at bruge øresønderrivende, ubehagelige harmonier; hvorfor skal man da i malerkunsten bruge vanskabte, frastødende sujetter? Jeg må engang tale med L. om dette; han vil skrive en artikel om det og benytte anledningen til at rive ned på Rjabinins billede. Og det kan det virkelig være værd.

6. Rjabinin

Det er allerede to uger, siden jeg ophørte at gå i akademiet; jeg sidder hjemme og maler. Arbejdet tager stærkt på mig, uagtet det går heldigt af. Jeg burde ikke have sagt "uagtet", men "fordi" det går godt fremad. Jo mere det nærmer sig fuldendelsen, desto frygteligere synes jeg det, som jeg har malet, er. Jeg har også en fornemmelse af, at dette er mit sidste billede.

Se, der sidder han for mig i den mørke krog i kedlen, et sammenkrummet, laset og beskidt, af træthed næppe åndende menneske. Han ville have været ganske usynlig, hvis ikke lyset

faldt ind gennem de runde huller, som er boret til naglerne. Disse runde, små lysstråler sætter hans klædning og ansigt i en broget belysning, sætter ligesom guldpletter på hans pjalter, på hans uredte og uklippede skæg og hår, på hans kobberrøde ansigt, der er dækket med sved, blandet med smuds, og på de senede, arrede hænder og det udpinte, brede og fladtrykte bryst. De uafladeligt faldende skrækkelige slag mod kedlen tvinger denne ulykkelige til at anspænde alle sine kræfter for at kunne holde ud i sin umulige stilling. Jeg har, så vidt jeg har kunnet, søgt at udtrykke denne kraftanspændelse.

Undertiden lægger jeg palet og pensler og sætter mig langt borte fra billedet, lige mod det. Jeg er tilfreds med det; aldrig er noget lykkedes så godt som denne skrækkelige scene. Ulykken er nu alene den, at denne tilfredshed ikke smigrer mig, men piner. Dette er – ikke et malet billede, men – en sygdomskrise. Hvorledes den vil ende, ved jeg ikke; men jeg føler, at jeg efter dette billede ikke vil komme til at male mere. Alle disse fuglefængere, fiskere, jægere med alle deres udtryk og typiske fysiognomier, al denne "rige genre" – hvad bryder jeg mig om den nu? Jeg kan ikke ved noget sujet frembringe sådan en virkning som ved denne "døve" – hvis den overhovedet gør nogen virkning …

Jeg har gjort et forsøg; jeg bad Djedov komme og se mit billede. Han sagde blot: "Åhå, kære ven," og gestikulerede med armene. Derpå satte han sig og så på det en halv time, så rejste han sig og gik uden at sige et ord. Det så ud til, at det havde gjort virkning … Men Djedov er jo selv kunstner.

Nu sidder jeg foran mit billede, og på mig gør det stærkt indtryk. Jeg ser og kan ikke rive mig løs, min medfølelse for

denne udpinte figur vågner. Undertiden synes jeg at høre hammerslagene … Jeg er ved at gå fra forstanden, således virker det på mig. Jeg må hænge det væk.

Et klæde dækker nu staffeli og billede; men jeg sidder fremdeles foran og tænker stadig på dette samme frygtelige, som piner mig sådan. Solen går ned og kaster en skrå lysstråle gennem de støvede vinduer hen på det overdækkede staffeli. Den ligner en menneskelig figur, lig ånden i "Faust", således som skuespilleren forestiller sig den. … *Wer ruft mir?*

Hvem kalder dig? Jeg, jeg selv har skabt dig her. Jeg har kaldt dig frem, ikke fra en eller anden "sfære", men fra den trange, mørke kedel, for at du med dit udseende skulle forskrække denne rene, glatslikkede masse, der fortjener alles had. Kom, ved min magtbefaling fæstet til lærredet, og sku ned på disse aristokrater, og skrig til dem: Jeg – er en pest, som griber om sig blandt jer! Træf dem i hjertet, berøv dem deres søvn, stil dig for deres øjne som et spøgelse! Tilintetgør deres ro, ligesom du har tilintetgjort min …

Ja, hvorfor ikke således! … Billedet er færdigt, indsat i forgyldt ramme; to bybude bærer det på deres hoveder hen til udstillingen i akademiet.

Og der hænger det midt blandt "middagsstemninger" og "solnedgange"; på den ene side "En Pige med en Kat", og ikke langt derfra hænger en tre favne lang "Johan den Grusomme, som stikker sin Jernstok gennem Foden på Vaska Schibanov". Det går ikke an at sige, at man ikke vil komme til at se på det; man *vil* se på det, ja endog rose det. Kunstnerne begynder at analysere billedet. Kritikerne lytter til dem og noterer noget i deres notesbøger med deres blyanter. Alene hr. V. S. er hævet

over sådant; han betragter, udtaler sit bifald, roser billedet og trykker min hånd. Kunstkritiker L. kaster sig med raseri over min stakkels "døve" og skriger: Hvor er det skønne i dette billede, sig mig, hvor er det skønne? og rakker frygteligt ned på mig. Publikum … publikum går enten forbi uden at ænse det eller med en ubehagelig grimasse; damerne – de siger: "*Ah, comme il est laid*", og vender sig så til det næste billede, til "Pigen med Katten", ser på det og siger: "O, hvor yndigt", eller noget lignende. Værdige herrer stirrer på mit billede, sænker blikket ned i kataloget, brummer og snuser lidt og går så tilfredse videre. I det højeste bliver en ung mand eller en ung pige stående med opmærksomhed foran billedet og læser i de smertefulde øjne, som lidende skuer ned fra lærredet, det klageskrig, som jeg har lagt i dem.

Nå, og så videre? Billedet er udstillet, bliver købt og bragt væk. Men hvad sker så med mig? Vil det, som jeg har gennemlevet i de sidste dage, forsvinde sporløst? Vil det hele blot ende med en heftig bevægelse, hvorefter indtræder hvile med søgen efter uskyldige sujetter? … Uskyldige sujetter! Med ét kommer jeg til at huske, hvorledes en bekendt galleriinspektør efter at have bragt kataloget i stand råbte til sin skriver:

"Martinov, skriv! Nr. 112. Første kærlighedsscene: En pige, som plukker en rose!"

"Martinov, skriv videre: Nr. 113. Anden kærlighedsscene: En pige, som lugter til en rose!"

"Vil jeg som tidligere komme til at plukke og lugte til roser? … Eller vil jeg gå af skinnerne?"

7. Djedov

Rjabinin har næsten fuldført sin "døve", og i dag bad han mig komme og se på den. Jeg gik til ham med forudfattet mening, men måtte forandre den, det tilstår jeg. Indtrykket var overmåde stærkt. Tegningen var prægtig. Modelleringen reliefagtig. Men det bedste af det var denne fantastiske, men på samme tid aldeles sande belysning. Billedet ville uden tvivl være et betydeligt arbejde, hvis bare ikke sujettet havde været så ejendommeligt og vildt. L. er aldeles enig med mig, og i næste uge kommer hans artikel i avisen. Så får vi se, hvad Rjabinin siger. Det vil naturligvis være vanskeligt for L. at analysere billedet fra teknisk side; men han forstår at betone dets værd som kunstprodukt, en kunst, som ikke tåler, at man nedværdiger den til at tjene et lavt, ubestemt øjemed.

I dag var L. hos mig. Han roste mit billede meget, gjorde nogle bemærkninger med hensyn til forskellige småting; men som helhed udtalte han sin fulde anerkendelse. Hvis blot professorerne ville se på mit billede med hans øjne! Skal jeg da ikke nu engang få det, hvorefter enhver akademielev stræber – guldmedaljen? Medalje, stipendium til fire års ophold i udlandet, i fremtiden – professorat … Nej, jeg tog ikke fejl, da jeg opgav dette sørgelige hverdagsarbejde, dette skidne arbejde, hvor man for hvert skridt støder på en Rjabinin'sk "døv".

8. Rjabinin

Billedet blev solgt og ført til Moskva; jeg fik pengene for det og måtte da på mine kammeraters opfordring spendere en lystig aften på dem i "Café Wien". Jeg ved ikke, fra hvilken tid det skriver sig; men næsten alle lag, som unge kunstnere holder,

finder sted i hjørnesalen i denne café. Det var et stort, højt værelse med lysekrone, bronzekandelabre, tæpper på gulvet og møbler, som næsten var blevet sorte af alder og tobaksrøg, et flygel, som i sin tid havde lidt meget under improviserede pianisters løbsk springende fingre; det eneste nye var et uhyre spejl; det fornys to eller tre gange om året, nemlig hver gang der blandt kunstnere her i hjørnesalen findes købmandssønner.

Det blev en hel hob: genremalere, landskabsmalere, billedhuggere, to anmeldere fra nogle mindre aviser og nogle uvedkommende personer. Vi begyndte at drikke og snakke. Efter en halv times forløb var munterheden kommet højt op. Jeg var også munter. Jeg husker, hvorledes man løftede mig op på hænderne, og at jeg holdt en tale. Så kyssede jeg en anmelder og drak dus med ham. Vi drak, snakkede, kyssede hinanden mange gange og skiltes først klokken 4 om morgenen. Det forekommer mig, at et par blev liggende på sofaen der om natten.

Jeg var næppe nået hjem og havde halvt afklædt kastet mig på sengen, da jeg fik en fornemmelse af, at jeg var ude i søgang; jeg syntes, at både værelset, sengen og jeg selv vuggede og drejedes rundt. Dette varede et par minutter; så faldt jeg i søvn.

Jeg faldt i søvn, sov og vågnede meget sent. Hovedpine; ligesom bly over hele kroppen. Jeg kunne længe ikke åbne øjnene; men da jeg endelig fik dem op, faldt blikket på staffeliet – tomt uden billede! Det mindede mig om forgangne dage, se nu begynder alt på ny, forfra igen … Ak, min Gud, der må da blive en ende på dette!

Hovedpinen bliver værre og værre, en tåge ligesom falder over mig. Jeg falder i søvn, vågner og slumrer igen. Jeg ved ikke,

om der omkring mig hersker dødsstilhed eller øredøvende larm, for mine øren suser et usædvanligt, skrækkeligt kaos af lyde. Måske er det stille; men i denne stilhed er der noget, som hamrer og banker, vender og drejer sig. Det er akkurat som en pumpe på tusind hestekræfter, der løfter vandet op af et bundløst dyb og larmer og banker; der høres også en hul genklang af vandet, som falder, og slagene af maskinen. Og alt dette foregår i en uendelig, langtrukken, trættende dur. Jeg får sådan lyst til at lukke op øjnene, stå op, gå hen til vinduet, åbne det for at komme til at høre lyde af levende, menneskestemmer, vognrummel, gøen for at befries fra denne evindelige tummel. Men jeg har ikke kræfter til det. Jeg var drukken i går. Og nu må jeg ligge og høre på dette i det uendelige.

Jeg vågner og falder på ny i søvn. Atter banker og larmer noget endnu stærkere; men nu er det nærmere og tydeligere. Slagene synes at komme nærmere og slår samtidig med min puls. Er det inden i mig, i mit hoved, det slår, eller er det uden for mig? Højt, skarpt, gennemtrængende … en, to … en, to … en, to … Det er metalklang sammen med en anden lyd. Jeg hører tydeligt slagene mod jernpladen; den giver genlyd og skælver. Hammerslaget høres først hult, som om der arbejdedes mod en blød masse; men derpå bliver lyden stærkere og stærkere, og til sidst genlyder den uhyre kedel som en klokke. Så igen er der et ophold, da er det ganske stille; så bliver lyden højere og højere, og nu igen høres den ulidelige, øredøvende larm. Ja, således går det for sig; først slås der mod det bløde, glødende jern, senere på det afkølede. Og kedlen drøner, når hovedet på naglen er blevet hårdt. Det forstår jeg. Men disse andre lyde … hvad er det for noget? Jeg anstrenger mig for at komme til at forstå, hvad

det er; men der lægger sig en tåge over min hjerne. Det synes, som det skulle være så let at komme på, hvad det er; jeg har det på tungen, det ligger så svimlende nær – men jeg kan ikke få det frem. Det glider bort for mig … Ja, så lad det da banke, jeg vil ikke tage mig af det. Jeg ved, hvad det er, men kan ikke komme på det.

Larmen tiltager og aftager afvekslende, den vokser op til en martrende – overnaturlig målestok; men så er det igen, ligesom den forsvinder. Jeg synes også, at det ikke er den, men jeg, som forsvinder et eller andet sted hen, jeg hører intet, kan ikke røre en finger, ikke åbne øjenlågene, ikke skrige. Kold stivhed holder mig fast, skræk griber mig, og jeg vågner i stærk feber. Jeg vågner dog ikke aldeles, men falder over i en anden drøm. Det forekommer mig, at jeg igen er i fabrikken, men ikke i den samme, som jeg var i sammen med Djedov. Denne er endnu mere kolossal og mørk. På alle sider står gigantiske ovne af en eventyrlig, ukendt form. Gnister sprøjter ud af dem, og røgen sværter bygningens tag og vægge, som allerede for længst er blevet sorte som kul. Maskinerne bevæger sig, og jeg kan alene med stor vanskelighed sno mig frem mellem de hvirvlende hjul og de løbende og dirrende drivremme; intetsteds findes en levende sjæl. Et sted høres banken og larm; dér foregår arbejdet. Derfra høres gennemtrængende slag og skrig. Jeg er bange for at gå derhen; men nogen griber mig, løfter mig op og bærer mig derhen; slagene bliver stærkere, og skrigene frygteligere. Og så flyder det hele sammen i et brøl, og jeg ser … Jeg ser: en underlig, formløs skabning krumme sig på gulvet for de slag, som regner ned fra alle kanter. Hele mængden slår med det, som de i farten kan få fat på. Det er bekendte, alle de, som

er der, og med fordrejede ansigter slår de med hamre, stænger, stokke eller med knytnæver på denne skabning, som jeg ikke ved at give nogen nærmere benævnelse. Jeg ved, at det – er den samme … Jeg styrter frem og vil skrige: "Hold op! Hvorfor dette?" men pludselig får jeg øje på et blegt, forvredent, usædvanlig skrækkeligt ansigt, skrækkeligt, fordi det er mit eget. Jeg ser, hvorledes jeg selv, mit andet jeg svinger hammeren for at tilføje et rasende slag …

Da følte jeg hammeren falde ned mod mit hoved. Alt forsvandt, en stund havde jeg endnu følelse af mørke, stilhed, tomhed og ubevægelighed; men snart efter forsvandt jeg selv et eller andet sted hen …

Rjabinin lå i fuldstændig bevidstløs tilstand lige til om aftenen. Til sidst kom værtinden til at huske på, at hendes lejer hele dagen ikke havde været ude af sit værelse; hun fandt det derfor bedst at gå ind og se, hvorledes det var fat; men da hun så den blege unge mand ligge der og fantasere i stærk feber og snakke alskens galskab, blev hun bange, satte i et udråb i sin uforståelige dialekt og sendte pigen efter doktoren. Doktoren kom, så, følte på ham, lyttede, brummede noget for sig, satte sig til bordet, skrev en recept og gik sin vej igen; Rjabinin lå fremdeles og fantaserede.

9. Djedov

Den stakkels Rjabinin er blevet syg efter drikkelaget i går. Jeg gik til ham og fandt ham liggende bevidstløs. Værtinden plejede ham. Jeg måtte give hende penge; for i Rjabinins bord fandtes ikke en kopek mere, jeg ved ikke, om den forbandede kælling

har stukket alt til sig, eller det måske er blevet tilbage i "Wien". Det er sandt nok, vi turede ordentligt; det var meget muntert; jeg drak dus med Rjabinin. Jeg drak også med L. En prægtig fyr denne L.; og hvor han forstår sig på kunst! I sin sidste artikel viste han, at han så fint som ingen anden forstod, hvad jeg mente med mit billede, jeg er ham også meget taknemmelig for det. Jeg må male ham et lille billede à la Klewer og forære ham. Ja, det er rigtigt, han hedder jo Alexander; er det ikke hans navnedag i morgen!

Men det kan gå meget skidt med den stakkels Rjabinin; hans store konkurrencebillede er endnu på langt nær færdigt, og fristen er heller ikke så lang. Hvis hans sygdom kommer til at vare en måned, får han ikke medaljen. Og så – farvel til rejsen til udlandet! Jeg er meget glad over, at jeg som landskabsmaler ikke konkurrerer med ham; men hans kammerater vil sandsynligvis gnide sig i hænderne. De er jo så at sige derved kommet en plads nærmere.

Men Rjabinin skal dog ikke overlades til sin egen skæbne, han må bringes på sygehuset.

10. Rjabinin

Da jeg i dag efter flere dages bevidstløs tilstand igen kom til mig selv, måtte jeg længe prøve at regne ud, hvor jeg var. I begyndelsen kunne jeg ikke engang forstå, at den lange, hvide skikkelse, som lå for mine øjne, var – mit eget legeme, indsvøbt i et tæppe. Med stor vanskelighed fik jeg vendt mit hoved til højre og til venstre; når jeg gjorde dette, begyndte det at suse i mine øren, jeg så en svagt oplyst lang sal med to rækker senge, i hvilke der lå syge; en rytter i kobberrustning, som stod mellem

de store vinduer med de nedtrukne hvide gardiner, viste sig at være et uhyre vaskebækken af kobber, Frelserens billede i et hjørne med en svagt lysende lampe foran: to kolossale kakkelovne. Jeg kunne høre min nabos sagte, afbrudte åndedræt, de stønnende suk af en syg, der lå lidt længere borte, endnu noget fjernere en sagte gispen, og en rullende snorken af vogteren, som sandsynligvis var sat på vagt hos en farlig syg, der måske levede eller muligvis allerede var død, og nu lå der ligesom vi andre levende.

Vi, levende … "Levende," tænkte jeg, ja, jeg hviskede endog dette ord hen for mig. Og med ét kom noget usædvanligt, godt, glædeligt og fredeligt, som jeg aldrig havde følt, siden jeg var barn, over mig sammen med den bevidsthed, at jeg var fjernt fra døden, at der foran mig lå et langt liv endnu, som jeg sikkert vil forstå at danne efter min vilje – o ja, jeg vil sikkert forstå det – og så vendte jeg mig, rigtignok med adskilligt besvær, om på siden, trak benene op under mig, lagde den flade hånd under hovedet og faldt i søvn, akkurat så som dengang jeg var barn, dengang da jeg undertiden om natten vågnede ved siden af min sovende moder, når vinden slog mod vinduet, og snestormen tudede ynkeligt i skorstenen og husets bjælker gav skud som en pistol på grund af frosten; da begyndte jeg at græde sagte, fordi jeg var bange og ikke ville vække min moder; men så vågnede hun, og i søvne kyssede og korsede hun mig; beroliget på denne måde faldt jeg i søvn igen, sammenrullet som en klump, med stille glæde i min lille sjæl.

Min Gud, hvor jeg er svag! I dag prøvede jeg at stå op og gå hen til min nabos seng, der står lige overfor min; min nabo var

en student, som nu var i bedring efter tyfus; på et hængende hår var jeg nær faldet over ende, da jeg var halvvejs. Men med hovedets bedring går det hurtigere end med legemets. Da jeg igen blev mig selv mægtig, kunne jeg næsten intet erindre, det var endog med stor møje, at jeg kunne komme på, hvad mine nærmeste bekendte hed. Nu er alt vendt tilbage, dog ikke som en henrunden virkelighed, men som en drøm, der nu ikke længere piner mig, nej – det forgangne er uigenkaldeligt henrundet.

Djedov bragte mig i dag en hel hob aviser, hvori min "døve" og hans "morgen" roses meget. Den eneste, som ikke roser mig, er L. Forresten, nu er det mig det samme. Dette ligger nu så fjernt, så fjernt bag mig. På Djedovs vegne er jeg meget glad, han har fået den store guldmedalje og rejser snart til udlandet. Han er fornøjet og lykkelig, så det ikke er til at beskrive; hans ansigt glinser som en fed kage. Han spurgte mig, om jeg til næste år ville konkurrere, siden jeg i år var blevet hindret af sygdommen? Man skulle bare have set, hvilke øjne han satte op, da jeg svarede nej.

"Er det alvor?"

"Ja, fuldt alvor," svarede jeg.

"Hvad vil du da gøre?"

"Jeg får se."

Han gik fra mig uden at vide, hvad han skulle tænke.

11. Djedov

Disse to uger har jeg levet som i en drøm, jeg har stadig været i en indre bevæget tilstand, utålmodig, og først da jeg sad i en kupé på jernbanen til Warszawa kom jeg i sindsligevægt. Jeg

kan ikke tro mig selv; jeg – har stipendium fra akademiet, er kunstner, der nu rejser på et fire års ophold til udlandet for at uddanne mig videre i min kunst. *Vivat Academia!*

Men Rjabinin, Rjabinin! I dag traf jeg ham på gaden, da jeg skulle stige ind i vognen for at køre til jernbanestationen. "Jeg gratulerer," sagde han, "og gratulér også mig!"

"Med hvad da?"

"Jeg har netop taget eksamen for at få adgang til skolelærerseminariet."

Til skolelærerseminariet!! En kunstner med talent! Han er fortabt, han vil gå til grunde der ude på landet. Men – er denne mand aldeles vel?

Djedov havde virkelig ret: Rjabinin havde intet held med sig. Men derom en anden gang.

Oppasseren og officeren

"Klæd dig af!" sagde doktoren til Nikita, der stod ubevægelig foran ham med øjnene fæstede på et punkt et eller andet sted i det tomme rum.

Nikita fo'r sammen og begyndte hurtigt at knappe op.

"Hurtigt, broder!" skreg doktoren utålmodigt. "Du ser, der er mange af jer."

Han pegede på den mængde, der fyldte ventesalen.

"Skynd dig ... Er du gal ..." begyndte også den underofficer, der var stillet til doktorens disposition for at måle.

Nikita tog sig sammen sig nu, han tog skjorten og underbenklæderne af og stod der aldeles nøgen. Der gives intet smukkere end det menneskelige legeme, er der sagt en mangfoldighed af gange, til forskellige tider og på forskellige steder; men hvis den, som første gang kom med den udtalelse, havde levet i 1870'erne og set den nøgne Nikita, da ville han sikkert have taget sine ord tilbage.

For værnepligtsvisitationen stod en lille mand med en uforholdsmæssig stor mave, der var en arv efter mange slægtled af forældre, som ikke havde spist rent mel [Note 2)], med lange, visne arme, der var forsynet med vældige, mørke og fortørrede hænder. Hans lange, uformelige legeme blev båret af meget korte, krumme ben; men kronen på det hele var hovedet ... hvilket hoved! Ansigtsknoglerne var udviklet helt på bekostning af hovedskallens; panden var smal og lav, øjnene, som var uden øjenbryn og vipper, havde kun akkurat fået en lille åbning, på det uhyre, flade ansigt sad ensomt en lille, rund næse, som, selv om den var lidt opadstræbende, dog ikke formåede at give

ansigtet noget udtryk af stolthed, men tværtimod gjorde det endnu ynkeligere; munden var i modsætning til næsen uhyre stor og lignede en uformelig, stor kløft, omkring hvilken der trods Nikitas tyve år dog ikke fandtes et eneste skæghår. Nikita stod der med sænket hoved, sammentrukne skuldre, med hængende hænder og tærne lidt indad.

"En abe," sagde den fyldige, livlige oberst, formanden for indrulleringen, idet han bøjede sig mod en ung, mager mand med smukt skæg, et medlem af herredsrådet. "En fuldstændig abe."

"En fortrinlig bekræftelse af Darwins teori," hvislede den unge mand, hvortil obersten gjorde et bekræftende nik og vendte sig mod doktoren.

"Ja, vist, han kan bruges! En frisk karl," sagde denne.

"Men han kommer ikke i garden alligevel, ha, ha, ha!" lo obersten godmodigt; derpå vendte han sig mod Nikita og tilføjede i en roligere tone: "Om en uge har du at møde frem. Den næste, Parven Semjonov, klæd dig af!"

Nikita begyndte ubehjælpsomt at klæde sig på, armene og benene ville ikke lystre og ville ikke til der, hvor de skulle bruges. Han hviskede noget for sig selv; men hvad det var, vidste han sandsynligvis ikke selv; han havde blot forstået, at han var erklæret duelig til tjenesten, og at man om to uger ville jage ham hjemmefra for nogle år. Dette ene stod ham nu i hovedet, blot denne ene tanke arbejdede sig gennem den tåge og sløvhed, han befandt sig i. Endelig fik han rede på ærmerne, tog bæltet på og gik ud af det værelse, hvor visitationen foregik. En gammel mand på omtrent 65 år, lille og krogrygget, mødte ham i gården.

"Har de taget dig?" spurgte han.

Nikita svarede ikke, og den gamle forstod, at de havde gjort det, hvorfor han holdt op at spørge. De gik ud på gaden. Det var en klar, kold dag. En mængde mænd og kvinder, som var kommet derhen med deres sønner, stod der i forventning. Mange trampede med benene og slog med armene for at holde varmen i sig; sneen satte sig i klumper under bastskoene og støvlerne. Det dampede af de tilhyllede hoveder og de små, lodne heste; fra skorstenene i byen steg røgen lige op i luften.

"Ivan, har man taget din?" spurgte en robust bondemand i ny kaftan, stor lammeskindshue og prægtige støvler.

"Ja, Ilja Savelitch, man har taget ham. Herren ville det så ..."

"Men hvad vil du nu gøre?"

"Ja, hvad skal jeg gøre ... Det var Herrens vilje ... Han var den eneste støtte for familien, og nu er der ingen ..."

Ivan slog ud med hænderne.

"Du skulle have adopteret ham," sagde Ilja Savelitch indtrængende, – "se så havde drengen været i behold for dig."

"Hvem vidste vel det. Vi havde ingen anelse om det. Han var jo i søns sted, den eneste i familien, som kunne arbejde ... Og så tænkte jeg som så, at man tog hensyn til det ... "Det kunne ikke blive anderledes," siger han, "for loven er sådan." – "Men hvorledes, Deres Velbårenhed," siger jeg, "kan loven være sådan, når han har en frugtsommelig kone? Og så," siger jeg, "Deres Velbårenhed," siger jeg, "bliver det umuligt for mig at være alene ..." "Det kender vi intet til, gamle mand," siger han, "men ifølge loven, som den lyder, er han fader- og moderløs, han er en enlig person – og må derfor i tjenesten. Hvem kan gøre for," siger han, "at han har kone og barn; de forlovede sig måske

allerede i femtenårsalderen." Jeg ville endnu sige mere, men han ville ikke høre på det. Han blev ærgerlig. "Hold op," siger han, "her har jeg så meget andet at gøre." Hvad skal jeg nu gribe til … Guds vilje ske! …"

"Han var flink, din dreng."

"Flink ja, og arbejdsom, Gud bevare os! Han var så villig, var han, og kom aldrig med indvendinger. Ilja Savelitch, jeg må sige: han var bedre, end om han havde været mit kødelige barn. Det er nu just vor sorg … Herren gav, Herren tog … Adjø, Ilja Savelitch; er ikke snart turen kommet til din?"

"Det afhænger af krigskommissæren! … Man vil i alt fald ikke kunne erklære ham brugbar – han er halt."

"Det er Deres lykke, Ilja Savelitch."

"Gud straffe dig, at du kan sige sådan noget! Det er en net lykke at have en søn, som er født halt."

"Men, Ilja Savelitch, der kommer da noget bedre ud af det, for knægten vil da i alt fald forblive hjemme. Adjø, lev vel!"

"Farvel, broder … Hør her, du glemmer vel ikke denne gæld, hvad?"

"Hvor kan du tænke sligt, Ilja Savelitch; det vil sige – ser du, jeg kan ikke nu. Du må vente lidt endnu. Vi har nu sådan en sorg!"

"Nå, ja, vel, vi skal tale om det siden. Adjø, Ivan Petrovitch!"

"Farvel, Ilja Savelitch, lev vel!"

Nikita var imidlertid i færd med at løse hesten; plejefaderen og han satte sig så op i slæden og kørte afsted. Der var femten verst til den landsby, hvor de boede. Den lille hest løb rask afsted, så Nikita blev aldeles overdrysset med sne, som den slog løs med sine hove. Men Nikita lagde sig ned ved siden af

faderen, hyllede sig tættere ind i sin kappe og tav. Gamlingen prøvede et par gange at tale til ham, men han svarede ikke. Han var ligesom forstenet og så ufravendt på sneen, ret som om han der søgte det punkt, som han havde glemt i visitationssalen.

De var fremme, gik ind i hytten og fortalte, hvorledes det var gået. Hele familien, som foruden manden bestod af tre kvinder og tre børn, der var blevet tilbage efter en søn af Ivan Petrovitch, som var død det foregående år, begyndte at græde, Praskovja, Nikitas kone, var sønderknust. Kvinderne klagede og græd hele ugen. Hvorledes denne tid gik for Nikita – det ved Gud alene, for han selv var hele tiden tavs, og hans ansigt havde det samme forstenede udtryk af fortvivlelse.

Endelig – var tiden kommet. Ivan kørte rekrutten til byen og satte ham af ved samlingsstedet. To dage efter marcherede Nikita med en flok rekrutter hen ad den snedækkede landevej til guvernementsbyen, hvor det regiment lå, som han skulle indtræde i. Han var klædt i en ny, kort pels, benklæder af tykt, sort tøj, nye filtstøvler, hat og vanter. I hans sæk lå foruden to bylter linned og brød også en i et tørklæde omhyggeligt indrullet rubelseddel. Det var Ivan Petrovitch, som havde udrustet sin plejesøn med alt dette; han havde endog måttet lade Ilja Savelitch låne sig lidt foruden det, han før skyldte, for at han kunne udstyre Nikita til tjenesten.

Nikita viste sig at være en såre slet soldat. Den underofficer, som skulle give ham den første undervisning, var aldeles fortvivlet. Uanset alle mulige forklaringer, blandt hvilke slag over nakken og ørefigener spillede nogen rolle, kunne han dog ikke fuldstændig opnå blot en mådelig færdighed i at formere

rækker. Nikitas figur, iklædt soldateruniform, var også det ynkeligste, man kunne se; foran stak maven frem; når han trykkede den tilbage, kom han til at hælde sig fremover med hele sit bryst og måtte da bøje sig med hele legemet, så han risikerede at falde med ansigtet mod jorden. Hvor meget end underofficeren anstrengte sig, var det dog ikke muligt at gøre blot den mest middelmådige frontsoldat ud af Nikita. Under kompagniøvelserne skældte kaptajnerne først Nikita og derpå pelotonunderofficeren ud, der igen lod det gå ud over Nikita. Dette gjorde han ved at pålægge ham ekstraordinær oppassertjeneste. Snart mærkede dog underofficeren, at sådan tjeneste for Nikita ikke var nogen straf, men tværtimod en fornøjelse. Han var nemlig en udmærket arbejder, og opfyldelsen af sine oppasserpligter, der bestod i at bære ved og vand, tænde op i ovnen, kort sagt at holde kasernen ren dvs. ved uafbrudt at måtte skrubbe gulvet med en våd kost – det var efter hans hoved. Når han havde den slags arbejde, behøvede han da i det mindste ikke at tænke på, at han ikke måtte komme ud af takten og ikke vende sig til venstre, når der kommanderedes højre om; desuden følte han sig også fri for alle de frygtelige spørgsmål i den højvise soldaterlærdom som f.eks.: "Hvad er en soldat?" – "Hvad er en fane?"

Nikita ved meget vel, både hvad en soldat og en fane er – han er rede til med al mulig iver at opfylde sine pligter som soldat, ja sandsynligvis endog til at ofre sit liv for at forsvare fanen, men udvikle det i sammenhængende sætninger, omstændeligt, således som soldaterundervisningen fordrer det, når der spørges, hvad en fane er, – det er over hans kræfter.

"En fane er et fla … flag …" stammer han, idet han anstrenger sig for at strække sin kluntede krop ud som en lang tråd, og idet han hæver hagen og blinker med sine for vipper ganske frie øjenlåg.

"Torsk!" skriger den svindsottige underofficer, som underviser ham. "Hvad vil I med mig, I snoge? … Hvor længe skal jeg pines med jer, I hedninger, I vadmels bondeknolde! Isch! Hvor mange gange skal jeg gentage dette for dig? Nå sig efter mig: "En fane er et helligt flag …"

Nikita kan ikke engang gentage disse få ord. Underofficerens truende mine og skrig virker bedøvende på ham; det suser i hans øren; faner og funker hopper for hans øjne, han hører intet; hans læber vil ikke bevæge sig. Han står og kan intet sige.

"Sig da, pokker ta' dig: En fane er et helligt flag."

"En fane …"

"Nå?"

"Et flag …" fortsætter Nikita. Hans stemme skælver, tårerne står ham i øjnene.

"Er et helligt flag!" skriger underofficeren rasende.

"Et helligt …"

Underofficeren løber frem og tilbage, spytter og skælder ud. Nikita bliver stående på det samme sted og i samme stilling, idet han med øjnene følger den opbragte overordnede. Han var ikke oprørt over skældsordene og krænkelserne, men var af hele sin sjæl bedrøvet over sin udygtighed.

"Tre dages straffetjeneste i kasernen," siger den ophidsede, udtrættede underofficer med sænket stemme; men Nikita takker Gud, som har befriet ham, om end blot for en tid, fra den forhadte lære og øvelse.

Da de overordnede mærkede, at den straf, som blev lagt på Nikita, langt fra bragte ham nogen plage, men snarere glæde, begyndte man med at sætte ham i arrest. Da man endelig havde forsøgt alle midler til hans forbedring, opgav man ham ganske.

"Med Ivanov, Deres Velbårenhed, er der intet at udrette," siger næsten hver dag kommandersergenten til regimentsofficeren.

"Med Ivanov? ... Ja, ja ... Hvad er det, han gør?" svarer kaptajnen, som sidder i sin slåbrok med en cigaret i munden og slubrer te af et glas.

"Han gør intet, Deres Velbårenhed, det er et rart menneske; men han har ikke spor af forstand, det er det, som er i vejen."

"Prøv et eller andet," siger kaptajnen, idet han tankefuld blæser en ring af tobaksrøg ud i luften.

"Man har forsøgt, Deres Velbårenhed, men intet nytter."

"Nå, hvad skal da jeg gøre ved ham? Du indrømmer, Shitkov, jeg er ingen gud. Men når det er en sådan dumrian, får man behandle ham derefter ... Træd af!"

"Som De befaler, Deres Velbårenhed."

Til sidst blev kaptajnen ked af hver dag at høre disse klager over Nikita.

"Hold op med din Ivanov!" skreg han. "Nå, så lad være at eksercere med ham, spyt ad ham. Gør med ham, som du vil, bare du ikke kommer til mig med ham mere ..."

Kommandersergenten havde i sinde at prøve på at få en overflyttelse af Nikita Ivanov til et endnu ikke dannet regiment i stand; men der var folk nok i forvejen. Det lykkedes heller ikke at få ham anbragt som oppasser, fordi alle officererne allerede havde deres. Man lod da Nikita udføre alskens tungt arbejde og

opgav alle forsøg på at få en soldat ud af ham. Således levede han et år indtil den tid, da der i regimentet blev udnævnt en ny subalternofficer, løjtnant Stebjelkov.

Man overlod Nikita til ham som "permanent ordonnans" dvs. ret og slet som oppasser.

Alexander Michailovitch Stebjelkov, Nikitas nye herre, var en meget brav, ung mand, af middel vækst, glatraget hage og med knebelsbarter, der var trukket ud som spidse nåle; undertiden snurrede han sine knebler med den venstre hånd med et vist velbehag. Han var netop færdig fra krigsskolen; her havde han just ikke udvist særlig iver for videnskaberne, men havde til fuldkommenhed sat sig ind i linjeksercitsen. To år havde han tilbragt på skolen på offentlig bekostning; her havde han stået under streng opsigt, manglede aldeles bekendte, som han på en fridag kunne puste lidt ud hos efter kasernelivet i skolen, havde ikke en kopek af egne penge, han kunne have skaffet sig en eller anden adspredelse for, – og alt dette havde aldeles udtrættet ham. Men nu, da han så sig som officer, som en mand, der fik indtil fyrre rubler i månedlig gage og havde kommando over et halvt kompagni soldater og en oppasser til sin fulde disposition, ønskede han for øjeblikket intet mere. "Prægtigt, meget prægtigt," tænkte han, når han lagde sig til at sove, og når han vågnede kom han først af alt til at erindre, at han ikke længere var kadet, men officer, og at han ikke længere behøvede straks at springe op af sengen og klæde sig på med fare for at blive opdaget af den vagthavende officer, men kunne nu ligge og hygge sig og ryge en cigaret, hvis han havde lyst.

"Nikita!" råbte han.

Nikita i en afbleget, rød skjorte, sorte benklæder og på de bare ben et par gamle gummigalocher, som han havde fået Gud ved hvor, viste sig i den dør, der førte fra det eneste værelse i Stebjelkovs kvarter ud til forværelset.

"Er det koldt i dag?"

"Jeg kan ikke vide det, Deres Velbårenhed," svarer Nikita sky.

"Gå og se og sig mig det!"

Nikita begiver sig straks ud og efter et minuts forløb står han igen i forstuedøren.

"Svært koldt, Deres Velbårenhed."

"Blæser det?"

"Jeg kan ikke vide det, Deres Velbårenhed."

"Dumrian, kan du ikke vide det? Du var jo ude ..."

"I gården ikke, Deres Velbårenhed."

"I gården ikke! ... Så gå ud på gaden!"

Nikita går ud på gaden og kommer tilbage med den melding, at det er "frisk vind".

"Der skal ikke være øvelser, Deres Velbårenhed; Sidorov sagde det," – vovede han at føje til.

"Godt, gå," siger Alexander Michailovitch.

Han trak sig sammen som en klump, trak det varme uldtæppe over sig, og begyndte som i halvsøvne under det larmende træk fra den af Nikita ilagte, klart brændende ovn, at tænke på dit og dat. Livet i krigsskolen forekommer ham som en ubehagelig drøm. Det er jo heller ikke længe siden: trommen slår lige ved ens øre; du må op, du skælver af kulde ... Efter disse erindringer kommer også andre, som heller ikke er særlig behagelige. Fattigdommen, de tarvelige møbler, en altid trist moder, en høj, mager kvinde med et strengt ansigtsudtryk, der

ligesom bestandig sagde: "Om forladelse, men jeg tillader ikke hvem som helst at krænke mig"! En hob brødre og søstre, trætterne mellem dem, moders beklagelse over skæbnen og skænderierne mellem hende og fader, når han var fuld … Gymnasiet, hvor det var så vanskeligt at lære trods alle anstrengelser; kammeraterne, som forfulgte ham og ubekendt af hvilken grund kaldte ham med det højst krænkende øgenavn "Silden"; den uudholdelige eksamen i russisk; den tunge, nedtrykkende scene, da han, udelukket af gymnasiet, kom hjem, opløst i tårer. Fader var drukken og lå og sov på en sofa, der var betrukket med voksdug, moder var beskæftiget i køkkenet ved komfuret med at tilberede middagsmaden; da hun fik så Sascha komme der grædende med sine bøger, forstod hun, hvad der var sket – og overfaldt drengen med skældsord, så styrtede hun ind til fader, vækkede ham, fortalte ham, hvad der var på færde, og han gav drengen et lag tærsk.

Sascha var da femten år gammel. To år senere gik han som frivillig i militærtjenesten, og ved tyveårsalderen var han allerede en selvstændig mand, løjtnant i infanteriet …

"Godt," ligger han der under tæppet og tænker, "i aften i klubben … dans."

Og Alexander Michailovitch forestiller sig officerklubbens sal, lys, varme, musik og damer, som sidder i grupper langs væggene og bare venter på, at en ung officer skal komme og engagere til vals. Og Stebjelkov smækker hælene sammen (desværre, sporer havde han ikke) og bukker for majorens smukke datter og siger: "Permettez"; majorens datter lægger så sin lille arm over hans epaulet, og de svinger sig afsted, afsted …

Ja, han var ikke nogen – sild. Så dumt! Hvorfor skulle han være det? Se, der sidder disse, som ikke var sild, på det første kursus på universitetet og hungrer, og jeg … Og hvorfor bliver de uafbrudt på universitetet? Det er nok sådan, at en jurist eller en doktor får større gage end jeg; men så må de jo bruge så meget længere tid … og altid leve på egen regning. Men hos os går det så for sig; bare træd ind i skolen, der får du også, hvad du skal spise, hvis du udmærker dig i tjenesten, kan du nå til general … Å, da skulle jeg give! … Alexander Michailovitch sagde ikke, hvem han skulle give, men erindringen om dem, som "ikke var sild", fo'r i samme øjeblik gennem hans hoved.

"Nikita!" råber han, "har vi te?"

"Nej, intet, Deres Velbårenhed, alt er opbrugt."

"Så gå og køb!"

Han stikker hånden under hovedpuden, tager en helt ny pung frem og giver Nikita penge.

Nikita går efter te. Alexander Michailovitch fortsatte sine fantasier, og da Nikita kom tilbage med teen, sov herren igen.

"Deres Velbårenhed, Deres Velbårenhed," hvisker han.

"Hvad? Har du været efter te? Godt, jeg skal straks stå op … Kom og klæd mig på!"

Alexander Michailovitch havde både hjemme og på skolen altid måttet klæde sig selv på – undtagen da han var lille – men nu, da han til sin disposition havde fået en oppasser, var han i løbet af to uger ganske kommet af vane med at lade sig klæde på og af. Nikita trak strømperne på ham, derpå støvlerne, hjalp ham med benklæderne, kastede sommerkappen over hans skuldre, som han brugte som slåbrok. Alexander Michailovitch sætter sig så for at drikke sin te uden at have vasket sig.

Man bringer den litograferede regimentsordre, og Stebjelkov ser efter at have læst den fra første til sidste linje, at hans tur til vagttjeneste endnu er fjern. – "Men hvad er det for nyheder?" tænker han, idet han læser:

"I den hensigt, at de herrer officerer kan vedligeholde deres kundskaber, beskikker jeg stabskaptajn Jermolin og løjtnant Petrov til fra næste uge at begynde forelæsninger – den første i taktik, den anden i fortifikation. Om tiden for forelæsningerne, som skal holdes i militære samfunds sal, skal der blive givet nærmere bekendtgørelse i en særskilt regimentsordre."

"Nå, Gud ved, hvad det skal betyde: gå hen og høre om taktik og fortifikation," tænker Alexander Michailovitch, – "vi fik da nok af det i skolen. Og så vil de ikke kunne fortælle noget nyt, de vil bare komme til at læse op af gamle optegnelser …"

Da Alexander Michailovitch havde læst ordren og drukket teen, gav han Nikita befaling til at bringe samovaren bort og satte sig til at rulle cigaretter, idet han fortsatte sine endeløse fantasier om sin fortid, nutid og fremtid, hvilken sidste lovede ham, om ikke en generals massive, så i det mindste en stabskaptajns tykke epauletter. Da cigaretterne var færdige, lagde han sig på sengen og læste "*Niva*" for det foregående år, idet han betragtede de allerede før sete billeder og ikke lod en linje tekst gå ubemærket hen. Til sidst begyndte han at blive tung i hovedet af den langvarige liggen og læsen i "*Niva*".

"Nikita," råber han.

Nikita, der lå på en på forværelsegulvet ved ovnen udbredt kappe, som tjente ham til leje, springer op og farer ind til sin herre.

"Se, hvad klokken er … nej, det er bedre, giv mig uret."

Nikita tager forsigtig sølvuret med nysølvkæden fra bordet og giver det til herren; selv fjerner han sig ud i forværelset og lægger sig igen på kappen.

"Halv to … Skulle det ikke være tid at gå hen og spise middag?" tænker Stebjelkov, idet han trak uret med en nøgle af bronze, som han nylig havde købt, og i hvis hoved var indsat et lille fotografi, som kunne ses, når man så gennem den mod lyset. Aleksander Michailovitch betragter billedet, idet han lukker det venstre øje, og smiler. "I sandhed prægtige sager, man nu for tiden laver! Og så sindrigt … i så lille målestok!" kommer han til at tænke. "Men det er på tid at komme afsted … Nikita!" råber han.

Nikita kommer.

"Sæt servantestellet ind!"

Nikita bringer en taburet samt vaskeklud og fad. Alexander Michailovitch begynder at vaske sig. Han havde knapt med hånden mærket det kolde vand, før han råber:

"Hvor mange gange har jeg ikke sagt dig, din dumrian, at du skal have vandet stående inde i værelset natten over. Dette kan man jo blive helt stiv af … din idiot …!"

Nikita tier stille i fuld bevidsthed om sin skyld og hælder ivrigt vand på sin opbragte herres hånd.

"Har du børstet frakken?"

"Ja, Deres Velbårenhed, jeg har gjort det," siger Nikita og giver sin herre den på stoleryggen hængende nye surtout med skulderlapper med guldtresser, et tal og en sølvstjerne. Før Alexander Michailovitch tager den på, betragter han opmærksomt det mørkegrønne stof og finder et fnug.

"Hvad er dette for noget? Er dette at børste? Så gør du din pligt? Gå, dumrian, og børst den en gang til!"

Nikita går så ud i forværelset og begynder der rigtig at skrubbe surtouten med børsten. Stebjelkov giver sig imidlertid til at bringe sine knebelsbarter til den største fuldkommenhed ved hjælp af *pommade hongroise*. Endelig er disse sat i orden; men skrubningen i forværelset fortsættes.

"Kom hid med surtouten, ellers vil du vel blive stående der til dommedag … man bliver forsinket for din skyld, din dumrian …"

Han knapper omhyggeligt surtouten, spænder sablen om livet, tager galocher og kappe på og går ud på gaden, idet han med hælene tramper hårdt mod fortovets frosne stenfliser.

Den øvrige del af dagen hengår med middagen, læsning af "*Russki Invalid*", passiar med sine kammerater om tjenesten, om avancementer, kosten; om aftenen begiver han sig til klubben og farer afsted i vals med majorens datter. Han vender hjem sent om aftenen, træt, med en let rus efter nogle glas, som han har drukket i aftenens løb, men tilfreds … Afvekslingen i livet består blot i øvelser, vagttjeneste, om sommeren i lejren, undertiden på manøvrer og af og til i at høre forelæsninger over fortifikation og taktik, som han ikke kan undlade at møde op til. Således går det i årevis uden at efterlade noget spor på Stebjelkov; kun ansigtsfarven forandres, og den såkaldte isse bliver mere og mere synlig, ja og så i stedet for én stjerne på skulderen kommer der to, så tre, så fire …

Men hvorledes fordriver nu Nikita tiden? Han ligger for største delen på sin kappe ved ovnen og springer op, hver gang hans herre kalder, og det sker uophørligt. Om morgenen har

han temmelig meget at gøre: han skal lægge i ovnen, sætte samovaren over, bringe vand, pudse støvlerne, børste klæderne, klæde herren på, når han står op, feje værelset og rydde op. – Sandt at sige, det sidste kræver ikke megen tid; møblerne i hans værelser består af en seng, et bord, tre stole, en etagere og en kuffert. – Men alt dette er for Nikita bare småtterier. Når hans herre går ud, begynder en endeløs dag, der næsten alene består i pligtmæssig uvirksomhed og kun afbrydes, når han skal gå til kasernen og hente middag fra kompagnikøkkenet. Så længe Nikita endnu boede i kasernen, lærte han lidt skomagerarbejde: flikke og halvsåle; da han flyttede til Stebjelkov tænkte han at kunne fortsætte sit håndværk, idet han gemte sin sæk bag døren i forgangen, så snart han hørte sin herre banke på døren. Herren, som nogle dage havde mærket, at der i forværelset lugtede stærkt af læder, undersøgte årsagen og gav så Nikita en alvorlig irettesættelse, hvorefter han forbød ham for fremtiden at gøre det. Da var der intet andet for Nikita at gøre end ligge på kappen og tænke. Og han lå også på den og tænkte hele aftenen og faldt endelig i søvn indtil det øjeblik, da en banken på døren tilkendegav herrens hjemkomst; Nikita hjalp ham med afklædningen, og det lille kvarter lå snart i dyb søvn; officeren og oppasseren sov.

Vinden hyler og suser, kaster snefnuggene hårdt mod vinduet. For den sovende fændrik Stebjelkov synes dette at være balmusikkens toner; han ser i søvne den strålende oplyste sal, som han aldrig før havde set den, fyldt af et ham ukendt publikum. Han føler sig dog ikke trykket af situationen, men tværtimod – som aftenens helt. Han træffer også kendte her;

men de opfører sig anderledes overfor ham end før, man er ganske henrykt; i stedet for at række ham to fingre trykker obersten hans hånd med begge sine; major Chlobustchin, som altid havde set skævt til hans kurtiseren af datteren, fører hende selv til ham og bukker venligt. Hvad stort han har gjort, hvorfor man hæver ham op, det ved han ikke; men noget er det, det er utvivlsomt. Han kaster et blik ned på sine skuldre og ser der en generals epauletter. Musikken toner, de dansende par svinger sig, selv svinger han sig også et eller andet sted hen – længere og længere, højere og højere. Den strålende sal er langt fra ham og ser nu ud blot som et lille lysende punkt. Omkring ham er der en masse mennesker i forskellige uniformer; alle spørger efter hans befalinger. Han ved ikke, hvad de spørger om, men han uddeler befalinger; ordonnanser iler til og fra ham. Kanondunder høres i det fjerne; der spilles en march; regimenter marcherer efter regimenter; kanonerne dundrer nærmere, og Stebjelkov bliver bange. Man dræber, tænker han. Og et skrækkeligt skrig høres fra alle sider; underlige, uhyre store og vildt udseende mennesker, som han aldrig har set magen til, løber hen mod ham. De kommer nærmere og nærmere; Stebjelkovs hjerte krymper sig i uudsigelig skræk, sådan som det alene sker i drømme, og han råber: "Nikita!"

Vinden hyler og suser, kaster snefnuggene hårdt mod vinduet. Det forekommer den sovende Nikita at være en ordentlig storm og uvejr. Han drømmer, at han ligger alene i sin hytte; omkring ham er hverken hans hustru eller hans fader eller nogen at familien. Han ved ikke, hvorledes han er kommet hjem og er bange for, at han er løbet fra regimentet. Det forekommer ham, at forfølgere er efter ham, og han føler, at de

er nær; han vil løbe og gemme sig et sted, men kan ikke bevæge et lem. Så råber han, og hele hytten bliver fuld af folk; alle er de bekendte fra landsbyen; men deres ansigter er så venlige. "Goddag, Nikita," siger de til ham: "ingen af dine lever længere, broder; Gud har taget dem alle! De er døde alle sammen. Se, der er de, se hid!" Og Nikita ser hele sin familie i en klynge: der er Ivan og hans hustru og tanten Praskovja og børnene. Han forstår også, at de, selv om de står sammen med alle de andre, alligevel er døde, alle de andre fra landsbyen er også døde; deraf kommer det, at de er så venlige og står og ler. De går hen til ham, griber ham; men han river sig løs og løber bort, hen over snedriverne, vakler og falder; efter ham jager ikke de døde, men fændrik Stebjelkov med soldater. Han løber længere og længere, og fændrikken råber. "Nikita, Nikita, Nikita!" …

"Nikita!" Stebjelkov råber virkelig.

Nikita vågner, farer op og famler sig frem til værelset, klaskende med sine nøgne fødder mod det bare gulv.

"Hvad er det for noget, pokker ta' dig, vover du at le af mig, hvad? Hvor mange gange har jeg sagt, at du skal lægge tændstikker her ved sengen. Sover han ikke så, den tølper, og lader én råbe en halv time på sig: Kom her med tændstikker!"

Den søvndrukne Nikita famler på borde og stole og finder endelig tændstikkerne. Derpå tænder han lyset, som står i en grøn messinglysestage, og rækker det skelende til sin herre. Alexander Michailovitch ryger en cigaret, og en halv time efter ligger både officeren og oppasseren igen i dyb søvn.

En nat

I

Lommeuret, som lå på skrivebordet, slog hurtigt og ensformigt sine to slag. At høre nogen forskel mellem disse to toner ville være vanskeligt endog for et fint øre; men ejeren, en bleg mand, som sad ved dette bord, forekom urets slag som, en hel sang.

"Denne sang er melankolsk og trøstesløs," sagde den blege mand ved sig selv; "bestandig synger det denne sang, og det gør det så bemærkelsesværdigt ensformigt, ligesom det skulle være til opbyggelse for mig. For tre, fire, ti år siden slog uret akkurat lige sådan som nu, og om ti år vil det slå aldeles lige sådan … fuldstændig lige sådan."

Den blege mand kastede et mørkt blik på det, men vendte straks øjnene derhen, hvor han uden at se noget før havde haft dem rettet.

"Ved takten af urets gang er hele mit liv gået hen med dets tilsyneladende mangfoldighed: med dets sorg og glæde, med dets fortvivlelse og henrykkelse, med dets had og kærlighed. Men først i denne nat, hvor alt sover i den uhyre by og i dette store hus, og når der ellers ingen lyd høres uden hjertets slag og urets tikken, først nu ser jeg, at alle disse sorger, glæder, henrykkelser og alt, som er hændt i livet, – at dette kun var ulegemlige fænomener. Det ene jagede jeg efter uden at vide hvorfor; det andet skyede jeg uden at vide af hvilken grund. Jeg vidste ikke dengang, at der i livet kun gives én virkelig eksisterende ting – tiden. Tiden, som skånselsløst går frem uden at standse der, hvor det ulykkelige menneske, som lever i

minuttet, gerne ville holde den fast en stund, tiden, som ikke påskynder sine skridt en tøddel, selv når virkeligheden er så tung, at man helst ville gøre den til en forbigangen drøm; tiden ved kun en sang, den nemlig, som jeg nu så pinefuldt tydeligt hører."

Således tænkte han, og uret tikkede og tikkede, uophørligt gentagende den evige tidens sang. Denne sang bragte ham til at mindes meget.

"Det er i sandhed forunderligt. Jeg ved, det plejer at forekomme, at en eller anden egen duft eller en genstand af usædvanlig form eller et skingrende musikstykke kan fremkalde et helt, oplevet billede fra en fjern fortid i erindringen. Jeg husker således: der døde engang hos mig et menneske; en italiensk liredrejer stod tilfældigvis foran det åbne vindue, og i det samme øjeblik, som den syge havde sagt sine sidste, usammenhængende ord og idet han kastede hovedet tilbage og rallede i dødskampen, lød det forgnavede motiv af "Martha":

"Jagtens færd
kan enhver
af en kvinde lære,
øjets pil,
mundens smil
hendes våben ere."

Siden den tid har hver gang, når jeg er kommet til at høre denne melodi – og til denne dag har jeg hørt den med jævne mellemrum: det absurde i livet vil aldrig dø hen – for mine øjne straks fremstillet sig en sammenklemt pude og på den et blegt

ansigt. Og når jeg ser en begravelse, begynder straks den lille lirekasse at spille mig i øret:

"Jagtens færd
kan enhver
af en kvinde lære ..."

"Fy, hvor hæsligt! ... Ja, hvad var det nu, jeg begyndte at tænke på: Se, det var det: hvoraf det kommer, at uret, hvis klang jeg for længst synes at skulle være vant til, minder mig om så mangt og meget? Mit hele liv. "Husk, husk, husk ..." Jeg husker! Ja, jeg husker alt for godt, endog det, som det ville være bedst ikke at huske. Ved disse minder fordrejer mit ansigt sig, min næve knytter sig og slår vred mod bordet ... Se, slaget overdøvede urets sang; et øjeblik hører jeg den ikke; men det varede kun et øjeblik, hvorefter den på ny lød, fræk, egensindig og hårdnakket.

"Husk, husk, husk ..."

O, ja, jeg husker. Jeg behøver ikke at tænke længe efter. Hele mit liv – se, der er det så klart, så klart! Man skulle kunne have nogen glæde i det!

Han skreg dette højt ud med kvalt stemme; struben snøredes sammen på ham. Han troede, han så hele sit liv foran sig; han erindrede en i række hæslige og mørke billeder, hvori han var den handlende person; han erindrede alt smudset i sit liv, rodede op i sin sjæls skidne minder, men fandt ikke et eneste rent og lyst punkt der, og var overbevist om, at der ikke var blevet noget andet tilbage i hans sjæl end smuds.

"Ikke blot – ikke blevet tilbage; men aldrig har der været noget andet der," rettede han sig selv.

En svag, sky stemme hviskede til hans sjæl fra en fjern krog og sagde:

"Det er nok; var der intet andet i det?"

Han hørte ikke på denne stemme – eller i det mindste gav han sig selv udseende af, at han ikke hørte på den, og fortsatte med at pine og plage sig.

Alt i min erindring har jeg nu gennemrodet, og det forekommer mig, at jeg har ret, at der intet bliver tilbage for mig, hvor jeg kan sætte foden for at gøre det første skridt fremad. Hvorhen fremad? Jeg ved ikke, men bare væk fra denne forbandede kreds. Ingen støtte i det forbigangne, fordi alt er løgn, alt er bedrag. Også jeg løj og bedrog mig selv uden betænkning. Således skuffer bedrageren andre, idet han anstiller sig som den rige mand, fortæller om sine rigdomme, som han har her og der, som han "ikke har modtaget", men som virkelig eksisterer, og låner så penge til højre og venstre. Hele mit liv har jeg styrtet mig selv i gæld. Nu er afregningsterminen kommet – jeg er bankerot, og det med ond, men fuld bevidsthed …

Med en slags egen nydelse gennemtænkte han disse ord. Han var ligesom stolt af det. Han mærkede ikke, at han, når han kaldte hele sit liv et bedrag og trak sig ned i smudset, da sagde den værste løgn i verden, løgn mod sig selv. For i virkeligheden vurderede han slet ikke sig selv så lavt. Havde nogen sagt ham bare en tiendedel af det, som han denne lange aften anklagede sig selv for – på hans ansigt ville da ikke have vist sig skammens rødme i bevidstheden om bebrejdelsens sandhed, men vredens. Han ville da også have forstået at svare den anklagende, der

krænkede hans stolthed, som han nu selv, syntes det, så ubarmhjertigt trådte i støvet.

Han selv? Han kom i den tilstand, at han ikke længere kunne sige om sig selv: jeg selv. I hans sjæl talte visse stemmer; de talte forskelligt; men hvilken af disse stemmer der tilhørte ham selv, hans *jeg*, kunne han ikke længere forstå. Den første stemme i hans sjæl, den tydeligste, pinte ham med bestemte, endog smukke talemåder. Den anden stemme, uklar, men påtrængende og vedholdende, overdøvede undertiden den første. "Pin dig ikke til døde," sagde den: – "til hvad nytte? Det er bedre at bedrage indtil enden, bedrag alle! Bring verden til at tro, at du er anderledes, end du virkelig er, og du vil få det godt." Der var endnu en tredje stemme, den nemlig, som spurgte: "Er det ikke nok nu, var der virkelig intet i det?" men denne stemme talte sky og næppe hørlig. Han anstrengte sig heller ikke for at høre efter den.

Bedrag alle … Bring verden til at tro, at du er anderledes, end du er … Som om jeg ikke har anstrengt mig for at gøre det hele mit liv? Som om jeg ikke har bedraget, som om jeg ikke har spillet en farcerolle? Men kom der noget "godt" ud af det? Deraf er det kommet, at jeg nu endog skærer ansigter som en skuespiller, at jeg nu endog ikke er det, som jeg i virkeligheden er. Men ved jeg da også, hvad jeg i virkeligheden er? Jeg har indviklet mig alt for meget i grublerier for at få det at vide. Men det er lige meget, jeg føler, at jeg her nogle timer i rad skærer ansigter og fortæller til mig selv ynkelige ting, som jeg selv ikke tror på, jeg siger dem endog nu, lige før døden. Eller er det virkelig ikke lige før døden? Jo, jo, jo!" råbte han højt, idet han hver gang trykkede mod bordkanten med næven. – "Til sidst er

det dog nødvendigt at komme ud af dette virvar. Knuden er knyttet således, at man ikke får den op igen; den må hugges over. Hvorfor trække det længere ud, pine sin sjæl, som også uden dette er sønderslidt i laser? Hvorfor, når det engang er besluttet, sidde her som en billedstøtte fra kl. 8 til nu?"

Og hurtigt trak han en revolver ud af sidelommen på sin pels.

II

Han havde virkelig siddet på det samme sted fra kl. 8 om aftenen til kl. 3 om natten.

Kl. 7 om aftenen på denne hans livs sidste dag gik han ud fra sin bolig, lejede en slæde, satte sig sammenkrummet op i slæden og kørte til den anden ende af byen. Der levede hans gamle ven, en læge, der, som han vidste, den dag ville være gået i teatret med sin hustru. Han vidste, at han ikke ville træffe dem hjemme; men han var heller ikke kørt afsted for at træffe sammen med dem. Som nær bekendt af huset ville man tilstede ham adgang til kabinettet, og det var blot det, som behøvedes.

Ja, de vil sikkert slippe mig derind; jeg vil sige, at jeg nødvendigvis må skrive et brev. Bare ikke Dunjascha falder på at blive stående hos mig der i kabinettet … "Nå, gamle, kør hurtigere!" råbte han til kusken.

Kusken var en lille mand med en af alderdom krummet ryg, en grim hals, omviklet med et broget skærf, der stak frem under den meget brede frakkekrave, og med gulgrå lokker, der bølgede frem under den store, runde hue – han slog smæld med tungen, trak i tømmerne, slog smæld en gang til og begyndte at tale hurtigt med brusten stemme.

"Vi skal snart være fremme, tvivl ikke på det, Deres Velbårenhed. Nå, nå! … din rakker! Sikke'n en hest, Gud forlade mig! Nå!" Han gav den af pisken, hvilket den svarede på med en let bevægelse med halen. "Jeg er også glad ved at tjene Dem; men sådan en hest, husbonden har givet mig! … Herskaberne bliver vrede; men hvad skal man gøre? Og husbonden siger: "Du," siger han, "bedstefader, du er gammel, så tag da et gammelt dyr! I vil da være alderskammerater," siger han. Og vore unge karle ler. De ler i vilden sky; hvad bryder de sig om det? Men man ved jo, de forstår ikke noget?"

"Forstår de intet?" spurgte den kørende, der på samme tid sad og tænkte på, hvorledes han skulle hindre, at Dunjascha kom ind i kabinettet.

"Nej, de forstår intet, Deres Velbårenhed, de forstår intet; hvorfra skulle de vel kunne forstå noget! De er dumme, de unge. I gården hos os er jeg den eneste gamle. Skal man da fornærme en gammel mand? Jeg har nu levet i verden i otte årtier; men de griner hånsk mod mig. Jeg har tjent 23 år som soldat … Det er vist, de er dumme … Nå, gamle! Vil du ikke afsted!"

Han gav igen hesten af pisken; men da den ikke tog mindste notits af slaget, tilføjede han:

"Hvad skal man gøre med den; den er jo rigtignok også gået ind i sit 21. år. Se der, du slår med halen …"

På en oplyst talskive på et ur, der var sat i et at vinduerne i en stor bygning, viste viserne halv otte.

"De må allerede være taget afsted," tænkte den kørende om doktoren og hans hustru. "Måske alligevel endnu ikke …

Bedstefader, jag ikke på for min skyld! Kør blot roligere; jeg har ingen hast."

"Ja vel, ja vel, det har ingen hast," sagde den gamle fornøjet. "Så er det bedst at køre sagtere. Nå, gamle!"

De kørte en stund tavse. Så blev den gamle dristigere.

"Sig mig noget, herre," begyndte han pludselig, idet han vendte sig mod sin passager, hvorved han viste sit knoklede, rynkede ansigt med tyndt, gråt skæg og røde øjenlåg – "hvorledes kan noget sådant komme over et menneske? Der var en kusk hos os, han hed Ivan. Det var en ung fyr på 25 år, eller måske lidt mindre. Og hvem ved, hvad det kom sig af, at han lagde hånd på sig selv."

"Hvem?" spurgte passageren sagte og hæst.

"Ivan, ja, Ivan Sidorov. Han levede sammen med kuskene. Han var en glad fyr og arbejdsom, det må jeg ærligt indrømme. Men hvad var han dog for et menneske! Nå, se, en mandag, efter at vi havde spist til aften, lagde vi os til at sove. Men Ivan lagde sig uden at spise til aften. Hans hoved ville sprænges, sagde han. Vi sov; men han stod op om natten og gik. Ingen havde set det. Om morgenen gik vi ud for at spænde for, så hang han der i stalden. Han havde taget seletøjet ned fra sømmet, lagt det ved siden af – og så fæstet tovet der … Ak, du store Gud! Dengang gik det mig tungt gennem hjertet. Men hvad for en årsag kan der da været til, at kusken hængte sig? Hvoraf kan det komme, at en kusk går hen og hænger sig? Det er forunderligt."

"Hvorfor da?" spurgte passageren, idet han hostede og med skælvende hænder hyllede sig fastere ind i sin pels.

"Sådanne tanker eksisterer ikke hos en kusk. Arbejdet er tungt, møjsommeligt; om morgenen, når det hverken er lyst eller morgenrøde, så spænd for og ud! Som man ved i frost og kulde. Han kan da kun få lov at varme sig lidt i værtshuset, så afsted igen for at skrabe til sig, så han får fulde to femogtyvere, og derpå hjem – og sove. Så har man svært ved at få tid til at tænke. Men derimod en af Deres lige, herre, nå, ja, det ved man, de får meget i hovedet af denne føde."

"Af hvad for en føde?"

"Af den fine føde. Fordi når herren er stået op, tager han sin slåbrok på, drikker te, og så går han frem og tilbage i stuen. Han går; men synden lurer over alt. Jeg har også selv set det, så jeg ved det. Der var i regimentet hos os, i Tenginsk – jeg gjorde dengang tjeneste i Kaukasus – en løjtnant, fyrst Vichlajev; man satte mig til at være oppasser hos ham …"

"Stop, stop!" sagde passageren med ét. "Se der, hen til lygtepælen. Herfra går jeg til fods."

"Som De vil; til fods, ja vel til fods. Mange tak, Deres Velbårenhed!"

Kusken vendte om og forsvandt i snefoget, og passageren gik mørk sin gang fremad. Efter ti minutters forløb steg han ad hovedtrappen op til tredje etage, ringede på en dør, som var beklædt med grønt stof og forsynet med en blank, lysende kobberplade. Endeløse, syntes han, de få minutter var, før man åbnede døren. Han var faldet hen i sløv selvforglemmelse; alt var forsvundet; såvel den pinefulde fortid som den anløbne, gamle kusks snak, der på en underlig måde i rette tid havde tvunget ham til at gå resten af vejen til fods, ja endog selv den hensigt, han var kommet herhen med. For sine øjne havde han

kun den grønne dør med de sorte uldbånd, som var slået fast med bronzestifter, ja i hele verden var der for ham intet uden den.

"Å, Aleksei Petrovitch!"

Det var Dunjascha, som med et lys i hånden åbnede døren.

"Herren er netop taget afsted med sin frue; de er lige gået ned ad trappen. Men traf De dem ikke?"

"Er de gået? Hvor kedeligt!" løj han med en så sær stemme, at Dunjascha, som stod og så ham i øjnene, satte et meget tvivlende ansigt op; – "men det var alligevel ikke så nødvendigt. Hør, Dunjascha, lad mig gå et øjeblik ind i herrens kabinet … Kan jeg?" spurgte han med en undselig stemme; "jeg må skrive en billet … det er nu en sådan sag …"

Overtalende, med bønfaldende øjne så han på hende uden at tage tøjet at sig eller vige fra pletten. Dunjascha blev ganske konfus.

"Men hvad er det, Aleksei Petrovitch … har jeg da nogensinde … det er ikke første gang!" sagde hun krænket. "Værsgo'!"

I sandhed, hvortil alt dette, hvorfor siger jeg alt dette? Hun går dog efter mig. Jeg må se til at sende hende væk. Men hvorhen? Hun har sikkert gættet noget; måske aner hun det allerede.

Dunjascha havde aldeles ikke gættet noget, skønt hun i højeste grad var forbavset over gæstens underlige mine og opførsel. Hun var blevet alene tilbage i hele lejligheden og var glad ved at tilbringe, om det så blot var fem minutter, med et levende væsen. Hun satte lyset på bordet og blev stående ved døren.

"Gå da, gå for Guds skyld," sagde han i tankerne til hende. Han satte sig til bordet, tog et blad papir og begyndte at tænke, medens han hele tiden følte Dunjaschas blik, som, forekom det ham, læste hans tanker.

"Peter Nikolajevitch," skrev han, idet han standsede efter hvert ord, – "jeg har været hos dig i en meget vigtig sag, som ..."

"Som, som," hviskede han, – men hun blev stående og stående. – "Dunjascha, gå og hent et glas vand til mig," sagde han med ét højt og skarpt.

"Ja, så gerne, Aleksei Petrovitch." Hun vendte sig og gik.

Da rejste gæsten sig fra stolen og gik på tåspidserne hen til sofaen, over hvilken doktorens revolver og sabel hang, som han havde brugt i den tyrkiske krig. Let og hurtigt åbnede han klappen på hylstret, rev revolveren ud, stak den i sidelommen på sin pels, tog af en lille taske, som hang ved hylstret, nogle patroner, som han ligeledes puttede i lommen. Efter tre minutters forløb var det glas vand, som var bragt til stede af Dunjascha, uddrukket, det ufuldendte brev forseglet, og Aleksei Petrovitch tog hjemover. "Der må blive en ende på det, der må blive en ende på det!" hvirvlede det i hans hoved. Men han gjorde dog ikke en ende på det, straks efter at han var kommet hjem; han gik ind i sit værelse og lukkede døren, kastede sig uden at tage overtøjet at i en lænestol, betragtede et fotografi, en bog, tegningerne på tapetet, lyttede til urets tikken, der lå forglemt på bordet, og hensank i tanker. Og således blev han siddende uden at røre en muskel til langt på nat indtil det øjeblik, da vi traf ham.

III

Revolveren ville længe ikke op af den trange lomme; men da den så endelig lå på bordet, viste det sig, at alle patroner, undtagen en, havde forstukket sig ind under foret i pelsen. Aleksej Petrovitch tog pelsen af, skulle til at tage en kniv for at sprætte foret op og på den måde få patronerne ud, men betænkte sig, idet han fortrak sine fortørrede læber til et skelende smil og holdt inde:

"Hvorfor umage sig? En er jo nok."

"O ja, en af disse usle tingester er nok til at bringe alt til at forsvinde for bestandig. Hele verden vil forsvinde; ingen anger mere, ingen såret egenkærlighed, ingen bebrejdelse mod sig selv, ingen mennesker, som er fulde af had, men alligevel udgiver sig for at være gode og ligefremme, mennesker, som man gennemskuer og foragter, men for hvilke man alligevel anstiller sig elskværdig og som sådan én, der elsker det gode. Der vil ikke mere findes noget bedrag overfor en selv og andre, der vil da alene være sandhed, den evige ikke-tilværelses sandhed."

Han hørte sin stemme; han stod ikke og tænkte sådan, men udtalte det højt. Men det, som han sagde, forekom ham ækelt.

"Altid det samme … Man dør, man tilføjer sig selv døden – og det kan umuligt gå for sig uden snak. For hvem er det da man paraderer? For sig selv. Ak, det er nok, nok, nok …" gentog han med udmattet, sænket stemme, og med skælvende hænder anstrengte han sig for at åbne mekanismen på revolveren. Endelig gik den op; den fedtindsmurte patron gik ind i åbningen på løbet: hanen trak sig op af sig selv. Intet kunne

længere hindre hans død; revolveren, dette officersvåben, var et mesterstykke, døren var låset, og ingen kunne komme ind.

"Nu, Aleksei Petrovitch!" sagde han, idet han trykkede kolben fast.

"Men brevet?" fo'r det pludselig gennem hans hoved. – "Kan man da dø uden at efterlade sig en linje?"

"Hvorfor, til hvem? Alt vil jo forsvinde, der vil da intet mere være; hvorfor skal jeg da det …"

"Ja, således er det. Men jeg vil alligevel skrive. Skulle jeg ikke, om så blot én gang, kunne udtale mig ganske frit, uden at genere mig for nogen – og da især – for mig selv? Dette er jo et sjældent, meget sjældent, et enestående tilfælde."

Han lagde revolveren bort, tog et brevark ud af en skuffe og skrev, efter at han først havde måttet ombytte flere penne, som ikke ville skrive godt, men gik i stykker og ødelagde papiret, så han måtte kassere flere ark: *Petersborg, 28. november 187**. Så løb hans hånd af sig selv henover papiret, idet han dannede ord og sætninger, som han selv dengang næppe forstod.

Han skrev, at han døde rolig, fordi han intet havde at beklage; livet er en eneste stor løgn; mennesker, som han havde elsket, – hvis han da virkelig havde elsket nogen og ikke blot anstillede sig for sig selv, som om han gjorde det – var ikke i stand til at holde ham tilbage, fordi de havde tabt al tillokkelse. Og de, som ikke havde tabt den, havde ingen sådan at tabe; men interessen for ham havde de ligefrem mistet, så snart han havde forstået dem. Han forstod også sig selv, skrev han, han forstod, at der hos ham foruden løgn intet andet fandtes; når han i sit liv havde gjort noget, da var det ikke sket at længsel efter det gode, men af forfængelighed; endvidere, at han ikke havde undladt at gøre

det, som var ondt og til ulykke, af mangel på slette egenskaber, men af modløs frygt overfor menneskene. Han holdt sig ikke desto mindre, skrev han, ikke for slettere end "I, som bliver tilbage for at lyve til jeres dages ende", og han bad dem ikke om tilgivelse, men døde med foragt overfor dem, en foragt, der ikke var mindre end den, han nærede overfor sig selv. Og ved enden at brevet sled sig ud af ham følgende bitre, vanvittige sætning:

"Lev vel, I mennesker! Lev vel, I blodtørstige, ansigtskærende abekatte!"

Han manglede kun at underskrive brevet. Dog, da det var færdigt, følte han, at han var varm; blodet var steget ham til hovedet og bankede i hans sveddækkede tindinger. Han glemte nu både revolveren, og at han, når han befriede sig fra livet, tillige befriede sig fra heden, rejste sig derfor op, gik hen til vinduet og åbnede det. En dampende frost strømmede ham i møde. Sneen var ophørt at falde, himlen var ren; på den anden side af gaden strålede i måneskinnet en blændende hvid have, overtrukket med rim. Nogle stjerner blinkede på den fjerne, rene himmel; en af dem var klarere end de andre og brændte med rødagtig glans.

"Arcturus," hviskede Aleksei Petrovitch. "Hvor mange år er det, siden jeg så Arcturus? Det var helt tilbage i gymnasiet, dengang jeg studerede ..."

Han havde ikke lyst til at vende øjnene fra stjernerne. Et menneske gik hurtigt forbi på gaden, bankende hårdt med sine frosne ben mod fortovet, hyllende sig tættere ind i sin kolde frakke; en vogn fo'r afsted, knagende med hjulene mod den hårdfrosne sne; en kusk med en tyk herre kørte forbi; Aleksei Petrovitch blev fremdeles stående som stivfrossen.

"Det må dog ske!" sagde han endelig.

Han gik hen til bordet. Fra vinduet hen til bordet var i alt tre meter; men han syntes, at det var et langt stykke at gå. Da han var kommet frem og havde taget revolveren, genlød gennem det åbentstående vindue en fjern, men klar, skælvende klang af en klokke.

"En klokke!" sagde Aleksei Petrovitch forundret; samtidig lagde han revolveren tilbage på bordet og satte sig i lænestolen. –

IV

"Klokken!" gentog han. "Hvorfor hører man klokken nu?"

"Ringer den til messe, måske? Til bøn … En kirke – kvælende hede. Vokslys. En gammelagtig pope, fader Michaïl, forretter messen med klagende, skælvende stemme; forsangeren synger bas. Jeg vil sove; gennem vinduet dæmrer morgenrøden. Min fader, som står ved siden af mig, bøjer hovedet, gør hurtigt små korstegn; i mængden af mænd og kvinder bag os gør man uophørligt dybe buk … Hvor længe det er siden! … Så længe, at det næsten synes utroligt, at det nogensinde har været virkelighed, at jeg selv engang har set det og ikke blot har læst om det et eller andet sted eller hørt om det af nogen. Nej, nej, det var således allerede dengang, og dengang var det bedre. Ja, og ikke blot bedre; men det var smukt. Hvis det havde været sådan nu, hvorfor skulle det da være nødvendigt at anskaffe sig en revolver?

"Gør en ende på det!" hviskede en tanke til ham. Han så på revolveren og strakte hånden ud efter den, men tog den straks tilbage igen.

"Er du ræd?" hviskede en tanke.

"Nej, jeg er ikke ræd; det er ikke det. Der er intet skrækkeligt i det. Men klokken – hvorfor ringede den?"

Han så på sit ur.

Det må være til fromesse. Folk går til kirke; mange bliver lettere af det. Sådan siger man i det mindste. Forresten husker jeg, at jeg også blev lettere. Jeg var der engang som dreng. Siden gik det over, forsvandt. Intet ville nu kunne gøre mig lettere. Det er sandt.

"Sandt! I et sådant øjeblik er sandheden fundet."

Og øjeblikket syntes uundgåeligt. Han vendte sagte hovedet og så igen på revolveren. Det var en stor én af mærket Smith og Wesson, engang blå anløbet; men nu var den afbleget på grund af den lange vandring i doktorens hylster. Den lå på bordet med kolben mod Aleksei Petrovitch således, at han kunne se det afslidte træ med den indfæstede ring til snoren, et stykke af patrontromlen tillige med den spændte hane og enden af løbet, der pegede hen imod væggen.

"Se, der er døden. Jeg må tage den, vende den rundt …"

På gaden var der stille; ingen kørte eller gik forbi. Under denne stilhed lød der fra det fjerne en anden klokke; tonerne trængte sig ind gennem det åbentstående vindue hen til Aleksei Petrovitch. De talte et for ham fremmed sprog; men der var noget højtideligt i det, noget betydningsfuldt og festligt. Der lød slag på slag, og da klokken lod den sidste, skælvende lyd høre og svandt hen i det fjerne, var det, som om Aleksei Petrovitch tabte noget.

Klokken gjorde sin virkning; den mindede et forvirret menneske om, at der endnu findes noget uden for hans egen,

lille verden, som nu pinte ham og drev ham til selvmord. Uimodståeligt væltede erindringerne ind på ham, stykkevis og sammenhængsløse, alle var de som nye for ham. Denne nat havde han allerede overtænkt meget, kaldt meget og mangt tilbage i erindringen, han havde indbildt sig, at han huskede hele sit liv, at han så sig selv tydeligt. Nu følte han, at han også havde en anden side, den nemlig, som den svage stemme i hans sjæl havde talt om.

V

Husker du, da du var lille knægt, da du levede med din fader i den afsides liggende landsby? Han var en ulykkelig fader, din fader, og dig elskede han over alt i verden. Husker du, hvorledes vi to sad i de lange vinteraftener, han med sine regnskaber, du med din lille bog. Talglyset brændte med en rød flamme, mattere og mattere, indtil du tog lysesaksen og pudsede det. Det var din forretning, og du udførte den så rigtigt, at fader hver gang hævede sine øjne fra den store forretningsbog og med sit vante sørgmodige og venlige smil så på dig. Hans og dine øjne mødtes.

"Se her, papa, hvor meget jeg allerede har læst," sagde du og viste de gennemlæste sider, som du holdt sammentrykket med fingrene.

"Læs, læs, lille ven!" sagde fader tilfreds og fordybede sig på ny i sine regnskaber.

Han tillod dig at læse alt, fordi alene det gode blev igen i den kære drengs sjæl, tænkte han. Og du læste og læste uden at forstå alt, men dog opfattende billederne klart, omend på din barnlige måde.

"Ja, dengang syntes alt at være sådan, som det var. Det røde var også rødt, og ikke blot noget, som reflekterede røde stråler. Dengang var der ikke for de modtagne indtryk fuldtfærdige former – ideer, i hvilke mennesket lægger alt det følte uden at bekymre sig, om formen er god eller om den er revnet og grim. Og hvis du elskede nogen, så vidste du, at du elskede ham; der var ingen tvivl om det."

Et smukt, spotsk ansigt så ham i øjnene og forsvandt.

"Og hende? Har jeg også elsket hende? Det lader sig ikke nægte, vi har leget nok med følelser. Men, så forekommer det mig, dengang talte og tænkte jeg oprigtigt … Hvor mange kvaler var det ikke! Og da lykken kom, viste den sig overhovedet ikke at være lykke, og om jeg dengang virkelig kunne have befalet tiden: "Vent, stop, her er det godt", så ville jeg dog have betænkt mig, om jeg skulle give en sådan befaling eller ikke. Og så igen, meget snart, var det allerede nødvendigt at jage tiden fremad … Men det må jeg ikke tænke på nu! Jeg må tænke på det, som var, og ikke på det, som syntes at være."

Men deraf var der meget lidt tilbage; alene barndommen. Og af den var der i erindringen kun blevet nogle usammenhængende brokker, som Aleksei Petrovitch nu med grådighed gav sig i færd med at samle.

Han kom da til at huske det lille hus, sovekammeret, hvor han sov overfor sin fader. Han huskede det røde forhæng, som hang over faderens seng; hver aften, når han var ved at falde i søvn, så han på dette tæppe og fandt på dets underlige mønstre altid nye figurer: blomster, vilde dyr, fugle, menneskeansigter. Han huskede morgenen med lugten af halm, som man varmede op med. Den lille Nikolai havde allerede fyldt hele gangen med

halm og stak hele favnfulde af det i ovnen. Det brændte lystigt og klart og røg med en behagelig, lidt skarp lugt. Lille Aleks var kunne gerne sidde foran ovnen en hel time; men faderen råbte på ham, at han skulle komme og drikke te, hvorefter undervisningstimen skulle begynde. Han huskede, hvorledes han ikke kunne decimalbrøken, og hvorledes faderen af alle kræfter anstrengte sig for at gøre ham den begribelig.

Det forekommer mig, at han selv dengang ikke var sikker i den, tænkte Aleksei Petrovitch.

Og så kom – bibelhistorien. Den syntes lille Aleks bedre om. Underlige, uhyre fantastiske billeder. Kain, og så Josefs historie, kongerne, krigene. Og således som ravnene bragte profeten Elias brød! Og hvilket billede, der var i bogen: Elias sad på en sten med en stor bog, og to fugle fløj til ham med noget rundt i næbbet.

"Papa, se: ravnene bringer brød til Elias; men vores tyveravn stjæler alting fra os."

En tam ravn med rødt næb og ben – således havde Nikolai udtænkt det – hopper sidelæns hen ad sofaryggen og anstrenger sig med udstrakt hals for at rive en skinnende bronzeramme ned af væggen. I denne ramme sad et akvarelportræt af en ung mand med håret glattet over tindingerne, han var klædt i mørkegrøn uniform med epauletter, høj rød krave og et lille kors i knaphullet. Det var papa for tyve år siden.

Ravnen og portrættet svævede forbi hans blik og forsvandt.

Og så hvad? Så stjerner, en hule, en krybbe. Jeg husker, at krybbe var for mig et helt nyt ord, selv om jeg kendte sådanne

fra båsene i heste- og kostalden. Denne krybbe forekom mig at være noget ganske særegent.

Det nye testamente lærte man ikke således som det gamle, ikke af en tyk bog med billeder i. Faderen fortalte selv Aleks om Jesus Kristus og læste ofte hele sider af evangeliet.

"Og når én slår dig på den højre kind, så vend også den venstre til. Forstår du, Aleksis?"

Og faderen begyndte på en lang forklaring, som Aleks ikke hørte på. Pludselig afbrød han sin lærer.

"Papa, husker du, da onkel Dmitrij Ivanovitch kom? Ser du, dengang gik det præcis sådan til: han slog sin lille Thomas i ansigtet; men Thomas blev stående, og onkel slog ham på den anden side. Thomas blev fremdeles stående. Jeg havde ondt af ham og begyndte at græde."

"Ja, dengang begyndte jeg at græde," – sagde Aleksei Petrovitch, rejste sig fra sin lave stol og begyndte at gå frem og tilbage i værelset – "dengang begyndte jeg at græde!"

Han havde frygtelig ondt af disse tårer hos den seksårige dreng; det gjorde ham ondt at tænke på den tid, da han kunne græde ved, at man i hans nærværelse slog et værgeløst menneske. –

VI

Den kolde luft trængte stadig ind af vinduet; ligesom hvirvlende damp væltede den ind i værelset, hvor det allerede begyndte at blive koldt. Den store, lave lampe med en uigennemsigtig kuppel stod på skrivebordet og brændte klart, men lyste kun ned på bordet og over et stykke af gulvet og dannede der en skælvende, rund, lys plet; ellers var der halvmørkt i værelset;

han kunne skimte et bogskab, en stor sofa, nogle andre møbler, på væggen et spejl, der reflekterede det oplyste skrivebord, og en høj skikkelse, som uroligt bevægede sig fra det ene hjørne af værelset til det andet, otte skridt frem og otte tilbage, strøg hver gang forbi i spejlet. Af og til standsede Aleksei Petrovitch ved vinduet; en kold damp trængte om hans hede hoved, mod hans blottede hals og bryst. Han skælvede, men blev ikke afkølet. Han vedblev med at rode op i sine afbrudte, sammenhængsløse erindringer, idet han kaldte mange små detaljer tilbage i hukommelsen, forvirrede sig i dem, men kunne ikke forstå, hvad der kunne være i dem af interesse eller vigtighed. Alene dette vidste han, at han indtil sit tolvte år, da faderen sendte ham til gymnasiet, havde levet et ganske andet indre liv, og huskede, at han da havde haft det bedre.

Men hvad er det, som drager dig derhen, til dette halvt bevidste liv? Hvad var det, som var godt i disse barneår? Det var et eneste barn og en eneste voksen mand, en "ligefrem" mand, som du selv kaldte ham efter hans død. Du havde ret, det var en "ligefrem" mand. Hurtigt og let afbrødes hans liv, efter at det først havde tilintetgjort alt det gode, som han i sin ungdom havde tilegnet sig; for livet havde siden ikke bragt ham noget sådant. Kraftløs henlevede han sit liv i afmægtig kærlighed, som han helt og holdent viede dig …

Aleksej Petrovitch tænkte på sin fader og følte nu for første gang efter mange år, at han elskede ham trods al hans ubetydelighed. Han ønskede nu, om blot et minut, at hensættes i sin barndom, i landsbyen, i det lille hus, og trykke sig op til dette forglemte menneske, trykke sig op til ham akkurat som i barneårene. Lysten efter denne rene og ligefremme kærlighed,

som alene børnene og enkelte rene, uberørte naturer af de voksne kender, var kommet over ham.

Men er det da muligt, at denne lykke, denne evne at være sig bevidst, at man tænker og taler sandhed, kan vende tilbage? Hvor mange år er der ikke gået, siden jeg følte den! Man taler ivrigt, næsten som oprigtigt, men i sjælen sidder altid en orm, som gnaver og suger. Denne orm – det er tanken, som spørger: Min ven, lyver du ikke alt dette? Tror du virkelig selv på det, som du nu siger?

I Aleksei Petrovitch' hoved dannede sig endnu en, tilsyneladende urimelig sætning:

"Men tænker du også virkelig, hvad du tænker?"

Den var urimelig; men han forstod den.

Ja, dengang tænkte jeg alene det, som jeg tænkte. Jeg elskede min fader og vidste, at jeg elskede ham. Herre! Gaves der blot en ægte, uforfalsket følelse, som ikke døde hen i mit indre jeg. Der er jo dog en verden! Klokken mindede mig om den. Da den lød, huskede jeg kirken, huskede folkemængden, huskede det virkelige liv. Se, der gælder det at gå ud af sig selv og at elske. Og elske således, som børnene gør. Som børnene … se dermed er alt sagt …

Han gik hen til bordet, åbnede en af skufferne og begyndte at rode i den. En lille mørkegrøn bog, som han engang havde købt for dens bemærkelsesværdige billigheds skyld, lå i et hjørne. Glad greb han den. De små blade med to spalter fint tryk løb gennem hans fingre, kendte ord og sætninger vågnede i hans hukommelse. Han begyndte at læse fra den første side og læste videre og han glemte den sætning, for hvis skyld han havde søgt bogen frem. Sætningen havde han for længst læst og for længst

glemt. Da han kom til den, blev han slået ved det storslåede indhold, der var udtrykt i ni ord.

"Uden at I omvender eder og bliver som børn ..."

Han syntes, at han forstod alt.

"Forstår jeg, hvad disse ord betyder? Omvende sig og blive som børn! ... Det betyder ... ikke sætte sig selv først i alt. Udrive af sit hjerte denne fæle afgud, dette misfoster med uhyre mave, dette modbydelige *jeg*, der som en orm gnaver sjælen og altid fordrer stadig ny næring. Og hvor skal jeg få den fra? Du har jo allerede fortæret alt. Alle kræfter, al tid var viet din tjeneste. Snart har jeg næret dig, snart tilbedt dig; skønt jeg hadede dig, har jeg dog tilbedt dig, idet jeg bragte dig alt det gode, som var givet mig, som offer. Men se nu, nu er det slut med det, slut, slut ..."

Han gentog dette ord, idet han fortsatte at gå frem og tilbage i værelset; men hans gang var nu kraftløs, han ravede som en drukken, idet hovedet lå ned mod hans stønnende, arbejdende bryst, og tørrede ikke sit tårevædede ansigt. Benene nægtede ham deres tjeneste; han satte sig, trykkede sig ind i et sofahjørne, lænede sig med albuerne mod kanten, lagde ansigtet i hænderne og græd som et barn. Længe varede denne afmagt; men der var ingen pine ved den. Den bitre sindstilstand, som han ved sine refleksioner var kommet i, svandt lidt; tårerne randt, og det lettede ham; han var ikke skamfuld over, at han græd; hvem der end i dette øjeblik var trådt ind i værelset, ville ikke have bevirket, at han havde holdt sine tårer tilbage, disse tårer, der betog ham hans had. Han følte nu, at ikke alt endnu var slugt af den afgud, som han så mange år havde tilbedt, at han endnu havde kærlighed og

selvfornægtelse, og at det endnu lønnede sig at leve for at give denne rest fra sig. Men hvorhen, til hvilken sag – det vidste han ikke, og i dette øjeblik behøvede han heller ikke at vide, hvor han skulle bære sit skyldbetyngede hoved hen. Han erindrede den sorg og lidelse, som han havde set i sit liv, en virkelig, jordisk sorg, overfor hvilke alle hans i ensomhed lidte kvaler intet betød, og han forstod, at han måtte gå derhen, til denne sorg, tage sin del i den, og så først ville freden komme ind i hans sjæl.

Skrækkeligt; da kan jeg ikke længere leve for egen risiko og regning; jeg må, uigenkaldeligt må jeg da binde mig til det almindelige liv, føle kvaler og glæde, had og kærlighed, ikke for et eget alt opslugende og intet til erstatning givende Jeg, men for den for menneskene almindeligt gældende sandhed, som består i verden, hvor meget jeg end skriger, den sandhed, som taler til sjælen, trods alle anstrengelser for at undertrykke den. Ja, ja! gentog Aleksei Petrovitch i en skrækkelig bevæget stemning; alt dette er sagt i den grønne bog, det er sagt for bestandig og i sandhed. Man må "omvende sig", dræbe sit eget jeg, kaste det væk …

"Men til hvad nytte for dig, afsindige?" hviskede en stemme.

Men en anden, forhen sky og næppe hørlig, tordnede som svar:

"Ti! Hvad nytte har han da af, at han sønderflænger sig selv?"

Aleksej Petrovitch sprang op og strakte sig i hele sin højde. Dette argument bragte ham i begejstring: En sådan begejstring havde han aldrig følt hverken over noget jordisk held eller over kvindelig kærlighed. Denne begejstring fødtes i hans hjerte, rev sig ud af ham, strømmede frem som en varm, bred bølge, fo'r

gennem alle hans lemmer, opvarmede og oplivede for et øjeblik det af kulde stive, ulykkelige væsen. Tusind klokker klang festligt. Solen strålede blændende, oplyste hele verden og forsvandt …

Lampen, som havde brændt hele natten, lyste svagere og svagere og slukkede til sidst helt. Men i værelset var der ikke længere mørkt; det lyste af dagen. Dens rolige grå lys trængte stedse stærkere og stærkere ind i værelset og oplyste sparsomt det afskudte våben, brevet med de vanvittige forbandelser, der lå på bordet, og midt i værelset – et menneskeligt legeme med et roligt og lykkeligt udtryk i ansigtet.

Bjørnene

Ved den lille steppeflod Rochla ligger byen Bjelsk. På dette sted gør floden flere skarpe krumninger, som er forbundet med hinanden ved små arme; hele nettet, betragtet en klar sommerdag fra det høje plateau på flodens højre side, tager sig ud som en hel sløjfe af blå bånd. Den stejle bred hæver sig over Rochla omtrent hundrede meter og er så brat, som den skulle være skåret af med en uhyre kniv, så at adkomsten fra floden og opover, derhen, hvor den uendelige steppe begynder, kun er mulig derved, at man klatrer op gennem det krat af solbær, birk og hassel, som afsatsen er tæt bevokset med! Fra denne højde af åbner sig en udsigt på en fyrre verst i omkreds. Til højre mod syd og til venstre mod nord strækker sig højder på Rochlas højre bred, højder, der skråner brat ned i dalen, ligesom den, på hvilken vi står og ser, eller endog mere skråt; nogle af dem lyser med deres af jordbunden fremspringende kridtagtige toppe og skråninger; andre er for det meste dækkede af tørt, kort græs. Ret mod øst strækker sig den uendelige, langsomt stigende steppe, der snart er gul af de med tæt ukrudt bevoksede enge, snart grøn af enge, mørk lillafarvet på grund af den nys opbrudte pløjejord, snart sølvagtig grå. Set herfra danner steppen en slette, og kun et øvet øje kan på den adskille de næppe synlige linjer af skråninger, dybe hulveje og kløfter, og hist og her ses som en svag forhøjning en gammel kurgan-gravhøj, der nu er oppløjet til agerland, en gravhøj, hvis stenstøtte allerede er borte, – måske den i egenskab af skythisk mindesmærke pryder gården i universitetet i Kharkov, eller

måske den er slæbt væk af en eller anden bonde og opsat som væg i fårestalden.

Nedenfor slynger floden sig som et blåt bånd fra nord mod syd, idet den snart forlader den høje bred og går over i steppen, snart igen nærmer sig den og flyder afsted under dens stejle skråninger. Den er der indfattet af tæt krat, på enkelte steder af fyrretræer, og i nærheden af byen af græsmarker og haver. I nogen afstand fra bredden på steppesiden strækker sig som en lang stribe næsten langs Rochlas hele løb flyvesandflader, der lige akkurat får lidt fasthed af det røde og sorte pilekrat og det tætte dække af duftende lillafarvede peberurter. Her ligger kirkegården omtrent to verst fra byen; fra højden ser den ud som en lille oase, som den ligger der med sit trækapel. Ved byen selv er der ikke noget særegent, den ligner meget de andre byer i distriktet; nej forresten, den udmærker sig fordelagtigt fra sine lige ved den forbavsende renlighed i gaderne, hvilket den ikke så meget har kommunalbestyrelsen at takke for som den sandede jordbund, byen er bygget på; jorden suger al slags fugtighed til sig, hvor stort et kvantum end en forbitret himmel måtte sende ned; men derved kommer svinene i byen i en ubehagelig stilling, da de må søge sig en bekvem bolig i det mindste to verst fra byen, ved flodens skidne, slimede bred.

I september 1875 var byen Bjelsk i usædvanlig bevægelse. Hverdagslivets stilhed blev afbrudt; over alt, i klubben, på gaderne, på bænkene ved husportene, i husene lød højrøstet samtale. Man kunne tro, at det på den tid samlede herredsting med sine valg havde bragt indbyggerne i slig bevægelse, men sådanne møder havde jo også tidligere fundet sted, også med valg, ja tilmed ledsaget af skandaler; men det havde aldrig gjort

noget særligt indtryk på indbyggerne i Bjelsk. Undertiden kunne da blot borgere, som mødtes på gaderne, have vekslet korte samtaler:

"Har De været der?" spørger da den ene, idet han kaster et blik i den retning, hvor herredstinget holdt til.

"Ja!" svarer den anden og gør en bevægelse med hånden. Og den til udtryksmåden vante spørger forstår uden ord, hvad det drejer sig om, og fortsætter:

"Hvem?"

"Ivan Petrovitch."

"Og hvem gik det ud over?"

"Ivan Parvenitch"

Og med et smil skilles de.

Men nu var det ikke sådan. Byen larmede, som om det var i markedstiden. En flok gadedrenge løb frem og tilbage mellem byen og de til byen hørende græsmarker; ja også solidere folk i vide sommerdragter af lærred og råsilke satte kursen derhen. Byens damer med parasoller og brogede "panier" (dengang brugte de sådan nogle) optog hele gadebredden, således at den unge købmand Rogatchev, som i sin kabriolet jog hen ad gaden, måtte trække i tømmen og med sin grå skimmel trykke sig tæt op til de nystrøgne husvægge for at komme forbi. Stedets kavalerer ledsagede de unge damer; herrerne var klædt i grå jakke med sorte fløjlskraver, spadserestok og stråhat, og – de, som havde det – i uniformshuer med kokarde. Brødrene Isotov, der var ledere af alle selskabelige fornøjelser, og som godt forstod i kvadrillen at råbe "*grande ronde*" og "*au retour*", ville utvivlsomt også have været til stede, hvis de ikke allerede havde

løbet rundt i byen for at meddele deres damebekendte de nye efterretninger.

"De er kommet fra Valujer-distriktet! De har optaget halvparten af græsmarkerne, lige til floden," sagde den ældre Leonid.

"Jeg har nydt udsigten fra toppen af volden," tilføjede den yngre Konstantin, som yndede at udtrykke sig søgt … "Et prægtigt maleri!"

Volden kaldtes den høj, hvorfra man havde vid udsigt over byen og omegnen.

"Ak, hvilken idé! Tænk Dem! Ved De hvad: vi giver ordre til at spænde for, og så kører vi til volden. Det vil blive en morsom tur. Og derfra kan vi se."

Dette forslag af den første dame i Bjelsk, hustru til kæmnerens broder – næsten hele byen kendte hendes mand, Ivan Ivanovitch – en dame, som for otte år tilbage var kommet Fra Petersborg og derfra sad inde med de nyeste moder og god tone, mødte almindeligt bifald. Man spændte den tykke brune for en ekvipage, som man kun træffer på i småbyerne; den består af et langt bræt til at sidde på og to lange parallelle ditto til benene, således at de kørende sidder seks-syv stykker på hver side med ryggen mod hinanden; et selskab på tolv personer satte sig op og kørte hen gennem byen, fo'r forbi klynger af gadedrenge, rækker af damer og masser af alle andre folk, som bevægede sig udefter til stedet. Vognen kørte hen ad byens sandgader, så over en bro og tog retningen ad flodens højre bred. Den brune, hvis glinsende hud ved hvert skridt lagde sig i tætte småfolder over dens senestærke lår, arbejdede sig med sikre skridt op ad den to verst lange skråning, og efter en halv

times forløb sad de rejsende på kanten af den hundrede meter høje, kratbevoksede, bratte skråning og nød det os bekendte skue. Nedenunder, ved deres fødder, under selve væggen, løb floden stille, og på den anden side af den strakte sig græsmarkerne, som også den almindelige opmærksomhed var rettet imod.

Markerne så så brogede ud som et uhyre kludetæppe. Skiddenhvide telte var synlige, en mængde kærrer, en broget skare folk: mørke mandsfigurer i kaftaner og skiddengrå skjorter, kvinder i skrigende gule og røde klædninger; det var alle de der forsamlede sigøjnerlejre, som folket stod rundt om og betragtede. Det var en vidunderlig dag, noget varm og fuldstændig stille; på højden, hvor beskuerne sad, hørtes en svag larm fra denne masse, tunge hammerslag mod blødt jern, hestevrinsken og brøl af hele snes af tamme bjørne, som var ført med fra flere distrikter, – sigøjnernes egentlige ammer og forsørgere.

Olga Pavlovna så i sin kikkert på dette brogede virvar og var henrykt.

"Ak, hvor det er interessant! Å, sikken en stor én! Se, Leonid, sikken en stor bjørn, der til højre. Og der ved siden står en ung sigøjner – virkelig en Adonis!"

Hun gav kikkerten til den unge mand, og han kunne se skikkelsen af en rank, men meget smudsig ung mand, som stod ved siden af og klappede et af disse dyr, der uroligt stod og vuggede sig på sine labber.

"Lad mig også få lov at se," sagde en tyk, barberet herre i lærredsfrakke og stråhat. Han så opmærksomt en stund, vendte sig så mod Olga Pavlovna og sagde med et tungt suk:

"Ja, Olga Pavlovna, en Adonis. Men jeg kan fortælle Dem, at af denne Adonis vil der engang blive en hestetyv – af første klasse."

"*Mon Dieu!* De anstrenger Dem altid for at omgøre al poesi til prosa. Hvorfor skulle han blive hestetyv? Jeg vil ikke tro det. Han er så smuk!"

"Smuk ja, smuk ja … men hvorledes skal han vel kunne underholde sit smukke legeme uden denne bjørn? I morgen skyder man dem, og af disse tusinde sigøjnere spreder halvdelen sig ud i verden."

"De kan smede, spå …"

"Spå! I går var smeden Ilja hos mig; snak engang med ham. Der har De et par smukke skimler, Thoma Thomitch, men pas bare på dem for en af vore. Hvad, siger jeg, du vil vel ikke sådan trække afsted med dem. – Kanaljen smiler bare! Spå! Ja, således er det, de folk spår."

Fra vognen blev en stor kurv løsnet, og fra den diskede man op med spise- og drikkevarer; selskabet begyndte at forsyne sig og sludre lystigt næsten uden at lægge mærke til det maleri, der udbredte sig under deres fødder.

Solen gik ned, en uhyre skygge af højen løb hurtigt over markerne, byen og steppen; omridsene blev utydeligere, og som det plejer ske i syden, dag og nat løste hinanden hurtigt af. Fjernt skinnede floden med sine vindinger i månelyset; i byen blinkede lys i vinduerne; i sigøjnerlejren brændte der bål, som lyste rødt gennem tågen, der steg op fra floden under skråningen. Men på højen fortalte brødrene Konstantin og Leonid skiftevis morsomme anekdoter; Olga Pavlovna lo af og til nedladende; de unge damer fnisede, undertiden lo de også

højt med. Man tændte lys i lygterne; kusken og stuepigen bragte samovaren ind i krattet, hvorved pigen af og til satte i et skrig, hvilket dog altid skete yderst forsigtigt. Den tykke Foma Fomitch, som længe havde været tavs, afbrød Leonids fortælling på et meget morsomt sted.

"Hvornår er da egentlig denne bjørnehenrettelse bestemt til at foregå?" spurgte han.

"Til onsdag morgen," svarede begge brødrene Isotov på en gang.

Fra fire distrikter var de ulykkelige sigøjnere kommet sammen med alt deres habengut, deres heste og bjørne. Mere end hundrede krumbenede dyr, fra små bjørneunger til de store, gamle med grå, afblegede pelse var her samlet på bymarkerne. Sigøjnerne ventede med skræk den afgørende dag. Mange, som først var ankommet, havde allerede holdt til der på bymarken et par uger; øvrigheden ventede på, at alle de til denne tid indkaldte sigøjnere skulle ankomme for på en gang at foretage denne massehenrettelse. De havde fået fem års udsættelse, efter at loven var kommet i stand, den lov, der forbød omkringtrækken med tamme bjørne; nu var denne frist udløbet; sigøjnerne skulle indfinde sig på det bestemte sted og selv gøre det af med deres forsørgere.

For sidste gang foretog de deres rundrejse til landsbyerne med den berømte gedebuk og dens tambur, bjørnenes uadskillelige rejsefælle! Da drengene og pigerne nu for sidste gang så dem komme ned skråningen fra steppen der, hvor Ukraines landsbyer i almindelighed ligger, løb de dem i møde

en hel verst, og under jubel vendte de så tilbage med denne brogede mængde til byen, hvor den egentlige fest begyndte.

Ja, det var også virkelig fest! De standsede ved værtshuset eller en eller anden velstående bondes bolig; hvor der var et gods, der standsede man også og begyndte forestillingen: helbredelse, handel og bytte, spåen, beslåen af heste og istandsættelse af kærrer; og hvad der ellers var at få at se på den lange sommerdag lige til aftenen; da drog sigøjnerne væk ud af byen til sin græsningsplads, slog deres telte op eller spændte simpelthen lærred over vognstangen, tændte bål og tilberedte aftensmaden. Omkring lejren stod en nysgerrig skare til langt ud på natten.

"Nå, nu er det ved at være tid," sagde min fader til mig, da jeg endnu var en lille dreng.

"Endnu en liden stund, endnu en liden stund."

Min fader havde selv ikke videre lyst til at drage hjem. Vi sad begge to på en lille vogn, den gamle vallak Vaska, som også vendte hovedet mod lysene og spidsede ørene ved bjørnenes brummen, stod stille og vrinskede af og til; blussene fra lejren kastede et skælvende, rødt lys og ubestemt vaklende skygger; en let tåge hævede sig fra fordybningen ved siden af os, og bag lejren strakte steppen sig. De mørke vinger af en vindmølle aftegnede sig mod horisonten; bag ved strakte sig et uendeligt, mystisk rum, indhyllet i en sølvgrå dunkelhed. Støjen fra lejren overdøvede ikke steppenattens stille, rene toner: snart hørtes fra en fjern dam et højtideligt, klangfuldt kor af frøer, snart lød vagtelkongens afmålte, men hurtige skrig, snart begyndte også vagtlerne og pludselig lød der nogle uforståelige, ukendte toner et eller andet sted fra, svage og harmoniske, hvad var det? Var

det lyden af en fjern klokke, hidført af en svag vind, eller var det naturens stemme, hvis sprog vi ikke forstår? …

I lejren blev alt lidt efter lidt stille; lidt efter lidt slukkede bålene; bjørnene klirrede med deres kæder, når de vendte sig, og brummede af og til hæst under kærrerne, de var lænket til; sigøjnerne lagde sig til hvile. En af dem var gået lidt væk og sang nu med en klar tenor en sælsom sang på sit modersmål; den lignede ikke moskoversigøjnernes eller operasangernes sang; det var en egen, vild, klagende, for øret fremmed klang, der lød der ude fra, fra et ukendt mørke … Ingen ved, hvornår de er komponeret, hvilke stepper, skove og fjelde der har frembragt dem; de er et levende vidnesbyrd om en fjern fortid, som ikke engang den kender, der nu synger den under en fremmed, stjernelysende himmel, på fremmede stepper …

"Lad os køre," siger min fader. Vaska, som havde stået længe og hvilet, trækker rask afsted, og kærren ruller hen ad den krogede vej nedefter, mod fordybningen; let støv sættes i sagte bevægelse under hjulene og falder ligesom søvnigt ned på det svagt duggede græs.

"Papa, forstår nogen sigøjnersproget?"

"De forstår det vist nok selv; men af andre har jeg ikke set nogen, som forstod at tale med dem."

"Jeg ville så gerne lære det. Jeg ville så gerne vide, hvad han sang … Papa, er de hedninger? Måske han sang noget til sine guder: hvorledes de levede, hvorledes de drog i krig …"

Vi vendte hjem, jeg ligger allerede under tæppet; men min fantasi arbejder og danner underlige billeder i mit lille hoved, der sank dybere og dybere ned i puden.

Nu fører man ikke bjørne omkring i landsbyerne længere. Og sigøjnerne vil nu sjældent drage omkring; for største delen vil de opholde sig på de steder, hvor de er indskrevet, og kun undertiden bryder de op ligesom for at betale afgift til en ældgammel skik, og drager da afsted, til et sted på vidderne, slår deres tilrøgede telt op og lever i hele familier, beskæftigede med at sko og kurere heste og med handel. Jeg havde engang anledning til at se, at teltene veg pladsen for træboder, som i en håndevending var banket sammen. Det var i guvernementsbyen, ikke langt fra sygehuset og torvepladsen, på en endnu ubebygget grundt, lige ved postvejen; sigøjnerne byggede en hel lille by. Alene deres mørke ansigter med de skarpe øjne, det krusede hår, mændenes skidne klædninger, kvindernes skiddenbrogede laser og de nøgne bronzefarvede unger fremkaldte i min erindring det gamle billede af den frie sigøjnerlejr. Fra træboderne hørtes klang af jern; jeg kiggede ind i en af dem; en gammel mand smededе hestesko. Jeg så på hans arbejde og forstod da, at det ikke var en sigøjnersmed, men en almindelig mester, som havde modtaget bestilling og arbejdede for at få den færdig så hurtigt som muligt, og så begynde på en ny. Han smededе sko efter sko, kastede den ene efter den anden i en dynge, som lå i et hjørne af træboden; han arbejdede med et mørkt, indadvendt blik og med rastløs iver; dette var om dagen; da jeg en aften temmelig sent gik forbi træboden, så jeg den gamle ved det samme arbejde. Det gik rent fabriksmæssig for sig. Det var også underligt at se denne sigøjnerlejr næsten midt i byen, imellem byens sygehus, basaren, fængslet og en plads, hvor rekrutterne lærte at eksercere, og hvor der hvert øjeblik lød: Gevær i hvil, højre om!

– Lige ved vejen, fra hvilken vinden hvirvlede støvskyer op og blæste dem mod træboderne; det var også mærkeligt at se bålene med kedlerne, hvori sigøjnerkvinder, klædt i brogede tørklæder, kogte en slags grød, og sigøjnerne selv med deres nøgne unger.

De drog nu omkring i landsbyerne og gav deres sidste forestillinger. For sidste gang viste bjørnene deres kunststykker; de dansede, kæmpede med hinanden, viste, hvorledes drengene stjal ærter, hvorledes unge piger og gamle koner gik; for sidste gang fik de traktement i form af et lille glas brændevin, som bjørnen, stående på bagbenene, tog med begge forlabber, førte det til sin lodne snude og med hovedet langt bagoverbøjet hældte i sit gab, hvorpå den slikkede sig og tilkendegav sit velbehag ved en sagte brummen, blandet med en ejendommelig grynten. For sidste gang kom gamle mænd og kvinder til sigøjnerne for at blive helbredet ved et sikkert, ufejlbarligt middel, som bestod deri, at de lagde sig på jorden under bjørnen, som med bugen lagde sig på patienten, strakte sine labber vidt ud til alle sider og blev liggende, til sigøjneren anså seancen for lang nok. For sidste gang førte man dem ind i hytterne, hvorved man iagttog, om den gik godvilligt ind; gjorde den det, førte man den ind i forstuen, lod den sætte sig der og glædede sig over dens villighed som et godt tegn; ville den derimod trods alle overtalelser og smigrerier ikke gå over tærsklen, da blev værtsfolkene bedrøvede, og naboerne sagde:

"Hvad kan vel det betyde? Gud alene ved det!"

Størstedelen af sigøjnerne kom fra de vestlige distrikter, således at de for at komme til Bjelsk måtte ned ad den to verst lange skråning; men da de fra det fjerne så stedet for deres

ulykke, denne lille by med dens strå- og jerntage og to-tre klokketårne, begyndte kvinderne at vride sig i sorg, børnene at græde, og bjørnene af medfølelse, eller måske de – hvem ved? – havde forstået deres bitre skæbne af menneskenes tale, at hyle således, at de modgående hjorde bøjede til side, for at ikke okserne og hestene skulle blive skræmte, og de dem ledsagende hunde peb ynkeligt og krøb ind under selve vognene, der, hvor den lillerussiske bonde plejer at binde potten med vognsmørelse og tjærekosten fast. –

Foran portene hos distriktskommissæren i Bjelsk havde nogle gamle sigøjnere samlet sig. De havde pyntet sig for at fremstille sig for øvrigheden i et anstændigt udseende. De havde alle sorte eller blå lærredsfrakker, med sølvindvirkede bælter med emalje, silkeskjorter med en smal guldtresse på kraven, benklæder af plys, store støvler, hvoraf nogle med skafter, der var broderede og gennemskårne i forskellige mønstre, og for størstedelen huer af fåreskind. Denne dragt blev kun båret ved overordentlig højtidelige anledninger.

"Sover han?" spurgte en høj, slank, af alder gulnet gammel sigøjner en konstabel, der kom ud fra gården, og som var en af de elleve, som havde at opretholde ordenen i byen Bjelsk.

"Han står op og er ved at klæde sig på. Han vil snart lade jer kalde," svarede konstablen.

De gamle, som til dette øjeblik havde stået ganske ubevægelige, begyndte nu at røre på sig og tale til hinanden. Den gamle tog noget op af sin bukselomme; alle omringede ham og betragtede den genstand, som han holdt i sine hænder.

"Det vil ikke hjælpe til noget," sagde han til sidst. "Mon han kan gøre noget i denne sag? Mon det afhænger af ham? Ministeren selv har givet befaling fra Petersborg. Alle steder dræber man bjørnene."

"Vi vil forsøge, Ivan, måske på en eller anden måde ..." svarede en anden gammel sigøjner.

"Ja, vi kan sagtens prøve," svarede Ivan modløs. "Han vil nok tage penge af os; men intet kan han gøre."

Man kaldte dem ind til kredsdommeren. Hele skaren gik ind i forværelset, og da dommeren, en mand med store knebelsbarter, kom ned til dem i opknappet uniformsfrakke, under hvilken kunne ses en rød silkeskjorte, faldt de gamle for hans fødder. De bønfaldt ham, bød ham penge. Flere af dem græd.

"Deres Højvelbårenhed," sagde Ivan; "døm selv, hvad skal vi nu tage os til? Vi havde bjørne – vi levede fredeligt og fornærmede ingen ... Der findes nok også blandt os unge mennesker, som driver en slet forretning; ja, Deres Højvelbårenhed, men er der ikke hestetyve blandt russerne også? Vore dyr har ikke tilføjet nogen nogen skade, de har været til fornøjelse for alle. Men hvorledes vil det nu blive? Vi må vanke omkring i verden og blive tyve og omstrejfere. Vore fædre og bedsteforældre var bjørnetrækkere, vi forstår os ikke på at dyrke jorden; vi er smede alle sammen, ja, det har jo også været godt at være smed, når vi drog fra sted til sted; men nu kommer arbejdet ikke mere til os af sig selv. Vore unge vil blive hestetyve; noget andet vil de ikke tage sig til, Deres Højvelbårenhed. Som om jeg stod for Gud, siger jeg uden at skjule det: en stor ulykke

har I gjort os og alle gode folk ved at tage bjørnene fra os. Måske De vil hjælpe os; Gud vil lønne Dem for det, gode herre!"

Den gamle faldt atter på knæ og bøjede sig for kredsdommeren. De andre gjorde det samme. Majoren blev stående med et mørkt udtryk i sit ansigt, strøg sine lange knebler, medens han holdt den anden hånd i lommen. Den gamle sigøjner trak en temmelig tyk skindlommebog frem og rakte ham.

"Jeg tager ikke mod den," sagde kredsdommeren mørkt. "Jeg kan intet gøre."

"Tag den dog, Deres Højvelbårenhed," lød det fra mængden. "Måske, noget … De kunne skrive …"

"Jeg tager ikke mod den," sagde kredsdommeren højere end første gang. "For intet i verden. Det er ikke muligt. Der er en lov … Man har givet jer fem års udsættelse … Hvad er så mere at gøre?"

Han slog ud med hænderne. De gamle tav. Kredsdommeren fortsatte:

"Jeg ved selv, hvor stor en skade dette er for jer, – og for os også, – se nu bare med hensyn til hestene. Men hvad er her at gøre? Spar du dine penge, gamle; jeg tager ikke mod penge, når jeg intet kan gøre. Tager jeg en af jeres i hestetyveri – så skal I ikke have grund til at klage på mig; men jeg plejer ikke modtage penge for intet. Gem, gem dine penge, gamle; de vil nok komme dig til nytte."

"Deres Højvelbårenhed," sagde Ivan, som fremdeles havde lommebogen i hænderne; – "tillad mig at sige endnu et ord. Lad det være til i morgen" … (Hans stemme skælvede) "– lad det være

til i morgen med at gøre ende på det. Vi er udmattede, udpinte. I de to uger, siden jeg kom med mine, har jeg ingen hvile haft."

"Der mangler endnu et parti, gamle; vi må vente på det. Hele byen er blevet som forrykt for jeres skyld. Det må ske på en gang."

"De kom netop nu, Deres Højvelbårenhed; da vi gik til Dem – kom de ned af fjeldet. Vis os denne nåde, herre! Pin os ikke!"

"Nå, hvis de er kommet, så lad det være til i morgen, ved klokken ti skal jeg komme til jer. Har I geværer?"

"Ja, men ikke alle."

"Vel, så skal jeg bede obersten om at låne os nogle. Gå med Gud! Jeg har ondt, meget ondt af jer."

De gamle gik mod døren; men kredsdommeren råbte til dem igen:

"Stop, hej! Jeg skal sige jer noget; gå til apotekeren Foma Fomitch – I ved, hvor apoteket er, ved siden af kirken – gå og sig, at jeg har sendt jer. Han afkøber jer alt bjørnefedtet; han bruger det til pomade. Måske han også køber skindene. Han vil betale jer godt; det går virkelig ikke an, at dette ikke udnyttes."

Sigøjnerne takkede og begav sig afsted til apoteket. Deres hjerter synes at ville briste af sorg. Uden videre forhandling solgte de de dødelige levninger af deres venner. Foma Fomitch købte alt fedt for fyrre kopek pundet; men angående skindene lovede han at ville tale med dem senere. Købmand Rogatchev, som tilfældigvis var der, håbede at gøre en god forretning og afkøbte dem derfor alle bjørneskindene for fem kopek pr. pund.

Om aftenen den samme dag løb brødrene Isotov åndeløs til kæmnerens broder.

"Olga Pavlovna, Olga Pavlovna, det er bestemt til i morgen! Alle er kommet. Obersten har lånt geværer ud," sagde de, idet den ene afbrød den anden. "Foma Fomitch har købt alt fedt for fyrre kopek pundet, Rogatchev skindene ..."

"Stop, stop, Leonid," afbrød Olga Pavlovna; "hvad bruger Foma Fomitch bjørnefedt til?"

"Til pomade; en udmærket pomade for hårvæksten."

Denne udtalelse ledsagede Konstantin med en morsom anekdote om, hvorledes en skaldet herre, som plejede at indsmøre sit hoved med bjørnefedt, blev aldeles lodden inde i hænderne.

"Og derfor måtte han hver anden dag barbere sine hænder," sluttede Leonid, hvorved begge brødre var ved at sprække af latter.

Olga Pavlovna smilede og hensank i tanker. Hun havde længe båret chignon, derfor tog hun disse oplysninger om bjørnefedtet til sig; og da apotekeren Foma Fomitch om aftenen kom for at spille et parti med hendes mand og kæmneren, ledte hun behændigt samtalen hen på det og fik til sidst ved sin list apotekeren til at love at sende hende noget bjørnefedtpomade.

"Aldeles sikkert, aldeles sikkert, Olga Pavlovna. Endda med parfume. Hvad foretrækker De, patchouli eller ylang-ylang?"

En mørk, kold, ægte septembermorgen var brudt frem. Af og til faldt der en byge af fin regn, men alligevel kom der mange tilskuere af begge køn og alle aldre ud for at se på det interessante skuespil. Byen stod næsten tom. Alle forhåndenværende ekvipager: den eneste wienervogn, som fandtes i byen, nogle phaetoner, droscher og kærrer var fuldt

optaget med at befordre de nysgerrige; de førte dem til sigøjnerlejren og vendte så tilbage til byen efter nye ladninger. Til kl. ti var alle samlet.

Sigøjnerne havde mistet ethvert håb. I lejren var der roligt: kvinderne havde med deres små børn trukket sig tilbage til teltene for ikke at være øjenvidner til henrettelsen, og kun af og til hørtes fra et og andet sted et fortvivlelsens skrig; mændene arbejdede feberagtigt med de sidste forberedelser. De skubbede deres kærrer til den yderste udkant af lejren og bandt dyrene til dem.

Kredsdommeren og Foma Fomitch gik langs rækken af de dødsdømte. Bjørnene var ikke særligt rolige: de usædvanlige omgivelser, de forunderlige forberedelser, den uhyre menneskemasse, den store samling af deres ligemænd på et sted – alt dette bragte dem i en altereret stemning; de ruskede heftigt i deres kæder eller gnavede på dem med en hul brummen. Den gamle Ivan stod ved siden af sin store, enøjede bjørn. Hans søn, en aldrende sigøjner, der allerede havde sølvtråde i sit sorte hår, og hans sønnesøn, netop den unge mand, – Adonis – som havde tiltrukket sig Olga Pavlovnas opmærksomhed, gik med dødblegt ansigt og brændende øjne frem og tilbage og bandt bjørnene.

Kredsdommeren var nået hen til dem.

"Nå, gamle," sagde han. "Giv børnene befaling til at begynde!"

Der blev stor bevægelse i tilskuerskaren; man hørte snak og skrig; men snart blev alt igen stille og midt i dødsstilheden lød en ikke høj, men bestemt stemme. Det var den gamle Ivan, som talte.

"Tillad mig, gode herre, at sige et ord. Jeg beder jer, brødre, lad mig være den første, som skyder. Jeg er ældst af jer; jeg er nu snart halvfems år, og fra min barndom har jeg været bjørnetrækker. Der er ikke i hele lejren nogen bjørn ældre end min."

Hans grå, lokkede hoved sank ned mod hans bryst. Han gjorde en sørgmodig bevægelse med hovedet og tørrede med hånden sine øjne. Så rettede han sig op, hævede hovedet og fortsatte højere og mere bestemt end før:

"Dette er grunden til, at jeg vil være den første. Jeg har tænkt, at jeg aldrig skulle opleve en sådan sorg; jeg har tænkt, at heller ikke min elskede bjørn skulle komme til at opleve det; men ingen kender sin skæbne: med min egen hånd skal jeg dræbe dig, du min forsørger og velgører. Løs den, lad den blive fri! Den vil ikke løbe bort; vi gamle og den flyr ikke døden. Løs den, Vasja; jeg vil ikke dræbe den som et slagtekreatur. Vær ikke bange," sagde han, idet han vendte sig mod mængden, "den vil ikke røre nogen."

Den unge mand løste den store bjørn og førte den lidt afsides fra kærrerne. Bjørnen satte sig på bagbenene, lod sine forlabber synke og åndede tungt og hæst, idet den vuggede sig frem og tilbage. Den var virkelig meget gammel; dens tænder var gule, dens hud var afbleget og på sine steder uden hår; venligt, men sørgmodigt så den på sin gamle herre med sit ene lille øje. Omkring var det dødstille. Man kunne kun høre klirren fra geværerne og hule stød af ladestokken.

"Giv hid geværet!" sagde den gamle bestemt.

Sønnen gav ham bøssen. Han tog den, trykkede den til brystet og, vendt mod bjørnen, begyndte han atter at tale:

"Straks skal jeg gøre det af med dig, Potap. Gud give, at min gamle hånd ikke må skælve, så at kuglen kan træffe dig i hjertet. Jeg vil ikke pine dig, det fortjener du ikke, min gamle bjørn, min gode kammerat. Jeg tog dig til mig som en lille bjørneunge, dit øje var stukket ud, og din næse var såret af ringen; du har været syg og dårlig; jeg plejede dig som et barn, jeg havde ondt af dig, og nu er du vokset op til en stor og stærk bjørn; der findes ingen sådan i alle de lejre, som er samlet her. Og du voksede til, men glemte ikke min godhed; blandt mennesker har jeg aldrig haft en sådan ven som du. Du har været god og rar, lærvillig har du også været, alt har du lært, aldrig har jeg set noget bedre og mere lærvilligt dyr. Hvad ville jeg have været uden dig? Hele min familie levede af dit arbejde. Du har skaffet mig heste til to trespand, du har bygget mig en hytte for vinteren. Ja, endnu mere har du gjort: du har befriet min søn fra soldatertjenesten. Vor familie er stor, og alle, fra den ældste til den yngste, har du indtil nu forsørget og beskyttet. Jeg har elsket dig højt, og har jeg nogensinde gjort dig noget ondt, så tilgiv mig – jeg beder dig på mine knæ."

Han kastede sig ned foran bjørnen. Dyret hulkede sagte og hvislende. Den gamle hulkede, så han skælvede over hele legemet.

"Skyd den, fader!" sagde sønnen til ham. "Pin os ikke med at se på dette!"

Ivan rejste sig. Tårerne randt ikke længere fra hans øjne. Han strøg sin grå hårlok til side, der var faldet ham ned over øjnene, og fortsatte med sikker og klangfuld stemme:

"Og nu må jeg dræbe dig … Man har befalet mig, gamle, at nedlægge dig med egen hånd; du må ikke leve længere. Hvad

skal jeg gøre? Gud i Himlen dømme os tilligemed dem."

Han spændte hanen og sigtede med sikker hånd på dyret, på brystet under den venstre forlab. Bjørnen forstod det. Ud af dens gab trængte sig en klagende, fortvivlet brummen; den hævede sig på bagbenene og løftede sine forlabber ligesom for at holde for sine øjne, for at den ikke skulle se den skrækkelige bøsse. Et klageskrig hørtes blandt sigøjnerne; mange blandt menneskemassen græd; den gamle kastede hulkende bøssen på jorden og faldt selv kraftløs på den. Sønnen ilede til for at løfte ham op, sønnesønnen greb bøssen.

"Lad det ske!" skreg han med vild, kvalt stemme, hans øjne lynede. "Det er nok! Fyr, brødre, lad der blive en ende på det!"

Og vendt mod dyret satte han løbet tæt op mod dets øre og fyrede af. Bjørnen faldt som en livløs masse; kun labberne skælvede endnu krampagtigt, og gabet åbnede sig, som om den gispede. Over hele lejren knitrede geværskud, der overdøvedes af fortvivlede skrig af kvinderne og børnene. En svag vind førte røgen hen mod floden.

"En har slidt sig løs! En har slidt sig løs!" lød det blandt mængden. Ligesom en hjord forskræmte får løb alle rundt mellem hinanden. Kredsdommeren, den tykke Foma Fomitch, drengene, Leonid og Konstantin, damerne – alle løb i panisk skræk, tørnede mod teltene, mod vognene, faldt over hinanden og skreg. Olga Pavlovna var næsten ved at besvime; men skrækken gav hende kræfter; hun løftede sin kjole og løb ud over engen uden at tænke på den uorden, hendes klæder kom i ved den hastige flugt. Hestene, som stod forspændte og ventede på deres herrer, begyndte at blive sky og satte afsted i alle

retninger. Men faren var langt fra så stor. Et dyr, som var blevet afsindigt af skræk, en endnu ikke gammel, mørkebrun bjørn med afslidt kæde om halsen løb afsted med en forbavsende lethed; foran den veg alle til side, og den fløj som en vind i retning af byen. Nogle sigøjnere løb efter den med geværer. Fodgængere, som traf den på gaden, trykkede sig ind mod væggene, hvis det da ikke lykkedes dem at skjule sig i portene. Vinduesskodderne lukkedes til; alt levende gemte sig; selv hundene forsvandt.

Bjørnen løb forbi kirken hen ad hovedgaden; undertiden vendte den sig til siden, som om den ville finde et sted, hvor den kunne skjule sig; men alt var tillukket; den travede forbi butikkerne, hvor den blev mødt med rasende skrig af betjentene, som ville skræmme den, fløj så forbi banken, gymnasiet, kasernen til den anden ende af byen, så afsted hen ad vejen til floden, hvor den endelig standsede. Forfølgerne var blevet ladt tilbage. Men snart viste der sig på gaden en mængde, ikke kun sigøjnere. Kredsdommeren og obersten kørte i droscher, bevæbnede med geværer; sigøjnerne og en afdeling soldater fulgte efter dem i fuldt løb. Leonid og Konstantin løb ved siden af selve droscherne.

"Se, der er den! Se, der er den!" skreg Konstantin. "Fyr, skyd den!"

Der faldt skud. En af kuglerne traf dyret; i sin dødelige angst løb det nu hurtigere end før. En verst fra byen oven for Rochla ligger en vandmølle, på alle sider omgivet af lavt, men tæt krat; derhen tog bjørnen vejen. Men den forvildede sig mellem alle flodens arme og damme og tog fejl af vejen; et bredt bælte af vand skilte den fra det tykke egekrat, hvor den måske ville have

fundet, om ikke just redning, så i alt fald en lille frist. Men den kunne ikke beslutte sig til at svømme over. På denne side voksede der en ejendommelig form for krat, som kun findes i Sydrusland. Dets lange, bøjelige, grenede stængler vokser så tæt, at det for et menneske næsten er umuligt at trænge gennem; men ved rødderne danner der sig åbninger og gennemgange, igennem hvilke hunde kan trænge sig frem; og da disse ofte var gået derhen for at søge beskyttelse mod heden, havde de gjort disse gennemgange lidt videre; således havde der i dette krat dannet sig en hel labyrint af gange. Der krøb nu bjørnen ind. Møllerdrengene, som havde betragtet den fra anden etage i møllen, havde set det, og da forfølgerne forpustede og udmattede nåede derhen, befalede kredsdommeren at omringe det sted, hvor dyret havde skjult sig.

Den ulykkelige bjørn havde gemt sig i det tykkeste af krattet; såret af den kugle, som den havde fået i hoften, smertede stærkt; den rullede sig sammen i en lille klump, gemte snuden under labberne og lå ubevægelig, sløv og aldeles bedøvet af skrækken, som betog den enhver tanke om at forsvare sig. Soldaterne skød ind i krattet i den tanke at ramme den og få den til at brumme; men sådan at træffe på lykke og fromme var vanskeligt. Først sent om aftenen fik man taget livet af den, efter at man havde jaget den frem med ild. Hver eneste, som havde et gevær, anså det som sin pligt at give det døende dyr en kugle, så at skindet, da man flåede den, ikke var noget værd.

For kort tid siden kom jeg tilfældigvis til at opholde mig i Bjelsk. Byen havde næsten ikke undergået nogen forandring;

det var kun banken, som var gået fallit, og progymnasiet, der var blevet gymnasium. Man havde fået ny kredsdommer, idet den gamle på grund af sit administrationstalent havde fået plads som distriktspolitimester i guvernementsstaden; brødrene Isotov råbte som før "*grande ronde*" og "*au retour*" og løb gennem byen med deres friske nyheder; apotekeren Foma Fomitch var blevet endnu meget tykkere, og skønt han havde gjort en god forretning ved at købe bjørnefedtet for fyrre og igen sælge det for firs kopek pr. pund, hvilket sammenlagt gav en ikke helt ringe sum, talte han dog endnu med stor uvilje om bjørneslagtningen.

"Jeg sagde den gang til Olga Pavlovna, at der af denne Adonis ville blive en hestetyv … Nå, og hvorledes gik det? Ikke en uge efter – så stjal han mit spand grå heste fra mig, den skurk."

"Ved De da også, at det var ham?" spurgte jeg.

"Hvorfor ikke ham? Man dømte ham jo i fjor for hestetyveri og indbrud. Han blev sendt i tvangsarbejde."

"Ak, hvor jeg havde ondt af ham!" sagde Olga Pavlovna sørgmodigt.

Denne stakkels dame er blevet rigtig gammel i disse år; trods det, at hun, efter hvad Foma Fomitch (i al hemmelighed) fortalte, havde indsmurt sit hoved med henved fire pund bjørnefedtpomade, var hendes hårvækst dog ikke blevet bedre, men tværtimod dårligere. Chignonen dækkede forresten så godt, at ingen kunne mærke det mindste til det.

En menig soldats erindringer

I

Den 4. maj 1877 kom jeg til Kischinev, og allerede en halv time efter ankomsten hørte jeg, at den 56. infanteridivision skulle marchere gennem byen. Siden nu også jeg var kommet dertil i den hensigt at træde ind i et eller andet regiment og deltage i krigen, stod jeg allerede den 7. maj klokken fire om morgenen på gaden i en af de grå rækker, der var opstillet foran det kvarter, hvor obersten for Starobjelsks 222. infanteriregiment boede. Jeg var iført grå kappe med røde skulderlapper med blå lidser, kepi med blå kanter, ransel på ryggen, patrontasker i bæltet og i hænderne et tungt gevær.

Musikken satte i at spille; fanerne blev båret ud fra oberstens kvarter. Der lød kommandoråb; regimentet præsenterede lydløst gevær. Men så blev der en forfærdelig skrigen; obersten kommanderede, efter ham bataljons- og kompagnicheferne, samt pelotons-underofficererne. Som følge af alt dette gjorde de grå kapper en indviklet og for mig aldeles uforståelig bevægelse, der endte med, at regimentet strakte sig ud i en lang kolonne og begyndte at marchere til tonerne af regimentsmusikken, der spillede en hurtig march. Jeg marcherede også, idet jeg anstrengte mig for at holde takten og retningen med min sidemand. Ranslen tyngede bagover, de tunge tasker fremover, geværet hoppede på skulderen, kraven på den grå kappe gnavede mig på halsen; men trods alle disse små ubehageligheder gjorde dog musikken, kolonnens regelmæssige, tunge bevægelser, den friske morgenluft, synet

af den lange svinebørste af bajonetter, de solbrændte, grove ansigter mit sind fast og roligt.

I husdørene samlede folk sig, på trods af, at det var så tidligt på morgenen; fra vinduerne tittede halvt påklædte skikkelser frem. Vi gik hen ad en lang, lige gade, forbi torvepladsen, hvor de moldaviske bønder allerede begyndte at samle sig med sine okseforspand; gaden hævede sig opad mod fjeldet og gik lige forbi byens kirkegård. Det var en sur og kold morgen, der faldt en fin støvregn; træerne på kirkegården skimtedes i tågen; bag de våde porte og stengærder tittede toppene af gravmonumenterne frem. Vi gik forbi kirkegården, som vi havde på højre hånd. Det forekom mig, at den så betænkelig på os gennem tågen. "Hvorfor går I der, I tusinder, tusind verst for at dø på fremmede marker, når I også kan dø her, dø roligt og lægge jer under mine trækors og stenheller? Stands dog!"

Men vi standsede ikke. En ukendt, hemmelig magt drev os afsted; der er ingen stærkere magt end denne i det menneskelige liv. Enhver af os ville nok helst hjem; men hele massen gik lydigt, ikke for disciplinens skyld, ikke for sin overbevisning om en retfærdig sag, ikke af nogen følelse af had til en ukendt fjende, ikke af frygt for straf, men drevet af dette ukendte og ubevidste, som endnu længe vil lede menneskene til at slagte hinanden, denne den dybeste årsag til allehånde nød og lidelse blandt menneskene.

Bag kirkegården åbnede sig en bred og dyb dal, der for blikket forsvandt hen i tågen. Det regnede nu stærkere; et eller andet sted, langt, langt borte, åbnede skyerne sig lidt og slap sollyset gennem; da glitrede regndråberne som sølv. Hen over dalens grønne sideskråninger drog tågemasserne afsted;

igennem dem kunne man skelne de lange, udstrakte kolonner af de afdelinger, som gik foran os. Af og til blinkede bajonetter et sted; kanoner, der passerede solstrålen, blinkede en stund som en klar stjerne og forsvandt så. Undertiden blev skylaget tykkere; det blev mørkere, regnen faldt tættere. En times tid efter udmarchen følte jeg, hvorledes en strøm af koldt vand løb ned ad ryggen på mig.

Den første dagsmarch var ikke lang; fra Kischinev til byen Gauren var der i alt en 18 verst. Men fordi jeg ikke var vant til at bære en vægt på 25–30 pund, var jeg ikke, da jeg kom til det os anviste kvarter, i stand til at sætte mig; jeg lænede mig med ranslen op til væggen, og således blev jeg stående i ti minutter, med fuld oppakning og med geværet i hånden. En af soldaterne, som var på vej til køkkenet efter middagsmaden, havde ondt af mig, så han tog også min spand med; men da han kom tilbage, fandt han mig i dyb søvn. Jeg vågnede først klokken fire om morgenen af en ulidelig skærende lyd af et horn; det var allerede reveillen; fem minutter derefter marcherede jeg igen hen ad den beskidte, lerede vej i en regn, der faldt så fint, som om det kom gennem en si. Foran mig bevægede sig en grå ryg, hvorpå en mørkebrun kalveskindsransel med en klirrende jernspand, og med gevær på skulderen; ved siden af og bag ved gik også sådanne grå skikkelser. De første dage kunne jeg ikke kende den ene fra den anden. Det 222. infanteriregiment, som jeg kom i, bestod for størstedelen af mænd fra Vjatska og Kostroma. Alle havde brede, knoklede, vejrbidte ansigter, små grå øjne, blondt farveløst hår og skæg. Selv om jeg erindrede adskillige lokale ansigtstyper vidste jeg dog ikke, hvilken disse hørte til. I to uger

kunne jeg ikke begribe, hvorledes jeg skulle kunne skelne mellem to af mine naboer, den ene, som gik ved siden af mig, og den anden, som gik ved siden af ham, der ejede den grå ryg, som altid var for mine øjne. Jeg kaldte dem i flæng Fjodorov og Chitkov og tog bestandig fejl, skønt de aldeles ikke lignede hinanden.

Gefreider Fjodorov var en ung mand på to og tyve år, middelhøj, slank, ja smukt bygget. Han havde et ansigt så regelmæssigt, som om det var støbt, med en meget smukt formet næse, læber og hage, der var dækket af lyst, småkruset skæg, og kvikke, blå øjne. Da man råbte: Sangerne frem! – var han blandt dem; han var forsanger i vort kompagni og havde en udmærket tenor. Han var født i guvernementet Vladimirskaja, og havde fra barndommen af været i Petersborg. Hvad der sjældent indtræffer, var sket med ham; den petersborgske "dannelse" havde ikke fordærvet, men afslebet ham, idet han havde lært blandt andet at læse aviser og bruge alle mulige fremmede ord.

"I sandhed, Vladimir Michailovitch," sagde han til mig, "jeg må have mere omdømme end Chitkov; for Petersborg har da øvet indflydelse på mig. I Petersborg er der civilisation; hos dem der på landet derimod er der bare uvidenhed og råhed. Men han er en gammel mand, som har oplevet meget og lidt meget af skæbnen, derfor kan jeg ikke skrige og skælde ud på ham som på de andre for eksempel. Han er fyrre år, og jeg treogtyve. Alligevel er jeg gefreider i kompagniet."

Onkel Chitkov var en undersætsig mand med usædvanlig styrke, altid mørk at se til. Hans ansigt havde en dunkel farve, det var knoklet, med små øjne, som lå dybt i hovedet. Han

smilede aldrig og talte sjældent. Han var tømmermand af profession og havde fået orlov på ubestemt tid, da man mobiliserede armeen. Der var kun nogle få måneder igen, til han skulle få fuld tjenestefrihed; men så begyndte krigen, og Chitkov drog i felten, efterladende hjemme kone og fem små børn. Trods hans lidet tiltrækkende ydre og hans evige, mørke blik var der dog hos ham noget tiltalende, noget godt og solidt. Nu forekommer det mig ufatteligt, hvorledes jeg kunne forveksle disse to naboer; men i de to første dage syntes jeg, alle var akkurat ligedan: grå, med oppakning, trætte og skælvende af kulde.

Hele den første halvdel af maj regnede det uafbrudt; men vi havde dog ikke telte. Den uendelige, lerede landevej hævede og sænkede sig næsten for hver verst. Det var tungt at gå. Benene var aldeles tilsølede; den grå himmel hang lavt og strøede uafladelig en fin regn over os. Der var ingen ende på det, intet håb om, når man kom til nattekvarteret, at komme til at tørre og varme sig. Rumænerne ville ikke slippe os ind i sine huse, ja de ville heller ikke have kunnet skaffe plads til en sådan masse folk. Vi marcherede forbi byerne og landsbyerne og standsede et eller andet sted på en eller anden slette.

"Holdt! ... Hvil!"

Og så, når vi havde spist den brændende varme suppe, lagde vi os ned i smudset. Vand under, vand over; det forekom mig, at hele legemet var gennemtrængt af vand. Man skælver af kulde, pakker sig ind i kappen, begynder at blive lidt varm og falder i en fast søvn, indtil den af alle forbandede reveille lyder. På ny den grå kolonne, den grå himmel, den beskidte vej, de triste, våde høje og dale. Det begynder at blive trættende.

"Alle himlens sluser er åbne," sagde vor underofficer Karpov, en gammel soldat, der havde deltaget i felttoget til Chiva. "Vi bliver våde, våde, og det tager ingen ende."

"Vi tørrer igen, Vasil Karpitch! Se, der titter solen frem; den vil gøre alle tørre igen. Dagsmarchen er lang; vi bliver tørre og bliver våde, mens vi marcherer. Michailitch," vendte min nabo sig til mig: "Er der meget langt til denne Donau?"

"Vi må marchere endnu i tre uger."

"Tre uger. Vi har jo marcheret i to ..."

"Vi går pokker i vold," brummede Chitkov.

"Hvad er det, du brummer om, din gamle djævel? Vil du sætte ondt blod blandt folkene? Hvilken pokker er det, vi går i vold? Hvorfor siger du sådan noget?"

"Vi går måske til fest?" svarede Chitkov bidende.

"Nej, ikke til en fest; men hvorledes skal vi da kunne holde vor ed ... Hvad sagde du, da du aflagde eden? "Ikke spare sit liv!" Ah, du, din gamle dumrian! Se på mig!"

"Hvad sagde jeg, Vasil Karpitch? Går jeg da måske ikke med? Skal jeg dø, så må jeg det ... det er i sin orden ..."

"Ja, det er det jo! Tal videre ..."

Chitkov tav; hans ansigt blev mørkere og mørkere. Forresten var vi andre heller ikke oplagt til at snakke; det var alt for vanskeligt at gå. Benene gled, og folk faldt ofte i det lerede søle. Højlydt banden lød over hele bataljonen. Fjodorov var den eneste, som ikke hang med næsen; utrættelig fortalte han mig den ene historie efter den anden fra Petersborg og landsbyen.

Dog, alt får en ende. Engang da jeg en morgen vågnede i bivuakken, i nærheden af en landsby, hvor det var bestemt, at vi skulle hvile en dag, fik jeg lidt blå himmel at se, hvide lerhytter

og vinhaver, stærkt beskinnede af solen, og hørte muntre, livlige stemmer. Alle var allerede stået op, tørrede sig og pustede ud efter den tunge halvanden uges march i regn uden telte. Da vi holdt rast, bragte man os også sådanne. Soldaterne gav sig straks til at slå dem op, og efter at have sat alt op, som det skulle, slået pælene fast og udspændt lærredet, lagde næsten alle sig i skyggen.

"Mod regnen hjalp de ikke, mod solen vil de nu beskytte os."

"Ja, så herrens ansigt ikke skal blive solbrændt;" spøgte Fjodorov, idet han skelede ondskabsfuldt hen til mig.

II

I vort kompagni var der to officerer: kompagnichefen, kaptajn Zajikin og subalternofficer fændrik Stebjelkov. Chefen var en midaldrende, lidt fedladen og brav mand. Stebjelkov var ung, netop kommet ud af skolen. De levede i et venskabeligt forhold til hinanden; kaptajnen forkælede fændrikken, gav ham både mad og drikke, ja han dækkede ham endog med sin eneste gummikappe, når det regnede. Da man delte teltene ud, flyttede vore officerer sammen, og da deres officerstelt var stort og rummeligt, bestemte kaptajnen, at også jeg skulle bo hos dem.

Udmattet efter en søvnløs nat – aftenen forud var vort regiment kommanderet til trosset, og vi slæbte hele natten med at få det op af vandpytterne, ja vi måtte bruge store træstokke for at få det op af de småfloder, der var gået over deres bredder – sov jeg nu fast efter middagen. Oppasseren hos kompagnichefen vækkede mig, idet han slog mig let på skulderen.

"Hr. Ivanov! Hr. Ivanov!" hviskede han, som om han ikke ville vække mig, men derimod af al magt anstrengte sig for ikke at forstyrre min søvn.

"Hvad vil De?"

"Chefen kalder Dem." Men da han så, at jeg spændte min porte-epée med bajonetten på mig, tilføjede han: "De sagde: Før ham hid, som han står og går!"

I Zajikins telt samledes et helt kompagni. Foruden værten var der endnu to officerer: regimentsadjudanten og artillerikaptajn Ventsel. I 1877 bestod bataljonen ikke som nu af fire regimenter, men af fem; på marchen gik jægerregimentet bagerst, således at vort regiment med sine to sidste rækker stødte sammen med de første af dette. Jeg kom til at gå næsten midt mellem jægerne; på den måde havde jeg allerede flere gange haft anledning til at høre ondskabsfulde udtalelser om stabskaptajn Ventsel. Alle fire sad omkring en kasse, der gjorde tjeneste som bord, og hvorpå der stod en samovar, glas og flasker, og drak te.

"Hr. Ivanov! Vær så god, vær så god!" råbte kaptajnen. "Nikita! En kop, et krus, et glas, eller hvad du har ved hånden. Undskyld, Ventsel, lad ham få en lille plads!"

Ventsel rejste sig og bukkede elskværdigt. Det var en mager, ung mand af middelhøjde, bleg og nervøs. "Hvilke urolige øjne og tynde læber han har," faldt det mig ind. Adjudanten rakte mig sin hånd uden at rejse sig.

"Lukin!" præsenterede han sig kort.

Jeg følte mig ikke godt tilpas der. Officererne tav; Ventsel slubrede te med rom i sig; adjudanten røg på en kort snadde; fændrik Stebjelkov nikkede til mig og fortsatte med at læse i et laset bind af en roman, som i hans kuffert havde gjort rejsen fra

Rusland til Donau og vel siden skulle vende tilbage til Rusland i en endnu mere sønderreven tilstand. Værten skænkede op i et stort lerkrus med te og hældte en ordentlig portion rom oven i.

"Se her, hr. student! Bliv ikke vred på mig; jeg er et ligefremt menneske. Ja alle vi her, ved De, er ligefremme mennesker. Men De er en dannet mand; De må derfor undskylde os. Sådan er det, ikke sandt?"

Og med sin store næve greb han min hånd, ligesom en rovfugl griber sit bytte, og rystede den flere gange i luften, idet han så venligt på mig med sine opspilede, runde, små øjne.

"Er De student?" spurgte Ventsel.

"Ja, jeg har været det, hr. kaptajn."

Han smilede og løftede sit urolige blik på mig. Jeg kom til at tænke på soldaterhistorierne; men i det øjeblik begyndte jeg at tvivle på deres sandhed.

"Hvorfor siger De dette "hr. kaptajn"? Her i teltet er De blandt Deres lige. Her er De simpelthen en intelligent mand sammen med andre sådanne," sagde han sagte.

"En dannet – ja, det er sandt!" råbte Zajikin. "Student! Jeg holder meget af studenter, om de end er lidt rebelske af sig. Jeg havde også selv været student, hvis ikke skæbnen havde villet det anderledes."

"Hvad er det for en skæbne, som følger dig, Ivan Platonitch?" spurgte adjudanten.

"Ja, jeg kunne ikke nå frem til eksamen. Nå, matematikken kunne endda være så som så, men der var andre ting i vejen – det gik ikke, og hvad skal man så gøre! Denne litteratur … retskrivning … I kadetskolen lærte jeg ikke at skrive, Gud hjælpe mig!"

"Ved De, hr. student," sagde adjudanten, idet han blæste to uhyre røgskyer ud, "hvorledes Ivan Platonitch i ordet *endnu* gør fire fejl?"

"Nå, nå, lyv ikke!" Zajikin gjorde en bevægelse med hånden.

"Det er sandt, jeg lyver ikke. Sådan og sådan gør han [Note 3)], hvad synes De om dét?"

Adjudanten lo højt.

"Hold mund! Selv en, som er adjudant, kan tage fejl."

Adjudanten spildte te nedover hele uniformen; Stebjelkov, som netop havde taget en slurk af sin te, spruttede den ud over sin roman og slukkede derved et af de to lys, som brændte i teltet; jeg kunne heller ikke afholde mig fra at le. Ivan Platonitch, der var tilfreds med sin vits, brølede selv ud i en lattersalve. Ventsel var den eneste, som var alvorlig.

"Ja, litteraturen, Ivan Platonitch?" sagde han, rolig som før.

"Litteraturen, litteraturen … ja, og så videre. I har vel hørt om en, som gennemgik geografien "indtil Ækvator", og historien "indtil tidsregningens begyndelse"? Nej, dette er bare noget sludder alt sammen, det var ikke grunden. Sagen var, at jeg havde nogle skillinger, og så brændte jeg et lille hul i mit liv. Ser De, Ivanov … sig mig Deres for- og fadernavn? …"

"Vladimir Michailitch."

"Vladimir Michailitch? Godt … Ja, jeg har fra ungdommen af været et lystigt hoved. Hvad har vel ikke jeg haft for store planer og ideer! Ja, De ved, hvorledes det hedder i visen: "Jeg var ung og glad, og pungen var fuld, jeg levede flot, til mønten slap op". Så trådte jeg som kadet ind i dette regiment; man sendte mig i skole, den kom jeg lige akkurat igennem med skindet på næsen, og nu er det allerede på det andet halve snes år, at jeg har haft et

meget tungt arbejde at udrette. Se, nu går det mod tyrkerne. Drik ud, mine herrer, drik ud, mine herrer "kanonføde"!"

"*Chair à canon*," oversatte Ventsel.

"La' være med dit *chair à canon*, hold op med dit franske! Vor kaptajn er en klog mand, Vladimir Michailitch, han forstår sprog og kan flere tyske vers udenad. Hør, unge mand, jeg sendte bud efter Dem for at spørge, om De ville flytte herover i mit telt. Der er trangt og væmmeligt for Dem der ovre sammen med de seks soldater i et telt. Og utøjet! Det er dog bedre hos os ..."

"Mange tak, men tillad, at jeg afslår."

"Hvorfor det? Vrøvl! Nikita, hent hans ransel! I hvilket telt bor De?"

"I det andet til højre. Men lad mig blive der! Det passer sig bedst for mig at være sammen med soldaterne. Det er bedst at holde sig til dem."

Kaptajnen betragtede mig opmærksomt, som om han ville læse mine tanker. Efter et øjebliks betænkning sagde han:

"De vil vist være venner med dem?"

"Ja, hvis det er muligt."

"De har ret. Så flyt da ikke herover! Jeg har agtelse for et sådant ræsonnement."

Og han greb min lille hånd med sin store og gav sig til at ryste den.

Lidt efter tog jeg afsked med officererne og gik ud af teltet. Det lakkede mod aften; folkene trak kapperne på og gjorde sig rede til tappenstregen. Kompagnierne stillede sig i linjer, således at hver bataljon dannede et kvadrat, inden i hvilket

teltene og geværpyramiderne befandt sig. Det var en hviledag, hvor hele vor division var forsamlet. Trommerne lød, et eller andet sted langt borte fra hørtes kommandoordene:

"Opstilling til bøn, huerne af!"

Og tolv tusinde mand blottede hovederne. "Fader vor, du som er i Himmelen", begyndte vort regiment. Efter tur stemte hele lejren i. Tres kor, hvert på to hundrede mand, sang hvert for sig; der hørtes ganske vist dissonanser, men bønnen gjorde dog et gribende og højtideligt indtryk. Lidt efter lidt stilnede korene; til sidst hørte man regimentet i den bataljon, som stod yderst i lejren, slutte med: "Men fri os fra det onde". Så en kort trommehvirvel.

"Huerne på!"

Soldaterne gik til hvile. I det telt, hvor jeg holdt til, lå, ligesom i de andre, seks mand på to kvadratsaschener [Note 4)]; min plads var ved yderkanten. Jeg lå længe og så på stjernerne og på bålene, idet jeg lyttede til den summende lyd fra hele lejren. I naboteltet fortalte én eventyr, idet han uophørlig gentog ordene "*nakanjets togo*"; han udtalte ordet "*togo*" og ikke "*tova*" ...

"*Nakanjets togo* (dvs. *til sidst*) begav prinsen sig til sin gemalinde og begyndte at gøre hende alle mulige bebrejdelser. *Nakanjets togo* ... Ljutikov, sover du, hvad?"

"Nå, så sov da, Gud med dig. Herre! Himmelens dronning ... vore hellige fædre ..." hvisker fortælleren og tier.

I officersteltet snakkes der også. På det indefra oplyste lærred kunne man se de store, uformelige skygger af dem, som sad i teltet, bevæge sig. Af og til hørtes latterudbrud; det var adjudanten. På gaden mellem teltene gik vagten i gevær frem

og tilbage; overfor os, ved artilleriets bivuak, som ikke var langt borte, gik også vagt med dragen sabel. Af og til hørte man også hestenes stampen og snøften; man kunne høre, hvorledes de stod der og roligt tyggede havre, og det med akkurat den samme godmodige tyggen, som jeg aldrig har hørt i krigen, men kun på hjemstedet, i en stille, stjerneklar nat som denne. Den store bjørns syv stjerner blinkede lavt over horisonten, meget lavere end hos os. Når jeg så på Polarstjernen, tænkte jeg, at omtrent i den retning måtte Petersborg ligge, der, hvor jeg havde efterladt moder, venner og alt, som var dyrebart. Over os blinkede kendte stjernebilleder; Mælkevejen skinnede ikke mat, men strålede som et klart, højtidelig roligt lysbælte. Mod syd lyste nogle store stjerner af et hos os ukendt, ikke synligt stjernebillede, en stråle med en rød, en anden med en grønlig glans. Jeg tænkte som så: Når vi nu har marcheret længere, over Donau, Balkan, og kommer til Konstantinopel, mon jeg så får endnu andre nye stjerner at se? Og hvilke skulle det være?

Jeg havde ikke lyst til at sove; jeg rejste mig og begyndte at gå frem og tilbage i det fugtige græs mellem vor bataljon og artilleriet. En mørk skikkelse indhentede mig, klirrende med sin sabel; af lyden af denne gættede jeg på, at det var en officer; jeg rettede mig derfor op og gjorde front. Officeren kom hen til mig – det var Ventsel.

"Sover De ikke, Vladimir Michailitch?" spurgte han med blød og rolig stemme.

"Nej, jeg kan ikke få sove, hr. kaptajn!"

"Mit navn er Peter Nikolajevitch … jeg får heller ikke lov at sove … Jeg sad længe hos jeres kaptajn, men blev træt af det; de

satte sig til at spille kort og drak sig fulde alle sammen … Ak, hvilken nat!"

Han gik ved siden af mig; da vi var kommet til enden af gaden, vendte vi om og gik nogle gange tavse frem og tilbage. Ventsel begyndte så først:

"Sig mig, drog De med i felten efter eget ønske?"

"Ja."

"Hvad bevægede Dem til det?"

"Hvorledes skal jeg kunne forklare det?" svarede jeg, da jeg ikke ønskede at indlade mig på detaljer. "Først og fremmest var det ønsket om at gøre erfaringer, iagttagelser."

"Og sandsynligvis for at lære folket at kende i dets repræsentant – soldaten?" spurgte Ventsel. Det var mørkt, så jeg ikke så udtrykket i hans ansigt; men jeg hørte dog det ironiske i hans stemme.

"Hvor skal man lære sådan noget her! Der bliver ingen tid til det, når man her skal gå og tænke på at komme til hvilestedet og få lov at sove."

"Nej, uden spøg: Sig mig, hvorfor flyttede De ikke over i kaptajnens telt? Bryder De Dem virkelig om, hvad disse bondefolk mener?"

"Ja, det gør jeg, jeg bryder mig om det, ligesom om alle deres mening, som ikke har givet mig nogen grund til ikke at agte dem."

"Jeg har ingen grund til ikke at tro Dem. Forresten er det jo nu sådan mode. Både litteraturen og moden hæver på en måde bonden op til skabningens perle."

"Hvem taler om skabningens perle, Peter Nikolajevitch? Man har lært mennesket at kende, og det er godt!"

"Ak, lad det nu være godt med ækle ord. Hvem erkender ikke mennesket! Mennesket? – nå, for mig kan han gerne være menneske, men hvad for slags? – Det er et andet spørgsmål … Men lad os tale om noget andet!"

Vi fortsatte virkelig vor samtale: Ventsel havde åbenbart læst meget, og, som Zajikin sagde, han forstod også fremmede sprog. Kaptajnens bemærkning om, at han kunne "deklamere vers", viste sig også at være sand. Vi begyndte at snakke om franskmændene, og Ventsel dadlede naturalisterne, idet han gik tilbage i tiden lige til trediverne og fyrrerne; han deklamerede også med følelse Alfred de Mussets "En Decembernat". Han læste godt: ligefrem og udtryksfuldt, endog med god fransk accent. Da han var færdig, tav han lidt, men sagde så:

"Ja, det er godt; men alle franskmænd tilsammen er ikke så meget værd som ti linjer af Schiller, Goethe og Shakespeare."

Før han fik dette regiment, havde han forvaltet regimentsbiblioteket og havde da flittigt fulgt med i den russiske litteratur. Når han talte om denne, dømte han strengt om denne "skumrings-stil", som han kaldte det. Efter denne bemærkning vendte samtalen igen tilbage til det forrige tema. Ventsel var en lidenskabelig disputator.

"Dengang jeg, næsten blot en dreng, trådte ind i regimentet, tænkte jeg ikke således, som jeg nu taler til Dem. Jeg anstrengte mig for at gøre virkning ved ord, for at erhverve moralsk indflydelse. Men der hengik kun et år, før man havde revet alle disse tendenser ud af mig. Alt, hvad der var blevet igen af de såkaldte gode bøger, stemte ikke med virkeligheden og viste sig

at være sentimentalt sludder. Men nu tror jeg, at den eneste måde at blive forstået på – det er!"

Han gjorde en bevægelse med hånden. Det var så mørkt, at jeg ikke forstod, hvad det skulle betyde.

"Hvad er da det, Peter Nikolajevitch?"

"Næven!" svarede han. – "Men godnat nu, det er på tide at lægge sig."

Jeg gjorde honnør og gik til mit telt. Jeg følte mig ubehagelig, kvalm.

I teltet syntes alle allerede at sove; men to minutter efter at jeg havde lagt mig, spurgte Fjodorov, som lå ved siden af mig, med sagte stemme:

"Michailitch, sover De?"

"Nej, jeg sover ikke."

"Har De været ude og gå med Ventsel?"

"Ja, netop med ham!"

"Hvorledes var han mod Dem? Venlig?"

"Venlig, ja elskværdig."

"Ja, mod Dem ja, han anser Dem for en af sine lige. Han er ikke så mod os."

"Hvad, er han da så ond af sig?"

"Iii … en ren ulykke! Han klapper kindbenene på folkene i 2. jægerkorps, det bæst!"

Han faldt straks i søvn igen, så jeg som svar på mit følgende spørgsmål kun fik hans regelmæssige og rolige åndedræt. Jeg hyllede mig bedre ind i min kappe; i mit hoved kørte alting rundt og forsvandt så i en fast søvn.

III

Efter regnen blev det varmt. Omtrent ved denne tid kom vi fra landevejen, hvor vore ben næsten sad fast i den opblødte grund, ind på den store chaussé, som går fra Jassy til Bukarest. Vor første dagsmarch ad denne vej vil altid erindres af dem, som var med. Vi havde 35 grader i skyggen og marcherede den dag 48 verst. Det var stille; et fint kalkstøv, sat i bevægelse af tusinder af ben, svævede over chausséen; det trængte ind i næse og mund, lagde sig som pudder over håret, så man ikke kunne skelne dets virkelige farve; blandet med sved dækkede det alles ansigter med smuds, så vi så ud som negre. Hvorfor vi ikke marcherede i den bare skjorte, men i fuld uniform, ved jeg ikke. Solen brændte mod det sorte tøj og stegte hovederne tværs gennem den sorte kepi; gennem sålerne følte man de toppede chaussésten. Mange var ved at blive kvalt. Uheldigvis var der kun få brønde, og de, som var, havde så lidt vand, at têten i vor kolonne (det var en hel division) øste det hele op og efterlod til os, som også søgte at tvinge og puffe os frem, kun en slimet væske, der var mere smuds end vand. Når der ikke var mere af den, styrtede folkene. Den dag styrtede der alene i vor bataljon på vejen omkring 90 mand. Tre døde af solstik.

Jeg udholdt let denne prøve i sammenligning med de andre. Det kom måske af, at vort regiment for største delen bestod af folk fra det nordlige, og at jeg fra barndommen af var vant til varmen på steppen; men måske også en anden grund var medvirkende. Jeg har tilfældigvis lagt mærke til, at de simple soldater tager de fysiske lidelser nærmere til hjerte end soldaterne af de såkaldte privilegerede klasser (jeg taler alene om dem, som gik frivilligt i krigen). For disse, de simple

soldater nemlig, var de fysiske lidelser til virkelig smerte, der var i stand til at bringe dem sorg og ligefrem pine sjælen. Men de derimod, som frivilligt gik i krigen, skønt de fysisk talt i virkeligheden ikke led mindre, men snarere mere end de simple soldater – som følge af en mere forfinet opdragelse, en i sammenligning med de andre større, legemlig svaghed osv. – var alligevel roligere til sinds. Deres sindsligevægt kunne ikke forstyrres af sådan noget som blødende ben, ulidelig varme eller dødelig træthed. Aldrig har jeg følt sådan sindsro, en sådan fred med mig selv og sådanne behagelige livsvilkår som dengang, da jeg udstod disse lidelser og under kugleregn gik ud for at dræbe mennesker. Alt dette kan synes vildt og forunderligt; men det er den rene sandhed, jeg her skriver.

Hvorledes det nu end var, tabte jeg ikke fatningen, skønt mange andre styrtede og blev liggende på vejen. I Tekutch forsynede jeg mig med en uhyre stor græskarflaske, som tog i det mindste fire almindelige flasker. På vejen fik jeg fyldt den med vand flere gange; den ene halvdel af den drak jeg selv, den anden uddelte jeg til mine naboer. Der marcherer en sådan, han anstrenger sig af al kraft; men heden bliver ham for tung: benene begynder at vakle, legemet svajer frem og tilbage som på et drukkent menneske; gennem smudset og støvet på hans ansigt kunne man dog se, hvorledes det blev ganske blåsort; hans hånd holdt krampagtigt fast på geværet. En slurk vand kvikker ham lidt, men til sidst falder han bevidstløs om på den støvede og hårde landevej. "Sanitetssoldater!" råbte hæse stemmer. Disses forretning var at føre de faldne til side og hjælpe dem. Grøfterne på siderne af chausséen var oversåede med styrtede soldater … Fjodorov og Chitkov gik ved siden af

mig; men til trods for, at de øjensynlig led meget, holdt de sig dog oppe. Heden udøvede sin virkning på dem i overensstemmelse med deres forskellige karakter. Fjodorov er tavs, trækker blot af og til et dybt åndedrag og ser bekymret frem for sig med sine kønne, men nu af støvet betændte øjne; onkel Chitkov skælder og ræsonnerer.

"Se, der ligger han … Du har strejfet mig med bajonetten, djæ–vel!" skreg han vredt, idet han bøjede sig til side for at undgå bajonetten fra en anden soldat, som, idet han styrtede, nær havde stødt spidsen ind i hans øje. "Herre! Himmelens dronning! Hvor fører du os hen? Gid dog denne blodsuger selv styrtede!"

"Hvilken blodsuger, onkel," spørger jeg.

"Njemtsev, stabskaptajnen. I dag har han tjeneste; han er lige bag os. Det er bedst, vi går, ellers kommer han og bearbejder os … Han lader os ikke blive i live."

Jeg vidste allerede, at soldaterne havde forvrænget familienavnet "Ventsel" til "Njemtsev". Det klang mere russisk.

Jeg gik ud af geledderne; det var lidt lettere at gå på vejkanten. Der var ikke så meget støv og sådan trængsel. Der var mange, som gik der; på en sådan forfærdelig dag var der ingen, som anstrengte sig for at holde sig i geleddet. Lidt efter lidt blev jeg længere og længere tilbage fra mit kompagni og befandt mig snart bagerst i kolonnen.

Ventsel, som også var stærkt angrebet af varmen og stønnede, kom løbende efter mig i en meget ophidset sindsstemning.

"Nå, hvorledes går det?" spurgte han med hæs stemme. "Kom, lad os gå lidt til side! Jeg er aldeles færdig."

"Vil De have vand?"

Han tog begærligt nogle vældige slurke af min flaske.

"Tak. Det gjorde godt. Men hvilken dag!"

Vi gik en stund tavse side om side.

"Ja, det er sandt," sagde han – "De flyttede altså ikke over til Ivan Platonitch?"

"Nej, det gjorde jeg ikke."

"Det var dumt. Tilgiv mig for min oprigtighed. Farvel, jeg må hen til enden af geleddet. Der falder så mange af disse ømfindtlige skabninger."

Jeg gik nogle skridt; men da jeg så vendte hovedet tilbage, så jeg, at Ventsel stod bøjet over en styrtet soldat og trak ham i skulderen.

"Stå op, kanalje, stå op!"

Jeg kunne ikke kende min dannede ven igen. Ud af hans mund strømmede de groveste skældsord uden afbrydelse. Soldaten var næsten uden bevidsthed, og med et håbløst udtryk i sit ansigt så han på den rasende officer. Hans læber hviskede noget.

"Stå op, stå straks op! Å! Du vil ikke? Se, der har du, der, der!"

Ventsel greb sin sabel og begyndte at hamre løs på soldaten med jernskeden, slag efter slag over de af ranselen og geværet udmattede skuldre på den ulykkelige soldat. Jeg kunne ikke holde ud at se på det og gik hen til ham.

"Peter Nikolajevitch!"

"Stå op!" … Hånden hævede sig endnu en gang til slag. Med et kraftigt greb holdt jeg den fast.

"For Guds skyld, Peter Nikolajevitch, lad ham være!"

Han vendte sit ildrøde ansigt mod mig. Med sine udstående øjne og sin krampagtigt fortrukne mund var han skrækkelig at se på. Med en hvas bevægelse rev han sin hånd løs fra min. Jeg troede han nu ville lade sin vrede gå ud over mig for min frækhed (at gribe en officer i armen, det var virkelig en stor frækhed); men han holdt inde.

"Hør her, Ivanov, sådan noget må De aldrig mere gøre. Hvis det i stedet for mig havde været en anden, en som Schurov eller Timofejev, da ville De komme til at betale dyrt for Deres spøg. De skal erindre, at De er menig, og at man for den slags uden videre kan lade Dem – skyde."

"Det er mig ligegyldigt. Jeg kunne ikke stå og se på det uden at skride ind."

"Det gør Deres ømme følelser al ære. Men her er de ikke på sin plads. Kan man måske behandle disse på anden måde ..." (hans ansigt bar udtryk af foragt eller snarere af had). "Af alle disse folk, som her styrter i snesevis, er der måske nogle få stykker, som virkelig er ude af stand til at marchere videre. Jeg gør det ikke af hjerteløshed; en sådan følelse findes ikke hos mig. Men man må opretholde orden, disciplin. Hvis det gik an at snakke til dem, ville jeg virke ved ord. Men snakke til dem – nej, det hjælper intet. De føler alene fysisk smerte."

Jeg hørte ham ikke til ende, men skyndte mig for at indhente mit kompagni, som allerede var kommet langt i forvejen. Jeg indhentede Fjodor og Chitkov, netop da man kommanderede bataljonen fra chausséen ud på marken for der at gøre holdt.

"Hvad er det, De, Michailitch, har talt med stabskaptajnen om?" spurgte Fjodor, da jeg udmattet faldt ned ved siden af

ham, efter at jeg lige akkurat havde været i stand til at stille geværet fra mig.

"Hvad han har talt med ham om!" brummede Chitkov. – "Talt? Nej, han greb ham om hånden! Hr. Ivanov, tag Dem bare i agt for Njemtsev; De må ikke lægge noget i det, at han gerne snakker med Dem; pas vel på for at komme i strid med ham om bare den mindste småting."

IV

Sent om aftenen nåede vi til Fokchan, vi marcherede gennem denne i dybt mørke hvilende, stille og støvede, lille by hen på en mark et eller andet sted der omkring. Man kunne ikke se et skridt for sig; bataljonerne stillede sig der, hvor de bedst kunne, og de udmattede folk lå snart i dødlignende søvn; der var næsten ingen, som brød sig om at spise den tilberedte "middag". Soldatermåltidet kaldes altid "middag", enten det tages tidligt om morgenen, om dagen eller om natten. Hele natten indfandt sig lidt efter lidt efternølerne. Tidligt om morgenen tiltrådte vi igen marchen, dog var det nu med den trøst, at den følgende dag var rastedag.

Atter bevægede rækkerne sig; på ny trykkede ranslen de følelsesløse skuldre, på ny smertede de sårede og blodige ben. Men de første ti verst går, uden at man er sig det bevidst. Den korte hvile kan ikke tilintetgøre udmattelsen efter den foregående dag, og folkene marcherer som i søvne. Jeg for min del sov under marchen så fast, at da vi gjorde holdt på hvilepladsen, kunne jeg ikke tro, at vi allerede havde marcheret ti verst, og heller ikke kunne jeg huske et eneste sted på den tilbagelagte vej. Først da kolonnerne lige før ankomsten til

holdepladsen begyndte at foretage de til "holdt" nødvendige bevægelser, vågnede man op og tanken faldt straks med glæde på den forestående times rast, når man kunne kaste oppakningen af, koge vand i kedlen og lægge sig ned, så bekvemt man ville, og drikke varm te. Så snart geværerne var stillet hen og ranslerne taget af, begav størstedelen sig afsted for at finde brænde, der næsten for det meste bestod af tørre stilke efter forrige års majshøst. To bajonetter blev sat ned i jorden, på disse blev lagt en ladestok og på denne hængt to eller tre kedler. De tørre stilke brænder klart og lystigt; man lægger dem under på vindsiden; flammen slikker op over de sodede kedler, og en ti minutters tid senere begynder vandet at boble. Man kastede teen lige i det kogende vand og lod den koge ud; derved fik man en stærk, næsten sort væske, som man for det meste drak uden sukker i; for man fik udleveret overmåde meget te – som man endog røg, når tobakken slap op – men meget lidt sukker, derfor drak man i store kvanta. En kedel, som tog syv glas, var den vanlige portion for en mand.

Måske det forekommer sært, at jeg udbreder mig om sådanne bagateller. Men soldatens liv i felten er så tungt, det har så mange savn og kvaler, der synes så lidet håb om en god udgang, at endog noget te eller en lignende lille forfriskning skaffer ham uhyre glæde. Man skulle bare se, med hvilke alvorlige, men veltilfredse ansigter de solbrændte, simple soldater, unge og gamle – der var næppe nogen over fyrre år blandt os – akkurat som børn lagde stråene under kedlen, rodede op i ilden og rådslog med hinanden:

"Du, Ljutikov, se her, her på kanten skal du lægge det. Sådan! … Nu vil det snart koge!"

Te, i koldt og regnfuldt vejr af og til en dram, så en pibe tobak – se det er hele den opmuntring, en soldat får, naturligvis her ikke medregnet den alt helbredende søvn, når han kan glemme alle legemlige lidelser og alle tanker om en mørk, skrækkelig fremtid. Tobakken spiller ikke den mindste rolle i dette livs glæder, da den jo pirrer og understøtter de udmattede nerver. En faststoppet pibe gør sin runde blandt en ti mand og bliver så leveret tilbage til ejermanden, som da tager det sidste drag, banker asken ud og forsigtigt gemmer den i støvleskaftet. Jeg husker godt, hvor bedrøvet jeg blev, da en af mine venner, som jeg havde lånt piben til at ryge på, mistede den, og hvor han selv også var bedrøvet og skamfuld. Det var akkurat, som han skulle have mistet en hel ham betroet formue …

På den store hvileplads – det var ved middagstid – hvilede vi halvanden à to timer. Efter tedrikningen plejede alle at tage en lur. Der var stilhed over lejren; kun skildvagten ved fanen gik frem og tilbage, en og anden af officererne var også vågen. Man ligger på jorden, med ranslen under hovedet, uden hverken at sove eller være helt vågen; den brændende sol stikker ansigt og hals, fluerne plager og lader ikke én få lov at sove, som man vil. Drømme blander sig med virkeligheden; det er jo ikke længe siden, man levede et liv, som var så uligt dette, i halvslummeren synes man at se alt, man synes, at man er vågen og ser huset med den vante omgivelse, hvorledes det svinder alt sammen: steppen, denne nøgne jord med torne mellem græsset, denne ubarmhjertige sol og den tørre vind, disse tusinder af underligt klædte folk i hvide, støvede skjorter, disse geværpyramider. Alt dette ligner en tung, underlig drøm …

"Giv agt!" kommanderer langtrukkent og hårdt med stærk stemme vor lille skæggede bataljonskommandant, major Tchernoglasov. Den liggende masse hvide skjorter begynder at røre sig; folkene stønner og strækker sig, tager patrontaskerne og ranslen på og stiller sig i rækkerne.

"I gevær!"

Vi griber vore geværer. Jeg husker endnu godt mit gevær no. 18.635, med lidt mørkere kolbe end de andres og en lang skramme i den mørke fernis. Endnu lyder et kommandoråb, og bataljonen sætter sig i bevægelse hen ad vejen. Foran alle fører man vor kommandants brune hingst; den kaster med halsen og slår med hovene; majoren sidder kun i yderste nødsfald på den; altid går han i têten ved siden af sin hest med jævne skridt som en ægte infanterist. Han viser soldaterne, at officererne også "lider", og soldaterne elsker ham for det. Han er altid koldblodig og rolig, spøger aldrig og smiler ikke; først af alle er han oppe om morgenen, sidst lægger han sig om aftenen; han omgås folkene bestemt og afmålt, uden skælden eller skrigen. Man siger, at hvis ikke majoren var der, ved de ikke, hvad Ventsel da ville gøre.

I dag er det varmt, men ikke som i går. Hertil kommer, at vi ikke går på chausséen, men langs jernbanelinjen, på en smal kant, således at størstedelen går i græsset. Det støver ikke; skyerne trækker sammen; af og til falder en tung dråbe. Vi ser op mod himlen, vi strækker hånden ud for at prøve, om det regner. Endog de, som i går måtte blive tilbage, bliver modige; der er ikke så langt igen at gå, sådan en ti verst, og så er der rast, den længselsfuldt ventede hvile, ikke blot en kort nat, men en nat, en hel dag og en nat til. Man begynder i sin glæde at

synge; Fjodors stemme høres over de øvrige; det var den bekendte sang:

"Der stod et slag ved Poltava ..."

Så fortsatte han om, "hvorledes zaren fik en kugle gennem hatten"; derpå begyndte han den dumme og uanstændige, men blandt soldaterne mest populære vise om Lisa, som gik i skoven og der fandt en sort torbist, og hvorledes det gik hende videre. Derpå den historiske sang om Peter, hvorledes man fordrede ham til senatet. Og til fuldstændiggørelse af det hele den i vort regiment tilblevne sang om en mønstring for kejseren, som de fik megen ros for, og om bataljonens kaptajn Tchernoglasov, hvorledes han siddende på sin hest instruerede sin bataljon ... og så videre, halvtreds vers.

"Fjodorov!" spurgte jeg engang, "hvorfor synger du sådan noget som den der om Lisa?" Jeg nævnte endnu nogle sange, dumme og kyniske i den grad, at selve kynismen tabte al betydning og til sidst blev til nogle fuldstændig meningsløse toner.

"Det er nu engang så, Vladimir Michailitch. Men sig mig, hvad er egentlig sangen til for? Det er et slags skrig for at komme til at bevæge brystet. Ja, og så er det lettere at gå, når man synger."

Sangene hører op, og musikken begynder. Under en god, kraftig og for det meste lystig march er det lettere at gå; alle, selv de mest udmattede, retter sig igen op og holder takt og retning; man kan ikke kende bataljonen igen. Jeg husker, at vi engang under musik marcherede seks verst på en time uden at føle træthed; men da de udmattede musikanter holdt op at spille, forsvandt den af musikken fremkaldte kvikke stemning,

og jeg følte, at jeg lidt efter lidt sank sammen og også ville være faldet, hvis vi ikke tilfældigvis var kommet til et hvilested.

Da vi så igen havde marcheret en fem verst, stødte vi på en hindring. Vi gik gennem en dal, hvor der løb en lille flod; på den ene side var der bjerge, på den anden – en smal og temmelig høj jernbaneskråning. De sidste dages regn havde oversvømmet dalen, så den dannede en halvtreds meter bred sø midt i vor vej. Jernbanelegemet hævede sig med sin dæmning over vandet, og vi måtte gå over på den. Jernbanevogteren havde allerede ladet den første bataljon gå over, og den var således lykkelig kommet over på den anden side; men så meldte han, at der om fem minutter ville der komme et tog, og at vi måtte vente. Vi gjorde holdt og havde netop sat geværerne fra os, da brigadegeneralen viste sig i sin vel bekendte kaleche ved en bøjning af vejen.

Vor brigadegeneral var en kæk karl. En stemme som den, han havde, har jeg aldrig truffet på, hverken i operaer eller i kirkekor. Lyden af hans bas klang i luften som trompettoner; og hans undersætsige, velnærede skikkelse med det røde, tykke hoved, de svære, af vinden bevægede, sortblå bakkenbarter og de sorte, tykke bryn over de små øjne, der glødede som kul, når han sad på sin hest og uddelte sine befalinger, var skikket til at gøre stærkt indtryk på én. Engang under feltøvelserne på Chodinska-marken ved Moskva viste han sig i den grad martialsk og kæk, at det bragte en blandt mængden stående landmand således i begejstring, at han råbte:

"Hvilken prægtig ung mand! Netop sådan må vi ha' dem!"

Fra den tid fik han bestandig navnet "Molodtchaga" – den prægtige unge mand.

Han drømte om heltegerninger. Nogle bind krigshistorie ledsagede ham altid på felttogene. Hans mest yndede samtale med officererne var kritik over Napoleons krige. Dette havde jeg naturligvis kun hørt fortælle om ham; for jeg så meget sjældent vor general; for det meste indhentede han os i sit trespand midt på marchen, kørte med os til natteherberget, lejede sig en soveplads og blev til den følgende morgen; men så om dagen igen brød han op og kørte forbi os; soldaterne lagde da altid mærke til den stærke rødme i hans ansigt og den større eller mindre hæshed i hans stemme, når han skreg til os:

"Goddag, Starobjelser!"

"Goddag, Deres Excellence!" svarede soldaterne og føjede til:

"Han rejser for at fordrive katzenjammeren fra i går, Molodtchaga!"

Og generalen kørte videre, undertiden uden noget andet følge, men undertiden efter at han først havde givet en eller anden regimentskaptajn et tordenlignende reprimande.

Da han fik øje på vor bataljon, som havde gjort holdt, kørte han hen til os og hoppede så hurtigt ud af vognen, som hans korpulence tillod ham. Majoren gik så hurtigt hen til ham.

"Hvad er det for noget? Hvorfor gøre holdt? Hvem har tilladt det?"

"Deres Excellence, vejen er oversvømmet, og toget skal straks passere."

"Vejen oversvømmet? Toget? Vrøvl! De lærer soldaterne til at blive forkælede! De laver gamle kællinger af dem! Uden befaling skal man ikke gøre holdt! De har arrest, min herre ..."

"Deres Excellence ..."

"Ingen ræsonneren!"

Generalen så sig vredt om og opdagede snart et andet offer.

"Hvad er dette? Hvorfor er kaptajnen for 2. jægerregiment ikke på sin plads? Stabskaptajn Ventsel, vær så god at komme hid!"

Ventsel gik hen til ham. Al generalens harme gik nu ud over ham. Jeg hørte, at han prøvede at svare noget, idet han hævede stemmen; men generalen overdøvede ham, så man kun kunne gætte sig til, at Ventsel havde sagt noget upassende.

"Han ræsonnerer?! Kommer med grovheder?!" tordnede generalen. "Ti stille! Læg sablen! I arrest! Et eksempel for folkene … Man er bange for mudderpytter! Børn, efter mig! Vi gør som Suvarov!"

Generalen gik hurtigt forbi bataljonen hen til vandet, lidt stivbenet efter den lange stillesidden i vognen.

"Efter mig, børn! Ligesom Suvarov!" gentog han og gik med sine lakerede rejsestøvler ud i vandet. Majoren så sig tilbage med et ondskabsfuldt ansigtsudtryk og gik så ved siden af generalen. Bataljonen satte sig i bevægelse efter dem. Vandet gik dem snart til knæene, så til bæltet, så endnu højere; den høje general gik frit, men den lille major måtte allerede arbejde med hænderne. Soldaterne gik akkurat som en gennem en fårehjord, der bliver drevet over en flod, de blev siddende fast i den opblødte bund; for at få benene løs kastede de sig fra den ene side til den anden. Kompagnikaptajnen og bataljonsadjutanten, som red, ville meget bekvemt være kommet over dammen; men da de så generalens eksempel, satte de af hesten, og holdende denne i tøjlen skyndte de sig ud i det af hundreder af soldaterfødder oprørte vand. Vort regiment, der bestod af de højeste folk i bataljonen, gik nok så

bekvemt over; men det ottende, der gik ved siden af os og bestod af folk af mindre højde, gik flere gange i vand op til ørene; nogle kom endda til at slubre noget i sig og holdt sig fast i os. En lille sigøjner med blegt ansigt og vidt opspilede, sorte øjne greb med begge hænder onkel Chitkov om halsen, efter at han havde kastet sit gevær fra sig; til alt held for sigøjneren havde nogen grebet geværet i flugten og reddede det fra at forsvinde i det mudrede vand. Da man havde vadet en 15-20 meter, blev dammen fladere, og alle skyndte sig nu, da man var uden for fare, under snak og eder at komme hurtigere igennem. Blandt os var der mange, som lo; soldaterne ved det ottende regiment var ikke meget oplagte til smil; mange var blevet ganske blå i ansigtet af kulde. Efter os kom jægerne.

"Nå, uslinger, se til at komme gennem! Ellers drukner I!" skreg de.

"Man havde meget let kunnet drukne," lød det fra det 8. regiment. "Det er ingen sag for ham, som er så høj; han er bare blevet lidt våd i skægget. Helten har vist sig! Her kunne folk godt drukne."

"Du kunne have sat dig på min kedel. Jeg skulle have båret dig tør over."

"Ja, det er sandt, broder; at jeg dog ikke kom til at tænke på det," svarede den lille soldat godmodigt på spottegloserne.

Ophavsmanden til al denne dumhed var allerede på det tørre og stod nu på bredden, højmodigt betragtende mængde folk, der stadig plaskede rundt i vandet. Han var våd til sidste tråd i uniformen, hans lange skæg var tilmed også blevet vådt. Vandet randt ned over hans klæder; hans lakerede støvler var fulde af vand, og han råbte uafladeligt for at opmuntre soldaterne:

"Fremad, børn! Som Suvarov!"

De gennemvåde officerer flokkede sig omkring ham med sure ansigter. Her stod også Ventsel med fordrejede ansigtstræk og allerede uden sabel. Imidlertid var generalens kusk gået frem og tilbage langs bredden og havde prøvet med piskeskaftet, til han havde fundet et sted lidt ved siden af det, hvor vi gik over; der gik vandet ikke engang til hjulakslerne. Her kørte han over.

"Se der, Deres Excellence, der kunne man have gået over," sagde majoren roligt. "Tillader De, at folkene får lov at tørre sig lidt?"

"Ja vist, ja vist, Sergei Nikolajevitch," svarede generalen venligt. Det kolde vand havde afkølet hans hidsighed. Han steg op i sin vogn, satte sig først, men rejste sig så igen og skreg af al magt med sin kæmpestemme:

"Tak skal I ha', Starobjelser! I er rigtig flinke karle!"

"Vi gjorde det så gerne, Deres Excellence!" brølede soldaterne. Og den våde general kørte afsted.

Solen stod endnu højt; der var nu blot fem verst igen at marchere; majoren lod os derfor holde et længere hvil. Vi tog tøjet af, løste kedlerne, tørrede klæderne, støvlerne, ranslerne, patrontaskerne, og to timer efter var vi igen på march og tænkte da blot med et smil på badet.

"Generalen har jo sendt Ventsel i arrest!" sagde blandt andre Fjodorov.

"Det gør intet, lad ham nu gå i to dage bag kassevognen," svarede man bag os i jægerkompagniet.

"Hvad gør det dig?"

"Mig? Ikke bare jeg, men hele jægerkompagniet føler sig lettere. Nu kan vi få to dage at hvile ud i. Han berøver os al lyst og kraft – se det er det, det gør mig."

"Vær tålmodig, kosak, så skal du blive ataman."

"Tålmodig må vi nok være; men om vi i denne verden bliver atamaner, det er nu tvivlsomt," sagde Chitkov, som sædvanlig med gnaven stemme; – "bare en tyrk skød ham!"

"Men, onkel, fald nu ikke hen i fortvivlelse. Tænk Dem blot: vi er alle tørre, men Molodtchaga sidder i sin vogn og er stadig våd," sagde Fjodorov, og alle omkring ham satte i at le.

V

Vi gik hele tiden langs jernbanelinjen; tog, fulde af mennesker, heste og gods løb uafbrudt forbi os. Soldaterne så med misundelse på godsvognene, hvis åbne vinduer hestene stak deres hoveder ud af. "Ser du hestene, hvilken ære man gør dem? Men vi må gå!"

"Hesten er dum, den kan ikke holde så længe ud," ræsonnerede Vasil Karpitch. "Men du er et menneske, for at du skal opføre dig, som du bør!"

Engang under et hvil sprængte en kosak med en vigtig underretning hen til den befalingshavende hos os. Vi måtte rejse os og stille os op både uden ransel og gevær, i de bare hvide skjorter. Ingen vidste, hvad det gjaldt. Officererne mønstrede folkene. Ventsel skreg og skældte som vanligt, især var det nu over dårligt siddende bælter, og med trampen i marken gav han befaling til at bringe skjorterne i orden. Så førte man os hen til jernbanedæmningen, og efter en temmelig

langvarig opstilling stod regimentet i to rækker langs vejen. En hvid linje af skjorter strakte sig en verst i længden.

"Børn!" skreg majoren. "Hans Majestæt kejseren vil komme forbi."

Og vi begyndte at vente på kejseren. Vor division stod jo temmelig fjernt fra Petersborg og Moskva. Af soldaterne havde måske en tiendedel set kejseren, og alle ventede nu med utålmodighed på kejsertoget. Der gik en halv time; intet tog; folkene fik lov til at sætte sig ned. Nu begyndte fortællinger og samtaler.

"Vil han standse?" spurgte en.

"Langt fra! Standse for hvert regiment! Han ser på os fra vognvinduet, og det er jo godt!"

"Og kan vi skelne, brødre, hvem det er af dem; der rejser jo mange generaler med ham?"

"Ja vist kan vi det. Jeg så ham i fjor i Chodinka."

Og soldaten strakte hånden ud for at vise, på hvor nært hold han så kejseren.

Endelig, efter to timers venten, viste sig en lille røgsky i det fjerne. Regimentet stod op og rettede sig. Først kom toget med tjenerskab og køkken. Kokkene og kokkedrengene i hvide huer så på os fra vognvinduerne og lo lidt til hinanden. Omtrent to hundrede favne efter kom kejsertoget; lokomotivføreren, som havde set det opstillede regiment, mindskede farten, og vognene rullede sagte forbi vore øjne, som længselsfuldt stirrede op mod vinduerne; men der hang noget for dem alle sammen; en kosak og en officer, som stod på stigbrættet på den sidste vogn, var de eneste folk på toget, som vi kunne se. Vi stod og så på det hurtigere og hurtigere bortilende tog, ventede

endnu en tre minutters tid, og så gik vi tilbage til bivuakken. Soldaterne var skuffede og udtalte også deres misfornøjelse.

"Det vil vare længe, før vi nu får ham at se!"

Det varede dog ikke så længe. Før vi kom til Ploiesti, sagde man, at kejseren ville se os i denne by.

Vi defilerede forbi ham, således som vi stod og gik, i de samme beskidthvide skjorter og benklæder, i de samme upudsede og støvede støvler, de samme medtagne ransler, patrontasker og feltflasker. Der var ikke noget ungdommeligt eller noget kækt ved os; hver og en lignede mere en simpel bonde, alene geværet og patrontaskerne med patronerne i viste, at denne bonde skulle i krig. Man stillede os i en smal kolonne, fire mand i bredden; på anden måde ville vi ikke være kommet gennem byens smalle gader. Jeg gik ude på den ene side og anstrengte mig derfor af al magt at holde takten og retningen, men tænkte også på det, at hvis kejseren med sin suite kom til at stå på samme side som jeg, måtte jeg komme til at passere lige forbi hans øjne og meget nær ham. Når jeg blot så hen på den ved siden af mig marcherende Chitkov, på hans, ellers altid mørke, men nu muntre ansigt, følte jeg, at den almindelige bevægelse også smittede mig, at mit hjerte begyndte at slå heftigere. Jeg fik med ét en følelse af, at alt for os afhang af, om kejseren så på os. Da jeg sidenhen for første gang skulle ud i kugleregnen, havde jeg en følelse, som lignede denne.

Folkene gik hurtigere og hurtigere; skridtet blev større, og marchen friere og fastere. Jeg behøvede ikke længere at passe på takten; trætheden forsvandt. Det var akkurat, som vi fik vinger og fløj fremad, derhen, hvor musikken allerede spillede, og hvor der lød øredøvende "Hurra!". Jeg husker ikke de gader,

vi passerede, jeg husker ikke, om der stod folk i gaderne og så på os; jeg husker bare den bevægelse, som havde grebet mit sind tillige med bevidstheden om den skrækkelige magt hos denne masse, som jeg tilhørte, og som rev mig med. Jeg havde en følelse af, at for denne masse var intet umuligt, at den strøm, med hvilken jeg fo'r afsted, og som jeg udgjorde en del af, ikke kendte nogen hindring, at den kunne knuse alt, knække og tilintetgøre alt. Og enhver tænkte på, at den, for hvis ansigt denne strøm fo'r forbi, med et ord, en håndbevægelse kunne forandre dens retning, lade den vende tilbage eller på ny kaste den mod skrækkelige hindringer, og enhver ville i et ord af denne ene og i en bevægelse af hans hånd finde en trolddomsmagt, som førte os i døden. "Du fører os," – tænkte enhver – "vi giver dig vort liv; se på os, og vær rolig! Vi er rede til at dø!"

Og han vidste, at vi var rede til at dø. Han så frygtelige, i sit forehavende urokkelige rækker af folk bevæge sig næsten løbende forbi, folk fra hans fattige land, fattigt klædte, simple soldater. Han følte, at alle disse gik i døden, rolige og frie for alt ansvar. Han sad på en grå hest, som stod ubevægelig og spidsede ørerne til musikken og de begejstrede hurraråb. Omkring ham stod en broget suite, men jeg erindrer ingen af dette storartede følge undtagen en på en grå hest, i almindelig uniform og med hvid hue. Jeg husker det blege, trykkede ansigt, trykket af bevidstheden om tyngden af den fattede beslutning. Jeg husker, hvorledes tårerne trillede ned over hans ansigt og faldt som lyse, klare dråber på den mørke uniform; jeg husker den krampagtige bevægelse af hans hånd, der holdt tøjlen, de skælvende læber, som udtalte noget, sandsynligvis en hilsen til

de tusinder af unge mænd, som nu ville miste deres liv, derover græd han. Alt dette viste sig for mig og forsvandt, som skulle det været oplyst et øjeblik af et lyn. Jeg havde lige fået vejret lidt igen, ikke efter marchen, men efter den overmenneskelige, rasende begejstring, da jeg løb forbi ham med geværet i den ene hånd og huen i den anden, idet jeg viftende med denne skreg øredøvende hurraer, som jeg dog på grund af den almindelige råben ikke selv kunne høre.

Alt dette viste sig for mig og forsvandt. Så så jeg kun de støvede gader, der udsendte en sviende varme, de af den indre bevægelse og af henved en versts løb udmattede soldater, der var næsten syge af tørst; og så hørte jeg råb af officererne, som kommanderede, at alle skulle gå i geled og i takt – se det var alt, hvad jeg så og hørte fem minutter efter. Og efter at vi endnu havde gået et par verst og kom ud på marken, hvor vi slog lejr, kastede jeg mig ned, aldeles tilintetgjort både på sjæl og legeme.

VI

Stride dagsmarcher, støv, hede, træthed, oprevne ben, korte hvilestunder om dagen, dødlignende søvn om natten, det forhadte horn, som vækkede, før det endnu var lyst. Og uafladeligt marker, marker, ikke lig dem derhjemme, som var dækket af højt, grønt græs, men med raslende, lange silkeagtige blade af majs eller af tæt hvede, der allerede hist og her var begyndt at gulne.

De samme ansigter, det samme marchliv, de samme samtaler og fortællinger om hjemmet, om ophold i guvernementsbyen, den samme dadel over officererne.

Om fremtiden talte man sjældent og ugerne. Hvorfor man gik i krig – havde man ingen klar bevidsthed om, skønt man allerede et halvt år havde stået færdige til udrykning i nærheden af Kischinev; i denne tid ville man have kunnet forklare for folkene betydningen af denne krig; men man har sandsynligvis ikke fundet det nødvendigt. Jeg husker, at en soldat engang spurgte mig:

"Vladimir Michailitch, kan vi snart være i Bokhara?"

Jeg tænkte først, at jeg hørte fejl; men da han gentog spørgsmålet, svarede jeg, at Bokhara ligger hinsides to have, og at der derhen var omtrent fire tusind verst, samt at vi vel næppe nogen sinde ville nå så langt.

"Nej, Michailitch, det er ikke, som De siger. Skriveren har fortalt mig om det. Når vi har gået over Donau, sagde han, da er vi straks i Bokhara."

"Ikke Bokhara, – men Bulgarien!" råbte jeg.

"Nå, bokharisk, bulgarisk, som De siger, er ikke det det samme?"

Og han tav misfornøjet, det kunne man se.

Vi vidste blot, at vi gik for at slås med tyrkerne, fordi de havde udgydt meget blod. Men vi ville ikke blot slå tyrkerne for det – os ubekendt hvis – udgydte blod, men mere, fordi de havde sat en sådan masse folk i bevægelse, fordi vi for deres skyld måtte udholde den tunge march ("hvor mange tusind verst har vi ikke måttet slæbe os afsted for at komme til ham, den hedning!"), reservesoldaten har måttet forlade hus og familie, og alle sammen må gå mod kuglerne. Tyrken fremstillede sig således som oprøreren, urostifteren, som man måtte bringe til ro og straffe.

Langt mere end krigen beskæftigede vi os med familieanliggender, og hvad der forefaldt i bataljonen og regimentet. I vort regiment var alt roligt og stille; men blandt jægerne blev det værre og værre. Ventsel blev ikke fredeligere, den skjulte uvilje voksede, og efter et tilfælde, som jeg nu, efter fem års forløb, ikke kan erindre uden at komme i oprør, gik det over til åbenbart had.

Vi havde næppe passeret en by og var marcheret ud på en eng, hvor det foran os marcherende første regiment allerede havde taget plads. Det var et bekvemt lille sted; på den ene side en flod, på den anden – en gammel bøgeskov, sandsynligvis et udflugtsmål for byboerne. Det var en smuk, varm aften; solen var ved at gå ned. Regimentet havde gjort holdt; man stillede geværerne sammen. Chitkov og jeg begyndte at slå teltet op; vi havde allerede rejst teltstængerne; jeg holdt i den ene ende, og Chitkov slog med en stok teltpælene i jorden.

"Træk hårdere til, hårdere, Michailitch!" (Han var allerede i nogle dage begyndt at sige Du til mig.) "Se så ja ...!"

I det samme øjeblik hørtes bag ved os en underlig lyd af regelmæssige slag. Jeg vendte mig om.

Jægerne stod i linje. Ventsel slog under hæst skrig en soldat i ansigtet. Soldaten stod der med dødblegt ansigt, geværet ved foden, uden at vove at bøje sig af for slagene, og skælvede over hele legemet. Ventsel måtte, for at han kunne komme til at slå med begge hænder skiftevis på den højre og venstre side, med sin uanselige krop bøje sig efter sine slag. Omkring dem tav alle; man hørte kun slagene og den rasende officers hæse brøl. Det sortnede for mine øjne; jeg gjorde en bevægelse fremad.

Chitkov forstod den, og af al magt holdt han mig i frakkeskødet.

"Hold fast, håndløse djævel!" skreg han og overøste mig med de værste skældsord. "Er hænderne tørret væk på dig, måske? Hvad er det, du ser på?"

Slagene haglede tæt. På soldatens overlæbe og hage flød blod. Til sidst faldt han om. Ventsel vendte sig, kastede et blik på sit kompagni og skreg:

"Hvis nogen understår sig at ryge i geleddet, så skal jeg prygle den kanalje endnu værre. Løft ham op, vask ham og læg ham i teltet! Der kan han hvile ud. Sæt geværerne sammen!" kommanderede han.

Hans hænder skælvede, de var røde og opsvulmede af blod. Han tog sit lommetørklæde op, tørrede hænderne og gik bort fra soldaterne, som stillede geværerne i pyramider og herunder knurrede lidt hen for sig. Nogle gik småsnakkende hen til den slagne og løftede ham op. Ventsels gang var nervøs, mat; han var bleg, hans øjne lynede, og på hans muskelbevægelse kunne man se, hvor han bed tænderne sammen. Han gik forbi os; men da han mødte mit stive blik, smilede han unaturligt spotsk med sine tynde læber, og idet han hviskede noget, gik han videre.

"Blodsuger!" sagde Chitkov med had i stemmen. "Og du, herre, du går lige i gabet på ham? Vil du også i kugleregnen gå og være venner med ham? Vent, vi skal nok få ram på ham!"

"Skal vi anklage ham?" spurgte jeg. "Men hos hvem?"

"Nej, ikke anklage ham. I slaget skal vi nok ..."

Og han brummede noget for sig selv.

Fjodorov, som allerede havde forespurgt sig hos jægerne, hvorfor dette var sket, var allerede kommet tilbage.

"Uden nogen grund mishandler han folkene," sagde han. "Mens de var på marchen, havde denne soldat, Matjuschkin, røget en cigar. De gjorde holdt – han havde geværet ved foden, og cigaren mellem fingrene; han glemte åbenbart, at det ville gå ud over hans hoved. Og Ventsel så det."

"Dyr!" tilføjede han sørgmodigt, idet han lagde sig ned i det allerede færdigopslåede telt. – "Og cigarstumpen var allerede gået ud; han havde vist glemt den, den stakkel!"

Nogle dage senere kom vi til Alexandria, hvor mange hærafdelinger var samlet. Medens vi endnu var ved at marchere ned ad bjerget, så vi en uhyre flade, der tog sig broget ud med alle de hvide telte og de mørke figurer af folk, med de lange rækker af heste og de hist og her blinkende rader af messingkanoner med deres grønne lavetter og kister. Hen ad byens gader gik hele masser af officerer og soldater.

Fra de åbne vinduer i de trange og smudsige værtshuse hørtes melankolsk og lystig ungarsk musik, larm af tallerkener og støjende samtale; butikkerne var propfulde af russiske købere. Vore soldater og rumænerne, tyskerne og jøderne, skreg højt på hver sit for hinanden uforståelige sprog; skænderier om kursen på papirrublen hørtes for hvert skridt.

"Hvor meget giver du mig, din sortbrune djævel … Kom med ti kopek! Hej, du …!"

"Hvor er posthuset?" spørger en officer en rumænsk spradebasse, med udsøgt høflighed, med hånden til kasketskyggen og med en stor militærordbog under armen – en bog, som armeen dengang var forsynet med. Rumæneren

forklarer ham det; officeren blader i bogen efter de uforståelige ord, forstår alligevel intet, men takker høfligt.

"Fy for pokker, broder, for et folk! De har både vore poper og vore præster; men de forstår alligevel intet."

"En sølvrubel, siger du!" skriger en soldat af al magt med en skjorte i hånden til en i den åbne butiksdør stående rumæner. "For den skjorte? Fire francs?"

Han tager guldstykket op, viser ham det, og forretningen afsluttes til almindelig tilfredshed.

"Til side, til side, landsmænd, der kommer en general!"

En høj, ung general i flot surtout, høje støvler, med pisken i remmen over skulderen, går hurtigt hen ad gaden. Nogle skridt efter ham følger hans ordonnans, en lille asiat i en broget tunika og turban, med en vældig sabel og revolver i bæltet. Generalen gik med højt løftet hoved og så ligegyldigt, men blidt på soldaterne, som gik til side og gjorde honnør for ham; han lagde vejen ind i værtshuset. I et hjørne herinde havde Ivan Platonitch, Stebjelkov og jeg taget plads og fortærede en national ret, der bestod af rød peber med kød. Det tilstødende værelse var fuldt af mennesker. Larm af tallerkener og glas, smæld af propper, ædru og drukne stemmer, alt dette overdøvedes af et orkester, som var anbragt i en med et rødt forhæng prydet niche. Der var fem musikanter, to violiner, som skriger afskyeligt, en violoncel med sine ensformige dybe toner og en kontrabas; men alle disse instrumenter er kun understemmer for et femte. En sortbrun, lokket ungarer, næsten ikke andet end en dreng, sidder foran de andre; om den brede krave på hans fløjlsjakke hænger dette underlige

instrument, en slags fløjte, akkurat sådan en, som man afbilder Pan og faunerne med.

Det var en række ulige lange træpiber, der var sat sammen således, at de åbne ender af dem vendte mod artistens mund. Ungareren vender hovedet snart til den ene, snart til den anden side, blæser i disse træpiber og frembringer kraftige, harmoniske toner, der hverken ligner klarinettens eller fløjtens. Han foredrager selv de vanskeligste passager, idet han vugger hovedet frem og tilbage; det sorte, fedtglinsende hår falder ham ned over panden; ansigtet er vådt af sved og rødt; halsårerne er opsvulmede. Man kunne se, at det ikke var let … Med strengeinstrumenterne som understemmer hørtes disse fløjtetoner skarpt, vildt, men dog smukt.

Generalen tog plads ved et bord, hvor der sad nogle officerer af hans bekendtskab, der havde rejst sig ved hans indtræden, og sagde højt med et buk: "Sid ned, mine herrer!" – hvilket var henvendt til de lavere stående officerer. Tavse tilendebragte vi vort måltid; Ivan Platonitch forlangte en flaske rød, rumænsk vin, og efter den anden flaske, da hans ansigt var blevet oprømt, og hans kinder og næse havde fået en rød farve, vendte han sig til mig:

"De, unge mand, sig mig … Husker De den svære march?"

"Ja, Ivan Platonitch."

"De talte jo med Ventsel dengang?"

"Ja."

"De greb ham over hånden?" spurgte kaptajnen i en unaturligt alvorlig tone. Og da jeg svarede, at jeg virkelig havde gjort det, drog han et langt og voldsomt suk og blinkede uroligt med øjnene.

"De har gjort galt … dumt derved! Ser De, jeg vil ikke give Dem nogen tilrettevisning. De har handlet smukt … dvs. imod disciplinen … Pokker ved, hvad jeg tåler! De tilgiver mig …!"

Han tav, idet han så ned mod gulvet og sukkede. Jeg sagde heller ikke noget. Ivan Platonitch hældte et halvt glas vin i sig og klappede mig på knæene.

"Giv mig det løfte, at De ikke oftere gør sådan noget. Jeg forstår selv … for en ung mand er det tungt? Nå, hvad vil I da gøre med ham? Som en gal hund er denne Ventsel! Ser De nu …!"

Ivan Platonitch fandt åbenbart ikke ord, holdt derfor en lang pause og tog så igen til glasset.

"Det vil sige, ser De … han er et godt menneske i virkeligheden. Det er, som om Djævelen rider ham undertiden. De har selv set, at jeg også for ikke længe siden har slået en soldat. Let. Men når den dumrian ikke selv forstår sin forseelse, ser De, et sådant stykke træ … Men jeg, Vladimir Michailitch, jeg er som en fader, skal Gud vide, uden noget ondt, skønt man undertiden kan blive vred. Men hos ham – der er der system. – Hej, du!" råbte han til den rumænske tjener: "Mere vin! – Og en gang vil han komme for retten, da vil det blive endnu værre: folkene er opbragte, og i den første træfning … Det vil være sørgeligt, da han jo trods alt er et godt menneske, ved De. Ja, han er et varmhjertet menneske."

"Nå!" sagde Stebjelkov langtrukkent. "Et varmhjertet menneske vil ikke slå sådan!"

"De har vel set, Ivan Platonitch, hvad Deres varmhjertede menneske for nylig har gjort?"

Og jeg fortalte kaptajnen, hvorledes Ventsel havde mishandlet soldaten for cigarens skyld.

"Nå, ja, se, se … det er hele tiden sådan!" Ivan Platonitch blev rød, sukkede, standsede lidt og begyndte så igen at tale. "Men alligevel er han intet dyr. Hos hvem får folkene bedst forplejning? Hos Ventsel. Hos hvem får de de bedste instruktioner? Hos Ventsel. Hos hvem straffes næsten ikke? Hvem stiller nogensinde nogen for retten – med mindre det er højst graverende? Hvis han ikke havde denne ulykkelige svaghed, ville soldaterne bære ham på hænderne."

"Har De talt med ham om det, Ivan Platonitch?"

"Ja, og skændtes med ham sikkert ti gange. Men hvad skal man da gøre med ham! Han siger: enten er det en ordnet hær eller også er det bare milits. Han kommer altid med nogle dumme talemåder. Krigen, siger han, er en sådan grusomhed, at det blot bliver en dråbe i havet, hvis jeg er hård mod soldaterne … De står, siger han, på et sådant dannelsestrin … Kort sagt, Fanden ved, hvad det er alt sammen. Men en ordentlig mand er han imidlertid. Han drikker ikke, spiller ikke kort, udfører sin tjeneste samvittighedsfuldt, hjælper sin gamle fader og sin søster, en prægtig kammerat! Og dertil er han en dannet mand! Der er ingen sådan i hele regimentet. Husk mit ord: enten kommer han for retten, eller også vil de – han gjorde et kast med hovedet mod vinduet – selv dømme ham. Det er fælt, men sådan er det dog, min elskværdige menig."

Ivan Platonitch klappede mig venligt på skulderen; derpå stak han hånden i lommen, tog sin tobaksdåse frem og begyndte at rulle en tyk cigaret. Da den var færdig, stak han den ind i et uhyre mundstykke med ravspids og med indskriften:

"Kavkas", så i munden, hvorefter han leverede mig tobaksdåsen uden at sige noget. Vi røg da alle tre, og kaptajnen begyndte på ny:

"Undertiden hænder det virkelig, at det er umuligt at lade være at give prygl. De er tit og ofte som børn. Kender De Balunov?"

Stebjelkov begyndte med ét at le.

"Nå, nå, hvorfor ler De, Stebjelkov!" brummede Ivan Platonitch. "En gammel, straffet soldat. Han har tjent i tyve år; han slap aldrig godt fra sine forskellige forseelser. Nu skal De høre om ham, den skurk … De var ikke hos os dengang; før vi kom til Kischinev marcherede vi engang ud af en landsby. Officeren gav ordre om, at alle skulle efterse det andet par støvler. Jeg stiller dem op og går så bag om og ser efter, om støvlespidserne rager udenfor ranslerne. Hos Balunov sås intet. "Hvor er støvlerne?" – "Jeg lagde dem i ranslen for at passe bedre på dem, Deres Velbårenhed." – "Du lyver!" – "Nej, Deres Velbårenhed. For at de ikke skulle blive våde, lagde jeg dem i ranslen!" Så frækt svarede det bæst. "Tag ranslen af og luk den op!" Han gør det ikke, men trækker skafterne frem under klappen. "Spænd op!" – "Jeg kan trække dem ud, Deres Velbårenhed, sådan her." Jeg fik ham dog til sidst til at spænde op. Hvad tror I så? Han trækker en levende pattegris frem ved ørene, over snuden havde han bundet en snor, for at den ikke skulle skrige. Med den højre hånd til huen satte han et ærbødigt ansigt op, mens han i den venstre holdt pattegrisen. Den skurk havde taget den fra en moldauer. Ja, jeg måtte naturligvis varme hans øren, men temmelig lemfældigt."

Stebjelkov vred sig i latter, så han næsten ikke kunne sige noget:

"Men hvorfor! ... Ivanov, slog du ham for grisens skyld? Ha, ha, ha! ... Jeg havde taget grisen fra ham, ja det havde jeg gjort! ..."

"Var det da ikke muligt at komme fra det på anden måde, Ivan Platonitch?"

"Nej, nu beder jeg Dem! Det er i sandhed ærgerligt at høre slig tale fra Dem. Jeg kunne da ikke bringe ham for en krigsret for det!"

VII

Natten mellem 14. og 15. juni vækkede Fjodorov mig.

"Michailitch, hør!"

"Hvad er det?"

"De skyder. De går over Donau."

Jeg begyndte at lytte. Der blæste en stærk vind, som jog de lavt hængende, sorte skyer afsted, så månen var ganske skjult; vinden slog mod teltlærredet, så det susede, hvinede i teltbardunerne og peb gennem geværpyramiderne. Midt i disse lyde hørtes hule slag.

"Så mange folk der falder," hviskede Fjodorov med et suk. "Bliver vi også sendt afsted? Hvad tror De? Det lyder som torden!"

"Måske det virkelig også er torden!"

"Nej! Hvorledes kan det være torden! Det er jo så regelmæssigt! Hører De? Det ene efter det andet, det ene efter det andet."

Slagene hørtes virkelig regelmæssig, med bestemte tidsrum imellem. Jeg krøb ud af teltet og gav mig til at se i den retning, hvorfra skuddene lød. Intet lysglimt var at se. Af og til skimrede der dog for mit spændte blik et lys i den retning, hvorfra kanontordenen lød; men det var kun sansebedrag.

"Se, nu er det da endelig kommet så langt," kom jeg til at tænke.

Og jeg prøvede at forestille mig, hvad der skete derude i mørket. Der foresvævede mig en bred, mørk flod med stejle bredder, aldeles ulig den rigtige Donau, således som jeg siden fik den at se; hundreder af både flyder på den; disse regelmæssige, hyppige skud er rettet mod dem. Mon mange af dem vil overleve? En kold gysen løb gennem hele mit legeme. "Ville du have været der?" spurgte jeg uvilkårligt mig selv.

Jeg kastede et blik hen over den sovende lejr: alt var roligt; midt i den fjerne kanontorden og vindens susen hørtes folkenes rolige snorken. Og lidenskabeligt vågnede pludselig det ønske hos mig, at alt dette ikke måtte være sådan, og at felttoget måtte trække længere ud endnu, så at hverken disse sovende eller jeg måtte komme til at gå derhen, hvor skuddene lød fra.

Undertiden blev kanonaden stærkere; af og til syntes jeg, den lød svagere, som en hul støj. Det er geværsalver, tænkte jeg, som ikke vidste, at der endnu var tyve verst til Donau, og at det var min egen sygeligt ophidsede høresans, der frembragte disse hule lyde. Men skønt de var indbildte, bragte de dog min fantasi til at arbejde og frembringe skrækkelige billeder. Jeg syntes at høre skrig og stønnen, der fremstillede sig for mit blik tusinder af folk, som stormede frem under fortvivlede, hæse hurraråb,

jeg syntes at se bajonetangrebet og håndgemænget. Men hvis de nu bliver slået tilbage, og alt dette bliver til ingen nytte?

Den mørke, østlige himmel blev grå; vinden begyndte at stilne af; skyerne spredte sig; de hendøende stjerner blinkede mat her og der på den blege, grønlige himmel. Det begyndte at lysne; i lejren vågnede en og anden, og lyden af skuddene vækkede flere. Man talte kun lidt og ganske sagte. Det usikre kom nærmere og nærmere; ingen vidste, hvad der ville ske den følgende dag, og ville hverken tænke på det eller tale om det.

Ved daggry faldt jeg i søvn, og vågnede temmelig sent. Kanonerne vedblev at tordne, og selv om man ingen efterretninger fra Donau havde, verserede der dog blandt os rygter, det ene mere utroligt end det andet. Nogle sagde, at vore folk allerede var gået over og nu satte efter tyrkerne – andre, at overgangen var mislykket, og at hele regimenter var tilintetgjorte.

"De og de er druknet, og de og de er skudt," begyndte en at fortælle.

"Lyv nu ikke mere?" afbrød Vasil Karpitch ham.

"Hvorledes kan jeg lyve, når det er sandt?"

"Sandt! Hvem har fortalt dig det?"

"Hvad?"

"At det der er sandt? Hvorfra har du hørt det? Vi ved alle, at der skydes, men heller ikke mere."

"Alle siger det. En kosak kom til generalen …"

"En kosak! Så du den kosak? Hvorledes så han ud, denne din kosak?"

"En kosak, sådan almindelig … som en kosak bør være."

"Som han bør være, ja! Du snakker – som en gammel sladrekælling. Det var bedre, du tav stille. Ingen har været der, man har intet fået at vide noget steds fra."

Jeg gik til Ivan Platonitch. Officererne sad fuldt færdige, pudsede og med revolverne i bæltet. Ivan Platonitch var rød som sædvanlig, snusede, stønnede og tørrede sin hals med et smudsigt lommetørklæde. Stebjelkov var i en bevæget stemning, han strålede og havde af en eller anden grund studset sine ellers hængende knebelsbarter, så at de stod stive som skarpe spidser.

"Se der vor fændrik, hvor han har pudset sig før slaget," sagde Ivan Platonitch, idet han betragtede ham. "Ak, Stebeljochek, Stebeljochek, jeg har ondt af dig! Intetsteds i vor kreds findes sådanne knebelsbarter. De vil brække halsen på dig, Stebeljochek," sagde kaptajnen i en spøgende-medlidende tone. – "Nå, hvad, er du ikke bange?"

"Jeg anstrenger mig af al magt for ikke at være det," Sagde Stebjelkov med stolt stemme.

"Men De da, helt, er De bange?"

"Jeg ved det ikke rigtigt selv, Ivan Platonitch … Har man endnu intet hørt noget steds fra?"

"Nej, intet. Gud ved, hvad der foregår der." – Ivan Platonitch sukkede tungt. – "Om en time rykker vi ud," tilføjede han efter et øjebliks tavshed.

Teltene blev taget ned; adjudant Lukin stak sit ansigt frem, denne gang alvorlig og bleg.

"De her, Ivanov? De skal komme til edsaflæggelse … ikke nu med det samme, men når vi skal rykke ud. Ivan Platonitch! Den femte patronpakke til folkene."

Han afslog at sætte sig, idet han sagde, at han havde meget at gøre, og løb videre. Jeg gik også ud.

Hen ad tolv var middagen færdig. Mandskabet spiste næppe noget. Efter middagen blev der befalet at tage læderkapslerne af geværmundingerne, og der blev uddelt ekstra patroner. Soldaterne gjorde sig rede til kamp, de begyndte derfor at ordne deres ransler og smide alt overflødigt væk. De kastede lasede skjorter og strømper, forskellige lapper, gamle støvler, børster, gamle fedtede soldaterbøger bort; flere havde, som det viste sig, marcheret helt til Donau med en mængde unyttige ting i deres ransler. Jeg så en henkastet schelkun, dvs. en træklods, som i fredstid benyttedes før parader og mønstringer til at glatte læderremmene med, ligge og flyde på jorden, sammen med tunge pomadekrukker af ler, kurve og æsker, ja endog en hel støvlelæst.

"Smid mere væk, børn, så går det lettere i slaget. I morgen behøver I måske ingenting mere."

"Fem hundrede verst har jeg trukket den med mig … og hvad skal jeg med den?" ræsonnerede soldat Ljutikov, idet han betragtede en støveklud. "Bære den med mig længere, nej …"

Smide forskellige ting væk, rydde op i sine ransler, det var moden den dag. Da vi forlod det sted, hvor vi havde stået, var den mørke steppe i en regelmæssig firkant i broget forvirring dækket af en mængde forskellige, henkastede ting.

Før afmarchen, mens regimentet, der allerede var rede, stod og ventede på kommando, samledes foran fronten nogle officerer og vor unge regimentspræst. Man kaldte mig og fire andre frivillige fra de andre bataljoner frem; alle var stødt til regimentet under marchen. Vi lod geværerne stå og gik frem til

fanerne; mine ukendte kammerater var bevægede, ja mit hjerte slog også stærkere end ellers.

"Til fanerne!" sagde bataljonskommandanterne. Fanebæreren lagde fanen ned; hans assistenter tog overtrækket af. Den gamle, blegnede grønne silke bevægede sig i vinden. Med den ene hånd på stangen og den anden hævet opad gentog vi de ord, præsten læste op af et ark, der indeholdt den af Peter den Store fastsatte edsformular. Jeg kom da til at erindre Vasil Karpitch's ord den første dagsmarch. "Hvornår kommer det?" tænkte jeg. Og efter en lang opregning af forskellige måder og anledninger, ved hvilke man havde at tjene Hans kejserlige Majestæt, felttog, angreb, vagt- og trostjeneste, avant- og arrièregarde, fæstninger, hørte jeg til slut disse ord: "Uden at skåne sit liv," gentog alle fire højt som med én mund; og da jeg så hen på de alvorlige, til kamp beredte rækker, følte jeg, at det ikke var tomme ord.

Vi gik tilbage i rækkerne igen; regimentet satte sig i bevægelse og dannede en lang kolonne, som med forceret march rykkede hen mod Donau. Skuddene, som havde lydt derfra, var ophørt.

Som en drøm husker jeg denne dagsmarch: støvet, som den foran os ridende kosakafdeling satte i bevægelse, den hvide steppe, der sænkede sig ned mod Donau, den blålige flodbred på den anden side af floden, omtrent femten verst fra os, trætheden, varmen, stødene og trængslen ved den brønd, som vi ved Zimnitza traf på, den beskidte, lille by, der var fuld af tropper, nogle generaler, som fra en balkon viftede med huen og skreg "Hurra", hvilket vi besvarede på samme måde.

"De er gået over, de er gået over!" lød stemmer omkring os.

"To hundrede døde, fem hundrede sårede!"

VIII

Det var allerede mørkt, da vi steg ned af skrænten, gik over en arm af Donau på en lille bro og marcherede hen over en lav sandø, der endnu var fugtig efter en nylig faldet byge. Jeg husker lyden af bajonetterne, som klirrede, idet soldaterne i mørket stødte mod hinanden, den hule rullen af artilleriet, som jog forbi os, den sorte brede flod, lysene på den anden side, hvortil vi den følgende dag skulle sætte over, og hvor der, tænkte jeg, da ville blive et nyt slag. Det var bedst ikke at tænke, men sove, syntes jeg, og lagde mig på den fugtige sand.

Solen stod allerede højt, da jeg lukkede øjnene op. Tropperne, trosset og færgebådene var samlede ved stranden; tæt ved vandet havde man allerede fået opført batterier og skansegrave for skytterne; på den anden side af Donau, på den bratte bred kunne man se haver og vingårde, der myldrede af vore tropper; bagved igen hævede sig højere og højere åse, som skarpt aftegnede sig mod horisonten. En tre verst til højre lyste Sistovo med sine huse og minareter. En dampbåd med en færge på slæb satte den ene bataljon efter den anden over Donau. Ved den bred, hvor vi stod, lå en lille torpedobåd og hvislede med sin damp.

"Lykkelig overfart, Vladimir Michailitch," ønskede Fjodorov mig med en munter mine.

"Tak i lige måde! Når nu bare turen kom til os også!"

"Se der kommer dampbåden straks og henter os. Man siger, at en tyrkisk monitor er et eller andet sted her i nærheden; og

denne her lille temaskine ligger klar til at modtage den." Han pegede på torpedobåden. "O Gud, der faldt så mange folk," fortsatte han med lidt forandring i stemmen. "Man har allerede bragt nogle over fra den anden side …"

Og så fortalte han mig detaljerne om slaget ved Sistovo, som vi allerede havde hørt.

"Nu kommer turen til os. Vi sætter over til den anden side – tyrkerne vælter sig over os … Nå ja, så har det da været en frist; vi er da endnu i live; men se de der …" Han nikkede med hovedet mod en klynge soldater og officerer, som stod et stykke derfra, samlet om en genstand, som de stod og så på.

"Hvad er det for noget?"

"Man har bragt vore faldne her over. Gå og se, Michailitch, det er skrækkeligt!"

Jeg gik hen til klyngen. Alle, tavse og med blottede hoveder, stod der og så på lig, som lå ved siden af hinanden på sandet. Ivan Platonitch, Stebjelkov og Ventsel var der. Ivan Platonitch stod mørk i hu og harkede og pustede; Stebjelkov strakte i naiv skræk sin tynde hals frem bag hans skulder. Ventsel stod i dyb eftertanke.

Det var to, som lå der på sandet. Den ene – en velvoksen, smuk gardist af det finlandske regiment, af det kombinerede halve gardekompagni, det samme, som under angrebet mistede halvdelen af sine folk. Han var såret i maven, og havde sandsynligvis lidt længe, før han døde. Et svagt træk af noget forklaret, smukt og sørgmodig-blidt havde lidelsen efterladt på hans ansigt. Hans øjne var lukkede, hænderne foldede over brystet. Mon han før sin død selv havde indtaget denne stilling, eller hans kammerater havde gjort det? Hans udseende

fremkaldte ikke skræk og afsky, men alene en uendelig sorg over den slukkede livsgnist.

Ivan Platonitch bøjede sig ned mod liget, tog felthuen, som var på dets hoved, af, og læste på skyggen: "Ivan Shurenko, 3. regiment. Han var lillerusser, den stakkel!" sagde han stille. For mit indre blik fremstillede sig hans hjemsted, den varme steppevind, en langstrakt by ved en hulvej, frugthaver, omvoksede af pilekrat, den blyfarvede lerhytte med de røde vinduesskodder … Hvem venter dig der?

Den anden var en linjesoldat af det volinske regiment. Døden havde ramt ham pludselig. Han løb rasende i ilden, næsten kvalt af skrigene; kuglen ramte ham ved næseroden, gennemborede hovedet og efterlod der et sort, glinsende sår. Således lå han der med vidt opspilede, allerede brustne øjne, åben mund og med et af raseri fortrukket, blåligt ansigt.

"De har betalt for sig, Ivan Platonitch. Kontant. Mere behøves ikke."

Han vendte sig; soldaterne veg hurtigt til side for ham for at slippe ham frem. Stebjelkov og jeg gik efter ham. Ventsel indhentede os.

"Nå, Ivanov," sagde han, "har De set dem?"

"Ja, Peter Nikolajevitch," svarede jeg.

"Hvad tænkte De, da De så dem?" spurgte han mørkt.

Og hos mig opblussede med et hadet mod dette menneske og ønsket om at sige et eller andet, der kunne ramme ham.

"Meget. Og mest af alt tænkte jeg på, at de nu ikke længere er kanonføde. Nu behøver de ikke længere indeksercering og disciplin; og ingen vil mere pine dem for at få dem

indekserceret. De er ikke længere soldater, underordnede!" sagde jeg, skælvende i stemmen. "De er – mennesker!"

Ventsels øjne lynede. En lyd trængte sig ud af hans strube, men blev ikke til ord; sandsynligvis ville han svare mig, men betvang sig også denne gang. Han gik ved siden af mig med sænket hoved; efter at vi havde gået nogle skridt, sagde han uden at se på mig:

"Ja, Ivanov, De har ret. De er mennesker … døde mennesker!"

IX

Man satte os over Donau; nogle dage blev vi stående ved Sistovo og ventede på tyrkerne; derefter rykkede tropperne ind i det indre af landet. Vi var også med. Snart sendte man os langt bort i én retning, snart i en anden; vi var i nærheden af Tirnova og ikke langt fra Plevna; men der hengik tre uger, uden at vi endnu havde været i ilden. Endelig – kom vi i en særlig afdeling, hvis opgave det var at hindre den store tyrkiske hærs fremrykken. Fyrre tusind russere var fordelt på halvfjerds verst; omkring hundrede tusind tyrker stod mod dem, og det var alene vor kommandants forsigtige operationer – han ville nemlig ikke risikere at miste folk, men nøjede sig med at holde den fremrykkende fjendes hær i skak – og den tyrkiske pashas træghed, der bevirkede, at vi kunne udfylde vor opgave, som bestod i at hindre tyrkerne i at gennembryde vor hovedstyrke og afskære den fra Donau.

Der var få af os, vor linje var lang; det var derfor kun sjældent, at vi fik lov at hvile. Vi gik omkring en mængde byer, viste os snart her, snart der, for at møde et formodet anfald; vi forvildede os så langt ind i Bulgarien, at provianttransporten

ikke kunne finde os, og vi kom derved til at lide sult, idet vi måtte fordele den rationen af skonrogger, der var beregnet til to dage, over fem dage og endnu mere. De sultende mandskaber knuste det endnu ikke modne hvedekorn med stokke mod den udspændte teltdug, kogte så deraf og af sure æbler en modbydelig suppe uden salt – det kunne man ikke få fat på nogetsteds – og blev syge af den. Bataljonerne svandt således ind, selv om man ikke havde været i kamp.

Midt i juli kom vor brigade med nogle eskadroner kavaleri og to batterier kanoner til en forladt, halvbrændt, tyrkisk landsby. Vi slog lejr på et højt, stejlt bjerg; byen lå neden under, i dalbunden, hvorigennem en smal flod slyngede sig. Bratte, høje klipper hævede sig på den anden side af dalen. Der stod tyrkerne, tænkte vi; men de var dog ikke så nær. På dette bjerg blev vi stående nogle dage, næsten uden brød og vand, der måtte hentes langt nede fra en kilde, som vældede frem af bjerget. Vi var uden nogen forbindelse med hæren og vidste intet om, hvad der foregik ude i verden. En femten verst foran os holdt kosakker forpostvagt; to eller tre sotnier [Note 5)] af dem lå fordelt på tyve verst. Der fandtes ingen tyrker der.

Selv om vi ikke kunne opdage fjenden, tog vor lille afdeling dog alle forholdsregler. Nat og dag stod en tæt forpostkæde rundt om lejren. Som følge af terrænets beskaffenhed var denne forpostlinje meget lang, og hver dag var nogle kompagnier optaget med denne uvirksomme, men dog meget trættende tjeneste. Uvirksomhed, næsten permanent sult, uvidenheden om stillingen havde en uheldig indflydelse på vore mandskaber.

De omkringliggende steder – regimentslazaretterne – var overfyldte; hver dag bragte man til et eller andet

divisionslazaret soldater, der led af feber eller diarré. I regimenterne var der kun mellem halvdelen og to tredjedel af det fulde antal faktisk til stede. Alle var mørke til sinds og ønskede, at det måtte komme til kamp. Det ville da i alt fald være en løsning.

Endelig kom den. Fra kommandanten for kosak-sotnien kom en kosak sprængende med underretning om, at tyrkerne begyndte at rykke frem, og at han, kommandanten, havde måttet samle sine folk og trække sig fem verst tilbage. Siden viste det sig, at tyrkerne igen vendte om uden at tænke på at fortsætte fremrykningen, således at vi kunne forblive roligt, hvor vi var, så meget mere, som ingen gav befaling til at angribe. Men den general, som dengang kommanderede os – han var for nylig kommet fra Petersborg – følte det samme som sine folk. Ligesom disse syntes han, det var uudholdeligt at sidde med hænderne i skødet eller stå hele døgn på vagt mod en usynlig og, hvilket alle var overbeviste om, ikke-eksisterende fjende, få elendig mad og vente på sin tur til at blive syg. Alle ønskede, at det måtte komme til kamp. Og generalen gav befaling til at rykke frem.

Vi efterlod halvdelen af afdelingen i lejren. Stillingen var for så vidt lidet kendt; vi kunne vente angreb fra to sider. Fjorten regimenter, husarer og fire kanoner satte sig efter middag i bevægelse. Aldrig havde vi marcheret så hurtigt og så kækt undtagen den dag, da vi defilerede forbi kejseren.

Vi marcherede gennem en dal og passerede flere forladte tyrkiske og bulgarske landsbyer. I de smalle gader, der var indfattede af mandshøje hegn, mødte vi hverken mennesker, kvæg eller hunde; alene høns fløj kaglende op på hegnene og

tagene, og gæs hævede sig med skrig og forsøgte at flyve. Fra haverne tittede grene frem, der bugnede af netop modnede blommer af alle slags. I den sidste landsby – fem verst fra det sted, hvor tyrkerne antoges at være – fik vi en halv times hvil. Denne tid benyttede soldaterne til at plukke en masse blommer, spise sig mætte og fylde deres brødposer med dem. Nogle få, det var i sandhed ikke mange, gav sig til at fange hønsene og gæssene, hvorefter de tog livet af dem, plukkede dem og tog dem med. Jeg kom da til at huske, hvorledes disse samme soldater før overgangen over Donau i forventningen af kamp havde kastet alle deres sager ud af deres ransler, og jeg sagde det til Chitkov, som netop sad og plukkede en fed gås.

"Nå ja, Michailitch, vel har vi endnu ikke været i ilden; men vi har dog vænnet os til at vente. Det ser ud, som om man bare skal gå og gå. Nogen afgørelse bliver det ikke til. Men, når man falder i slaget – så forlanger man ikke mere at spise. Nå, men forbliver man i live – ja så har man da en god bid at vente på."

"Er De bange?" spurgte jeg ham uvilkårligt.

"Måske det ikke kommer til noget," svarede han efter en pause, idet han skelede med øjnene og ivrigt plukkede en hvid fjer af, som endnu sad tilbage.

"Men hvis det nu kommer til noget?"

"Hvis det det gør, ja – bange eller ikke bange, det kommer ikke sagen ved, vi må til. Man spørger ikke nogen af os. Gå da med Gud! Lån mig din kniv! Du har sådan en udmærket en." Jeg gav ham min store jagtkniv. Han skar gåsen på langs i to dele og rakte mig den ene halvdel. "Tag den for alle tilfældes skyld. Men om man er bange eller ikke, tænk ikke på det, herre, det er

meget bedre! Alt står i Guds hånd. Ham kan du ikke løbe bort fra."

"Når kuglerne eller granaterne allerede flyver omkring en, hvor kan man så løbe hen?" forsikrede Fjodorov, som lå ved siden af. "Jeg tror også, Vladimir Michailitch, at det er endnu farligere at flygte. Fordi – kuglen på sin bane flyver sådan" (han viste med fingeren), "og så vil den jo ramme én i ryggen."

"Ja," sagde jeg, "især når man har med tyrkere at gøre. Man siger, at de skyder højt."

"Nå, du lærde!" sagde Chitkov til Fjodorov, "snak videre! De skal nok vise dig kuglens bane, når du står der. Selvfølgelig er det nok bedre," tilføjede han eftertænksom, "når man er i forreste linje ..."

"Der, hvor officererne er," sagde Fjodorov. "Vor kommandant går på uden at være bange."

"Han er ikke bange. Njemtsev går også på."

"Onkel Chitkov," spurgte Fjodorov, "hvad tror du, vil han i aften være i live eller ej?"

Chitkov slog øjnene ned.

"Hvad skal slig snak til?" spurgte han.

"Godt ord igen! Har du set ham? Han er så urolig."

Chitkov blev endnu mørkere.

"Det er noget vrøvl, du der kommer med," sagde han sagte.

"Men hvad talte man da om, før vi kom til Donau?" sagde Fjodorov.

"Før vi kom til Donau! – Da snakkede man om mangt og meget af ærgrelse og vrede. Man ved jo, det var næsten ikke til at holde ud med ham. Tror du måske, at soldater er røvere?" sagde Chitkov, idet han vendte sig om og så Fjodorov lige i

ansigtet. "Har de ikke nogen gud, måske? De ved ikke, hvor det nu bærer hen! De vil måske i dag komme til at måtte aflægge Gud regnskab, og så skulle De tænke på at gøre noget sådant? Før vi kom til Donau! Ja, før vi kom til Donau, sagde jeg selv engang sådan noget til herren" (han nikkede til mig). "Men det sagde jeg, fordi det var uudholdeligt. Men nu er det en anden sag."

Han greb ned i støvleskaftet efter sin tobakspung og brummede endnu længe, medens han stoppede piben og begyndte at ryge, derpå stak han tobakspungen ned igen, indtog så en mere bekvem stilling, lagde armene omkring knæene og fordybede sig i et eller andet sørgeligt fremtidsbillede.

Efter en halv times forløb marcherede vi ud af landsbyen og begyndte at stige fra dalen op ad bjerget. Bag en høj, som vi måtte passere, lå tyrkerne. Vi arbejdede os op over bjerget; foran åbnede sig en vid, kuperet strækning, der lidt efter lidt sænkede sig og dels var dækket med hvede, dels med majs, dels med høje krat af korkege og mispeltræer. På to steder lyste minareterne i landsbyerne, der lå skjult mellem de grønne høje. Vi skulle indtage den, som lå ret foran os. Bag den, i horisonten, hævede sig en hvidlig stribe; det var chausséen, som allerede var besat af vore kosakker. Snart skjultes alt dette for vort blik; vi gik nemlig ind i et tæt krat, der kun sjældent blev afbrudt af små marker.

Jeg erindrer meget svagt kampens begyndelse. Da vi kom ud på et åbent sted på toppen af højen, hvor tyrkerne tydeligt kunne se, hvorledes vore kompagnier, efterhånden som de kom ud af krattet, opstilledes og dannede skyttelinje, tordnede det

første kanonskud. Det var en granat. Folkene skælvede; alle øjne var rettet mod den hvide røgsky, der allerede begyndte at fordele sig, idet den langsomt sænkede sig ned af højen. Og i det samme øjeblik bragte den susende lyd af projektilet, der – som det forekom os – fløj hen over vore hoveder, os alle til at bøje os. Granaten slog ned ved det bagerste kompagni; jeg husker et hult stød, da den eksploderede, og et efterfølgende klageskrig. En stump havde revet benet af en kommandersergent. Jeg fik det først at vide bagefter; dengang forstod jeg ikke, hvad skriget betød; øret hørte det nok – men heller ikke mere. Den gang flød alt sammen i denne urolige, uudsigelige følelse, som overvælder den, der første gang er i ilden. Man siger, at der ikke gives nogen, som ikke er bange i slaget; ethvert oprigtigt menneske vil på spørgsmålet, om han er bange, svare ja. Men det er ikke den fysiske frygt, som overvælder et menneske om natten i en afsides gade, når man møder en røver; det er den fulde, klare bevidsthed om den uundgåelige og nære død. Og – vildt og forunderligt klinger disse ord – denne bevidsthed bringer ikke folkene til at standse, bringer dem ikke til at tænke på flugt, men driver dem fremad. Det er ikke blodtørstige instinkter, som vågner, man har ikke nogen følelse af begærlighed efter at rykke frem for at dræbe; men det er en uimodståelig drift til at gå på, det koste, hvad det vil. Tanken om det, som man har at gøre i slaget, lader sig ikke udtrykke ved ordene: "Du må dræbe", men snarere: "Du må dø".

Så længe vi gik over marker, kunne tyrkerne affyre nogle skud på os. Nu var det kun det sidste, store krat, som skilte os fra dem, det krat, som lidt efter lidt hævede sig opad hen imod landsbyen. Vi gik ind i krattet. Alt blev stille. Det var vanskeligt

at gå der. Det tætte, ofte tornede krat var vokset så tæt sammen, at vi enten måtte gå uden om eller med magt trænge os gennem. De foran os gående jægere havde allerede dannet kæde og råbte af og til sagte til hinanden for ikke at blive splittet for meget. Vi holdt endnu sammen med hele kompagniet. Der herskede dyb tavshed i skoven.

Men så lød det første, svage geværskud, der mere lignede et slag af en økse. Tyrkerne begyndte at strø kugler over os på lykke og fromme. De peb højt i luften over os i forskellige toner, fløj bragende gennem krattet og rev grene med sig, men ramte ingen af folkene. Lyden af huggene i skoven blev hyppigere og hyppigere, og til sidst gik alt over i en ensformig knitren. Man kunne ikke høre de enkelte hvin og piben; hele luften peb og hvinede. Vi rykkede rask fremad, alle omkring mig var i behold, jeg selv fejlede heller ikke noget. Det forbavsede mig meget.

Pludselig var vi ude af krattet. En dyb kløft med en lille bæk skar tværs over vejen. Mandskaberne holdt et øjebliks hvil og drak vand.

Herfra fordelte man kompagnierne til forskellige sider for at angribe tyrkerne i flanken; vort kompagni blev tilbage i hulvejen som reserve. Jægerne skulle gå lige på og gennem krattet kaste sig over landsbyen. Tyrkernes ild fortsattes uden afbrydelse; men skuddene blev skarpere.

Efter at være kommet over på den anden side af hulvejen opstillede Ventsel sit kompagni. Han sagde noget til sine folk, som jeg ikke hørte.

"Vi skal gøre vort bedste, vi skal gøre vort bedste!" lød jægernes stemmer.

Jeg så op på ham, han var bleg og, som det forekom mig, sørgmodig, men temmelig rolig. Da han så Ivan Platonitch og Stebjelkov, viftede han til dem med sit lommetørklæde, men begyndte så at søge med øjnene efter noget i vor trop. Jeg formodede, at han ville tage afsked med mig, og rejste mig derfor op, for at han skulle få øje på mig. Ventsel smilede og nikkede et par gange; derpå kommanderede han sit kompagni i skyttelinje. Flokke på fire mand spredte sig til højre og venstre, trak sig ud i en lang kæde og forsvandt så pludselig i krattet, undtagen en, som pludselig gjorde en krampagtig bevægelse med hele legemet, løftede hænderne i vejret og styrtede tungt om på jorden. To af vore folk løb til fra hulvejen og bar legemet over til os.

En halv time hengik i pinefuld uvished.

Kampen blev heftigere. Geværilden blev tættere og tættere og gik over til et uafbrudt tordenskrald. På den højre flanke dundrede kanonerne. Fra krattet gik og krøb blødende folk frem; i førstningen var der nogle få af dem; men for hvert minut blev de flere og flere. Vore folk hjalp dem ned i hulvejen, gav dem vand at drikke og lagde dem ned for at vente på sanitetssoldater med bårer. En jæger med knust håndrod kom, stønnende og klagende, med forvirrede øjne og blå i ansigtet af blodtabet, selv gående hen og satte sig ved bækken. Man forbandt hans hånd og lagde ham ned på hans kappe; blodet standsede. Han havde stærk feber; læberne skælvede, han hulkede, idet han nervøst og krampagtigt jamrede sig.

"Brødre, brødre! ... Kære landsmænd! ..."

"Er mange faldet?"

"Ja, mange, mange."

"Er kompagnichefen endnu i behold?"

"Ja, endnu. Havde ikke han været der, var vi slået tilbage. De vil tage byen. De vil tage den med ham i spidsen," sagde den sårede med svag stemme. "Tre gange førte han os frem, vi blev slået tilbage. Han angreb for fjerde gang. De sidder i en hulvej, tyrkerne, og har mange patroner, de strør dem ud over … O, nej!" begyndte den sårede med ét at tale i vildelse, idet han rejste sig op og vinkede med den syge hånd: "Det skal du ikke slippe afsted med! Det skal du ikke slippe afsted med, du, forbandede …!"

Med fordrejede, fremstående øjne skreg han en skrækkelig, grov forbandelse ud og faldt derpå bevidstløs om.

På kanten af hulvejen kom Lukin frem.

"Ivan Platonitch!" skreg han med en fremmed stemme; "ryk frem!"

Røg, larm, stønnen, afsindige hurraer … lugt af blod og krudt. I røg indhyllede, underlige, fremmede mennesker med blege ansigter. Et vildt, umenneskeligt håndgemæng. Gud ske lov, at sådanne øjeblikke blot erindres som i en tåge.

Da vi nåede frem, førte Ventsel for femte gang levningerne af sit kompagni mod tyrkerne, som aldeles overstrøede ham med bly. Den gang trængte jægerne frem til landsbyen. Kun få af dens forsvarere blandt tyrkerne nåede at flygte. Det 2. jægerkompagni havde på to timer tabt to og halvtreds af lidt over hundrede mand. Vort kompagni, som jo kun havde taget lidt del i kampen – havde tabt nogle få.

Vi forblev ikke i den vundne position, selv om tyrkerne var slået over alt. Da vor general så, hvorledes bataljon på bataljon

forlod landsbyen og marcherede ud på chausséen, og en masse kavaleri med en lang række kanoner sluttede sig til, blev han bange. Åbenbart kendte tyrkerne ikke vore kræfter, som havde ligget skjult i krattet; havde de vidst, at i alt kun fjorten kompagnier havde drevet dem ud af de hulveje, vandhuller og tætte hegn, der omgav landsbyen, var de vendt om og knust os. De var dobbelt så mange som vi.

Om aftenen var vi igen på vor gamle plads. Ivan Platonitch indbød mig til te.

"Har De set Ventsel?" spurgte han.

"Nej, ikke endnu."

"Gå over i teltet til ham og bed ham komme til os. Det menneske græmmer sig til døde. "To og halvtreds! To og halvtreds!" Andet hører man ikke. Gå over til ham."

En tynd lysestump oplyste svagt Ventsels telt. Han havde trykket sig ind i en krog i teltet og med hovedet på en kasse lå han og hulkede tungt.

Den røde blomst

(Dediceret Ivan Turgenjev.)

I

"I Hans kejserlige Højhed, kejser Peter den Førstes navn forkynder jeg, at dette galehus skal inspiceres!"

Disse ord blev udtalt med høj, skarp, klingende stemme. Galehusets skriver, der plejede at indføre de syge i den store, slidte bog på det blækplettede bord, kunne ikke lade være at smile. Men to unge mænd, der ledsagede den syge, lo ikke; de kunne næppe stå på benene efter to gennemvågede døgn, som de havde tilbragt sammen med den syge, som de netop havde bragt dertil med jernbanen. Ved den næstsidste station var raseriet blevet værre, så de måtte forskaffe sig en tvangstrøje, som de ved konduktørens og en konstabels hjælp fik sat på ham. Således bragte de ham til byen, således afleverede de ham på galehuset.

Han var skrækkelig at se på. Over frakken, som han i raseriet havde revet i stykker, var han iført en jakke af groft sejldug med bredt udsnit; lange ærmer trykkede hans hænder over kors over brystet og var bundet på ryggen. De blussende, vidt opspilede øjne – han havde ikke sovet i ti døgn – brændte med en ubevægelig, feberagtig glans; en nervøs krampe fortrak kanten af underlæben; hans uredte, krusede hår faldt som en manke ned over panden. Han gik med hurtige, tunge skridt fra den ene ende af kontoret til den anden, betragtede nysgerrigt de gamle skabe med papirer og de voksdugsbetrukne stole, men ofrede kun en sjælden gang sine ledsagere et blik.

"Før ham op til afdelingen. Til højre."

"Jeg ved det, jeg ved det. Jeg var jo her hos jer i fjor. Vi inspicerede sygehuset. Jeg ved alt meget nøje, og det vil være vanskeligt at narre mig," sagde den syge.

Han vendte sig mod døren. Vagten lukkede op for ham; med hurtig, tung og afmålt gang og højt knejsende med sit gale hoved gik han ud af kontoret og løb næsten afsted til højre til afdelingen for de sindssyge. Hans ledsagere kunne næppe følge ham.

"Luk op! Jeg kan ikke. I har bundet hænderne på mig."

Portneren åbnede døren, og de rejsende gik ind.

Det var en stor stenbygning i gammel krongodsstil. To store sale, den ene – spisesalen, den anden – fælles opholdssted for de rolige syge, en bred korridor med glasdør, der gik ud til en have med blomsterbed, og 20 enkelte værelser, hvor de syge boede – det var underetagen. Her var også indrettet to mørke værelser, et polstret fra loft til gulv, det andet var bræddeklædt; i disse blev de bragt ind, der rasede; desuden var der endnu et uhyre mørkt værelse med hvælvinger – badeværelset. I anden etage holdt de kvindelige syge til. Disharmoniske lyde, afbrudte af hyl og klager, hørtes derfra. Hele huset var beregnet på 80 personer; men da det gjorde tjeneste for flere guvernementer i omegnen, var der op imod 300. I de små celler var der 4 til 5 sengesteder; om vinteren, når de syge ikke kunne gå ud i haven, og alle vinduer var tæt lukkede med jerngitre, var der uudholdelig lummert i sygehuset.

Man førte den nye syge til det værelse, hvor badekarrene stod. Selv på et rask menneske kunne det gøre et stærkt indtryk, hvor meget mere da på en forvirret, ophidset fantasi!

Det var et stort værelse med hvælvinger og stengulv, oplyst af et vindue i det ene hjørne. Væggene og hvælvingerne var malet mørkerøde. I det af smuds sværtede gulv var i niveau med dette indsat to kar af sten; de så ud som to gruber, der var fulde af vand. En stor kobberovn med en cylinderformet kedel til at varme vandet i og et helt system af kobberrør og haner optog det ene hjørne over for vinduet; alt havde en for et forvirret hoved usædvanlig mørk og fantastisk karakter, ja selve vagten, der gjorde tjeneste ved badningen, en tyk lillerusser, tavs som graven, gjorde ved sit mørke fysiognomi indtrykket endnu stærkere.

Da man førte den syge til dette skrækkelige værelse for at bade og ifølge overlægens anordning sætte en stor spansk flue på den syges nakke, blev han ængstelig og rasende. Urimelige tanker, den ene værre end den anden, fo'r gennem hans hoved. Hvad er det? Inkvisitionen? Var her stedet for en hemmelig ret, hvor hans fjender havde besluttet sig til at gøre det af med ham? Eller måske det var selve Helvede? Så faldt det ham til sidst ind, at det var en eller anden prøvelse. De klædte ham af trods hans fortvivlede modstand. Med den fordoblede kraft, som alene vanviddet kan give, rev han sig med lethed løs fra vogternes hænder, så de faldt på gulvet; til sidst overmandede fire ham, holdt hans hænder og fødder og satte ham i det varme vand. Han syntes, det var kogende, og i hans forvirrede hoved fo'r med lynets hast usammenhængende, løsrevne tanker om tortur med kogende vand og glødende jern. Idet han uafladeligt slugte vand og krampagtigt slog om sig med hænder og fødder, som vogterne søgte at holde, så godt det lod sig gøre, udstødte han åndeløs usammenhængende ord, som man ikke kan gøre sig

nogen forestilling om, når man ikke har hørt det. Snart bønner, snart forbandelser. Han skreg, til han ikke længere orkede, og til sidst sagde han sagte under hede tårer, uden nogen som helst sammenhæng med, hvad han før havde sagt:

"Hellige martyr Gregor! I dine hænder overgiver jeg mit legeme! Og ånd – nej, nej, o, nej!"

Vagten holdt fremdeles fast i ham, skønt han nu var blevet lidt roligere. Det varme vand og isposen på hovedet gjorde sin virkning. Men da han næsten bevidstløs blev løftet op af vandet og lagt på en taburet, for at man kunne lægge den spanske flue på ham, kom resten af hans kræfter og de forvirrede tanker på ny til udbrud:

"Hvorfor? Hvorfor?" skreg han. – "Jeg har ikke villet gøre nogen noget ondt. Og hvorfor da dræbe mig? O–o–o! O Gud! O, I, som er blevet pint før mig, jer bønfalder jeg, frels mig …"

Svien i nakken gjorde, at han vred sig fortvivlet. Plejerne kunne ikke styre ham og vidste ikke, hvad de skulle gøre. – "Det nytter ikke," sagde den sygepasser, der forestod operationen, "vi må rive den af igen."

Disse simple ord bragte den syge til at skælve af skræk. Rive af! Hvad vil I rive af? Hvem vil I rive af? Mig? tænkte han og lukkede i sin dødelige angst øjnene. Vogteren tog begge ender af et groft håndklæde, strøg det hurtigt og kraftig over nakken på den syge. På denne måde rev han fluen og den yderste hud af, så der blev et bart, rødt sår efter. Smerten ved en sådan operation, der er uudholdelig selv for et roligt og sundt menneske, forekom den syge som enden på alt. Han vred sig fortvivlet med hele legemet, rev sig ud af tjenernes hænder, og det nøgne legeme faldt ned på stengulvet. Han tænkte, at man

huggede hovedet af ham. Han ville skrige, men kunne ikke. Man lagde ham i bevidstløs tilstand på en sovebænk, hvor han faldt i en dyb, lang, dødlignende søvn.

II

Om natten vågnede han igen. Alt var roligt; fra det tilstødende store værelse kunne man høre de syges tunge åndedræt. Et eller andet sted langt borte talte en syg med monoton, uhyggelig stemme med sig selv; det var en, som for den nat var bragt til det mørke værelse. Oven på, i kvindeafdelingen, sang en hæs kontraalt en vild sang. Den syge lyttede til disse toner. Han følte sig skrækkelig mat og stiv i alle lemmer; halsen gjorde frygtelig ondt.

"Hvor er jeg? Hvad sker der med mig?" fo'r det ham gennem hovedet. Og med et stod med usædvanlig klarhed hele den sidste måned af hans liv for ham, og han forstod, at han var syg, og hvad der fejlede ham. Han erindrede en hel række af dumme tanker, ord og handlinger, og det bragte ham til at gyse helt igennem. – "Men det er forbi, gudskelov, det er forbi," hviskede han og faldt i søvn igen.

Gittervinduet vendte ud mod en lille gård mellem de store bygninger og en stenmur; herned kom aldrig nogen, og den var tæt bevokset med krat og syrener, der blomstrede prægtigt på den årstid … Bag busken, lige imod vinduet, skimtede man en høj mur; toppene af de høje træer i den store have, bestrålede og gennemskinnede af månelyset, kiggede over den. Til højre hævede sig sygehusets hvide bygning med de indenfor oplyste gittervinduer; til venstre – den hvide, af månelyset grelt beskinnede blindvæg til ligstuen. Måneskinnet faldt gennem

gittervinduerne ned i værelset mod gulvet og oplyste en del af sengen og den syges blege, trætte ansigt. Hans øjne var tillukkede, nu var der intet forvirret i dem længere. Det var et udmattet menneskes dybe, tunge søvn, uden drømme, uden den mindste bevægelse, næsten uden åndedræt. For nogle øjeblikke vågnede han til fuld bevidsthed, ret som om han var rask, for den næste morgen at stå op igen lige så afsindig som før.

III

"Hvorledes befinder De Dem?" spurgte den følgende dag doktoren.

Den syge, der netop var vågnet, lå endnu på sengen.

"Udmærket!" svarede han, idet han sprang op, tog sine tøfler på og greb sin slåbrok. – "Aldeles fortrinligt! Der er bare en ting: dette her!"

Han pegede på sin nakke. "Jeg kan ikke bevæge halsen uden smerte, men det gør ingenting. Alt er godt, når man bare forstår det; og jeg forstår det."

"Ved De, hvor De er?"

"Ja vist, hr. doktor! Jeg er i galehuset. Men når man bare forstår det, så er det fuldstændig ligegyldigt. Fuldstændig ligegyldigt."

Doktoren så ham stift i øjnene. Hans smukke velnærede ansigt med det velplejede, guldgule skæg og de stille, blå øjne bag guldbrillerne, var ubevægeligt og ugennemtrængeligt. Han gjorde sine iagttagelser.

"Hvorfor ser De så gennemtrængende på mig? De vil vel ikke udforske, hvad der er i min sjæl?" – fortsatte den syge. – "Men

jeg læser tydeligt i Deres! Hvorfor gør De sådant ondt? Hvorfor har De samlet denne mængde af ulykkelige og holder dem fast her? Det er lige meget for mig; jeg forstår alt og er rolig; men disse? Hvad er disse pinsler godt for? Det menneske, som er kommet så vidt, at den store, den almene tanke lever hos ham, for det menneske er det ligegyldigt, hvor han lever, og hvad han føler! Ja, om han lever eller ikke … Er det ikke således?"

"Kan hænde," svarede doktoren, idet han satte sig ned på en stol i det ene hjørne af værelset for at betragte den syge, der slæbende med sine store tøfler af hestelæder gik med hurtige skridt fra det ene hjørne til det andet og viftede med skøderne på sin bomuldsslåbrok med de brede, røde striber og de store blomster. Feltskæren og opsynsmanden, som ledsagede doktoren, blev stående i oprejst stilling ved døren.

"Og hos mig lever den!" råbte den syge. "Og da jeg havde fundet den, følte jeg mig som genfødt. Følelserne blev skarpere, og hjernen arbejdede som aldrig tidligere. Hvad jeg før opnåede ved slutningernes og antagelsernes lange vej, det erfarer jeg nu intuitivt. Jeg har i virkeligheden opnået det, som filosofien har udtænkt. Hos mig lever de store ideer, at rum og tid – det er fiktion. Jeg lever i alle århundreder. Jeg lever uden rum, over alt og ingen steder, som De vil. Og derfor er det mig ligegyldigt, om I holder mig fast her, eller I slipper mig løs, om jeg er fri eller bundet. Jeg har bemærket, at der er flere sådanne her. Men for den øvrige mængde er en sådan stilling skrækkelig. Hvorfor slipper I dem ikke fri? Hvad nytte er det til …"

"De sagde," afbrød doktoren ham, "at De lever uden for tid og rum. Men det må dog medgives, at vi er her sammen med Dem

i dette værelse, og at" – doktoren tog sit ur op – "klokken nu er halv 11 den 6. maj 18… Hvad mener De om det?"

"Intet. Det er mig det samme, hvor jeg er, og hvornår jeg lever. Når det er mig ligegyldigt, betyder da ikke det, at jeg er over alt og altid?"

Doktoren smilede.

"En mærkelig logik!" sagde han og rejste sig, "måske De har ret. Farvel. Vil De ikke have en cigar?"

"Mange tak!" – Han standsede, greb cigaren og bed nervøst stumpen af. – "det hjælper på tænkningen," sagde han. "Den er også en verden, mikrokosmos. På den ene ende baserne, på den anden syrerne. – Således er også verdens ligevægt, i hvilken de modsatte kræfter neutraliseres. Farvel, hr. doktor!"

Doktoren gik videre. Størsteparten af de syge lå på deres senge og ventede på ham. Ingen overordnet nyder så megen agtelse af sine undergivne som en sindssygelæge af de sindssyge.

Da den syge var blevet alene, vedblev han at gå voldsomt fra det ene hjørne af værelset til det andet. Man bragte ham te. Uden at sætte sig ned skyllede han indholdet af den store kop i sig i to vældige slurke og spiste et stort stykke hvedebrød på et øjeblik. Derpå forlod han sit værelse og gik nogle timer uden at standse sin hurtige og tunge gang fra den ene ende af bygningen til den anden. Det var en regnfuld dag, så de syge fik ikke lov at komme ud i haven. Da feltskæren skulle opsøge den syge, viste man ham hen til enden af korridoren; her stod han, trykkede sit ansigt mod glasruden i havedøren og så ufravendt ud på blomsterne. En usædvanlig stærk højrød blomst af udseende som en valmue tiltrak sig hans opmærksomhed.

"Vær så god at lade Dem veje," sagde feltskæren, idet han slog ham på skulderen. Men da den syge vendte sit ansigt mod ham, veg han forskrækket tilbage: så megen vild ondskab og had brændte der i de forvirrede øjne. Men ved synet af feltskæren forandredes straks ansigtsudtrykket, og han gik lydigt med ham uden at sige et ord, ligesom hensunken i dybe tanker. De gik til doktorens kabinet; den syge steg selv op på platformen på den lille decimalvægt. Da feltskæren havde vejet, anmærkede han i en bog ved den syges navn 109 pund. Den næste dag var det 107, den tredje 106.

"Hvis det skal vedblive på denne måde, kan han ikke leve," sagde doktoren og gav befaling til at skaffe ham så kraftig næring som muligt.

Men til trods for dette og den syges usædvanlige appetit blev han mere og mere mager dag for dag, og feltskæren indførte i bogen stadig mindre og mindre antal pund. Den syge sov næsten ikke og tilbragte hele dage i uafbrudt bevægelse.

IV

Han var sig bevidst, at han var i et galehus, han var sig tillige bevidst, at han var syg. Undertiden kunne han ligesom hin første nat midt i stilheden vågne efter en hel dags rastløs bevægelse med følelse af heftig smerte i alle lemmer og frygtelig tung i hovedet, men dog ved fuld bevidsthed. Måske den omstændighed, at han der i nattens stilhed og halvmørket var befriet fra ethvert indtryk, og at hjernen hos et menneske, der netop er vågnet, arbejder svagt, bevirkede, at han i slige øjeblikke fuldt forstod sin stilling og følte sig næsten rask. Men dagen kom; samtidig med lysets og livets opvågnen i sygehuset

var han på ny revet med af indtrykkene; den syge hjerne kunne ikke forsone sig med dem, og han var igen afsindig. Hans tilstand var en sælsom sammenblanding af rigtige og urimelige slutninger. Han forstod, at omkring ham var udelukkende syge; men på samme tid så han i hver af dem en hemmelig, skjult person, som han engang havde kendt, eller som han havde læst eller hørt om. I sygehuset var der mennesker fra alle tider og fra alle lande. Der var både levende og døde. Der var verdens berømte og store mænd, og soldater, som var faldet i den sidste krig, men som nu var opstandne. Han så sig i en magisk fortryllet kreds, som forenede al jordens kraft i sig, og i stolt afsind så han sig selv som midtpunktet i denne kreds. Alle disse fæller i sygehuset havde samlet sig her alene for at fuldføre den gerning, som foresvævede ham som et gigantisk foretagende, nemlig at tilintetgøre alt ondt på jorden. Han vidste ikke, hvori denne gerning ville komme til at bestå; men han følte kraft nok hos sig til at fuldføre den. Han kunne læse andre folks tanker; han så i alle ting hele deres historie; de store elmetræer i sygehushaven fortalte ham hele legender fra fortiden; selve bygningen, som var temmelig gammel, var efter hans mening bygget af Peter den store, og han var overbevist om, at zaren havde boet der på Poltavaslagets tid. Han læste det på væggene, på den brøstfældige stukkatur, på de stykker tegl og lerfliser, som han fandt i haven. Husets og havens hele historie var skrevet på dem. Han befolkede den lille lighusbygning med hundreder af allerede for længst døde mennesker og stirrede ufravendt igennem det lille vindue, som fra kælderhvælvingerne vendte ud mod et hjørne at haven, og så i den usikre lysreflektion fra det gamle, regnbuefarvede,

snavsede glas kendte træk, som han engang havde set i live eller på portrætter.

Imidlertid blev det klart, smukt vejr; de syge tilbragte hele dagen i fri luft i haven. Den del af denne, hvor de syge opholdt sig, var ikke stor, men tæt bevokset med træer og over alt, hvor det var muligt, beplantet med blomster. Opsynsmanden lod alle, som var i stand til det, arbejde der; hele dagen fejede de og strøede sand på vejene, lugede og vandede blomsterbedene, agurkerne, vand- og sukkermelonerne, som de havde sat med egen hånd. I det ene hjørne af haven stod et tætløvet kirsebærtræ; gennem den strakte sig en allé af elmetræer; i midten på en lille kunstig høj var plantet det nydeligste blomsterbed i hele haven; på overkanten af højen voksede der brogede blomster; og midt på strålede en mægtig, sjælden gul dahlia med røde pletter. Den udgjorde også midtpunktet for hele haven, idet den ragede højt op over den, og man kunne mærke, at flere af de syge tillagde den en vis hemmelighedsfuld betydning. Den forekom også den nye syge som noget usædvanligt, som en slags helligdom for haven og huset. Alle veje var beplantede af de syges hænder. Der fandtes alle de slags blomster, som man træffer på i de lillerussiske haver; høje roser, brogede petunier, krat af høje tobaksplanter med små rosafarvede blomster, krusemynte, tusindfryd, nasturtier og valmuer. Og ikke langt fra trappen voksede der tre valmueblomster af en særegen slags; de var meget mindre end de almindelige og udmærkede sig derved, at deres blomster havde en usædvanlig grel rød farve. Denne plante tiltrak sig også den syges opmærksomhed, da han den første dag efter

indtrædelsen i sygehuset så ud i haven gennem glasdøren i korridoren.

Da han første gang gik ud i haven, så han uden at gå ned af trappen først og fremmest lidt på disse blomster. Der var kun to af dem; tilfældigvis voksede de hver for sig på et sted, hvor der ikke var luget, således at store nælder og tæt græs omgav dem.

De syge kom en for en ud af døren, hvor vagten stod og gav hver af dem en tyk, hvid bomuldshue med et rødt kors på forsiden. Disse huer havde været brugt i krigen og var købt på en auktion. Men den syge tillagde naturligvis dette røde kors en særegen, hemmelighedsfuld betydning. Han tog huen af og betragtede korset og så hen på valmuens blomster.

Disse havde en endnu stærkere farve.

"Den vil sejre," sagde den syge, "men vi får se."

Og han gik ned af trappen. Forsigtigt så han sig omkring; men uden at bemærke vagten, som stod bag ham, trådte han hen til blomsterbedet, strakte hånden ud mod planten, men kunne ikke beslutte sig til at plukke den af. Han følte en brænden og stikken i den udstrakte hånd og snart efter i hele legemet; det var, som om en strøm af en ham ubekendt magt udgik af de røde blade og gennemstrømmede hele hans legeme. Han gik nærmere og udstrakte atter hånden efter blomsten, men denne forsvarede sig, syntes han, idet den udåndede en giftig, dødbringende duft. Hans hoved svimlede; han gjorde den sidste fortvivlede anstrengelse og havde allerede grebet fast i stænglen, da med et en tung hånd lagde sig på hans skulder.

Det var vagten, som gjorde det.

"Man må ikke plukke blomsterne," sagde den gamle vagt. "Og så må man ikke træde på blomsterbedene; I er mange syge her;

skulle hver af jer tage en blomst, var snart hele haven afplukket," sagde han med eftertryk, idet han stadig holdt ham i skulderen.

Den syge så ham ind i ansigtet, frigjorde sig uden at sige noget fra hans hånd og gik fortørnet hen ad stien. "O, ulykkelige," tænkte han. "I ser ikke, I er i den grad forblindede, at I beskytter den. Det koste hvad det vil, så skal jeg alligevel. Om ikke i dag, så skal vi i morgen prøve kræfter. Og om jeg går til grunde, er da ikke det det samme!"

Han spadserede i haven helt til aftenen, stiftede bekendtskaber og førte underlige samtaler, i hvilke enhver af hans fæller kun hørte svar på hans egne vanvittige tanker, der fik sit udtryk i meningsløse, hemmelighedsfulde ord. Den syge gik snart med den ene, snart med den anden, og mod dagens ende var han endnu mere overbevist om, at "alt var beredt", som han sagde ved sig selv. Snart, snart vil disse jerngitre falde fra hinanden, alle disse indespærrede vil gå ud herfra og ile til alle verdens hjørner, og hele verden vil skælve og kaste af sig den gamle dragt og fremtræde i en ny, underskøn skikkelse. Han havde næsten glemt blomsten; men da han gik ud af haven og steg op ad trappen, så han igen i det tætte græs, der nu mod aftenen blev mørkere og skinnende af dug, ligesom to røde kul. Den syge skilte sig fra mængden og blev desuden bag ved vogteren for at vente på et belejligt øjeblik. Ingen så, hvorledes han løb hen over bedet, greb blomsten og gemte den hurtigt på sit bryst under skjorten. Da de friske, dugvåde blade berørte hans legeme, blev han dødelig bleg og spilede i skrækken øjnene vidt op. Kold sved stod frem på hans pande.

I sygehuset tændte man lamperne; størstedelen af de syge lagde sig imidlertid ned på deres senge og ventede på aftensmaden, undtagen nogle urolige, som hastigt gik frem og tilbage i korridoren og salene. Den syge med blomsten var blandt dem. Han gik frem og tilbage og trykkede krampagtigt hænderne over kors over brystet; det så ud, som han ville presse den plante i stykker, ja knuse og tilintetgøre den plante, som lå skjult på hans bryst. Når han traf nogen, gjorde han en lang omvej af frygt for at komme til at berøre dem med kanten af sin klædning. "Kom ikke nær mig, kom ikke nær mig!" skreg han. Men i sygehuset tog man kun lidt notits af sådanne udråb. Og han gik hurtigere og hurtigere omkring som en rasende med stedse større og større skridt en time eller to.

"Jeg skal udmatte dig. Jeg skal kvæle dig," sagde han hult og vredt. Af og til skar han også tænder.

I spisestuen blev aftensmaden serveret. På de store borde uden duge satte man en del malede og forgyldte træfade med tynd hirsegrød. De syge satte sig på bænkene; de fik hver et stykke rugbrød. De spiste med træskeer, indtil otte mand af det samme fad. Enkelte, som var på bedre forplejning, spiste for sig selv. Vor syge slugte hurtigt den portion, som var bragt ham af vagten, der havde kaldt ham ind i hans eget værelse; men det var han ikke tilfreds med og gik derfor ind i spisesalen.

"Lad mig få noget at spise her!" sagde han til opsynsmanden.

"Har De da ikke spist til aften?" spurgte denne, idet han hældte en ny portion suppe i fadene.

"Jeg er meget sulten, og jeg må styrke mig. Hele min eksistens beror på næringen. De ved, at jeg slet ikke sover."

"Ja, så spis, kære, og velbekomme. Taras, giv ham en ske og noget brød!"

Han satte sig hen til en af fadene og spiste endnu en uhyre masse grød.

"Nu er det nok, nok," sagde opsynsmanden endelig, da alle var holdt op at spise, men vor patient sad fremdeles over fadet, idet han med den ene hånd spiste grød og med den anden holdt sig fast for brystet. "De forspiser Dem!"

"Å, hvis De bare vidste, hvor mange kræfter, jeg skal bruge! Farvel Nikolai Nikolajitch," sagde den syge, idet han rejste sig fra bordet og fast trykkede opsynsmandens hånd. "Farvel!"

"Hvor vil De nu hen?" spurgte opsynsmanden med et smil.

"Jeg? Ingen steder. Jeg bliver her. Men måske vi ses i morgen. Tak for Deres godhed!"

Han trykkede atter opsynsmandens hånd. Hans stemme skælvede, og tårerne kom ham i øjnene.

"Berolig Dem da, kære ven, berolig Dem," svarede opsynsmanden. "Hvortil disse mørke tanker? Gå og læg Dem og sov godt! De behøver mere søvn; hvis De kommer til at sove godt, vil De snart blive rask."

Den syge sukkede. Opsynsmanden vendte sig for at befale vogterne at skaffe levningerne efter aftensmaden af vejen. En halv time senere sov alle i sygehuset undtagen én, som lå påklædt på sin seng i hjørneværelset. Han skælvede som i feber og trykkede krampagtigt sit bryst, der, syntes han, var helt gennemstrømmet af en frygtelig, dræbende gift.

V

Han sov ikke hele natten. Han havde plukket denne blomst, fordi han deri så en heltegerning, som han var forpligtet til at udføre. Ved det første blik gennem glasdøren havde de højrøde blomster tiltrukket sig hans opmærksomhed, og det forekom ham, at han fra dette øjeblik til fulde forstod, hvad der påhvilede ham at udføre på jorden. I denne højrøde blomst var alt ondt i verden samlet. Han vidste, at der af valmue tilberedtes opium; måske denne tanke, stadig voksende og antagende uhyre former, bragte ham til at bygge en skrækkelig fantastisk vision deraf. Blomsten var i hans øjne legemliggørelsen af alt ondt; den havde suget alt uskyldigt udgydt blod i sig (derfor var den rød), alle tårer, al menneskehedens galde. Det var et hemmelighedsfuldt, skrækkeligt væsen, Guds modsætning, Ariman, som havde antaget et beskedent og uskyldigt udseende. Den måtte rives af og dræbes. Men det var ikke nok – man måtte ikke tillade, at den i sin duft åndede alt ondt ud i verden. Derfor skjulte han den også på sit bryst. Han håbede, at blomsten den følgende morgen skulle have tabt sin kraft. Det onde, som den indeholder, ville trænge ind i hans bryst, hans sjæl, og dér sejre eller tabe – da ville han selv gå til grunde, han ville dø, men dø som en ærlig kæmpe og som menneskehedens første stridsmand, fordi til i dag endnu ingen havde vovet at kæmpe med alt ondt i verden på engang.

"Ingen har set det. Men jeg ser det. Kan jeg da lade det være i live? Nej, da hellere døden."

Og han lå der og udmattede sig i den indbildte kamp.

Om morgenen fandt feltskæren ham næsten livløs. Alligevel vandt efter nogle timers forløb den ophidsede sindsstemning igen overhånd, og han sprang op fra sengen og gav sig til at løbe frem og tilbage i sygehuset på sin vante måde, talte med de syge og med sig selv højere og uforståeligere end før. Man slap ham ikke ud i haven. Doktoren, som så, at han stadig aftog i vægt, at han aldrig sov, men uafbrudt gik frem og tilbage, gav befaling til at indsprøjte ham en stor dosis morfin. Han gjorde ikke modstand; heldigvis var denne gang hans forvirrede tanker på en eller anden måde i overensstemmelse med operationen. Han faldt snart i søvn; den afsindige uro ophørte, og den høje lyd, der fremkom ved takten af hans forcerede gang, og som altid ledsagede ham, forsvandt for hans øren.

Han glemte alt og ophørte at tænke på alt, ja endog på den anden blomst, som han endnu måtte plukke.

Tre dage senere havde han dog plukket den og det lige for øjnene på vogteren, der ikke nåede at hindre det. Vogteren satte efter ham. Med et højt triumferende skrig løb den syge ind i huset, styrtede ind i sit kammer og gemte blomsten på sit bryst.

"Hvorfor plukkede du blomsten af?" spurgte vogteren ham. Men den syge, der allerede lå i sin sædvanlige stilling på sengen med korslagte arme, begyndte at tale så vanvittigt, at vogteren gik sin vej uden at sige et ord, efter at han først havde taget huen med det røde kors, som han i sit hastige løb havde glemt at lægge fra sig, af ham. Og den indbildte kamp begyndte på ny. Den syge følte, hvorledes det onde i lange slangelignende strømme snoede sig ud af blomsten; disse strømme spandt sig omkring ham, pressede og trykkede hans lemmer og

gennemstrømmede hans hele legeme med sit skrækkelige indhold. Han græd og bad til Gud, og ind imellem bandede han, idet han ligesom vendte sig mod sin fjende.

Om aftenen visnede blomsten. Den syge samlede de visne, sorte blade sammen, trådte dem i stykker mod gulvet og bar dem ind i badeværelset. Efter at have kastet den uformelige grønne klump i den glødende ovn, blev han længe stående og se på, hvorledes hans fjende hvæsede, skrumpede sammen og til sidst blev til en bunke fin, snehvid aske. Han pustede på det, og alt forsvandt.

Den følgende dag var den syge endnu dårligere. Han var skrækkelig bleg, med indfaldne kinder, brændende øjne, der lå dybt i øjenhulerne, men fortsatte dog med lidt vaklende skridt sin afsindige gang og talte, talte uden ende.

"Jeg har ikke lyst til at tage min tilflugt til magt," sagde den ældre læge til sin assistent. "Men man må gøre en ende på denne anstrengelse. I dag vejer han kun 93 pund. Hvis det bliver sådan ved, vil han være død om to dage."

Den gamle læge tænkte efter. – "Morfin? Kloral?" sagde han tvivlende.

"I går havde morfinen ingen virkning."

"Lad ham binde. For resten tvivler jeg på, at han vil stå det igennem."

VI

Man bandt den syge. Han lå iført spændetrøje på sin seng, med brede sejldugsremme fast bundet til jernsengestolperne. Uroen forsvandt dog ikke, men voksede snarere. Nogle timer arbejdede han hårdnakket på at frigøre sig fra sine lænker.

Endelig engang rev han med et kraftigt ryk et af båndene af, fik fødderne fri; derved kunne han også smyge sig ud af de andre. Med bundne hænder begyndte han nu at løbe omkring i værelset, idet han udstødte vilde, uforståelige ord.

"Å, for pokker!" skreg vogteren, som kom ind. "Hvilken djævel er det, som hjælper dig! Gritsko! Ivan! Kom hurtigt, han har revet sig løs!"

For tredje gang kastede de sig over den syge, og der begyndte en lang kamp, trættende for angriberne og pinefuld for den syge, der opbød resten af sine udtømte kræfter for at forsvare sig. Endelig fik de ham op på sengen igen og bandt ham nu fastere end før.

"I ved ikke, hvad I gør!" skreg den syge halvkvalt. "I går til grunde! Jeg så den tredje, hvorledes den just sprang ud. Nu er den allerede færdig. Lad mig fuldføre det! Man må dræbe den, dræbe, dræbe! Da vil alt være færdigt, alt frelst. Jeg ville have sendt jer, men kun jeg kan gøre det. I ville dø ved den første berøring."

"Ti, ti stille!" sagde den gamle vogter, som vågede ved sengen.

Den syge holdt pludselige inde . Han besluttede at narre vogteren. Man holdt ham bundet hele dagen og lod ham også ligge i den samme stilling natten over. Efter at vogteren havde givet ham aftensmad, bredte han noget ud ved siden af sengen og lagde sig på det. Et minut efter sov han tungt, men den syge gav sig til at arbejde.

Han vred sig med hele sit legeme for at nå sengestolperne og begyndte nu, idet han med hænderne, som var skjult i tvangstrøjens lange ærmer, berørte sengestolperne, hurtigt og kraftigt at gnide ærmet mod jernet. Efter nogen tid gav den

tykke sejldug efter, og han fik pegefingeren fri. Nu gik arbejdet hurtigere. Med en for et sundt menneske fuldstændig uforståelig smidighed og behændighed løste han den knude, som bandt ærmerne på ryggen, knappede spændetrøjen op og lyttede derpå længe til vogterens snorken. Men den gamle sov fast. Den syge kastede spændetrøjen af sig og gjorde sig løs fra sengen. Han var fri. Han prøvede at åbne døren; den var låset indefra, og nøglen lå sandsynligvis i vogterens lomme. Da han var bange for at vække ham, turde han ikke lede i hans lommer, men bestemte sig til at forlade værelset gennem vinduet.

Det var en stille, varm og mørk nat. Vinduet var åbent, stjernerne strålede på den mørke himmel. Han så op på dem, opdagede kendte stjernebilleder og glædede sig over, at de, som det forekom ham, forstod ham og havde medfølelse med ham. Når han blinkede med øjnene, så han de endeløse stråler, som de sendte ned til ham, og hans forvirrede beslutning blev endnu mere bestyrket. Han måtte, hvis han ville ud, bøje de stærke stænger i jerngitteret til side for at slippe gennem den trange åbning ned i gården, der var tilvokset med tæt krat. Så måtte han se til at komme over den høje stenmur. Der vil den sidste kamp stå, og så – gerne døden.

Han prøvede at bøje de tykke stænger med de bare næver; men jernet gav ikke efter. Så lavede han sig et tov af spændetrøjens ærmer, fæstede det til enden af jernstangen og hængte sig med hele sin tyngde deri. Efter fortvivlede anstrengelser, der næsten udtømte resten af hans kræfter, fik han jernet bøjet. Den snævre vej var åben. Han slap gennem, men skrabede sig på skuldrene, albuerne og knæene, krøb så gennem krattet og blev stående foran muren. Alt var stille;

natlampernes skin lyste kun svagt inden for vinduerne i den svære bygning. Ingen havde bemærket ham. Den gamle, som havde vagt ved hans leje, sov sandsynligvis fast. Stjernerne blinkede venligt med deres stråler, der gik ham lige til hjertet.

"Jeg kommer til jer," hviskede han, idet han så op mod himlen.

Efter at han ved det første forsøg var faldet ned med sønderrevne negle, blodige hænder og knæ, gav han sig til at søge efter et bekvemmere sted. Der, hvor muren stødte sammen med ligstuens væg, var et par teglsten faldet ud. Den syge følte sig frem efter hullerne og benyttede sig af dem. Han steg nu op på muren, tog fat i grenene på det elmetræ, som voksede udenfor, og gled således fra træ til træ ned på jorden.

Han styrtede hen til den kendte plads ved trappen. Dér skimtede han blomsterknoppen, som med sine sammenfoldede blade tydeligt hævede sig over det duggede græs.

"Den sidste," hviskede han, – "den sidste! I dag sejr eller død. Men det er mig det samme. Vent," sagde han, idet han så op mod himlen, "snart skal jeg være hos jer."

Han rev blomsten af, plukkede den op med rode, trådte den itu og gik så med den i sine hænder tilbage den samme vej til sit værelse. Den gamle sov fremdeles. Næppe havde den syge nået sit leje, før han tabte bevidstheden.

Den følgende morgen fandt man ham død. Hans ansigt var roligt og klart; de udtømte træk med de tynde læber og de dybt indsunkne, lukkede øjne havde udtryk af stolt lykke. Da de lagde ham på båren, prøvede man at åbne hans hånd for at få den røde blomst fra ham. Men hans hånd var allerede stiv, og han tog sit trofæ med sig i graven.

Nadesjda Nikolajevna

I

Jeg har længe ville begynde at skrive mine memoirer. En højst mærkværdig grund bringer mig til at gribe pennen: nogen skriver deres livserindringer, fordi der i dem findes noget i historisk henseende af interesse, andre, fordi de endnu engang vil genopleve deres lykkelige, yngre år; atter andre for at smede ænker og bagvaske for længst afdøde mennesker og retfærdiggøre sig selv for for længst glemte anklager. For mig er ingen af disse grunde til stede. Jeg er endnu et ungt menneske; jeg har ikke skabt historie og har heller ikke set, hvorledes den bliver skabt; jeg har ingen grund til at bagvaske folk, heller ikke' til at retfærdiggøre mig for noget. Endnu engang at leve sin lykke om igen? Den var så kort, og dens slutning var så skrækkelig, at minderne om den ikke just skaffer mig nogen glæde; tværtimod!

Hvorfor ligesom hvisker en uforklarlig stemme mig i øret kendte billeder og personer, hvorfor ser jeg dem, når jeg vågner om natten, træde frem for mig i mørket, hvorfor gløder mit ansigt, når en bleg skikkelse viser sig for mig, og hvorfor presser mine hænder sig sammen, og skræk og raseri fylder mit bryst, ligesom hin dag, da jeg stod ansigt til ansigt med min dødsfjende?

Jeg kan ikke frigøre mig for mine erindringer, og en mærkelig tanke er pludselig dukket op i mit hoved. Måske, hvis jeg overgiver dem til papiret, vil jeg få en ende på alle disse opgør med dem … måske de da forlader mig og lader mig få lov

at dø rolig? Se, det er den mærkelige grund ti, at jeg griber pennen. Måske dette hæfte bliver læst af en eller anden, måske ikke. Det bekymrer mig kun lidet. Derfor kan jeg ikke undskylde mig for mine tilkommende læsere, hverken med hensyn til valget af emne for mit skriveri, et emne, som ingen interesse har for folk, som er vant til at beskæftige sig, om ikke ligefrem med spørgsmål, der angår verden, så dog med sådanne, der vedrører samfundet, eller med hensyn til min måde at fremstille tingene på. Det er sandt, at jeg ville ønske, at et menneske læste disse linjer; men dette menneske dadler mig ikke. For det menneske er alt, hvad der angår mig, dyrebart. Dette menneske er min kusine.

Hvorfor varer det i dag så længe, før hun kommer? Det er nu tre måneder siden, jeg kom til mig selv efter dén dag. Det første ansigt, som jeg så, var Sonjas, og siden den tid tilbringer hun hver aften sammen med mig. Det er for hende blevet som en slags tjeneste. Hun sidder ved min seng eller i den store stol, når jeg har kræfter til at sidde oppe, og samtaler med mig, læser højt for mig af aviser og bøger. Hun er meget bedrøvet over, at jeg er så ligegyldig overfor valget af læsestof og overlader det helt til hende.

"Se her, Andrei, i Vestnik Evropy [Note 6)] er en ny roman: *Hun tænkte, at det ikke var så*".

"Godt, min kære, vi skal læse: *Hun tænkte, at det ikke var så*."

"En roman af mrs. Gey."

"Godt, godt ..."

Og hun begynder at læse en lang historie om en mrs. Skriple og miss Gordon og vender efter at have læst to sider sine store, gode øjne mod mig og siger:

"Den er ikke lang, *Vestnik Evropy* forkorter altid romanerne."

"Godt, godt. Jeg skal lytte."

Hun fortsatte læsningen af den omstændelige historie, som var udtænkt af en mrs. Gey, og jeg betragter hendes ansigt, som er bøjet over bogen, og hører intet af den opbyggelige fortælling. Og undertiden på de steder i romanen, hvor man efter mrs. Geys mening skulle le, kvæler bitre tårer min strube. Hun lægger bogen bort, ser på mig med et skarpt og ængsteligt blik og holder sin hånd på min pande.

"Andrej, kære, nu igen … Nej, lad det være; lad det fare! Græd ikke. Alt vil gå over, alt vil glemmes …" siger hun i en tone, som når en moder trøster sit barn, som har slået sig en bule i panden. Og skønt mit sår først vil gå over samtidig med mit liv, som – jeg føler det – lidt efter lidt forlader mit legeme, så beroliges jeg alligevel ved det.

O, min dyrebare kusine! Hvor jeg føler værdien af din kvindelige ømhed! Gud velsigne dig, og måtte de mørke sider i begyndelsen af mit livs roman, sider, på hvilke mit navn er skrevet, forvandle sig til en glad fortælling om lykke. Måtte blot denne fortælling ikke blive lig den kedelige mrs. Geys.

Det ringer! Endelig! Det er hende, som kommer og bringer en duft af friskhed ind i mit mørke, trange værelse, bryder tavsheden herinde med sin rolige, ømme tale, og lyser op med sin skønhed.

II

Jeg kan ikke huske min moder, min fader døde, da jeg var fjorten år. Min formynder, en fjern slægtning, satte mig i et af gymnasierne i Petersborg; efter fire års forløb havde jeg

tilendebragt undervisningen der. Jeg var fuldstændig fri. Min formynder, der var optaget af sine uhyre forretninger, indskrænkede sig i sin omsorg for mig til at udbetale mig penge i en mængde, der efter hans formening var passende, for at jeg ikke skulle lide nogen nød. Det var vel ikke nogen stor indtægt, men dog nok til at befri mig for bekymringer for det daglige brød, og tillade mig at vælge min levevej.

Mit valg var for længst truffet. I fire år havde jeg frem for alt i verden elsket at beskæftige mig med blyant og farver, og ved afslutningen af gymnasiet tegnede jeg allerede så godt, at jeg uden nogen vanskelighed kunne indtræde i kunstakademiet.

Havde jeg talent? Nu, da jeg ikke længere vil træde hen til lærredet, synes jeg, at jeg uden at være partisk kan betragte mig som kunstner. Ja, jeg havde talent. Jeg har denne tro, ikke efter ytringer fra kammerater og bekendte, heller ikke dømmer jeg efter den hurtighed, hvorved jeg gennemgik kurset på akademiet, men efter den i mig levende følelse, som viser sig, hver gang jeg begynder at arbejde. Den, som ikke er kunstner, kan ikke komme til at føle denne tunge og dog så søde indre bevægelse, hvormed man første gang skrider til et nyt lærred for på det at gøre udkast til sin nye skabning. Den, som ikke er kunstner, kan heller ikke nogensinde komme til at føle denne forglemmen af det, som omgiver én, når ånden er fordybet i formen … Ja, jeg havde talent, og jeg ville være blevet en kunstner, som man ikke møder hver dag.

Se, der hænger de på væggene – mine lærreder, studier og skitser, ikke fuldførte, påbegyndte malerier. Se, der er også *hun* … Jeg må bede min kusine om, at man bringer *hende* hen i et andet værelse. Eller nej, man må hænge hende over fodenden af

min seng, så at hun altid kan se ned på mig med sit sørgmodige, ligesom dødsstraf anende blik. I den blå kjole, i den elegante, hvide kappe med den store, trefarvede kokarde på siden og med det mørke, kastanjebrune hår, som i tætte, bølgende lokker vælter frem bag den hvide blondebesætning, ser hun på mig, som var hun levende. O, Charlotta, Charlotta! Skal jeg velsigne eller forbande den time, da jeg fik den idé at male dig?

Bessonov var altid imod det. Da jeg første gang fortalte ham om min hensigt, trak han på skuldrene og smilede uvilkårligt.

"I er nogen forrykte mennesker, I herrer russiske malere," sagde han. "Har I ikke nok i jeres eget! Charlotte Corday! Hvad angår hun Dem? Kan De måske hensætte Dem til den tid, i de omgivelser?"

Måske han også havde ret … Men alene billedet af den franske heltinde fyldte mig i den grad, at jeg ikke kunne lade være at begynde på maleriet. Jeg havde sat mig for at male hende i legemsstørrelse, stående foran tilskuerne, med øjnene rettet frem for sig, som havde hun allerede besluttet sig til sin forbryderiske heltegerning, og dette stod skrevet i hendes ansigt: hånden, som bibragte det dødelige stød, hænger endnu kraftløs og fremhæver sig blødt ved sin skinnende hvidhed fra den blå klædning; blondefichuet, bundet over kors, beskygger den fine hals, over hvilken i morgen den blodige stribe skal løbe … jeg husker, hvorledes hendes billede blev skabt i min sjæl. Jeg læste hendes historie i en sentimental og måske også sammenløjet bog af Lamartine; ud af al den påtagne patos hos denne snakkesalige og ved sit sprog og sine manerer selvgode franskmand fremgik for mig klart og nøjagtigt den rene figur af

en pige – en fanatiker for det gode. Jeg gennemlæste alt, hvad jeg kunne få fat i om hende, så nogle portrætter af hende og besluttede at male hende.

Det er med det første billede som med den første kærlighed, den behersker sjælen fuldstændig. Jeg bar dette i mig udviklede billede med mig over alt. Jeg gennemtænkte de mindste enkeltheder og kom til sidst så vidt, at jeg, når jeg lukkede øjnene, klart kunne forestille mig min Charlotte.

Men da jeg med den lykkeligste frygt og den gladeste bevægelse var begyndt på mit billede, mødte jeg pludselig en uventet hindring, der var vanskelig at overvinde: jeg havde ingen levende model.

Det vil sige, egentlig talt, så havde jeg dog en. Af de få personer i Petersborg, der giver sig af med denne gesjæft, udsøgte jeg en, som jeg mente var bedst skikket dertil og begyndte ivrigt at arbejde. Men, min Gud, hvor lidt lig Anna Ivanovna var den skabning, som jeg havde dannet mig i min fantasi, og som stod så klart for mit indre blik. Hun gjorde sine sager som levende model udmærket, rørte sig ikke i hele timer i træk, og fortjente ærligt sin rubel; hun fandt en stor tilfredsstillelse i, at hun kunne stå model i sine klæder, uden at behøve at blotte sit legeme.

"Hvor er det godt at stå model påklædt! Andre ser og ser, udforsker en helt med øjnene," sagde hun ved sin første seance hos mig med et suk og en let rødme i ansigtet. Hun havde kun været levende model en måned og havde endnu ikke rigtig kunnet vænne sig til sit håndværk. Russiske piger kan, tror jeg, aldrig vænne sig til det.

Jeg malede hendes hænder, skuldre og legeme; men da jeg begyndte på ansigtet, greb fortvivlelsen mig. Et rundt, ungt ansigt med lidt opstående næse, godmodige grå øjne, som tillidsfulde og lidt klagende så frem under de fuldstændig runde øjenbryn, stod aldeles i vejen for mit ideal. Jeg kunne ikke omskabe disse ubestemte og flade træk. Jeg plagede mig med min Anna Ivanovna tre eller fire dage, men så til sidst lod jeg hende være. Der fandtes ingen sådan levende model, og jeg bestemte mig til at gøre det, som man i alle tilfælde ikke bør gøre, nemlig male ansigtet uden model, ud af hovedet, "ud af sig selv", som kunstnerne siger. Jeg bestemte mig til det, fordi jeg så hende så levende for mig. Men da jeg begyndte på arbejdet, måtte jeg kaste penslerne fra mig; for i stedet for et levende ansigt fik jeg en slags skema. Ideen manglede kød og blod.

Jeg tog lærredet af staffeliet og stillede det med forsiden mod væggen i en krog. Uheldet gjorde mig frygtelig ondt. Jeg erindrer, at jeg ligefrem rev mig i håret. Jeg syntes, at det ikke var værd at leve, siden jeg havde udtænkt mig et så smukt billede (o, hvor smukt det var i min indbildning!) men ikke var i stand til at male det. Jeg kastede mig på sengen, og af sorg og ærgrelse forsøgte jeg at sove.

Jeg husker, at der blev ringet, lige idet jeg var ved at falde i søvn. Postbuddet bragte et brev fra min kusine Sonja. Hun var glad over, at jeg havde fundet mig et stort og vanskeligt arbejde, men beklagede, at det var så vanskeligt at finde en levende model. "Kan jeg ikke bruges, når jeg er færdig her fra instituttet? Vent et halvt år, Andrei," skrev hun, "så skal jeg komme til dig i Petersborg, og så kan du male, ti Charlotte

Corday'er efter mig, hvis du vil – hvis der da hos mig bare er en idé af lighed med denne, der, som du skriver, nu behersker din sjæl."

Sonja er slet ikke lig Charlotte. Hun er ikke i stand til at bibringe sår. Hun holder mere af at helbrede dem, og det gør hun aldeles udmærket.

Hun ville også helbrede mig … hvis det var muligt.

III

Om aftenen gik jeg til Bessonov. Da jeg trådte ind til ham, sad han bøjet over sit med bøger, manuskripter og avisudklip belæssede skrivebord. Hans hånd gik hurtigt hen over papiret: han skrev meget hurtigt, uden overstregninger med en fin, regelmæssig, sirlig håndskrift. Flygtigt så han hen på mig og fortsatte med at skrive; det var klart, at han i dette øjeblik hårdnakket forfulgte en tanke og ikke ville rejse sig fra arbejdet, før han havde fæstet den på papiret. Jeg satte mig på en bred, lav, meget slidt sofa (han sov på den), der stod i skyggen, og betragtede ham i omtrent fem minutter. Hans regelmæssige, kolde profil var mig velkendt; mere end en gang havde jeg tegnet ham i mit album; ja, engang malede jeg en skitse af ham. Denne skitse har jeg ikke længere, han sendte den til sin moder. Men denne aften tiltrak hans ansigt sig i særlig grad min opmærksomhed, enten det nu kom af, at jeg sad i skyggen og skinnet af den med grøn glaskuppel forsynede lampe faldt lige på ham og satte hans ansigt i stærk belysning, eller det var, fordi mine nerver dengang var ophidsede. Jeg betragtede ham og gennemgik hele hans ansigt i de mindste enkeltheder, idet jeg udforskede de mindste træk, som tidligere havde undgået

min opmærksomhed. Den mand, der havde et sådant hoved, måtte uden tvivl være energisk. Måske var han ikke meget talentfuld, men så dog stærk.

En firkantet hovedskal, der næsten var uden nogen krumning, og som gik over i et bredt og kraftigt baghoved; en stejlt nedfaldende, hvælvet pande; øjenbryn, som buede sig ned mod midten af panden og trykkede huden i en vertikal fold, stærke kæber og tynde læber – alt forekom mig i dag som noget nyt.

"Hvorfor ser De sådan på mig?" spurgte han pludselig, idet han lagde pennen fra sig og vendte ansigtet mod mig.

"Hvordan har De mærket det?"

"Jeg følte det. Jeg tror ikke, det er overtro; men mere end en gang er noget lignende forekommet mig før."

"Jeg betragtede Deres ansigt som en model. De har et højst originalt hoved, Sergej Vassiljevitch."

"Virkelig?" sagde han med et smil. "Nå, ja lad så være ..."

"Nej, det er alvor. De ligner en ... en af de berømte ..."

"Bedragere eller forbrydere?" spurgte han uden at lade mig få lov at tale ud. "Jeg tror ikke på Lavater ... Nå, hvorledes står det til med Dem. Jeg ser på Deres ansigt, at det er dårligt. Går det ikke?"

"Nej, nej, ikke synderlig godt. Jeg har opgivet det, aldeles opgivet det ..." svarede jeg i en fortvivlet tone.

"Det tænkte jeg mig nok. De har sandsynligvis ingen model?"

"Nej, nej og nej! De ved, Sergej Vasiljevitch, hvorledes jeg har ledt efter en. Men der var intet, der var godt nok til mit ideal; man kunne ligefrem fortvivle. Især denne Anna Ivanovna, hun har skaffet mig megen græmmelse. Hun har med sit flade

fysiognomi ganske udvisket alt. Det forekommer mig også virkelig, at billedet i mit hoved nu ikke længere står så klart."

"Men *var* det klart?"

"O ja, fuldstændig. Hvis man bare kunne male med lukkede øjne – i sandhed, da behøvede man intet bedre, tror jeg. Når jeg lukker øjnene – så er hun her, se – der er hun."

Jeg må sandsynligvis have set komisk ud, da jeg lukkede øjnene, for Bessonov brød ud i skoggerlatter.

"Le ikke, jeg er alvorligt bedrøvet," sagde jeg.

Med et afbrød han sin latter.

"De er bedrøvet, så skal jeg ikke le. Men, af Dem ved man sandelig ikke, om man skal le eller græde. Har jeg ikke sagt Dem: opgiv dette sujet!"

"Jeg *har* opgivet det."

"Men hvor meget arbejde, tab af nervekraft, hvor megen unyttig sorg! Jeg vidste, det ville gå sådan; ikke fordi, jeg forudså, at De ingen model kunne finde, men fordi sujettet er uheldigt. Man må være efterkommer af sådanne folk, som har levet på samme tid som Marat og Charlotte Corday. Men hvad er De? En blød russer, vissen, svag! Man må føle sig rede til en sådan gerning. Og De? Kan De, om det behøvedes, kaste penslen og, for at udtrykke mig noget højtravende, gribe til dolken? Det ville vel for Dem være det samme som en rejse til Jupiter ..."

"Det er ikke første gang, Sergei Vasiljevitch, at jeg har diskuteret med Dem om dette, og det ser hverken ud til, at jeg har overbevist Dem, eller De mig. En kunstner er netop derfor en kunstner, at han forstår i stedet for sit eget jeg at sætte – et fremmed. Behøvede vel Rafaël blive Guds moder for at kunne

male en Madonna? Det er dog absurd, Sergei Vasiljevitch. Forresten – jeg handler mod min egen vilje; jeg ville jo ikke diskutere med Dem. og så begynder jeg alligevel selv."

Han ville sige noget, men gjorde blot en afværgende bevægelse med hånden.

"Nå, Gud med Dem!" sagde han, idet han rejste sig og begyndte at gå op og ned i værelset fra hjørne til hjørne med lette trin i sine filttøfler. "Vi skal ikke diskutere. Lad os ikke oprive hjertets skjulte sår, som nogen engang har sagt."

"Jeg tror aldrig, det er blevet sagt nogen steder."

"Nå, måske ikke. Jeg fusker lidt i al almindelighed med vers … Skulle vi ikke til trøst rekvirere samovaren ind? Det kunne nok være på tide." Han gik hen til døren og råbte så højt, som havde det været ved en kompagniøvelse:

"Te!"

Jeg holdt ikke af denne manér hos ham, han havde at omgås tjenestefolkene på. Vi tav længe. Jeg sad, lænet mod sofaens puder, og han vedblev at gå frem og tilbage. Det forekom mig, at han tænkte på noget … Endelig standsede han foran mig og spurgte mig i en forretningsmæssig tone:

"Men hvis De bare havde haft en model, ville De have forsøgt en gang til?"

"Det skulle jeg mene!" svarede jeg modløs. "Men hvor skal man få den fra?"

Han gik igen frem og tilbage i nogen tid.

"Ser De, Andrei Nikolajevitch … Der er en … en person."

"Hvis det er en fornem én, så vil hun ikke stå som model for mig."

"Nej, det er ikke det; aldeles ikke det, men … jeg har dertil et meget stort *men*."

"Hvad slags men'er kan her være, Sergej Vasiljevitch? Hvis De da ikke spøger …"

"Ja, jeg spøger, jeg spøger. Det er ikke muligt."

"Sergei Vasiljevitch," sagde jeg i en bedende tone.

"Hør her, hvad jeg vil sige Dem. Ved De, hvad jeg sætter meget pris på hos Dem?" begyndte han, idet han standsede foran mig. – "Vi er næsten jævnaldrende, jeg er to år ældre end De. Men jeg har oplevet og prøvet så meget, som De sandsynligvis ikke vil opleve og prøve før om ti år eller mere. Jeg er ikke nogen ren mand, er slet og … udsvævende" (han betonede dette ord skarpt) "Der gives mange, som er mere udsvævende end jeg; men jeg anser mig for mere skyldig; jeg hader mig selv, fordi jeg ikke kan være så ren, som jeg ville være … som De for eksempel."

"Om hvilken renhed og hvilke udsvævelser taler De?" spurgte jeg.

"Jeg nævner tingene ved deres rette navn. Jeg misunder Dem ofte Deres ro og rene samvittighed; jeg misunder Dem det, som De ejer … Nå, ja, det er ligegyldigt. Det er og bliver umuligt," afbrød han sig selv med i vred tone. "Lad os ikke snakke mere om det."

"Hvis det er umuligt, så forklar da, hvad eller hvem jeg ejer?" spurgte jeg.

"Intet … Ingen. Ja, jeg skal forresten sige Dem det: Deres kusine Sofia Michailovna, hun er Dem jo ikke så mær beslægtet?"

"Næstsøskendebarn," svarede jeg.

"Ja, næstsøskendebarn. Hun er Deres forlovede –" sagde han i en bestemt tone.

"Hvorledes ved De det?" råbte jeg.

"Jeg ved det. Først gættede jeg mig til det; men nu ved jeg det. Jeg fik det at vide af min moder, – for ikke så længe siden skrev hun det til mig, – hun havde på en eller anden måde fået … Er måske ikke i enhver provinsby alting hvermand bekendt? Ja, er det ikke sandt? Forlovede?"

"Nå ja, lad det være så."

"Og fra barndommen? Forældrene ville det?"

"Ja, forældrene ville det. Først tog jeg det for spøg; men nu ser jeg, at det også virkelig vil blive sådan. Jeg ville vel ikke, at nogen skulle få det at vide, men jeg er ikke særlig ked af, at De har hørt det."

"Jeg misunder Dem, at De har en forlovet," sagde han sagte med øjnene fæstet etsteds i rummet og sukkede tungt.

"Jeg havde ikke ventet at finde en sådan sentimentalitet hos Dem, Sergei Vasiljevitch."

"Ja, jeg misunder Dem, at De har en forlovet," fortsatte han uden at se på mig, "Jeg misunder Dem Deres renhed, Deres forhåbninger, Deres fremtidige lykke, den ufordærvede kærlighed og ømhed, der er vokset op hos Dem fra barndommen af."

Han tog min hånd, trak mig op fra sofaen og førte mig hen foran spejlet.

"Betragt mig og Dem," sagde han. "Hvad ser De?"

"Hyperion foran en bukkebenet satyr."

"Den bukkebenede satyr – det er mig. Men jeg er stærkere end De; mine ben er bredere og min sundhed af naturen

stærkere. Men sammenlign blot. Ser De dette her" – han berørte let med fingrene sin pande, hvor håret begyndte at blive tyndt. "Ja, altid denne brænden i sjælen, forspildt til ingen nytte. Ja, men hvad er det for en ild? Simpelthen liderlighed ..."

"Sergej Vasiljevitch, skal vi ikke vende tilbage til vort gamle tema. Hvorfor afslår De at gøre mig bekendt med modellen?"

"Netop fordi hun har taget del i denne ødelæggelse. Jeg har sagt Dem det; det er ingen fin person – det er hun virkelig ikke. Hun står på det nederste trin i det menneskelige samfund. Længere nede – afgrunden, som hun måske snart vil styrte ned i; den fuldstændige fordærvelses afgrund. Hun er næsten allerede fortabt."

"Jeg begynder at forstå Dem, Sergei Vasiljevitch."

"Ja, det er netop deri, det stikker. Ser De nu, hvad for et "men", jeg mener?"

"De kan beholde Deres "men" for Dem selv. Hvorfor anser De det for en pligt at være min formynder og beskytter?"

"Jeg har sagt, hvorfor jeg holder af Dem! Fordi De er ren, ikke De alene: jer begge. De er et sjældent menneske, De giver indtryk af noget frisk, vellugtende. Jeg misundte Dem, men sætter pris på, at jeg kan betragte Dem som få andre vil kunne siden. Og De vil nu, at jeg skal ødelægge alt dette? Nej, det må De ikke forvente."

"Men hvad skal nu til syvende og sidst dette betyde, Sergei Vasiljevitch? De sætter liden tiltro til denne min renhed, som De mener at have opdaget, når De frygter så skrækkelige ting af et eneste bekendtskab med denne kvinde."

"Hør her: jeg kan give Dem hende eller ikke. Jeg handler, som jeg vil. Jeg vil ikke give Dem hende, jeg giver Dem hende ikke.

Dixi."

Nu sad han stille, mens jeg i oprørt sindsstemning gik frem og tilbage på tæppet.

"Og De tror, at hun er egnet?"

"Ja, meget. Forresten, nej, ikke ret meget!" brød han hvast af. "Er aldeles ikke egnet. Lad hende fare."

Jeg bad ham, blev vred, forestillede ham alt det dumme ved denne opgave, han havde taget på sig, at vogte min sædelighed; men opnåede intet. Han afslog bestemt og sagde til sidst:

"Jeg har aldrig sagt "*Dixi*" to gange."

"Hvormed jeg også ønsker Dem til lykke," svarede jeg ærgerlig.

Vi samtalede endnu lidt ved teen om dit og dat, og skiltes så.

IV

I hele to uger har jeg intet lavet. Jeg gik blot i akademiet for at male mit program over et skrækkeligt, bibelsk tema: Lots hustrus forvandling til en saltstøtte. Jeg havde allerede alt færdigt – både Lot og hans husfolk, men finde ud af det med saltstøtten var mig ikke muligt. Skulle jeg lave noget i form af en gravstele eller måske ligefrem en statue af Lots hustru af saltsten?

Livet gik trægt. Jeg fik to breve fra Sonja. Jeg fik dem og læste hendes kære slidder-sladder om ordningen i instituttet, om hvorledes hun hemmelig, uden at lærernes argusøjne opdagede det, læste forskellige bøger, og lagde dem så i pakken sammen med de andre breve, der var omviklet med et rosenrødt bånd. Jeg har opbevaret dette bånd i nu omtrent femten år og har til dato endnu ikke kunnet beslutte mig til at smide det væk. Og

hvorfor skulle jeg også det? Hvem gjorde det fortræd? Men hvad ville vel Bessonov sige, hvis han fik dette bevis på min sentimentalitet at se? Mon han ville blive rørt over min "renhed", eller ville han begynde at gøre sig lystig over det? Dog, det var ikke for spøg, han ærgrede mig. Men hvad skal jeg gøre? Skal jeg opgive maleriet eller på ny søge en model?

Et uventet tilfælde hjalp mig. Engang da jeg lå på sofaen og læste en oversættelse af en dum fransk roman – jeg havde allerede pådraget mig hovedpine, var blevet ganske apatisk overfor de forskellige "morgue"'er, politigendarmer og opstandelser af folk, hvis død ville være nok for tyve mennesker, åbnedes døren, og ind trådte Helfreich.

Tænk Dem et par tynde, krumme ben, et uhyre kæmpelegeme, trykket af to pukler, lange grimme hænder, højt opstående skuldre, der ligesom gav indtryk af en vedvarende tvivl, et ungt, blegt, lidt opsvulmet, men dog godt udseende ansigt på et bagover hældende hoved. Han var kunstner. Liebhavere kender meget godt hans billeder, der for størstedelen er malet over et og samme sujet med få variationer. Hans helte var – katte; han havde malet sovende katte, katte med fugle, katte, som stod med krummet ryg, ja, han havde endog fremstillet en drukken kat med tindrende øjne ved en pokal vin. Med sine katte havde han bragt det til største fuldkommenhed, men ud over dette foretog han sig intet. Når der på et billede foruden katte fandtes andre tilfældige ting, f.eks.: grønt, hvorfra en rød næse og guldglinsende øjne med små pupiller skulle kigge frem, eller et draperi, eller en kurv, hvori en hel kattefamilie med store gennemsigtige ører holdt til, så henvendte han sig til mig. Han kom også denne gang

med noget, som han havde viklet ind et blåt papir. Efter at have rakt mig sin hvide, knoklede hånd, lagde han pakken på bordet og gav sig til at ordne den.

"Igen en kat?" spurgte jeg.

"Igen … jeg må have lidt af et tæppe her, ser du … og på det andet et stykke af en sofa …"

Han rullede papiret ud og viste mig to billeder, omtrent af en halv alens størrelse; kattefigurerne var aldeles fuldendte, blot var de malet på en baggrund af fuldstændig hvidt lærred.

"Eller hvis ikke en sofa, så noget andet … Find på noget, du … Jeg er nu træt af dem."

"Skulle du ikke snart holde op med disse kattemalerier, Semjon Ivanitch?"

"Ja, det vil være nødvendigt at holde op med det, for de forstyrrer mig meget. Men hvad skal man så tage sig til? Penge! Se her – dette lapperi – to hundrede rubler."

Hermed trak han på sine for evigt sammenvoksede skuldre, sparkede med benene og gestikulerede med hænderne, som om han ville udtrykke en formodning om, at dette lapperi kunne finde en køber.

Han var i løbet af to år blevet en bekendt størrelse med sine katte. Hverken før eller siden (det måtte da være på et billede af den afdøde Hun) har jeg set sådan mesterlig fremstilling af katte i alle mulige aldre, farver og stillinger. Men idet Helfreich udelukkende anvendte al sin opmærksomhed på dette sujet, lod han alt andet fare.

"Penge, penge …" gentog han eftertænksomt. "Men hvad behøver jeg krogryggede djævel så mange penge til? Og samtidig føler jeg, at det vil falde mig vanskeligere og

vanskeligere at tage fat på et stadigt arbejde. Jeg misunder dig, Andrei. Jeg har i to år ikke malet andet end disse skabninger … Naturligvis holder jeg af dem, især de levende! Men jeg føler, hvor det dybere og dybere udsuger mig … Og så er jeg jo mere talentfuld end dig, Andrei, tror du ikke?" spurgte han mig i en godmodig og delikat tone.

"Jeg tror det ikke …" svarede jeg med et smil. "Ja, jeg er *sikker* på det."

"Hvorledes går det med din Charlotte?"

Jeg gjorde en afværgende bevægelse med hånden.

"Slet?" spurgte han. "Vis mig …" og da han så, at jeg ikke rørte mig af pletten, men gjorde en afslående bevægelse med hovedet, gik han selv hen og gav sig til at rode i en bunke gamle lærreder, som var henslængt i en krog. Derpå satte han reflektoren på lampen, stillede mit ufuldendte billede op på staffeliet og belyste det. Længe tav han.

"Jeg forstår dig," sagde han. "Dette kan blive godt. Det er bare for neget af Anna Ivanovna. Ved du, hvorfor jeg kom her hen til dig? Kom med mig?"

"Hvorhen?"

"Et eller andet sted. På gaden. Angsten, Andrej. Jeg er bange for at henfalde til mine gamle synder igen,"

"Nå, hvad er det for noget vrøvl?"

"Det er ikke vrøvl. Jeg føler, hvorledes det begynder at hamre her;" – han pegede på et sted under hjertehulen – "jeg ville så gerne glemme mig og sove," sagde han pludselig med sin tynde tenorstemme. "Derfor kom jeg til dig, for at jeg ikke skulle være alene, og så begynder det igen – to uger varer det. Så kommer

sygdommen. Og så er det jo meget farligt … med en sådan krop som min."

Han drejede sig to gange rundt på hælene for at vise mig sine to pukler.

"Ved du hvad?" foreslog jeg. – "Flyt over til mig. Jeg skal holde dig fra det."

"Ja, det ville være godt. Jeg skal tænke på det. Men lad os nu gå."

Jeg tog overtøjet på, og vi gik.

Længe slentrede vi omkring i det råkolde petersborgervejr. Det var efterår. Der blæste en stærk vind fra søen. Vandet steg. Vi gik over slotskajen. Den oprørte flod skummede og piskede mod kajens granitbrystværn. Ud af det tykke mørke, den anden bred lå skjult bag, glimtede af og til lyn, og et kvart minut efter lød et tungt skrald; fra fæstningen lød kanonskud. Vandet steg.

"Jeg ville ønske, at det steg endnu mere. Jeg har aldrig set en oversvømmelse. Det må være interessant," sagde Helfreich.

Vi sad længe på kajen, tavse, med blikket vendt ud mod det støjende mørke.

"Det vil ikke komme til at stige højere," sagde Helfreich. "Vinden ser ud til at stilne af. Det er beklageligt! Jeg har aldrig set en oversvømmelse. Lad os gå …"

"Hvorhen?"

"Efter næsen … Kom med mig. Jeg skal føre dig til et sted. Naturen med dens urimeligheder skræmmer mig. Gud med den! Vi vil hellere betragte urimelighederne i menneskelivet."

"Hvor er det da, Senitchka?"

"Det ved jeg … Kusk!" råbte han.

Vi satte os op og kørte afsted. I Fontankagaden foran en broget malet port prydet med udskæringer standsede Helfreich vognen.

Vi gik over en smudsig gård mellem to lange toetages bygninger i gammel stil. To kraftige reflektorer kastede stærke lysstråler mod vore ansigter; de var ophængt på begge sider af trappen, der var gammeldags, men rigeligt udstyret med broget snitværk, i den såkaldte russiske stil. Foran og bag os gik folk, som skulle samme sted hen som vi, – herrer i skindpelse, damer i lange kapper à la diplomat og Palmerston af stof af tvivlsom kvalitet; silkeblomster på en grund af plys, boa om halsen og med hvide silketørklæder på hovedet; alle disse gik ind ad indgangen, op ad de få trappetrin, lagde overtøjet, hvorved størstedelen af dem afslørede ynkeligt-pragtfulde toiletter, hvor bomuld trådte halvt i stedet for silke, bronze for guld, slebet glas for diamanter og sminke, karmin og terre-de-sienne i stedet for frisk ansigtsfarve og strålende øjne.

Vi løste billetter ved billetlugen og gik gennem en hel række af værelser med småborde i. Den lumre, af forskellige slags ejendommelige uddunstninger svangre luft greb mig. Tobaksrøg tillige med lugt af øl og simpel pomade fyldte luften. Det var en larmende skare. Nogle gik omkring uden noget bestemt mål, andre sad ved bordene med deres flasker; her var mænd og kvinder, og der var noget underligt ved deres ansigtsudtryk. Alle anstillede sig lystige og glade og talte om et eller andet – Gud ved hvad. Vi satte os ved et af bordene, Helfreich forlangte te. Jeg legede med hans ske og lyttede til, hvorledes en lille fyldig brunette af sigøjnertype, langsomt og med værdighed, med en stærk tysk accent i sin udtale og med et

drag af stolthed i stemmen besvarede sin kavalers spørgsmål, om hun var her ofte.

"Jeg er her en gang om ugen. Jeg kan ikke komme hver aften, fordi jeg også må være andre steder. Således var jeg forleden i den tyske klub, i går i "Orpheum", i dag her, i morgen i Bolsjoj-teatret, i overmorgen Prikastschichy, så i "Operetten" og så i "Chateau des Fleurs" ... Ja. hver dag er jeg et eller andet sted; på den måde hengår die ganze Woche" – og hun så stolt på sin kavaler, som formelig skrumpede sig sammen ved at høre et så righoldigt program af forlystelser. Han var en blond mand på en tyve år, smal pande med nedkæmmet, tyndt hår, og bronzeurkæde. Han sukkede, idet han ganske forsagt så op på sin storslåede dame. Ak, hvordan skulle vel han, en beskeden ekspedient i Apraxins Basar, kunne følge hende hver dag i alle disse klubber og restauranter?

Vi rejste os og slentrede omkring i værelserne. Ved enden af den lange række af værelser førte en bred dør ind til den sal, der var bestemt for danserne. Gule silkeforhæng for vinduerne, broget malede lofter, rækker af wienerstole langs væggene, i det ene hjørne af salen en stor, hvid niche i form af en muslingeskal; her havde et orkester på femten mand plads. Damerne gik for størstedelen arm i arm, to og to omkring i salen, herrerne sad langs væggene og betragtede dem. Orkestret stemte deres instrumenter. Førsteviolinistens ansigt forekom mig lidt bekendt.

"Er det virkelig Dem, Theodor Karlovitch?" spurgte jeg, idet jeg slog ham på skulderen.

Theodor Karlovitch vendte sig om mod mig. Men Gud, hvor han dog så oppustet og reduceret ud.

"Ja, det er mig – Theodor Karlovitch. Og hvad vil De?"

"Men husker De ikke, i gymnasiet? … De kom med Deres violin til dansetimerne …"

"Ah! Ja, og nu sidder jeg her på en taburet i et hjørne. Jeg erindrer Dem … De dannede vals meget let …"

"Har De været her længe?"

"Det er nu det tredje år."

"Husker De, at De engang kom meget tidligt, og at De da i den tomme sal spillede en elegi af Ernst? Jeg hørte på det."

Der gik et glimt over musikerens opsvulmede øjne.

"Hørte De det virkelig? Hørte De det? Jeg tænkte, ingen havde lyttet. Ja, undertiden spillede jeg … Men nu kan jeg ikke … Nu er jeg her; i karnevalsugen og i påsken er jeg på danseestraderne, om aftenen her … (Han tav en tid) Jeg har fire sønner og en datter," sagde han sagte. "En af drengene er i år færdig fra Annenschule og skal til universitetet … Jeg kan ikke længere spille elegier af Ernst …"

Kapelmesteren svingede nogle gange med taktstokken; øredøvende satte det lille, men stærke orkester i med en polka. Da kapelmesteren havde angivet en tre-fire takter, sluttede han sig også med sin skrigende violin til det øvrige kor. Par af dansende begyndte at svinge sig, orkestret larmede.

"Kom, Senja," sagde jeg. "Jeg bliver nervøs. Lad os gå hjem, drikke te og snakke om noget bedre."

"Om noget bedre?" spurgte han med et smil. "Nuvel, lad os gå."

Vi begyndte nu at trænge os frem mod udgangen. Med et standsede Helfreich.

Jeg så mig om og fik øje på Bessonov. Han sad ved et marmorbord, hvorpå stod en flaske vin, glas og noget andet. Dybt foroverbøjet, med glinsende øjne, hviskede han i hast noget til en dame i sort silkekjole, som sad ved det samme bord. Hendes ansigt kunne vi ikke se. Jeg lagde kun mærke til hendes slanke figur, smalle hænder, halsen og hendes sorte hår, som var kæmmet glat opad fra nakken.

"Tak skæbnen," sagde Helfreich til mig, "ved du, hvad det er for en person? Glæd dig, det er hende, din Charlotte Corday."

"Hun? Her?"

V

Bessonov, der holdt et glas vin i hånden, rettede sine glinsende, lidt røde øjne mod mig, og på hans ansigt kunne jeg se, at han ikke holdt af dette.

Han rejste sig fra sin plads og kom hen mod os.

"Er De her? Hvorledes kan det være gået for sig?"

"Vi kom for at se efter Dem," svarede jeg med et smil. "Og jeg beklager det heller ikke; for ..."

Han havde opfanget det blik, som jeg kastede på hans veninde, og afbrød mig skarpt:

"Gør Dem ingen forhåbninger ... Denne Helfreich har vel allerede fortalt Dem ... Men det bliver der ikke noget af. Jeg tillader det ikke. Jeg skal føre hende bort herfra ..."

Hastigt gik han så hen til hende og sagde højt:

"Nadesjda Nikolajevna, lad os gå herfra!"

Hun vendte hovedet, og jeg så for første gang hendes forundrede ansigt.

Ja, jeg så hende første gang i denne hule. Hun sad her med dette menneske, som undertiden fra sin egoistisk-virksomme og fint anlagte levemåde nedlod sig til liderlighed; hun sad ved en tømt vinflaske, hendes øjne var lidt røde, det blege ansigt træt, dragten skødesløs og påfaldende. Omkring os slentrede frem og tilbage en mængde lediggængere, købmænd, for hvem den eneste mulighed at leve på var at drikke, ulykkelige ekspedienter, som havde tilbragt hele deres liv bag disken og nu ville oplive deres fattige ånd i disse huler, faldne fruer og unge piger, som måske netop nu for første gang med deres læber havde berørt det afskyelige bæger, forskellige modehandlerinder, butiksdamer … Jeg så på hende, at hun ville falde i den afgrund, som Bessonov havde talt om, hvis hun da ikke allerede var der.

"Lad os da gå, lad os gå, Nadesjda Nikolajevna!" trængte Bessonov på.

Hun rejste sig og sagde, idet hun så forundret på ham:

"Hvorfor? Hvorhen?"

"Jeg vil ikke blive her længere."

"De kan gå … Dette er, tror jeg, Deres bekendte og Helfreich?"

"Hør, Nadja …" sagde Bessonov skarpt.

Hun trak øjenbrynene sammen og kastede et vredt blik på ham.

"Hvem har givet Dem ret til at tiltale mig på den måde? Goddag, min kære Senitchka!"

Semjon tog hendes hænder og trykkede dem fast.

"Hør, Bessonov," sagde han. "Lad det nu være nok med disse dumheder. Kør hjem, hvis du vil, eller bliv; men Nadesjda Nikolajevna bliver med os. Vi har en vigtig sag med hende.

Nadesjda Nikolajevna, må jeg så forestille Dem; en ven af mig … og af ham også" – han pegede på Bessonov – "kunstneren, hr. Lopatin."

"Hun holder meget af malerier, Andrei!" sagde han med et glad smil til mig. "I fjor tog jeg hende med til udstillingen. Vi så også dine studier. Husker De?"

"Ja," svarede hun.

"Nadesjda Nikolajevna!" sagde Bessonov en gang til.

"Lad mig være … Rejs De, hvorhen De vil. Jeg bliver her med Senja og denne … hr. Lopatin. Jeg vil ånde lidt friere … for Dem!" råbte hun pludselig, da hun så, at Bessonov ville sige noget. "De er blevet mig så ækel. Lad mig være, rejs De …"

Hurtigt vendte han sig og gik ud uden at sige farvel til nogen.

"Så, nu er det bedre … uden ham …" sagde Nadesjda Nikolajevna, idet hun sukkede tungt.

"Hvorfor sukker De, Nadesjda Nikolajevna?" spurgte Senitchka.

"Hvorfor? Fordi han ikke skal tillade sig alt det, som er tilladt alle disse elendige" – med en bevægelse med hovedet hentydede hun til den forbitrængende mængde. "Nå, ja, det er lige meget, det er en sand elendighed, jeg er træt af det hele. Nej, jeg er ikke træt, det er noget endnu værre. Der findes ikke ord for det. Senitchka, skal vi drikke?"

Semjon så bekymret på mig.

"Ser De, Nadesjda Nikolajevna, jeg ville være så glad, men det er umuligt; han der …"

"Hvad er der i vejen med ham? Han kan jo også drikke med os."

"Han vil ikke."

"Nå ja, men så vil De."

"Han tillader det ikke."

"Det var væmmeligt … Hvem har ret til ikke at tillade Dem noget?"

"Jeg har givet mit ord på, at jeg skal lystre."

Nadesjda Nikolajevna så opmærksomt på mig.

"Ja så," sagde hun. "Menneskets vilje er dets Himmerige. Hvis De ikke vil, er det ikke nødvendigt. Jeg skal alene …"

"Nadesjda Nikolajevna," begyndte jeg, – "tilgiv, at jeg ved det første bekendtskab …"

Jeg følte, at jeg blev rød. Hun smilede og så på mig.

"Nå, hvad er det?"

"Ved vort første bekendtskab ville jeg bede Dem om … ikke at gøre dette, ikke være således … jeg ville bede Dem om endnu en stor tjeneste."

Hendes ansigt fik et bekymret udseende.

"Ikke være således?" sagde hun. "Jeg er bange for, at jeg ikke kan være anderledes; det er nu min vane. Nuvel, for at være Dem til behag skal jeg prøve. Men tjenesten da?"

Stammende og famlende fortalte jeg hende, hvad det gjaldt. Hun lyttede opmærksomt, idet hun rettede sine grå øjne lige på mig – … Var det den spændte opmærksomhed, hun lyttede til mine ord med, eller var det noget andet, som gav hendes blik et mørkt og lidt hårdt udtryk.

"Godt," sagde hun til sidst. "Jeg forstår, hvad De behøver. Jeg skal også påtage mig et sådant ansigt."

"Det går så udmærket uden det, Nadesjda Nikolajevna, bare Deres ansigt …"

"Godt, godt. Hvornår skal jeg være hos Dem?"

"I morgen, klokken 11, hvis De kan?"

"Så tidligt? Nej, så må man gå hjem og lægge sig. Senitchka, følger De mig?"

"Nadesjda Nikolajevna," sagde jeg, "vi er endnu ikke blevet enige om en ting; sådan noget gør man jo ikke for intet."

"Hvad, De vil måske betale mig?" sagde hun, og jeg følte, at der var noget stolt og krænket i hendes stemme.

"Ja, betale, ellers vil jeg ikke," sagde jeg bestemt.

Hun målte mig med et stolt, næsten frækt blik, men i samme øjeblik antog hendes ansigt et eftertænksomt udtryk. Vi tav. Det var pinligt for mig. En svag rødme viste sig på hendes kinder, og hendes øjne lynede.

"Godt," sagde hun, "så betal da! Så meget som man betaler de andre modeller, så meget også til mig. Hvor meget får jeg for hele Charlotte Corday, Senitchka?"

"Tres rubler omtrent, tror jeg," svarede han.

"Og hvor lang tid behøves til at male hende?"

"En måned."

"Godt, meget godt!" svarede hun livligt. "Jeg skal prøve at modtage penge af Dem. Tak skal De have!"

Hun rakte mig sin smalle hånd og trykkede min hårdt.

"Han bor hos Dem?" spurgte hun, idet hun vendte sig mod mig.

"Ja, hos mig."

"Jeg skal straks sende ham fra mig igen. Bare lad ham følge mig."

En halv time senere var jeg hjemme, og fem minutter efter kom Helfreich også. Vi klædte os af, lagde os og slukkede lysene. Jeg var allerede ved at falde i søvn.

"Sover du, Lopatin?" lød pludselig Senitchkas stemme i mørket.

"Nej, hvorfor?"

"Hør her, jeg lod gerne min venstre hånd hugge af, hvis denne kvinde kunne få lov til at leve et lykkeligt og rent liv," sagde han med bevæget stemme.

"Hvorfor ikke lige så godt den højre?" spurgte jeg søvndrukken.

"Din dumrian! Hvad skulle jeg da male med?" spurgte Senitchka alvorligt.

VI

Da jeg den næste dag vågnede, tittede den grå morgen allerede ind gennem vinduet.

Da jeg så Helfreichs svagt belyste, blege, smukke ansigt, som han lå og sov på sofaen, og da jeg tilbagekaldte den foregående aften i erindringen, og at jeg nu ville få en model til mit billede, vendte jeg mig om på den anden side og henfaldt igen i en let morgenslummer.

"Lopatin," lød en stemme. Jeg hørte det i søvne. Den passede til min drøm, og jeg vågnede ikke, før nogen tog mig i skulderen.

"Lopatin, vågn op!" sagde stemmen.

Jeg sprang med begge ben ud af sengen og fik øje på Bessonov.

"Ja, det er mig, Sergej Vasiljevich?"

"Ja, det er mig … De ventede mig ikke så tidligt?" sagde han stille. "Tal sagtere, jeg vil ikke vække ham der med puklen."

"Hvad ønsker De?"

"Klæd Dem på, vask Dem; jeg skal sige Dem det. Lad os gå ind i det andet værelse. Lad ham sove."

Jeg tog mine klæder og støvler under armen og gik ud i mit atelier for at klæde mig på. Bessonov var meget bleg.

"De har vist ikke sovet i nat?" spurgte jeg.

"Jo, jeg har sovet, jeg stod tidligt op og arbejdede. Sig til, at man giver os te, og lad os tale sammen lidt. Ja, det er sandt, lad mig se Deres billede."

"Der er ikke noget at se nu, Sergei Vasiljevitch. Vent lidt, jeg skal snart have det færdigt i den rigtige og ægte form. Det er måske ubehageligt for Dem, at jeg har handlet mod Deres ønske; men De kan ikke forestille Dem, hvor glad jeg er over, at det er blevet sådan, at jeg kan komme til at få billedet færdigt. Jeg kunne ikke vente mig nogen bedre model end Nadesjda Nikolajevna."

"Jeg tillader ikke, at De maler efter hende," sagde han hult.

"Sergei Vasiljevitch, De er kommet her, lader det til, for at skændes med mig?"

"Jeg tillader ikke, at hun hver dag kommer og tilbringer hele timer sammen med Dem … Jeg vil ikke tillade hende det."

"Har De da en sådan magt? Hvorledes kan De ikke tillade hende det? Hvorledes kan De ikke tillade *mig* det?" spurgte jeg, idet jeg følte, at jeg begyndte at blive hidsig.

"Magt … magt … nogle ord er nok. Jeg skal minde hende om, hvem hun er, jeg skal sige hende, hvem De er. Jeg skal fortælle hende om Deres kusine, Sofia Michailovna …"

"Jeg tillader Dem ikke at nævne min kusine. Hvis De har ret over denne kvinde, – lad det være sandt, hvad De fortalte mig om hende, lad hende være falden, lad mange, mange

mennesker have den samme ret til hende som De, – så må De dog huske på, at De har ret over hende, men De har aldeles ingen ret over min kusine. Jeg forbyder Dem at sige noget til hende om min kusine! Hører De?"

Jeg følte, at min stemme klang truende. Jeg begyndte at tabe fatningen.

"Så, ja så! De viser kløer! Jeg vidste ikke, at De havde dem. Godt, De har ret: til Sofia Michailovna har jeg ingen ret. Jeg drister mig ikke til at nævne hendes navn til unytte. Men denne … denne …"

I ophidset sindsstemning gik han nogle gange op og ned i værelset, fra det ene hjørne til det andet. Jeg så, at han var alvorligt vred; men jeg forstod ikke, hvad der foregik i ham. Under vor forrige samtale udtrykte han både i ord og tone en så utilsløret foragt for denne kvinde. Men nu … Skulle virkelig …?

"Sergei Vasiljevitch," sagde jeg, "De elsker hende."

Han standsede, så på mig med et underligt blik og sagde kort:

"Nej!"

"Hvad er det da, som gnaver Dem? Af hvilken grund har De fremkaldt denne storm? Jeg kan ikke tro, at De er bekymret for min sjæls frelse fra denne indbildte djævels klør?"

"Det er min sag," sagde han. "Men husk på, at jeg vil stoppe Dem på den ene eller den anden måde … Jeg tillader det ikke! Hører De?" skreg han hidsigt.

Jeg følte, at blodet steg mig til hovedet. Det hjørne, hvor jeg under alt dette stod med ryggen mod væggen, var opfyldt med alskens skrammel: lærreder, pensler, et ødelagt staffeli. Her stod også en stok med en spids jernpig; når jeg arbejdede om

sommeren skruede jeg en stor skærm fast til den. Tilfældigt tog jeg denne lanse i hånden, og da Bessonov sagde sit: "Jeg tillader det ikke," stødte jeg af fuld kraft jernpiggen i gulvet. Det firkantede jern gik en tomme ned i træet.

Jeg sagde ikke et ord; men Bessonov så på mig med forundrede og, som det forekom mig, forskrækkede øjne.

"Farvel!" sagde han. "Jeg går min vej. De er alt for ophidset nu."

Jeg var allerede blevet roligere.

"Stop," sagde jeg. "Vent lidt!"

"Nej, jeg må gå. Farvel."

Han gik. Med møje fik jeg jernpiggen trukket op af gulvet, og jeg erindrer, at jeg med fingeren berørte det svagt opvarmede, blanke jern. For første gang kom jeg til at tænke på, at det var et skrækkeligt våben, som man let kunne nedlægge et menneske på stedet med.

Helfreich gik til akademiet; lidt nervøs ventede jeg på min model. Jeg satte et helt nyt lærred op og gjorde alt det nødvendige klart.

Jeg kan ikke sige, at jeg den gang kun tænkte på mit billede. Jeg erindrede aftenen før med en omgivelse, som jeg aldrig før havde set, det uventede og for mig lykkelige møde, denne mærkelige kvinde, denne faldne kvinde, som pludselig tiltrak sig min fulde sympati, Bessonovs sære opførsel … Hvad vil han med mig? Mon han virkelig elsker hende? Men hvis han gør, hvorfor så denne foragt overfor hende? Kunne han da ikke hjælpe hende?

Jeg tænkte på alt dette, mens jeg med hånden fo'r med kullet hen over lærredet; jeg lavede udkast til den stilling, hvori jeg

ville fremstille Nadesjda Nikolajevna, men viskede den igen ud, den ene gang efter den anden.

Præcis klokken 11 ringede det på entréklokken. Et minut efter viste hun sig for første gang på tærsklen til mit værelse. O hvor godt jeg erindrer hendes blege ansigt, da hun bevæget og undselig – ja, for undselighed var trådt i stedet for hendes ansigtsudtryk fra i går – uden at sige et ord stod i døren! Det var, ligesom hun ikke vovede at træde ind i dette værelse, hvor hun senere fandt sin lykke, det eneste lysstrejf i hendes liv og … hendes undergang. Ikke den undergang, Bessonov talte om … Jeg kan ikke skrive om dette nu. Jeg vil vente og berolige mig.

VII

Sonja ved ikke, at jeg skriver disse smertefulde sider. Som før sidder hun hver dag ved mit leje eller min stol. ofte kommer også min anden ven til mig, den stakkels pukkelryggede. Han er blevet meget mager og tør og er for det meste tavs. Sonja siger, at han arbejder meget flittigt. – Gud give ham lykke og fremgang!

Hun kom, som lovet, præcis kl. 11. Hun trådte ind meget generet, svarede forvirret på min hilsen og satte sig tavs på en stol, som stod i det ene hjørne af atelieret.

"De er meget punktlig, Nadesjda Nikolajevna," sagde jeg, idet jeg fordelte farverne på paletten.

Hun så på mig, men sagde intet.

"Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal takke Dem, fordi De gik ind på dette …" fortsatte jeg, idet jeg følte, at jeg rødmede af forlegenhed. Jeg ville have sagt noget helt andet. "Jeg har så

længe ikke kunnet finde nogen model, så jeg var ved at opgive det hele fuldstændigt."

"Har De da ikke modeller henne i akademiet?"

"Jo vi har; men de passer ikke for mig."

Af den hob gammelt skrammel, som lå på bordet, fandt jeg billedet af Anna Ivanovna frem og gav hende. Hun så på det og trak på smilebåndet.

"Nej, det passer ikke for Dem," sagde hun, "det er ikke Charlotte Corday."

"Kender De Charlotte Cordays historie?" spurgte jeg.

Hun så på mig med et ejendommeligt, forundret udtryk i ansigtet, blandet med en slags bitter følelse.

"Hvorfor skulle jeg ikke kende den?" spurgte hun. "Jeg har også engang lært noget. Vel har jeg nu glemt meget i dette liv, som jeg fører; men der sidder dog noget igen. *Sådanne* ting er det umuligt at glemme."

"Hvor har De læst det, Nadesjda Nikolajevna?"

"Hvorfor vil De vide det? Hvis De er klar, kan vi begynde."

Tonen havde pludselig forandret sig; hun udtalte disse ord afbrudt og mørk, sådan som hun aftenen i forvejen havde talt til Bessonov.

Jeg tav. Ud af skabet tog jeg en blå dragt, som jeg for lang tid siden havde ladet sy, – det var kappen og alt det andet, som hørte med til Charlotte Cordays udstyr, bad hende gå ind i det andet værelse og tage det på. Jeg havde næppe fået gjort alt det klart, som jeg behøvede til mit arbejde, før hun allerede kom tilbage.

Foran mig stod mit billede.

"Ak, min Gud! Min Gud!" udbrød jeg begejstret. "Hvor det er udmærket, hvor det er udmærket! Sig mig, Nadesjda Nikolajevna, har vi ikke set hinanden før? På anden måde kan jeg ikke forklare mig dette. Jeg har forestillet mig mit billede akkurat således, som De nu er. Jeg tror, jeg har set Dem et eller andet sted. Deres ansigt har sandsynligvis ubevidst indpræget sig i min erindring … Sig, hvor jeg har set Dem!"

"Hvor skulle De have kunnet se mig?" spurgte hun igen. "Jeg ved det ikke. Jeg har ikke truffet Dem før i går. Vær nu så rar at begynde. Sæt mig i den stilling, som De ønsker, og mal!"

Jeg bad hende stille sig, som jeg ønskede, ordnede folderne på hendes dragt, berørte let hendes hænder, gav dem den slappe holdning, som jeg altid havde tænkt mig, og gik hen til staffeliet.

Der stod hun foran mig … Hun står også nu for mig, se der, på dette lærred … Hun ser på mig, som hun var levende. Hun har det samme sørgmodige og reflekterende udtryk, de samme dødens træk i det blege ansigt, som hun havde hin morgen. Jeg viskede alt det ud, som jeg havde ridset med kul på lærredet og gjorde hurtigt et omrids af Nadesjda Nikolajevna. Så gik jeg i gang med at male. Aldrig, hverken før eller siden, har det lykkedes mig at arbejde så hurtigt og så godt. Tiden gik ubemærket hen, og først efter en times forløb, da jeg kastede et blik hen på min models ansigt, så jeg, at Nadesjda Nikolajevna var så træt, at hun var ved at falde om.

"Tilgiv, tilgiv mig …" sagde jeg, idet jeg førte hende ned af den forhøjning, hun stod på, og bragte hende til sæde i en lænestol. "Jeg har jo udmattet Dem fuldstændigt."

"Det gør intet," svarede hun, bleg, men smilende. "Når man nu engang vil tjene sit brød, må man også lide noget. Jeg er glad over, at De blev revet sådan med. Må jeg se?" sagde hun, idet hun vendte hovedet mod billedet, som hun, på grund af den stilling, hun sad i, ikke havde kunnet se.

"Ja vist, ja vist!"

"Ak, hvilket klatværk!" udbrød hun. "Jeg har endnu aldrig før set en kunstners påbegyndte arbejde. Hvor morsomt det er! … Men De må vide, at jeg af dette klatværk kan se, hvad det skal blive … De har udkastet Dem et godt billede, Andrei Nikolajevitch … Jeg skal anstrenge mig for at gøre alt til, at det bliver godt … for så vidt som det da afhænger af mig."

"Hvad kan De gøre?"

"Det fortalte jeg Dem i går. Jeg vil give Dem udtrykket. Det vil så blive lettere for Dem at arbejde …"

Hurtigt steg hun op på sin plads, hævede hovedet, lod de hvide hænder falde, og hendes ansigt gav fuldstændig det udtryk, som jeg havde tænkt mig det skulle være på mit billede. Der var energi og bekymring, stolthed og skræk, kærlighed og had …

"Sådan" spurgte hun. "Hvis det er sådan, skal jeg blive stående, så længe De ønsker."

"Bedre behøver jeg det ikke, Nadesjda Nikolajevna; men det vil blive vanskeligt for Dem at bevare dette udtryk en længere tid. Tak skal De have! Vi får se. Der er længe til det endnu. – Tør jeg bede Dem spise frokost med mig?"

Længe afslog hun; men til sidst gik hun dog ind på det.

Min værtinde bragte frokosten; for første gang sad vi ved det samme bord. Hvor mange gange hændte det ikke siden! …

Nadesjda Nikolajevna spiste kun lidt og var tavs; hun generede sig sikkert. Jeg skænkede vin i hendes glas, som hun drak ud næsten på en gang. Rødmen steg op i hendes blege kinder.

"Sig mig," sagde hun pludselig, "har De kendt Bessonov længe?"

Jeg havde ikke ventet et sådant spørgsmål. Det var pinligt for mig ved erindringen om alt det, som var forefaldet mellem Bessonov og mig i anledning af hende.

"Hvorfor bliver De rød? Forresten, det er lige meget; men svar mig blot på mit spørgsmål!"

"Længe. Siden barndommen."

"Er han et godt menneske?"

"Ja, efter min mening er han et godt menneske. Han er hæderlig, arbejder meget. Han er en talentfuld mand. Der består et smukt forhold mellem ham og hans moder."

"Lever hans moder? Hvor er hun?"

"I ... Der har hun et lille hus. Han sender hende penge og rejser undertiden selv derhen. Jeg har aldrig set en moder, som har været mere forelsket i sin søn."

"Hvorfor tager han hende da ikke til sig her?"

"Det er vist, fordi hun selv ikke vil ...forreste ved jeg det ikke ... hun har et hus der, det er hun nu vant til ..."

"Det er ikke sandt," sagde Nadesjda Nikolajevna eftertænksom. "Han vil ikke tage sin moder til sig, fordi han tror, at hun vil forstyrre ham. Jeg ved det jo ikke, men jeg tror, det er sådan ... Hun vil være i vejen for ham. Det er en provinsdame, enke efter en lavere embedsmand. Hun vil ulejlige ham."

Hun udtalte ordet "ulejlige" skarpt og eftertrykkeligt.

"Jeg holder ikke af det menneske, Andrei Nikolajevitch," sagde hun.

"Hvorfor ikke? Han er da en brav mand."

"Nej, jeg holder ikke af ham … jeg er bange for ham … Nå, nok om det; lad os gå til arbejdet igen."

Hun stillede sig på sin plads. Den korte efterårsdag gik til ende.

Jeg arbejdede til tusmørket, idet jeg af og til gav Nadesjda Nikolajevna et lille pusterum, og først da jeg begyndte ikke at kunne skelne farverne. og min model var indhyllet i halvmørke, lagde jeg penslen fra mig … Nadesjda Nikolajevna klædte sig om og gik.

VIII

Den samme dags aften flyttede Semjon Ivanovitch hen til mig. Han boede før i Sadovajagaden i en uhyre stor bygning, der fra kælder ti1 loft var fyldt med lejere; huset indtog næsten en hel blok mellem tre gader. Den mest aristokratiske del af bygningen, den del nemlig, som vendte ud mod Sadovajagaden, optoges af en forhenværende kaptajn Grum-Skjebitskis møblerede værelser; disse, der var temmelig smudsige og store, blev udlejet til begyndende kunstnere, velstående studenter og musikere. De var den største part af lejerne hos den alvorlige kaptajn, som strengt vogtede over den gode tone i sit "hotel", som han kaldte det.

Jeg steg op af jerntrappen og trådte ind i korridoren. Indenfor den første dør hørtes en flygtig violonpassage, lidt længere borte lød en violoncel og et sted i enden af korridoren

var der en, der hamrede på et flygel. Jeg bankede på Helfreichs dør.

"Kom ind!" råbte han med sin tynde stemme.

Han sad på gulvet og pakkede sit habengut i en stor kasse. En kuffert, som allerede var bundet til, stod ved siden af ham. Semjon Ivanovitch lagde tingene i kassen uden at holde sig til noget system; på bunden havde han lagt en pude, på den placerede han lampen, hvis enkelte dele han havde skilt fra hinanden og indsvøbt i papir, så en lædermadras, støvler, en bunke skitser, hans farvekasse, bøger og alskens småting. Ved siden af kisten sad en stor, rødhåret kat og så sin herre i øjnene. Denne kat stod, som Helfreich udtrykte sig, altid på post.

"Jeg er allerede færdig, Andrei," sagde Helfreich. "Jeg er meget glad over, at du vil tage mig til dig. Nå, sig mig, har hun siddet model for dig i dag? Kom hun?"

"Ja, hun kom, Senja …" svarede jeg triumferende. "Husker du, at du i nat sagde noget – – at du ville give den venstre hånd?"

"Nå?" spurgte han, idet han satte sig på kisten og smilede.

"Jeg forstår dig til dels, Senja."

"Der ser du! Ak, Andrei, Andrei, frels hende! Jeg kan ikke. Jeg er en dum, pukkelrygget djævel. Du ved selv meget godt, at jeg ikke kan bære byrden af mig selv alene gennem hele mit liv, mit lange liv, uden fremmed hjælp, uden din hjælp, f.eks., og så skulle jeg sørge for en anden … hvorledes kunne jeg det? Jeg selv behøver, at man redder mig fra drukkenskaben, at man tager mig til sig, opmuntrer mig til at arbejde, gemmer mine penge for mig, maler kurve, sofaer og andre genstande til mine katte. Ak, Andrei, Andrei, hvad skulle jeg vel gøre uden dig?"

Og i et pludseligt anfald af ømhed hoppede han med et op fra kisten, løb hen til mig, greb mig med begge hænder og trykkede mit hoved til sit bryst. Hans silkebløde hår berørte mine læber. Derpå slap han mig lige så hurtigt, løb hen i det ene hjørne af værelset – jeg har stærk mistanke om, at han på vejen aftørrede en lille tåre – og satte sig i stolen, som stod i et hjørne i skyggen.

"Nå, ser du så, hvad skal jeg kunne gøre? Men du … du … det er en anden sag. Red hende, Andrej!"

Jeg tav.

"Der er endnu et menneske, som kunne have gjort det," fortsatte Semjon Ivanovitch; – "men han ville ikke."

"Bessonov?" spurgte jeg.

"Ja, Bessonov."

"Har han kendt hende længe, Senitchka?"

"Ja, længe før jeg. Dette menneske har kun små kasser og rum i sit hoved; han trækker en kasse frem, tager billetten ud af den, læser, hvad der står på den, og handler derefter. Tænk f.eks., at der engang hændte ham noget som dette: han ser er falden pige, griber sig straks i hovedet – alt er der alfabetisk ordnet – trækker en billet ud og læser: *de vender aldrig tilbage* til et hæderligt liv."

Semjon Ivanovitch sagde ikke mere. Han støttede sig med hånden under hagen og så mig eftertænksom lige i ansigtet.

"Fortæl mig, hvorledes de har gjort hinandens bekendtskab. Hvad er det for et mærkværdigt forhold, der er mellem dem?"

"Siden, Andrei, nu vil jeg ikke. Ja, måske han også selv fortæller dig det. Jeg behøver ikke sige "måske"; sikkert vil han

gøre det. Du er mig netop sådan én," sagde Semjon med et smil. "Lad os gå. Men jeg man først gøre op med kaptajnen."

"Har du penge?"

"Ja, jeg har. Kattene hjælper mig."

Han gik ud i korridoren, råbte noget til en tjener, og et øjeblik efter kom kaptajnen selv. Det var en kraftig, firskåren mand med et frisk udseende og glatraget ansigt. Da han trådte ind i værelset, skrabede han affekteret ud med benene og rakte Helfreich hånden; til mig gjorde han blot et tavst buk.

"Hvad ønsker herren?" spurgte han hurtigt.

"Jeg flytter fra Dem, hr. kaptajn."

"Som herren vil," svarede han med et træk på skulderen. "Jeg har været ret tilfreds med Dem, ærede herre. Jeg er meget glad, når jeg i mit hotel får smukke, dannede mennesker … Er herrens ven også kunstner?" spurgte han, idet han igen vendte sig mod mig med et elegant buk. – "Jeg har den ære at præsentere mig – kaptajn Grum-Skjebitski, gammel soldat."

Jeg rakte ham min hånd og sagde mit navn.

"Hr. Lopatin!" råbte kaptajnen, idet hans ansigt gav udtryk for ærbødig forundring, "Det er et kendt navn. Jeg har hørt det nævne af alle eleverne ved akademiet. Meget glad over at gøre Deres bekendtskab! Jeg ønsker Dem berømmelse som en Semiradski og en Malejka … Hvor flytter De nu hen?" spurgte kaptajnen Helfreich.

"Til ham der …" svarede Helfreich med et forlegent smil.

"Skønt De berøver mig en udmærket lejer, er jeg dog ikke bedrøvet. Venskabet – det har også en ret …," sagde kaptajnen atter med et buk. – "Jeg skal straks bringe min bog …"

Med knejsende hoved forlod han værelset. Der lå noget krigersk i hans gang.

"Hvor har han tjent?" spurgte jeg Senja.

"Jeg ved det ikke; han er forresten ikke russisk kaptajn. Jeg har set det i hans pas; han er slet og ret adelsmand Ksaverij Grum-Skjebitski. I hemmelighed fortæller han alle mennesker, at han var med i opstanden i Polen. På væggen hos sig har han stadig et gevær hængende."

Kaptajnen bragte sin bog og regnskaber, han slog op i bogen, så et par minutter på regnskaberne og nævnte så den sum, som Helfreich havde at betale for værelset til månedens slutning og for middag. Semjon Ivanovitch afregnede, og vi skiltes i den bedste forståelse. Da man bar hans sager afsted, tog Senja Ivanovitch sin rødhårede kat under armen; den havde længe strøget sig uroligt omkring hans fødder, havde holdt halen ret i vejret som en stok, og af og til mjavet lidt – sandsynligvis var det synet af det tomme værelse, som havde gjort den så urolig; – og så gik vi.

IX

Tre eller fire seancer havde fundet sted. Nadesjda Nikolajevna kom til mig kl. 10 eller 11 og blev, til tusmørket faldt på. Mere end en gang havde jeg bedt hende blive og spise middag med os; men altid var hun, straks seancen var forbi, skyndsomt gået ind i det andet værelse, havde taget den blå dragt af og sin egen sorte på og var gået sin vej.

Hendes ansigt var i de sidste par dage meget forandret. Et mørkt bekymret udtryk viste sig på hendes læber og omkring hendes grå øjne. Hun talte sjældent til mig, og var kun lidt

livligere, når også Helfreich sad i atelieret ved sit staffeli, og trods mine formaninger om at sætte sig en alvorligere opgave malede den ene kat efter den anden. Foruden den rødhårede model, var der et eller andet sted fra kommet en fem-seks stykker mere til af forskellig størrelse, køn og farve, disse fodrede Agafia Alexejevna utrætteligt, skønt hun førte en uafbrudt krig med dem, hvilket fornemmelig fik sit udtryk derved, at hun pludselig kunne finde på at tage et par stykker af dem under armen og ekspedere dem ned ad trappen. Kattene jamrede ynkeligt uden for døren, og vor husbestyrerindes bløde hjerte holdt det ikke ud; døren blev åbnet og modellerne beherskede atter huset.

Hvor levende jeg erindrer disse lange, tavse seancer. Mit billede nærmede sig sin afslutning, og en tung, ubestemt følelse steg lidt efter lidt op i mit bryst. Jeg følte, at når Nadesjda Nikolajevna ikke længere var mig til nytte som model, ville vi komme til at skilles. Jeg erindrede min samtale med Helfreich på flyttedagen; ofte, når jeg så på hendes blege, mørke ansigt, summede disse ord for mine øren.

"Ak, Andrei, Andrei, red hende."

Redde hende! Jeg vidste så godt som intet om hende, jeg vidste ikke engang, hvor hun boede. Hun var flyttet fra sin gamle bolig, som Helfreich havde fulgt hende til den aften, vi mødtes første gang, til et andet sted, men Senja var ikke i stand til at få ud af hende, hvor det var. Hverken han eller jeg kendte hendes familienavn.

Jeg erindrer, at jeg engang under en seance, da Helfreich ikke var til stede, spurgte hende om det. Han var den morgen gået til akademiet – jeg bevægede ham af og til til at besøge

studieklassen – og vi tilbragte hele dagen alene. Nadesjda Nikolajevna var lidt mere munter og lidt mere snaksom end ellers. Opmuntret af dette dristede jeg mig til at sige:

"Nadesjda Nikolajevna, jeg ved endnu ikke, hvad Deres familienavn er."

Hun lod, som om hun ikke hørte mit spørgsmål. En flygtig skygge fo'r over hendes ansigt, og efter at hun et øjeblik havde holdt læberne sammenpressede, ligesom om noget havde overrasket hende, fortsatte hun samtalen. Hun talte om Helfreich, og jeg så, at hun søgte ord for at finde noget, der kunne bringe samtalen bort fra det og undgå mit spørgsmål. Til sidst tav hun.

"Nadesjda Nikolajevna," sagde jeg, "sig mig, hvorfor De har mistillid til mig? Har jeg vist det mindste ..."

"Hold op med dette," svarede hun sørgmodigt. "Have mistillid til Dem? ... Hvorfor skulle jeg mistro Dem? Hvad ondt kan De gøre mig?"

"Hvorfor har De da ikke ..."

"Fordi det ikke er nødvendigt ... Mal, mal, det bliver snart mørkt ..." sagde hun, idet hun anstrengte sig for at tale mere muntert. – "Semjon Ivanovitch kommer snart; hvad har De da at vise ham? De har næsten ikke lavet noget i dag. Hele tiden går jo hen med snak."

"Vi skal snart være færdige ... jeg er træt nu. Hvis De vil, så kom ned og hvil Dem lidt!"

Hun gik ned og satte sig på en stol, som stod i et hjørne. Jeg satte mig i den anden ende af værelset. Jeg ville frygtelig gerne samtale med hende, spørge hende ud; men jeg følte, at det for hver seance blev vanskeligere og vanskeligere. Jeg så, hvorledes

hun sad der foroverbøjet, med de foldede hænder omkring knæene og med øjnene stift rettet på et punkt i gulvet. En af Senitchkas katte smøg sig omkring hendes kjole og så venligt op på hende, medens den spandt stille og godmodigt. Hun syntes at være lænket til denne stilling … Hvad mon der foregik i denne stolte og ulykkelige sjæl?

Stolt! Ja, det var ikke et tomt ord, flød mig i pennen. Allerede den gang troede jeg, at hendes undergang havde sin grund i, at hun ikke ville bøje sig. Måske ville hun, hvis hun havde givet lidt efter, kunne have levet som alle andre, ville være blevet en interessant dame med "gådefulde øjne", ville være blevet gift og så styrtet sig i tilværelsens hav, side om side med sin ægtefælle, der var optaget af usædvanlig vigtige forretninger, hun ville have pyntet sig, indrettet sig en modtagelsesdag, opdraget sine børn – sønnen på gymnasiet, datteren i instituttet – ville være lidt optaget af velgørenhedsinteresser, og efter at have vandret den af Vorherre bestemte livsvej ville hun have givet sin mand anledning til dagen efter i *Novoje Vremja* at give underretning om sin "dybe sorg". Men hun er slået af sadlen. Hvad er det da, som har bragt hende til at forlade den for en "anstændig kvinde" regelmæssige livsvej? Jeg vidste det ikke og anstrengte mig derfor under megen pine for mig selv at læse noget i hendes ansigt, men det var ubevægeligt, bestandig med et sørgmodigt og mørkt udtryk, og hendes øjne var hele tiden fæstet mod et og samme punkt.

"Nu har jeg hvilet mig, Andrei Nikolajevitch," sagde hun med et, idet hun løftede hovedet.

Jeg rejste mig, kastede først et blik på hende, så hen på mit billede og svarede:

"Jeg kan ikke arbejde mere i dag, Nadesjda Nikolajevna."

Hun så på mig, ville sige noget, men holdt inde og gik tavs ud af værelset for at klæde sig om, jeg husker, at jeg kastede mig i lænestolen og skjulte ansigtet i hænderne. En ængstelig, for mig selv uforståelig følelse fo'r gennem mit bryst; den ubestemte venten på noget ubestemt og frygteligt, en lidenskabelig attrå efter at gøre noget, som jeg ikke kunne gøre mig selv regnskab for. Og en vis ømhed over for denne ulykkelige skabning blandet med en slags frygtsomheds som hun ved sin nærværelse frembragte hos mig – alt dette flød sammen i en pinefuld følelse, og jeg husker ikke, hvor lang tid jeg tilbragte i denne fuldstændige selvforglemmelse.

Da jeg igen kom til mig selv, stod hun foran mig, klædt i sin egen dragt.

"Farvel!"

Jeg rejste mig og rakte hende hånden.

"Vent lidt. Jeg har meget at sige Dem."

"Hvad er det?" spurgte hun bekymret.

"Meget, meget, Nadesjda Nikolajevna; … Sid nu her bare en gang for Guds skyld, men ikke som model."

"Ikke som model! Hvad andet kan jeg være for Dem? Gud forbyde, at jeg for Dem skulle blive noget andet end model, model, som jeg var – som jeg *er*," rettede hun det hurtigt. "Farvel … Er De snart færdig med Deres billede, Andrei Nikolajevitch?" spurgte hun ved døren.

"Jeg ved ikke … Jeg tror, jeg endnu en to-tre uger må bede Dem komme herhen."

Hun tav, som om hun ikke kunne bestemme sig til at sige, hvad hun ville.

"Ønsker De noget, Nadesjda Nikolajevna?"

"Behøver ikke en eller anden, af Deres venner – nogen …" fik hun stammende frem.

"En model?" afbrød jeg hende. "Jeg skal anstrenge mig for ufortøvet at undersøge det, Nadesjda Nikolajevna."

"Tak skal De have – farvel!"

Jeg fik ikke tid til at række hende hånden, før det ringede. Hun blegnede og lod sig falde ned på en stol. Bessonov trådte ind.

X

Han trådte ind munter og utvungen. Det forekom mig i førstningen, at han var blevet lidt mere mager de sidste dage, vi ikke havde set hinanden; men et øjeblik efter troede jeg dog at have taget fejl. Han hilste blidt på mig, bukkede for Nadesjda Nikolajevna, som fremdeles sad på sin stol, og begyndte at tale meget livligt:

"Jeg kom for at se Deres arbejde; det interesserer mig meget. Jeg ville overbevise mig om, at De virkelig kunne gøre noget ud af det, især nu, da De har en model så god, som De behøver den."

Han kastede et flygtigt blik hen på Nadesjda Nikolajevna. Hun sad som før. Jeg ventede, at hun skulle gå, ja, jeg ønskede det også; men hun blev siddende som bundet fast til stolen, tavs, med øjnene ufravendt fæstet på Bessonov.

"Det er sandt," svarede jeg. "Bedre kunne jeg ikke få. Jeg er Nadesjda Nikolajevna meget taknemmelig, fordi hun gik med til det."

Med i disse ord tog jeg staffeliet fra væggen og stillede det, som det skulle stå.

"Her kan De se," sagde jeg.

Han næsten slugte billedet med øjnene. Jeg så, at det overraskede ham, og min kunstnerstolthed følte sig behagelig berørt derved.

Nadesjda Nikolajevna rejste sig pludselig.

"Farvel," sagde hun hult.

Bessonov vendte sig hurtigt om og gjorde nogle skridt i retning mod hende.

"Hvor skal De hen, Nadesjda Nikolajevna? Det er så længe, siden jeg så Dem, og når jeg nu tilfældigvis træffer Dem her, vil De ligesom løbe for mig. Vent bare lidt, bare fem minutter; vi skal gå sammen, og jeg skal følge Dem. Jeg har slet ikke kunnet finde Dem. I Deres tidligere bolig sagde man, at De var rejst fra byen; jeg vidste, at det ikke var sandt. Jeg spurgte på adressekontoret, men de kendte endnu ikke Deres nye adresse. Det var min mening at undersøge det i morgen igen, da jeg håbede, at Deres adresse så var kommet der; men nu behøver jeg det jo ikke; De vil selv sige mig, hvor De bor; jeg skal følge dem."

Han talte hurtigt og med et nyt, for mig af hans mund endnu ukendt udtryk af ømhed. Hvor ulig vel hans tone nu var den, han tiltalte Nadesjda Nikolajevna i den aften, da Helfreich og jeg traf sammen med dem begge.

"Det er ikke nødvendigt, Sergei Vasiljevitch, tak skal De have," svarede Nadesjda Nikolajevna, – "jeg går alene og behøver ingen ledsager, og … med Dem," – tilføjede hun stille – "har jeg intet mere at tale om."

Han gjorde en bevægelse med hånden, ville sig noget; men kun en underlig lyd trængte sig frem af hans bryst. Jeg så, at han kæmpede med sig selv. Han gik nogle skridt frem og tilbage i værelset, vendte sig så mod hende og sagde sagte:

"Gå De … Hvis De ikke mere behøver mig, så er det så meget bedre for os begge … måske for os alle tre."

Hun gik, efter at hun til afsked havde trykket min hånd svagt; Bessonov og jeg var alene. Snart efter kom Helfreich; jeg foreslog Bessonov at blive og spise med os. Han svarede ikke straks, da han var optaget af en eller anden tanke, men betænkte sig pludselig og sagde:

"Spise middag? Ja tak … Jeg har nu længe ikke været sammen med jer. Jeg ville svært gerne snakke med jer i dag."

Og det gjorde han også. I begyndelsen af middagen var han for det meste tavs eller gav afbrudte svar til Senitchka, som ustandselig talte om sine katte, som han nu var bestemt på at opgive, og om, at han nu engang måtte tage sig et ordentligt arbejde for; men så, måske under indvirkningen af to glas vin, meddelte Helfreichs livlighed sig også til ham, og jeg må sige, at jeg aldrig har set ham så kvik og veltalende som ved den middag og om aftenen bagefter. Mod slutningen beherskede han fuldstændig samtalen og holdt hele foredrag for os om indre og ydre politik; to års beskæftigelse med oversættelse af artikler angående alle mulige slags spørgsmål satte ham i stand til at tale meget frit om alle disse ting, som Helfreich og jeg, der arbejdede med vore studier, vidste meget lidt besked med.

"Semjon Ivanovitch," sagde jeg, da Bessonov var gået; – "Bessonov kender vel Nadesjda Nikolajevnas familienavn?"

"Hvorfor mener du det?" spurgte Helfreich.

Jeg fortalte ham den scene, som havde fundet sted, før han kom.

"Hvorfor spurgte du ham da ikke om det? Forresten, jeg forstår; jeg vil selv se at få det at vide ..."

Ja, hvorfor spurgte jeg da ikke Bessonov? Jeg kan ikke besvare det spørgsmål. Dengang forstod jeg endnu intet af, hvad angik hans forhold til Nadesjda Nikolajevna. En foruroligende anelse om noget usædvanligt og hemmeligt, som måtte være forefaldt mellem dem lo, fyldte mig endnu dengang. Jeg ville have standset Bessonov i hans begejstrede tale om opportunismen, jeg ville have afbrudt hans udlægning af striden, om kapitalismen udvikler sig i Rusland eller ikke, men hver gang blev ordene stående fast i halsen.

Jeg sagde det til Helfreich. Således faldt ordene:

"Jeg ved ikke selv, hvad der hindrer mig i at tale lige ud om hende. Der er noget mellem dem, jeg ved ikke, hvad ..."

Senitchka, som gik op og ned i værelset, tav, gik hen til det mørke vindue, og med blikket vendt ud i den mørke nat svarede han:

"Men jeg ved det. Han foragtede hende; men nu begynder han at elske. Fordi han ser ... o, hvilket hårdt, egoistisk og misundeligt hjerte den mand har, Andrei!" råbte han, idet han vendte sig mod mig og slog begge hænder sammen. "Tag dig i agt for ham, Andrei!"

"Misundeligt hjerte? Misundeligt ... hvad kan han da være misundelig over?"

XI

Af Bessonovs dagbog.

I går traf Lopatin og Helfreich mig og Nadja. Imod mit ønske gjorde de bekendtskab med hinanden. I dag til morgen gik jeg hen til ham for ikke at tilstede dem nogen tilnærmelse; men jeg var ikke i stand til at gøre noget. De vil komme til at træffes, tilbringe flere timer hver dag sammen, og jeg ved ikke, hvad ende det vil tage.

Jeg anstrenger mig alvorligt for at afgøre det spørgsmål, hvorfor jeg har taget så varmt del i hele denne sag. Er det mig ikke ligegyldigt? Jeg tilstår, jeg har kendt Lopatin i mange år allerede og sympatiserer oprigtigt med den talentfulde, unge mand. Jeg vil ham ikke noget ondt, men tilnærmelse til en falden kvinde, som har gået gennem ild og vand, det – er ilde, især for en så ufordærvet natur, som han er. Jeg har kendt denne kvinde forholdsvis længe. Jeg lærte hende at kende, da hun allerede var, som hun nu er. Jeg må dog tilstå for mig selv, at der var tider, da svagheden overvældede mig, at jeg henrevet at hendes ikke almindelige ydre og, som det forekommer mig, en indre begavelse, som man ikke træffer hver dag, tænkte mere på hende, end jeg burde. Men jeg overvandt mig snart. Da jeg vel vidste, at det var lettere "for en kamel at gå gennem et nåleøje" end for den kvinde, som engang har smagt denne gift, at vende tilbage til et normalt og hæderligt liv, kom jeg ved også at lægge mærke til hende selv til den overbevisning, at der hos hende ikke fandtes anlæg til, at hun kunne danne en undtagelse fra den almindelige regel, og med sorg i hjertet besluttede jeg at overlade hende til sin skæbne. Ikke desto mindre vedblev jeg at mødes med hende.

Aldrig vil jeg kunne tilgive mig den fejl, jeg begik hin aften, da Lopatin kom til mig for at beklage sig over sit uheld. Jeg

forsnakkede mig, da jeg sagde, at jeg vel kendte et subjekt, som var egnet til model. Jeg forstår ikke, at Helfreich ikke tidligere havde givet ham besked om hende; han har kendt hende lige så længe som jeg, om ikke længere.

Min uforsigtighed og min heftighed i dag har ødelagt det hele. Jeg burde have været roligere; nu derimod har jeg bragt dette blødhjertede menneske aldeles ud af sig selv. Han greb en stok med en jernpig på og stødte den mod gulvet så glassene klirrede, og jeg måtte gå, da jeg så, at han var opbragt til det yderste.

Jeg har i nogle dage ikke set Lopatin. I går traf jeg Helfreich på gaden og førte da forsigtigt samtalen hen på hans ven

Hun er hver dag hos ham; det går hurtigt fremad med billedet. Hvorledes fører hun sig? Beskeden, med værdighed. Hun er altid tavs, hun er klædt i sort, tarveligt. Tager penge for seancerne. Nå, men Lopatin da? Han er meget glad over at have fundet sig en sådan model; i begyndelsen var han svært munter, men nu er han lidt mere tankefuld.

"Jeg ved ikke, Bessonov, hvorfor De interesserer Dem så meget for alt dette," sagde endelig den pukkelryggede til mig. "De har aldrig haft nogen deltagelse med denne kvinde. Men der var en tid, da De let ville have kunnet frelse hende … Nu er det naturligvis for sent … det vil sige for sent for Dem …"

"For sent for Dem … For sent for Dem …" Hvad mente han med det? Det var vel ikke det, at selv om det var for sent for mig, så var det dog ikke for sent for hans ven? Tåber!

Hvorledes! Og denne Helfreich, som regner sig som hans ven, og som bedre end jeg kender hans forhold til hans kusine,

hans forlovede, heller ikke han forstår, hvad ondt de er årsag til. De vil ikke frelse denne kvinde, Lopatin opriver en elskende piges og sit eget hjerte …

Jeg føler, at jeg bør, er forpligtet til at gøre noget. I morgen vil jeg gå til Lopatin og søge at gøre alt for at overbevise mig om, hvor langt det er kommet. I dag vil jeg afsted til hende.

Jeg var hos hende, men traf hende ikke, hun var flyttet, uden at nogen vidste hvorhen. Man sagde mig, at hun havde solgt sine klæder. Jeg prøvede på at søge hende op, men trods adressekontorets og portnerens tjenester, kunne jeg ikke finde hendes spor. I morgen vil jeg til Lopatin.

Jeg må forlade min tidligere måde at handle på. Jeg har taget fejl af Lopatin; jeg troede, efter hans bløde gemyt at dømme, at jeg kunne tiltale ham i en befalende tone; jeg må dog sige, at vort tidligere forhold i nogen grad retfærdiggør denne mening. Det er nu nødvendigt, uden at berøre ham, at påvirke denne kvinde. Der var en tid, da hun, tror jeg, var en smule interesseret i mig. Jeg tror, at jeg, hvis jeg blot anstrenger mig en smule, skal kunne skille dem ad. Det kan hænde, at jeg opflammer hendes gamle følelse for mig, og at hun så følger mig.

Gøre kur til Nadesjda Nikolajevna! Denne tanke er så urimelig for mig; men jeg bliver dog stående ved det. Jeg føler mig ikke berettiget til at tilstede, at Lopatin falder og ødelægges for hele livet.

Denne kvinde lev ad mig. Jeg henvendte mig til hende med al den ømhed, som jeg rådede over; ja, jeg har måske endog talt til hende i en for mig nedværdigende tone; men hun gik, efter at have sagt nogle krænkende og foragtelige ord.

Hun har forandret sig bemærkelsesværdigt. Dette blege ansigt har fået et vist udtryk af værdighed, der aldeles ikke passer til hendes stilling i samfundet. Hun er tilbageholden og på samme tid ligesom stolt. Hvad har hun at være stolt over? Med blikket stift fæstet på Lopatins ansigt troede jeg at kunne læse hele historien om hans forhold til hende. Men jeg så intet usædvanligt: Han var lidt bevæget, men øjensynlig kun på grund af sit billede. Det vil blive en udmærket ting. Hun står der på lærredet, som hun var levende.

Jeg overvandt min vrede, og uden at give mig udseende af, at jeg følte mig krænket, forblev jeg sammen med Lopatin og Helfreich. Vi talte sammen og de hørte opmærksomt på mine belæringer angående forskellige ting, jeg for øjeblikket var optaget af.

Hvad skal jeg nu gøre? Lade sagen gå sin skæve gang. Engang gav jeg Lopatin det løfte ikke at blande hans kusine Sofia Michailovna ind i denne sag. Jeg må naturligvis holde mit løfte. Men kan jeg da ikke skrive til min mode? Selv om det er sjældent, kommer hun dog af og til sammen med Sofia Michailovna, og da kan hun fortælle hende alt. Jeg bryder ikke mit ord derved, og på samme tid …

Ja, man bør ikke overlade en sådan sag til sig selv; det har jeg ingen ret til. Jeg vil bringe denne kvinde til at slippe sit bytte, ved hvilke midler det så end skal ske. Jeg må blot se til at få vide, hvor hun bor. Så skal jeg tale med hende. Men nu lader jeg det

hele fare og sætter mig til at arbejde. I denne tomme og resultatløse trædemølle, som vi kalder livet, er der kun en sand, relativ lykke: den tilfredsstillelse, arbejderen føler, når han, fordybet i sit arbejde, glemmer alle livets bagateller, og så, når han er færdig; kan sige til sig selv med stolthed: ja, i dag har jeg gjort noget godt.

XII

Lopatins optegnelser.

Seks dage er forløbet siden mit møde med Bessonov; men Nadesjda Nikolajevna har ikke været hos mig. Hun sendte blot en billet, hvori hun bad om undskyldning og angav grunden for sin udeblivelse.

Jeg viste Helfreich billetten, og vi var begge enige om, at hun måtte være syg. Jeg måtte dog, det koste hvad det ville, se til at finde hende. Hvis vi havde kendt hendes familienavn, kunne vi have fået hendes adresse på adressekontoret, men ingen af os kendte det. Det ville være unyttigt at spørge Bessonov om det. Jeg var ved at fortvivle, men Semjon Ivanovitch lovede mig at søge hende op, "om det så skulle være på havets bund". Han stod tidligt op den følgende dag og klædte sig på med et bekymret, men bestemt udtryk i sit ansigt, ret som han skulle ud på en farlig ekspedition blive væk hele dagen.

Da jeg var blevet alene, prøvede jeg at arbejde; men det gik ikke. Jeg tog en bog og begyndte at læse. Ordene og tankerne fo'r sporløst gennem min hjerne. Jeg anspændte min opmærksomhed af al kraft, men kunne alligevel ikke komme gennem blot nogle få sider.

Jeg lukkede bogen – en forstandig og god bog, som jeg for nogle dage siden læste i, om end med besvær, så dog med den begejstring, som en god bog altid formår at frembringe, og gik ud for at drive omkring i byen.

Et halvt bevidst, svagt håb om, måske ikke at træffe Nadesjda Nikolajevna selv, så da i det mindste en eller anden, som kunne give mig et vink, forlod mig ikke på noget tidspunkt, og uafbrudt betragtede jeg opmærksomt det forbipasserende, og mere end en gang gik jeg over til den anden side af gaden, når jeg fik øje på en dame, som nogenlunde mindede om den kendte skikkelse. Men jeg traf ingen, bortset fra kaptajn Grum-Skjebitski, klokken fire – det var i slutningen af december, og det var allerede begyndt at mørkne –, mens han statelig og fornem spadserede på Nevski Prospekt. Vejret var meget mildt. Kaptajnen gik en temmelig pralende pelsfrakke, der var uknappet og stod åben om halsen. Et kulørt atlaskes slips med en funklende nål tittede frem under pelsen; kaptajnens hat skinnede som poleret, og hans hånd, der var iklædt moderne gule handsker med tykke, sorte sømme på, støttede sig til en stok med et stort elfenbenshåndtag.

Da han fik øje på mig, smilede han venligt og nedladende og, idet han gjorde en forekommende bevægelse med hånden, kom han hen til mig.

"Morsomt at se monsieur Lopatin," sagde han. "Det var et særdeles behageligt møde."

Han trykkede min hånd. Og som svar på mit spørgsmål om, hvorledes det stod til, fortsatte han:

"Tak skal De have. Spadserer De eller har De travlt med at komme et eller andet sted hen? Hvis jeg har ramt rigtigt i det

første, jeg sagde, vil De da ikke spadsere med mig? Jeg ville så gerne vende om og gå med Dem; men det er nu en vane, hr. Lopatin! Jeg spadserer hver dag, og går da Nevski Prospekt frem og tilbage to gange. Det er en lov hos mig."

Jeg var netop på vej hjem efter, og slog derfor følge med kaptajnen. Han holdt samtalen gående med megen værdighed.

"Det er det andet behagelige møde i dag," sagde han. "Jeg traf netop her på Nevski hr. Bessonov, og hørte af ham, at han også var en ven af Dem."

"Hvorledes, hr. kaptajn, kender De hr. Bessonov?"

"Spørg mig om, hvem jeg ikke kender!" svarede kaptajnen med et træk på skuldrene. "Også Bessonov boede i mit hotel, da han var student. Vi var gode venner, – et herligt ord. Hvem har ikke boet hos mig, hr. Lopatin! Mange, nu meget bekendte ingeniører, jurister og forfattere kender kaptajnen. Ja, svært mange berømte mænd erindrer nok mig."

Idet han sagde dette, hilste han høfligt på en hurtigt forbiilende herre med et dybsindigt og forstandigt udseende. Der fo'r et træk af forundring over den forbigåendes ansigt; men det forsvandt straks, og han besvarede med et venligt smil kaptajnens hilsen.

"Han glemmer ikke sine gamle venner, selv om han indtager en meget høj stilling, denne herre, monsieur Lopatin. Det er den bekendte ingeniør Petrichtchev. Han boede også hos mig, da han var student."

"Men Bessonov?" spurgte jeg,

"Også Bessonov er et prægtigt menneske. – Han er lidt svag for smukke øjne hos det svage køn ..." tilføjede kaptajnen, idet han bøjede sig hen mod mit øre.

Jeg følte, at mit hjerte begyndte at slå stærkere. Jeg fik det indtryk, at kaptajnen også måtte vide noget om Nadesjda Nikolajevna.

Kaptajnen hilste atter på en bekendt og fortsatte:

"Ja, hvis det ikke havde været en så brav ung mand, så ville vi være blevet uvenner, hr. Lopatin. Men jeg erindrer min egen ungdom, og desuden er den gamle soldat endnu ikke ligegyldig over for smukke øjne ..."

Han skævede til mig og blinkede; de sammenknebne øjne fik en fugtig glans.

"Kaptajn," begyndte jeg, "jeg er meget glad over, at De er bekendt med Bessonov ... Jeg vidste det nemlig ikke."

"Ja, han boede ikke længe hos mig."

"Var han ikke også bekendt med ..."

Jeg skammede mig pludselig frygteligt. Der var noget, som holdt min tunge tilbage, i samme øjeblik som jeg skulle til at udtale Nadesjda Nikolajevnas navn. Jeg så på kaptajnen, der med et forandret udtryk borede sit blik i mig. I det øjeblik lignede han en høg,

"Forresten ved De det sikkert ikke, undskyld," sagde jeg endelig forvirret.

Han så på mig, gav sit ansigt det mest ubekymrede udtryk og gestikulerede med stokken.

"ja, en gammel soldat har mange erindringer," fortsatte han, som om jeg slet ikke havde henvendt noget spørgsmål til ham. "Jeg begynder nu på mit sjette årti," tilføjede han, idet han sørgmodigt rystede på hovedet. "Jeg misunder Dem, må jeg tilstå, hr. Lopatin, jeg misunder Dem Deres unge år."

"Hvor har De tjent, hr. kaptajn?" spurgte jeg, idet jeg erindrede Helfreichs ord.

Pludselig forandrede kaptajnen sig igen fuldstændig. Hans ansigt fik et bekymret, alvorligt udtryk. Han så til højre, så til venstre, så ned og bøjede sig så nær ind til mit ansigt, at han berørte mit øre med sit skæg.

"Mellem os som mellem hæderlige folk: De ser, hr. Lopatin, for Dem en helt fra Mechovo og Opatov!"

Han trådte et skridt tilbage og så på mig med et blik, som, forekom det mig, fordrede beundring. Jeg anstrengte mig for at give mit ansigt et udtryk, der passede til situationen.

"Det er en hemmelighed, som jeg kun betror meget nærstående venner ...," hviskede kaptajnen, idet han igen bøjede sig mod mig og så igen rettede sig og så på mig med et højtideligt blik.

Jeg havde ikke andet at gøre end udtrykke for ham min taknemmelighed for hans tillid og tage afsked med ham da vi var nået frem til Politibroen.

Jeg var misfornøjet med mig selv: jeg havde nær nævnt Nadesjda Nikolajevnas navn for dette menneske, som jeg ikke havde den ringeste tiltro til.

Da jeg kom hjem, meddelte Alexejevna mig, at "vor katteven" endnu ikke var kommet. Hun skaffede mig middagsmad og stillede sig ved døren med et udtryk i sit ansigt, hvori hendes dybe beklagelse over min slette appetit stod udtrykt.

"Hvorledes er det med hende, Andrei Nikolajevitch, hun kommer jo ikke?" spurgte hun.

"Hun må være blevet syg, Alexejevna."

Hun rystede på hovedet og sukkede tungt, hvorpå hun gik ud i køkkenet for at hente te til mig. Jeg havde nu i lang tid hver dag spist sammen med Helfreich, derfor var det meget kedeligt at sidde alene.

XIII

Efter middagen bragte man mig et brev fra Sonja.

Jeg havde aldrig haft noget hemmeligt for hende. Når jeg dør – og det vil snart ske; døden lurer allerede på mig og nærmer sig med sikre skridt, hvis lyd jeg tydeligt hører i de søvnløse nætter, når jeg bliver dårligere og sygdommen mere og mere piner mig og alt det forbigangne igen dukker op, – når jeg altså dør, og hun læser disse erindringsblade, da må hun vide, at jeg aldrig, aldrig løj for hende. Jeg har skrevet for hende alt, hvad jeg har tænkt og følt, og kun det har ikke fået plads i mine lange breve, som jeg i mit hjerte ikke har haft nogen anelse om, eller som jeg ikke har givet mig selv nogen tilståelse om, selv jeg måske kunne have haft en forvirret følelse af det.

Men hun kendte mig. Trods hendes nitten år forstod hun med en skarphed, hendes elskende hjerte gav, det, som jeg ikke ville tilstå for mig selv, og som endnu aldrig havde antaget bestemte former i mit hoved.

"Du elsker hende, Andrei. Gud give dig lykke …"

Jeg kunne ikke læse mere. Som en stor bølge kom det over mig, den overskyllede mig og betog mig næsten bevidstheden. Jeg lænede mig til stoleryggen og sad længe, længe med brevet i hånden, med lukkede øjne og ubevægelig, kun med følelsen af, hvorledes denne bølge brusede og susede i mit sind.

Det var sandheden: jeg elskede hende. Jeg havde ikke før nu kendt denne følelse. Jeg havde kaldt dette, at jeg på grund af det nære slægtskab hang så fast ved min kusine, kærlighed; jeg var beredt til i løbet af nogle år at blive hendes mand. Og måske jeg også var blevet lykkelig med hende. Jeg ville ikke have troet det, hvis man havde sagt mig, at jeg kunne elske en anden kvinde. Min skæbne syntes mig afgjort: "Se, der er din hustru," – sagde Herren til mig – "og nogen anden skal du ikke have;" og i disse henseender var jeg nu så overbevist rolig for fremtiden og sikker på mit valg. At elske en anden kvinde forekom mig at være et unyttigt og uværdigt lune.

Og nu kom denne sære og ulykkelige skabning med sit ødelagte liv og lidelsens udtryk i sine øjne; medlidenhed greb mig først; uvilje mod det menneske, der lod andre se sin foragt for hende, bragte mig til så meget heftigere at tage hendes parti, og så … Så husker jeg ikke, hvorledes det gik … Men Sonja havde ret. Jeg elskede hende med den mands kvalfulde og lidenskabelige første kærlighed, der til det tyvende år ikke havde vidst, hvad kærlighed var. Jeg ville have revet hende ud af den frygt, som pinte hende, båret hende på mine hænder langt bort, dysset hende i søvn ved mit bryst, for at hun kunne glemme sig selv, og oplivet hendes fortvivlede ansigt med et lykkens smil … Og Sonja har sagt mig alt dette i én linje i sit brev …

"Tænk ikke på mig. Jeg vil ikke sige: "Glem mig helt", men kun det, at du ikke skal tænke på min sorg. Jeg skal ikke klage over mit sønderrevne hjerte, – og ved du hvorfor? Fordi det aldeles ikke er sønderrevet. Jeg er vant til at betragte dig som broder og forlovet; det første det virkelige, og det andet, tror jeg, er noget,

folk har udtænkt og tillagt os. Jeg elsker dig mest af alt i verden; jeg behøvede ikke at skrive dette til dig, fordi du ved det selv; men da jeg læste dit sidste brev og det blev klart for mig, hvorledes det forholdt sig med dig og Nadesjda Nikolajevna, – tro mig, min kære, at ikke en dråbe bitterhed blandede sig i mine følelser. Jeg forstod, at jeg var en søster, men ikke en hustru for dig; jeg forstod det af min glæde over din lykke. – glæde blandet med frygt for din skyld. Jeg skjuler ikke denne frygt for dig; men Gud give, at du måtte frelse hende og blive lykkelig og gøre hende lykkelig.

At dømme efter det, som du skrev til mig om Nadesjda Nikolajevna, tror jeg, at hun er din kærlighed værd."

Jeg læste disse linjer, og en ny, glad følelse kom over mig. Jeg delte ikke Sonjas frygt: hvad skulle jeg vel være bange for? Når og hvorledes det var kommet, ved jeg ikke, men jeg troede på Nadesjda Nikolajevna. Hele hendes tidligere liv, som jeg ikke kendte, og hendes fald, – det eneste, som jeg kendte fra hendes liv, – forekom mig som noget tilfældigt, ikke virkeligt, som en fejl af den skæbne, som Nadesjda Nikolajevna ikke var skyld i. Der var kommet noget over hende, som havde gjort hende svimmel, bragt hende til at falde og havde kastet hende i smudset; men jeg ville hæve hende op af dette smuds, trykke hende til mit hjerte og lade hende der få lov til at hvile ud efter dette pinefulde liv.

En kraftig, stødvis ringen fik mig til at fare sammen. Jeg ved ikke selv, hvorfor jeg uden at vente, til Alexejevna fik sine tøfler på og kunne komme til at lukke op, selv styrtede hen til døren og skød slåen fra. Døren åbnede sig på vid gab, og Semjon

Ivanovitch greb mig med begge arme, dansede rundt med mig på stedet, og råbte med glad, pibende stemme:

"Andrei, jeg har bragt hende med, jeg har bragt hende med, jeg har bragt hende med ..."

Bag ham stod en mørk skikkelse. Jeg ilede hen til hende, greb hendes skælvende hænder og gav mig til at kysse dem uden at høre på, hvad hun med bevæget, af en hulken kvalt stemme sagde til mig.

XIV

Vi sad længe sammen alle tre på denne for mig så mindeværdige aften. Vi snakkede, spøgte og lo; Nadesjda Nikolajevna var rolig og tilsyneladende munter. Jeg udspurgte ikke Helfreich om, hvor og hvorledes han havde fundet hende, og han selv berørte det heller ikke med et eneste ord. Mellem hende og mig blev der ikke talt et ord, der hentydede til det, som jeg havde tænkt og følt, før hun kom. Jeg kan ikke sige, om det var beskedenhed eller mangel på beslutsomhed, der bevirkede, at jeg afholdt mig derfra; jeg anså det simpelthen for unyttigt og overflødigt; jeg var bange for at forurolige hendes sårede sjæl. Jeg var snaksom og munter som ingensinde før. Helfreich lod til at være stormende begejstret, han strålede, snakkede uden ophør og bragte af og til ved sine morsomme indfald Nadesjda Nikolajevna til at smile. Alexejevna dækkede bordet og satte samovaren frem. Da hun havde sat alt i den behørige orden, blev hun stående nogle minutter på dørtærsklen med hånden under kinden og så på os, især på Nadesjda Nikolajevna, der påtog sig en værtindes rolle og tilberedte teen.

"Ønsker De noget, Alexejevna?" spurgte jeg.

"Nej, ikke noget, bare stå så'n og se på jer." Allerede fornærmet sagde hun: "Kan en gammel kone ikke få lov at stå her og se? Der ser jeg, hvorledes frøkenen tér sig som frue i huset. Det er kønt!"

Nadesjda Nikolajevna lod hovedet synke.

"Se blot, hvor udmærket det er. Ellers kommer der kun mænd, og flere mænd, og de hælder selv te op og alting. Også for mig er det blevet kedeligt uden nogen husfrue, Andrei Nikolajevitch; jeg må sige det, som sandt er, og undskyld mig for det ..."

Hun vendte sig om og trippede hen ad korridoren. Vor munterhed var forbi. Nadesjda Nikolajevna rejste sig og begyndte at gå frem og tilbage i værelset.

Mit billede stod i et hjørne; i de sidste dage havde jeg ikke arbejdet på det, og farverne var tørret ind. Nadesjda Nikolajevna så længe på sit eget billede og sagde så, vendt mod mig med et smil:

"Nu skal vi snart få det færdigt. Jeg skal ikke mere være årsag til slige afbrydelser. Det vil være færdigt længe før udstillingen."

"Hvor det ligner Dem!" brød Senitchka ind.

Med et holdt hun inde, som om en pludselig tanke standsede hende i talen, og med et mørkt udtryk i sit ansigt gik hun bort fra billedet.

"Nadesjda Nikolajevna, hvad fejler Dem? Igen så mørk?" sagde jeg.

"Nej, det er ikke noget, Andrei Nikolajevitch. Jeg ligner virkelig mig selv meget godt på billedet. Jeg kom til at huske, at

mange, alt for mange, kender mig … Jeg forestiller mig, hvorledes det vil se ud …"

Hun åndede tungt. Og tårerne kom hende i øjnene.

"Jeg forestiller mig, hvor megen snak De vil høre, og hvor mange spørgsmål De vil få," fortsatte hun. "Hvem er hun? Hvor har De fået fat i hende? Og folk vil spørge, hvem jeg er, og hvorledes man kan få fat i mig."

"Nadesjda Nikolajevna …"

"De har ikke foragtet mig, Andrei Nikolajevitch, De og min kære Senitchka; I så på mig som et menneske … Det er første gang i tre år, at det er hændt. Jeg troede ikke på mig selv … Ved De, hvorfor jeg udeblev fra Dem? Jeg tænkte – tilgiv mig for det – jeg tænkte, at De var som alle de andre. Jeg tænkte, mit ansigt, mit legeme egnede sig til et eller andet, som var nyttigt, og derfor kom jeg til Dem. Billedet nærmede sig sin fuldførelse, og De var høflig og delikat overfor mig; jeg er allerede afvænnet med at blive behandlet sådan, og derfor troede jeg ikke på mig selv. Jeg ville ikke opleve et slag, fordi dette ene slag ville have gjort mig meget ondt, meget ondt …"

Hun satte sig i den dybe stol og holdt lommetørklædet for øjnene.

"Tilgiv mig," fortsatte hun. "Jeg troede ikke på Dem. Jeg ventede med skræk det øjeblik, da De endelig ville betragte mig med det blik, som jeg i disse tre år er blevet alt for vant til, fordi ingen i disse tre år har set mig i ansigtet anderledes end …"

Hun holdt inde; hendes ansigt trak sig krampagtigt sammen; og hendes læber skælvede. Hun så hen i den fjerneste krog i værelset, som om hun der så noget.

"Der var en, kun en, som ikke så på mig som alle de andre … heller ikke således, som De. Men jeg …"

Jeg og Helfreich hørte på hende med tilbageholdt åndedræt.

"Men jeg dræbte ham," sagde hun næppe hørligt.

Et frygteligt anfald af fortvivlelse kom over hende; et skrig banede sig vej ud af hendes bryst, og en klagende, barnlig hulken genlød i værelset.

XV

Af Bessonovs dagbog.

Jeg venter på, hvad der skal komme. Jeg har for ikke længe siden været der og set dem sammen. Hele den viljestyrke, som jeg har, var ikke nok til at fortsætte med at vise denne ligegyldighedens og høflighedens mine længere; jeg følte, hvis jeg var forblevet der et kvarter til, ville jeg have kastet masken og vist mig, som jeg var.

Det er umuligt at kende denne kvinde igen. Jeg har allerede kendt hende i tre år og er blevet vant til i hende at se det, som hun var i disse tre år. Nu ser jeg den forandring, som er foregået med hende, og jeg forstår og ved ikke, om denne forandring er virkelig og ikke blot en rolle, som kunstfærdigt spilles af en foragtet skabning, der er vant til at bedrage sig selv og andre …

Jeg forstod intet af deres forhold. Jeg ved ikke engang, om hun er blevet hans maitresse. Jeg tror det ikke, men hvis det er sådan, er hun mere forstandig, end jeg havde tænkt mig. Hvad ville hun søge at opnå med det? Blive hans hustru?

Jeg har gennemlæst disse få linjer og indser, at alt, som er skrevet i dem, er usandhed, undtagen det, at hun har forandret

sig. For tre år siden har jeg selv hos hende set noget ikke ganske almindeligt, noget, som man sjældent træffer på blandt kvinder i hendes stilling. Jeg havde nær påtaget mig den frelsers rolle, som Lopatin nu så højmodigt spiller. Men jeg var mere erfaren den gang end hun er nu; jeg vidste, at det ikke ville komme til noget resultat, og trak mig tilbage uden så meget som at gøre et forsøg. Hendes naturel ville foruden de almindelige hindringer i den retning også have fremvist noget, der var særligt for hende, nemlig en skrækkelig hårdnakkethed og frækhed. Jeg så, at hun ikke ville vide noget af det, men sætte sig imod ved mit første forsøg. Jeg gjorde derfor heller ikke noget sådant.

Mon Lopatin vil gøre et forsøg? Jeg ved det ikke. Jeg ser blot, at det er umuligt at kende denne kvinde igen. At hun har opgivet sit tidligere liv, ved jeg sikkert. Hun er flyttet over i et lille kammer, som hverken Helfreich eller denne redningsmand har adgang til, sidder model for Lopatin og tjener derudover sit brød ved at sy. Hun lever meget tarveligt. Hun ligner nu en drukkenbolt, som har givet sig selv det løfte, aldrig mere at drikke. Mon hun vil kunne holde dette løfte? Mon denne sentimentale kunstner vil hjælpe hende til det, han, som endnu ikke har set livet og ikke forstår noget af det endnu?

I går skrev jeg et omstændeligt brev til min moder. Hun vil sikkert handle sådan, som jeg forudsætter, – kvinder elsker at blande sig i den slags historier – og fortælle Sofia Michailovna det hele. Måske det vil frelse ham.

Frelse ham! Hvorfor bekymrer jeg mig om hans frelse? Det er første gang i mit liv, at jeg interesserer mig sådan for andres anliggender. Er det mig ikke ganske ligegyldigt, om Lopatin kommer sammen med denne kvinde eller ikke, enten han

hæver hende op af smudset eller selv stiger ned til hende og ødelægger sit liv ved frugtesløse anstrengelser, undergraver og forspilder sit talent? Jeg er ikke vant til at reflektere, til at rode rundt i min sjæl; det er første gang i mit liv, det hænder mig, at jeg ser så dybt ind i den og så nøjagtigt analyserer mine følelser. Jeg kan ikke forstå, hvad der for tiden foregår i min sjæl, og hvad der bevirker, at jeg er i en sådan opbragt stemning. Jeg troede, – og tror fremdeles – at det kun var det uegennyttige ønske om at frelse et menneske, som jeg har noget tilovers for, fra en stor ulykke … Men, når jeg forfølger mine tanker opmærksomt, ser jeg, at her nok er noget, so ikke helt er således. Når jeg nu vil redde ham, hvorfor tænker jeg da mere på hende, hvorfor træder da hendes ansigt, engang så vildt og heftigt, men nu så ydmygt og mildt frem for min fantasi hvert øjeblik; hvorfor er det hende og ikke ham, som fylder min sjæl med en underlig følelse, som jeg ikke er i stand til at trænge ind i, og hvor de dårlige følelser er de overvejende? Ja, måske det forholder sig sådan: jeg vil ikke gøre *ham* så meget godt, som hende …

Hvad? Ondt? Nej, jeg vil ikke gøre hende noget ondt. Og dog ville jeg rive hende fra ham, berøve hende denne beskyttelse, som hun måske sætter hele sit håb til … O, ville jeg da virkelig træde i Lopatins sted!

Jeg må se hende i dag. Hele denne historie lader mig ikke leve roligt og arbejde roligt. Mit arbejde går møjsommeligt fremad, og i disse to uger har jeg ikke engang gjort så meget, som jeg før gjorde på to dage. Jeg må på en eller anden måde få en løsning på det spørgsmål. Vi må forklare os for hinanden, og jeg for mig selv … og så, hvad så?

Træde tilbage? Aldrig. Hele min stolthed rejser sig ved en sådan forestilling. Jeg traf hende. Jeg kunne redde hende, men ville ikke. Men nu vil jeg.

XVI

Lopatins erindringer.

Helfreich løb efter lægen, som boede i samme etage som os; jeg bragte vand, og snart gik det hysteriske anfald over. Nadesjda Nikolajevna sad i hjørnet af sofaen, hvor Helfreich og jeg havde båret hende hen; kun af og til hulkede hun sagte. Jeg var bange for at forstyrre hende og gik derfor ud i det andet værelse.

Da Semjon Ivanovitch, som ikke havde fundet doktoren, kom tilbage, fandt han hende allerede beroliget.

Hun gjorde sig i stand til at gå hjem, og han udtalte ønske om at følge hende. Hun trykkede min hånd, så mig lige i øjnene med sine tårefyldte øjne, og jeg så i hendes ansigt en ængstelig taknemmelighed.

En uge gik, en til, en måned. Vore seancer fortsattes. Sandt at sige anstrengte jeg mig for at trække det ud; jeg ved ikke, om hun forstod, at jeg gjorde det med vilje; men hun skyndede ofte på mig. Hun var blevet roligere, og undertiden – rigtignok temmelig sjældent – var hun munter.

Hun fortalte mig hele sin historie. Jeg har længe tænkt over det spørgsmål, om jeg skulle lade denne historie få plads i mine optegnelser eller ikke. Jeg besluttede mig til at fortie den. Hvem ved, hvis hænder dette hæfte kan falde i! Hvis jeg sikkert vidste, at kun Sonja og Helfreich ville komme til at læse det, selv da ville jeg heller ikke tale om Nadesjda Nikolajevnas fortid: de kender den begge. Jeg har som før intet skjult for min kusine,

og i mine breve berettede jeg hende straks Nadesjda Nikolajevnas lange, bitre historie. Helfreich havde fået den at vide af hende selv. Følgelig ville denne historie i mine optegnelser være unyttig for dem begge. Hvad de andre angår … jeg vil ikke have, at de andre skal dømme hende! Jeg har fået hele hendes liv at vide, jeg var hendes dommer og tilgav hende alt, som efter menneskenes mening behøver tilgivelse. Jeg hørte hendes tunge skrifte og for tællingen om hendes elendighed, en elendighed så skrækkelig, som kun en kvinde kan lide den; ingen anklage rørte sig i min sjæl, men skam og den fornedrende følelse, som det menneske fornemmer, der anser sig skyldig i det onde, man fortæller det om. Den sidste episode i hendes historie fyldte mig med skræk og medlidenhed: hendes tale den aften, da Helfreich havde bragt hende med og hun fik det anfald, var ikke tomme ord. Hun har virkelig dræbt et menneske uden selv at vide det. Han ville frelse hende, men kunne ikke. Hans svage hænder var ikke i stand til at holde hende fra at falde i afgrunden, og da han ikke i formåede det, styrtede han sig selv derned. Han skød sig en kugle for panden. Uden tårer, med en slags forstenet beslutsomhed fortalte hun mig denne frygtelige historie, og jeg tænkte længe over den. Kan hendes knuste hjerte igen opstå, kan så skrækkelige sår igen læges?

Ja, sårene syntes at hele igen. Hun blev stedse roligere, og et smil sås nu ikke så sjældent på hendes læber. Hun kom hver dag til mig og spiste middag hos os. Efter middagen sad vi tre længe sammen, og hvad blev der da ikke talt om i disse stille timer mellem Helfreich og mig! Nadesjda Nikolajevna indskød kun sjældent et ord med.

Jeg husker godt en af disse samtaler. Helfreich, som endnu ikke havde opgivet sine katte, begyndte at arbejde ivrigt med at male studier. Engang tilstod han, at han arbejdede så ivrig, fordi han havde udtænkt et billede, som han ville male "måske om fem eller måske om ti år."

"Men hvorfor da så længe, Senitchka?" spurgte jeg med et uvilkårligt smil, da jeg så den vigtige mine, hvormed han tilkendegav sin hensigt.

"Fordi det er er meget alvorlig sag. Det er et livsværk, Andrei. Du tror, at det kun er folk af høj vækst med ret ryg og bryst, som kan udtænke alvorlige ting? O, I vigtige, opløbne drenge! Tro mig," fortsatte han med affekteret vigtighed, "at der under disse pukler kan bo ophøjede følelser, og at der i denne lange kiste" – han slog sig på panden – "kan fødes store tanker."

"Er denne store tanke – en hemmelighed?" spurgte Nadesjda Nikolajevna.

Han betragtede os begge og sagde så efter et øjebliks tavshed:

"Nej, ingen hemmelighed. Jeg skal fortælle jer det. Det er længe siden, jeg kom på den tanke. Nu skal I høre. Engang var Vladimir, "Den røde Sol", blevet forbitret over Ilja Muromets' dristige ord; han gav derfor befaling om, at denne skulle arresteres og bringes ned i en dyb kælder, som skulle fyldes med jord. Man førte den gamle kosak til døden. Men som det altid sker, fik fyrstinde Evpraksejuschka et syn; hun fandt en vej til Ilja og sendte ham dagligt indviet brød, samt vand og vokslys, for at han skulle kunne læse evangeliet. Hun sendte ham også en bibel."

Senitchka tav og blev siddende hensunken i tanker: han tav så længe, at jeg til sidst sagde:

"Nå, Semjon Ivanovitch?"

"Ja, det er alt. Naturligvis får fyrsten snart igen brug for den gamle kosak; tatarerne kom, og der var ingen, som kunne redde Kiev fra dens trængsler. Vladimir beklagede det dybt – men Evpraksejuschka sendte straks folk til den dybe kælder for at føre Ilja ud ved "de hvide hænder". Ilja tænkte ikke mere på den uret, der var overgået ham, satte sig på sin hest, osv. – og slog tatarerne, kort sagt."

"Men hvor er nu billedet i dette, Semjon Ivanovitch?"

Semjon så på mig med et udtryk af den dybeste forbavselse og slog hænderne sammen.

"En kunstner! En kunstner! Og det tilmed Lopatin, Andrei Lopatin! Ja, heri er tredive, tre hundrede, tre tusinde billeder, om du vil; men af disse vil jeg vælge mig et og male det; jeg vil male det og så dø. Kan du ikke se, hvorledes han sidder dér i kælderen? Kan du ikke livagtigt forestille dig det? Nuvel, se, sådan er det: en hule, en kælder, en slags grube i lighed med katakomberne i Kiev, trange gennemgange og i væggen en lille niche, støv, mug, noget frygteligt, fantastisk i det svage skær fra vokslyset. Og her sidder Ilja på et trin, foran ham en pult, og på denne ligger en stor, gammel, hellig bog med gule og røde bogstaver på tykke, bugtede blade af pergament, der er gulnet af ælde. Den gamle kosak, kan iført en skjorte, sidder der og læser opmærksomt og vender bladene med sine store, klodsede bondenæver, der var vant til at føre tømmen og lansen, og til sværdet, eller også til pisken. Meget har disse hænder arbejdet, og på grund af alt det tunge arbejde, de hele livet har gjort, skælver og vakler de, og kun med møje kan han få vendt bladene i den hellige bog."

"Ej, broder," afbrød Helfreich med ét sin tale, "her er noget forkert: dengang fandtes ikke briller. Hvis der havde været sådanne, ville Evpraksejuschka ufortøvet have sendt ham et par, store, runde, i sølvindfatning. Han måtte vel være blevet langsynet på grund af sit liv på steppen. Hvad mener I?"

Vi lo begge to højt. Helfreich så uvis på os. Men straks syntes han selv at forstå, hvad vi lo over, og smilede da selv. Men den højtidelige stemning, hans fortælling havde frembragt, fik dog overhånd. og han fortsatte:

"Jeg vil ikke fortælle jer, hvorledes hans øjne er: det er det aller vanskeligste at beskrive. For i øjnene lægger jeg netop alt. I øjnene og på læberne. Nå, han sidder altså og læser. Han har slået op et sted i Bjergprædikenen og læser om det, at den, som får et slag på den ene kind, skal vende den anden til. Dette sted læser han, men han forstår det ikke. Hele sit liv havde Ilja arbejdet og arbejdet uden at lægge hænderne i skødet; han havde udryddet petschenger, tatarer og røvere i mængde. Han havde forjaget adskillige røverbander, et århundrede havde han levet i kamp, for at det onde ikke skulle vinde indpas i det kristne Rusland; han troede på Kristus og bad til ham; han troede, at han opfyldte Kristi bud. Og nu sidder han og tænker: "Hvis nogen får et slag på den højre kind, skal han vende den venstre til? Hvorledes er det at forstå, o Gud? Lad det være sådan, at når man slår mig, men når man krænker min hustru eller rører mit barn, eller en hedning kommer og begynder at plyndre og dræbe dine tjenere, Herre? Mon han vel skal røre dem? Skal han have lov at plyndre og røve dem? Nej, Herre, jeg kan ikke lyde dig i dette. Jeg sætter mig på heste, tager lansen i hånden og iler afsted for at slås i dit navn; for jeg forstår ikke

din visdom, og du har givet en stemme i min sjæl, og den lyder jeg, men ikke dig!" … og hans hånd skælver og det gule blad med de røde og sorte bogstaver skælver. Lyset brænder med en mat flamme; en tynd, sort sky af fin røg hvælver sig over ham og forsvinder i mørket. Og af dette skær er kun Ilja og bogen oplyst, kun de to …"

Semjon tav og henfaldt i tanker; han lænede sig mod stoleryggen og så op mod loftet.

"Ja," sagde jeg efter en lang pause, "det er et udmærket billede, Senitchka. Men det er lettere fortalt end at male med farver på et lærred. Hvorledes vil du udtrykke alt dette?"

"Jeg skal gøre det, ubetinget gøre det, ja gøre det hele!" råbte Senitchka med begejstring. "Jeg skal gøre det! Jeg opstiller dette spørgsmål: Ilja og Bibelen. Hvad har de tilfælles? Ifølge denne bog gives der ingen større synd end at slå ihjel, og Ilja har hele sit liv gjort netop det. På sin lille hingst har han redet afsted, bevæbnet til tænderne med straffens værktøj, – ikke for at benytte dem til mord, men til straf; for han straffer på livet. Og når disse våben ikke er tilstrækkelige, eller han ikke har dem med sig, fylder han sin hue med sand og bruger den som våben … Han er jo dog en helgen. Jeg har set ham i Kiev … han ligger sammen med de andre, og det med rette."

"Det er alt sammen ganske rigtigt, Senitchka, men dermed er det ikke gjort. Farverne vil ikke kunne udtrykke alt dette."

"Hvorfor ikke? Vrøvl! Og selv om de nu ikke udtrykker alt, er der derfor sket nogen ulykke? Man vil dog fremsætte det spørgsmål … Vent, vent lidt," sagde Semjon ivrigt, da han så, at jeg ville afbryde. "Du vil sige, at spørgsmålet allerede er fremsat? Rigtigt! Ja, hvad mere er, man må hver dag, hver time,

hvert øjeblik på ny fremsætte det. Man må ikke lade folk få fred for det. Og når jeg tænker på, at det måske ville lykkes mig ved mit billede at bringe, om det så bare er ti mennesker, til eftertanke, da må jeg male det. Jeg har allerede længe tænkt på det; men altid har disse her holdt mig fra det."

Han bøjede sig ned og tog en rød kat, der sad på tæppet ved hans fødder, og som tilsyneladende opmærksomt havde hørt på hans tale, op og satte den på sine knæ.

"Gør du ikke også det samme?" fortsatte Senitchka, "Er ikke dit billede det samme spørgsmål? Ved du, om denne kvinde har handlet godt? Du bringer folk til at tænke, se det er det hele. Og foruden de æstetiske følelser, som ethvert billede vækker, og som i og for sig ikke er af så stort værd, ligger der ikke også deri en anden tanke, som skaffer os megen møje?"

"Semjon Ivanovitch, Senitchka, min kære," sagde Nadesjda Nikolajevna pludselig, "jeg har aldrig set Dem sådan. Jeg har altid troet, at De havde et godt hjerte, men ..."

"Men De tænkte, at jeg var den dumme pukkelryggede. Husker De, at De engang har kaldt mig således?"

Han så på hende, men da han sandsynligvis så en skygge gå over hendes ansigt, tilføjede han:

"Tilgiv mig, at jeg rippede op i det igen. Disse år må man viske ud af erindringen. Alt vil igen blive godt. Ikke sandt, Andrei, alt vil igen blive godt?"

Jeg nikkede til ham. Jeg var dengang meget lykkelig; jeg så, at Nadesjda lidt efter lidt blev roligere og – hvem ved? – måske vil det liv, som hun har ført i de tre år, til sidst komme til at synes som en fjern erindring, ikke som noget virkelig oplevet, men blot som en forvirret, tung drøm, efter hvilken man, når man

lukker øjnene op og ser, at natten er rolig, og at alting i værelset er som før – bliver så glad, fordi det blot var en drøm.

XVII

Vinteren gik. Solen steg højere og højere og sendte varmere og varmere stråler over Petersborgs gader og tage. Over alt flød vandet af den smeltede is brusende ud af tagrenderne. Droskerne viste sig igen og kørte raslende over de til dels snefri pladser med en velkendt, men dog for øret ny lyd.

Jeg gjorde mit billede færdigt. Endnu nogle seancer, og jeg kunne bringe det hen i akademiet, til udstillingens bedømmelseskomité. Helfreich ønskede mig allerede i forvejen tillykke med resultatet. Nadesjda Nikolajevna frydede sig, da hun betragtede billedet, og i hendes ansigt så jeg et for mig indtil da ukendt udtryk af stille tilfredshed. Undertiden var hun endog munter og spøgte, og da var det for det meste Helfreich, som var genstand for det. Senitchka fordybede sig ganske i læsningen af en mængde bøger, som han efter sigende måtte læse for sit billedes skyld, desuden rumsterede han omkring i en mængde albummer med forskellige antikviteter og studerede endog i Bibelen.

Hans katte løb deres vej. Den tro, røde kat var den eneste, som blev tilbage, og også den fik lov til være i fred og blev sjældent forstyrret af sin herre for at gøre tjeneste som model. Siden den gang, vi havde talt om Ilja Muromets, havde Semjon Ivanovitch kun malet ét billede, og da han havde solgt det for halvandet hundrede rubler, anså han sig for at være forsørget med penge for lang tid, og det havde han så meget større grund til, som han til min store forbavselse på ingen måde generede

sig over sit langvarige ophold i min bolig, hvor det ikke kostede ham noget at være.

Al fritid tilbragte vi tre sammen. Helfreich skaffede Nadesjda Nikolajevna et uhyre manuskript, der indeholdt et projekt af en eller anden formående person, – et projekt, i følge hvilket Rusland i den nærmeste tid skulle blive bestrålet af lykken. Dette manuskript skrev hun af med sirlig og tydelig håndskrift. Men da denne Ruslands opblomstring fordrede meget tankearbejde, blev projektet uafladeligt forandret og suppleret og er endnu ikke bragt til afslutning. Hvem mon der nu afskriver det efter Nadesjda Nikolajevna?

Hvorledes det nu end var, så led hun ingen nød. Det, som hun tjente ved afskrivningen, og de penge, som hun fik af mig for at have været model, var tilstrækkeligt for hende. Hun boede på det samme lille værelse, hvor hun var flyttet hen for at gemme sig for os, det var et trangt, lavt værelse med et vindue, der vendte ud mod en mur; en seng, en kommode, to stole og et spillebord, der gjorde tjeneste både som skrive- og spisebord – det var hele møblementet. Når Helfreich og jeg kom derhen, henvendte han sig til værtinden i køkkenet og udbad sig af hende en taburet. Disse besøg indtraf forresten sjældent; det var et uhyggeligt og mørkt værelse, som Nadesjda Nikolajevna dog på ingen måde ville skille sig fra. For det meste samledes vi hos mig og Semjon Ivanovitch, hvor der var rummeligt og lyst.

Jeg havde endnu ikke talt med hende om det, som foregik i min sjæl. Jeg var rolig og lykkelig med det, som det var; jeg indså, at en uforsigtig berøring af hendes måske endnu ikke lægte sjælesår kunne indvirke smerteligt på hende. Jeg kunne tabe hende for stedse, hvis jeg for hurtigt tog fat på at bringe

min hemmeligste tanke, mit ønske og mit håb til virkeliggørelse. Måske havde jeg ikke kunnet forholde mig så rolig og beherske mig så længe, hvis dette mit håb ikke havde været så stærkt. Jeg troede sikkert, at der endnu ville hengå et halvt år, et helt, ja to – tiden skræmte mig ikke – og at hun da, beroliget og restitueret, i mig ville se en sikker støtte, som hun trygt kunne forlade sig på og blive min for hele livet. Jeg ikke blot håbede, men vidste sikkert, at hun ville blive min hustru.

Jeg ved ikke, om Bessonov har set dette eller ej … Han kom undertiden til os og var da årsagen til, at det var forbi med vor ro, og bragte altid noget pinefuldt ind i vor samtale. Tilsyneladende var han rolig og så koldblodigt på Nadesjda Nikolajevna. Hun talte aldrig til ham, skønt hun besvarede hans spørgsmål og hørte på hans lange taler om de forskelligste ting. Han var meget belæst og en glimrende taler. Jeg ved ikke, hvad det kom af, men jeg havde indtryk, at han viste sig så veltalende og belærende for at skjule noget for os, noget, som han ville dække over med sin glatte tale, og som ikke lod ham have ro. Senere fik jeg at vide, at han under sin ydre ro skjulte et dødeligt sår, omtrent som hin franske præst, der gik for at være umulig at såre og i slaget bar en rød kappe, for at man ikke skulle kunne se blodet, som randt af hans sår. Men da jeg fik det at vide, var det allerede for sent.

Af en eller anden grund var han igen flyttet over til kaptajnen. En gang besøgte jeg ham. Hans nye værelse var, ligesom hans forrige, overfyldt af bøger, aviser og papirer; mig forekom det, at alt lå i den største uorden og var dækket med støv, som om ingen havde rørt en finger for at arbejde i det værelse. Hjemme viste han sig anderledes end hos os i nærvær

af Nadesjda Nikolajevna; han talte kun lidt, og gik mørk fra det ene hjørne af værelset til det andet og røg på sin cigaret. Jeg følte, at jeg var til overs, og bestemte mig derfor til ikke at besøge ham oftere. Jeg spurgte ham blandt andet, om han ikke vidste noget mere om kaptajnen, og om det var sandt, at han havde været en "helt ved Mechovo og Opatov".

"Han digter," sagde Bessonov. "Han er halvt polak, der er gået over til den ortodokse lære engang for længe siden, og jeg tror, det er for at imponere unge mennesker, at han betror dem sin formentlige hemmelighed."

Jeg forlod Bessonov. To begivenheder åbnede snart mine øjne for hans opførsel.

For det første sendte Sonja mig et brev med beretning om en samtale, som var ført mellem hende og Bessonovs moder. Den gamle var engang kommet til hende i instituttet i modtagelsestiden, da hun erindrede den deltagelse, som Sonjas moder altid havde vist hende og hendes søn. Efter hvad min kusine skrev, kom hun denne gang med et bevæget og hemmelighedsfuldt udtryk i sit ansigt, og efter en klodset indledning forklarede hun, hvorfor hun egentlig var kommet. Sergej Vasiljevitch havde tilskrevet hende nøjagtigt om alt, hvad der var foregået hos os. Han havde ikke undset sig for at bruge de sorteste farver til at fremstille sagernes stilling så mørk som muligt. *Han havde ikke bedt* moderen om at meddele Sonja brevets indhold; men af taknemmelighedshensyn havde den gamle selv besluttet at gå til hende og fortælle hende alt i den hensigt at virke for at redde mig, hvis det endnu var muligt. Hun blev meget forbavset, da hun fik at vide, at min kusine allerede vidste alt. Hun blev meget opbragt. Hun, den gamle

kvinde, generede sig for at tale til en ung pige, tilmed en elev af instituttet, om slige ting; men hvad skulle hun gøre? Man måtte redde den ulykkelige Andrei, hvad det end måtte koste. Hvis hun havde været i Sonjas sted, ville hun straks have forladt instituttet og rejst til Petersborg for at åbne øjnene på mig.

"Sergei Vasiljevitch," skrev Sonja, "spiller i hele denne sag en ejendommelig rolle. Jeg tror ikke, at han havde skrevet alt dette til sin moder, hvis han ikke havde vidst, at hun sikkert ville fortælle mig det, og jeg tør endog sige, uden at han specielt *ønskede*, at hun skulle gøre det.

Jeg kommer til dig i Petersborg, men først efter eksamen. Hvis du da vil, skal vi tilbringe sommeren sammen på et landsted et eller andet sted, og jeg vil da forberede mig lidt, så at det ikke skal blive vanskeligt for mig den første del af mine studier."

Dette brev gjorde mig forstemt, og et nyt, straks derpå følgende anonymt bragte mig til det yderste.

I højtravende, søgte talemåder advarede den ubekendte forfatter mig for den sørgelige skæbne, alle de unge mennesker løber i møde, der blindt lader sig lede af deres lidenskaber uden at undersøge, hvorvidt det væsen er værdigt eller ikke, som han står i begreb med at træde i forbindelse, "en forbindelse, hvis lænker i begyndelsen er lette og umærkelige, men siden bliver til en tung kæde, lig den, som de ulykkelige forviste trækker rundt med. Således udtrykte den ukendte forfatter af brevet sig ... "Tro, hr. Lopatin, på et æresord af en erfaren, gammel mand, at ulighed i ægteskab er en aldeles skrækkelig ting. Sådant har berøvet verden mange store genier; jeg beder Dem erindre det, hr. Lopatin." Så fulgte hele anklageakten mod

Nadesjda, hvis sjæl endogså kaldtes "Helvedes bytte" – her kendte jeg tydeligt kaptajnens hånd. Hun anklagedes for et langt, udsvævende liv, ud af hvilket hun kunne være kommet, hvis hun havde villet, "thi hun har, om end rigtignok fjerne, slægtninge, som – det er jeg sikker på – ville trække den faldne ud af den stilling, hun nu indtager i samfundet, men på grund af denne persons naturlige hang til udsvævelser, har hun foretrukket at søle sig til i smudset, hvorfra De har den ærlige hensigt at redde hende, men hvorved De uden tvivl vil ødelægge både Deres liv og Deres herlige talent." Hun anklagedes for at have dræbt et menneske, og det en meget nobel herre, der ikke udmærkede sig ved noget talent som De, men et prægtigt menneske, der tjente halvtreds rubler om måneden og havde udsigt til at få mere, så at det ville have været tilstrækkeligt for begge til at leve af; thi hvad kunne et sådant væsen gøre regning på, et sådant væsen som denne foragtelige, som engang, på grund af sin tilbøjelighed, foretrak at give denne unge mand, hr. Nikitin, en kurv, alene for at kunne fortsætte sit afskyelige liv? ..."

Brevet var meget langt; jeg læste det ikke til ende, men kastede det i den brændende ovn. Det stod for mig som noget utvivlsomt, at Bessonov her var med i spillet. I hvilken hensigt skulle vel kaptajnen bekymre sig om min sjæls frelse? Blodet steg mig til hovedet, og det første, jeg gjorde, var at løbe hen til Bessonov. Jeg ved ikke, hvad jeg ville med ham. På kaptajnen tænkte jeg ikke; denne renegat, som skjulte sin oprindelse, var overtalt, var blevet drukket fuld; måske endda skræmt med et eller andet. Jeg greb hatten og var allerede på vej ud af døren, da

jeg kom til mig selv. Det var bedst først at genvinde sin ro og så fatte beslutning om, hvad der var at gøre.

Således gjorde jeg også, og mens jeg ventede på Nadesjda Nikolajevna, forsøgte jeg at male et par småting, som hørte til mit billede, da jeg troede, at min sindsro lettere ville indfinde sig igen under arbejdet; men penslen hoppede på lærredet, og øjnene kunne ikke skelne farverne. Jeg klædte mig på for at gå ud; luften kunne måske friske mig op. Da jeg åbnede døren, så jeg, at Nadesjda Nikolajevna stod der, bleg, sanseløs, med et udtryk af skræk i sine vidt opspilede øjne.

XVIII

Af Bessonovs dagbog.

Denne angst! Denne angst forfølger mig, hvor jeg så er, og hvad jeg så gør for at glemme og tilintetgøre den. Mine øjne er endelig åbnet; det er nu en måned, siden jeg skrev noget i denne dagbog, og i denne måned er alt afgjort. Hvor er der nu blevet af den filosofiske ro, som jeg altid har rost mig af? Hvor er de nætter, som jeg har tilbragt ved mit arbejde uden at sove? Jeg, den samme, som pralede af, at jeg i vor karakterløse tid dog havde karakter, jeg er søndertrådt og tilintetgjort af en hvirvelstorm … Hvilken storm? Er det da en storm? Jeg foragter mig selv, foragter mig for min fordums stolthed, som ikke hindrede mig i at bøje mig for den tomme lidenskab; jeg foragter mig, fordi jeg har tilladt denne djævel i skikkelse af en kvinde at bemægtige sig min sjæl. Ja, hvis jeg troede på noget overnaturligt, kunne jeg ikke forklare mig det, der var sket, på anden måde end som hekseri.

Jeg har gennemlæst disse linjer … Hvad er det for nedværdigende, ynkelige klagesuk! O, hvor er du, min stolthed, hvor er du, min viljekraft, som har givet mig muligheden til at betvinge mig selv og leve, ikke sådan, som jeg nu lever, men sådan, som jeg ville leve? Jeg har nedværdiget mig til en simpel intrige: jeg har skrevet et brev til min moder, og hun har uden tvivl fortalt alt, som jeg ønskede, til hans kusine, og der er dog ikke kommet det ringeste ud af det; i min utålmodighed har jeg, gamle dumrian, skrevet et uortografisk brev til Lopatin, og der vil ikke komme noget resultat af det, det ved jeg. Han kaster brevet på ilden, eller, hvad der er endnu værre, han vil vise hende, sin maitresse, det, og de vil i forening læse det og gøre sig lystige over disse dumme udgydelser af en kaptajns sjæl, de vil le ad mig, fordi de forstår, at ingen anden end jeg har bragt kaptajnen til en sådan nederdrægtighed.

Hans maitresse? Er det da således? Ordet kom mig i pennen, men jeg ved endnu ikke, om det er sandt! Men hvis det nu ikke er sådan? Hvis der endnu er håb for mig? Hvad er det, som bringer mig til at tro, at han elsker hende, uden en elendig mistanke, som er fremkaldt af en vanvittig jalousi.

For tre år siden havde alt været muligt og let. Jeg løj, da jeg i denne dagbog skrev, at jeg havde trukket mig tilbage fra hende, fordi jeg fandt det umuligt at redde hende. Hvis jeg ikke har løjet, så har jeg dog bedraget mig med det. Det havde været let at redde hende; det var blot nødvendigt at bøje sig ned og løfte hende op, men jeg ville ikke bøje mig. Det har jeg først nu forstået, nu, da mit hjerte banker af kærlighed til hende. Af kærlighed! Nej, det er ikke kærlighed, det er en afsindig

lidenskab, en ild, som jeg selv brænder i. Hvad skal man slukke den med?

Jeg vil gå til hende og tale med hende. Jeg vil samle alle mine kræfter og tale roligt med hende. Lad hende så vælge mellem mig og ham. Jeg vil kun sige sandheden, jeg vil sige til hende, at hun ikke kan gøre regning på dette øjebliksmenneske, som i dag tænker på hende, men i morgen opsluges af noget andet og glemmer hende. Jeg går! Der må blive en ende på dette, enten det nu bliver på den ene eller den anden måde. Jeg har lidt for meget. Jeg kan ikke mere.

Den samme dag.

Jeg var hos hende. Straks går jeg til ham.

Dette er de sidste linjer, som vil blive skrevet i denne dagbog, intet kan afholde mig fra det længere. Jeg har ingen magt over mig selv mere …

XXIX

Lopatins optegnelser.

Hvorfor skal jeg trække det længere ud? Skulle det ikke være bedre at afslutte sine erindringer med disse linjer?

Nej, jeg vil skrive til ende. Det er ligegyldigt: selv om jeg nu lægger pennen, vil jeg gennemleve denne skrækkelige dag for tusinde gang, for tusinde gang vil jeg føle skræk, samvittighedskvaler og sorg over tabet, for tusinde gang vil den scene, som jeg nu skal til at beskrive, fare forbi mine øjne i alle sine enkeltheder, og enhver af disse enkeltheder vil lægge sig på mit hjerte som en ny skrækkelig tynge. Jeg vil fortsætte og komme til en ende med det.

Jeg førte Nadesjda Nikolajevna ind i værelset, hun kunne næppe stå på benene og skælvede som i en heftig feber. Hun så hele tiden på mig med det samme forskræmte blik og kunne i det første øjeblik ikke sige et eneste ord. Jeg bragte hende til sæde og gav hende vand.

"Andrei Nikolajevitch, tag Dem i agt! Lås døren … lad ingen komme ind! Han kommer lige om et øjeblik."

"Hvem, Bessonov?"

"Lås døren," – hviskede hun.

Vreden overvældede mig. Det er ikke nok for ham med anonyme breve; han griber endog til vold.

"Hvad har han gjort med Dem? Hvor traf De ham? Tag det blot roligt. Drik lidt vand og fortæl! Hvor traf De ham?"

"Han var hos mig …"

"For første gang?"

"Nej, ikke for første gang. Han har været der to gange før. Jeg har ikke villet sige Dem det – for ikke at give Dem anledning til sorg. Jeg bad ham ophøre med sine besøg; jeg sagde, at det faldt mig så tungt at mødes med ham. Uden at sige noget gik han og blev borte i tre uger … Tidligt i dag kom han og ventede, mens jeg klædte mig på …"

Hun tav; det faldt hende tungt at fortsætte.

"Nå, og så videre?"

"Jeg har aldrig set ham sådan. Han talte i begyndelsen roligt. Han talte om Dem, intet ondt, blot det, at De var et øjebliksmenneske, der let lod sig rive med, og at jeg ikke kunne stole på Dem. Han sagde ligefrem, at De ville støde mig bort, fordi De snart ville blive ked af at have med mig at gøre."

Hun tav og græd. O, aldrig har en sådan kærlighed og medlidenhed overvældet mig! Jeg tog hendes kolde hænder og kyssede dem. Jeg var vanvittig lykkelig; ordene flød ustandselig fra mine læber. Jeg sagde, at jeg elskede hende for hele livet, at hun skulle blive min hustru, og at hun så og vidste, at Bessonov havde uret i det, han havde sagt om mig. Jeg sagde hende tusinde tåbelige ord, lykkelige ord, som for størstedelen syntes ingen mening at have; men hun forstod dem. Jeg så hendes kære ansigt, strålende af lykke, ved mit bryst; det var et aldeles nyt, lidt fremmed ansigt; ikke det ansigt, som jeg var vant til at se, med sine træk af en indre, skjult lidelse.

Hun smilede og græd og kyssede mine hænder og trykkede sig ind til mig. I det øjeblik var der i hele verden intet uden os to. Hun talte om sin lykke og om det, at hun havde elsket mig fra den første dag, vi mødtes, og at hun havde flygtet for mig, fordi hun frygtede denne kærlighed, om, at hun ikke var mig værd og frygtede for at binde min skæbne til sin, og på ny omfavnede hun mig og græd igen lykkens tårer. Endelig huskede hun igen den virkelige situation.

"Men, Bessonov!" sagde hun pludselig.

"Lad Bessonov komme," svarede jeg, "hvad har vi med Bessonov at gøre?"

"Vent lidt, så skal jeg fortælle resten af det om ham, som jeg begyndte på. Ja, han talte om Dem. Så om sig selv. Han sagde, at han ville være en meget sikrere støtte for mig end De. Han mindede mig om, at jeg for tre år siden elskede ham og vel også ville have giftet mig med ham. Men da jeg så svarede, at han bedrog sig selv, hvis han troede det, da flammede hele hans stolthed op og han tabte i den grad sin rolige fatning, at han

kastede sig over mig … Vent lidt," – sagde Nadesjda Nikolajevna, idet hun greb min hånd, da hun så, at jeg fo'r op, – "han rørte mig ikke … Jeg havde ondt af ham, Andrei Nikolajevitch … Han lå der for mine fødder, dette egenkærlige menneske! De skulle bare have set det!"

"Hvad sagde De da til ham?"

"Hvad skulle jeg vel sige? Jeg tav. Jeg sagde bare, at jeg ikke elskede ham og da han spurgte, om det var, fordi jeg elskede Dem, da sagde jeg ham hele sandheden … Da skete der noget skrækkeligt med ham, som jeg ikke kan forstå. Han fo'r løs på mig, omfavnede mig og hviskede: "Farvel, Farvel!" og gik til døren. Aldrig har jeg set et så skrækkeligt ansigt, jeg faldt ned på en stol, næsten bevidstløs. I døren vendte han sig og sagde med en forunderlig latter: "Forresten, så skal jeg endnu engang træffe dig og ham." Og hans ansigt var så skrækkeligt, da han sagde det …"

Hun holdt med et op at tale og blev frygtelig bleg, idet hun rettede blikket mod døren til atelieret. Jeg vendte mig om. På tærsklen stod Bessonov.

"De ventede mig ikke?" sagde han stammende. "Jeg ville ikke forstyrre Dem, så jeg kom ad køkkenvejen."

Jeg fo'r op og stillede mig lige overfor ham. Sådan stod vi længe og målte hinanden med blikket. Han var virkelig skrækindjagende. Han var bleg, og hans røde, betændte øjne rettede sig med et udtryk af misundelse på mig. Han sagde ikke et ord; hans tynde læber skælvede. Jeg fik pludselig meget ondt af ham.

"Sergei Vasiljevitch, hvorfor er De kommet her? Hvis De ønsker at tale med mig, så gå først ud og prøv at genvinde

Deres rolighed."

"Jeg er rolig, Lopatin … Jeg er syg, men fuldstændig rolig. Jeg har fattet min beslutning, og intet kan nu mere ophidse mig."

"Hvorfor er De da kommet?"

"For at sige Dem et par ord. De tror måske, at De bliver lykkelig med hende?" – Han pegede på Nadesjda Nikolajevna _ "De vil ikke blive lykkelige. Jeg tillader det ikke."

"Gå Deres vej," sagde jeg, idet jeg anstrengte mig til det yderste for at tale roligt. "Gå hjem og hvil Dem. Som De selv sagde, De er syg."

"Det er min egen sag. Hør på, hvad jeg har at sige Dem … Jeg har taget fejl … Jeg elsker hende. Giv mig hende!"

"Han har mistet forstanden," tænkte jeg.

"Jeg kan ikke leve uden hende," vedblev han hæst. "Jeg slipper Dem ikke, før De siger ja!"

"Sergei Vasiljevitch!"

"Og De skal sige ja, eller også …"

Jeg greb ham i skuldrene og vendte ham om mod døren; han gik uden at gøre modstand. Men da han nåede døren, stødte han mig heftigt til side, drejede nøglen om i låsen og stillede sig i en truende stilling. Nadesjda Nikolajevna skreg.

Jeg så, at han lod nøglen glide over i sin venstre hånd, og at han stak den højre i lommen. Da han tog den op igen, glimtede der i den en genstand, som jeg i det første øjeblik ikke kunne afgøre, hvad var. Men synet af den skræmte mig. Ubevidst opfattede jeg en i et hjørne af stuen stående stav med en jernpig i enden, og da han rettede revolveren mod Nadesjda Nikolajevna, kastede jeg mig over ham med et vildt skrig …

Så kom straffen.

Jeg ved ikke, hvor længe jeg lå der bevidstløs. Da jeg atter kom til mig selv, huskede jeg intet. At jeg lå på gulvet, at jeg så alting ligesom gennem en underlig sortblå tåge, at jeg i mit bryst mærkede noget, som forhindrede mig at bevæge mig eller tale – intet af alt dette overraskede mig. Det forekom mig, at alt dette nødvendigvis måtte være sådan, af en eller anden årsag, som jeg ikke kunne huske.

Maleriet! Ja. Charlotte Corday og Ilja Muromets … Han sidder og læser, og hun vender bladene for ham og ler vildt … Nonsens! … Sådan er det ikke; det var ikke det, Helfreich talte om.

Jeg prøver at bevæge mig og føler en heftig smerte. Det må naturligvis være sådan. Alt andet er umuligt.

Den dybeste stilhed råder. En flue surrer rundt i luften og støder imod vinduesruderne. Dobbeltvinduerne er ikke taget ned endnu, men gennem dem trænger lyden af vognrumlen ind. Tågen spreder sig, den forunderlige sortblå røg forsvinder, og jeg kan tydeligt se den grove gipsroset rundt om lampekrogen i loftet. Jeg synes, det er et besynderligt ornament; jeg har aldrig før bemærket det. Nogen berører min hånd. Jeg drejer hovedet og ser en hånd, en lille, fin, hvid hånd på gulvet. Jeg kan ikke nå den, og det gør mig ondt, for denne hånd tilhører Nadesjda Nikolajevna, som jeg elsker højere end alt andet i verden.

Og pludselig bryder en stråle af lys ind i min dunkle hukommelse, og jeg husker i et nu, alt hvad der er sket … Han har dræbt hende.

Det kan ikke være muligt! Det kan ikke være muligt! Hun lever. Hun er kun såret. Hjælp, hjælp! Jeg skriger det ud, men ikke en lyd høres. Kun en hamren i mit bryst, noget som trykker og presser, og der kommer et rødligt skum om mine læber. Han har også dræbt mig.

Ved at anstrenge mig til det yderste lykkes det mig at slæbe mig hen til hende og se hende i ansigtet. Hendes øjne var lukkede, og hun lå ubevægelig. Hårene rejste sig på mit hoved. Jeg var ved at miste bevidstheden igen. Jeg sank ned ved siden af hende og kyssede atter og atter det ansigt, som for en halv time siden strålede af liv og lykke og tillidsfuldt hvilede ved mit bryst. Nu var det stift og ubevægeligt; det lille sår over øjet blødte ikke mire. Hun var død.

Da døren blev brudt op, og Semjon Ivanovitch styrtede ind, følte jeg, at de sidste kræfter svigtede mig. Han løftede mig op og lagde mig på sofaen. Jeg så, hvordan de tog hende og førte hende bort. Jeg ville råbe, bede, bønfalde om, at de ikke skulle gøre det, at skulle lade hende blive hos mig. Men jeg var ikke i stand til det. Jeg kunne kun lydløst fremhviske noget, da lægen undersøgte mit sårede bryst.

Også han blev ført bort. Han lå der på gulvet med et frygteligt, skrækkeligt ansigt, svømmende i blod, der ligesom en flod strømmede fra det dødelige sår i hovedet.

Jeg slutter nu. Hvad er der vel mere at sige?

Hidkaldt af et telegram fra Semjon Ivanovitch kom Sonja straks. Man plejede mig længe og omhyggeligt, og man

fortsætter fremdeles med det. Sonja og Helfreich er sikre på, at jeg vil komme mig. De vil føre mig til udlandet og nærer et klippefast håb til denne rejse.

Men jeg føler, at jeg kun har nogle få dage igen. Mit sår er lægt, men brystet fortæres af en anden sygdom. Jeg ved, at jeg har tæring, og en tredje og endnu frygteligere sygdom gør også sit. Jeg kan ikke et øjeblik glemme Nadesjda Nikolajevitch og Bessonov; de skrækkelige enkeltheder fra den sidste dag vil bestandig stå for min sjæls blik, og en stemme hvisker mig i øret, at jeg har villet et menneskes død.

Man har ikke stillet mig for retten. Sagen blev neddysset; det blev erkendt, at jeg havde dræbt et menneske i selvforsvar.

Men for menneskets samvittighed gives ikke skrevne love, ikke teorier om utilregnelighed, og jeg bærer straffen for min forbrydelse i mig. Snart vil Herren tilgive mig, og vi skal mødes alle tre, der, hvor vore lidenskaber og drømme vil synes os forgængelige og synke hen i den evige kærligheds verden.

Et signal

Semjon Ivanov tjente som vogter ved jernbanen. Fra hans vagthus var der til nærmeste station på den ene side tolv, på den anden ti verst. Omtrent fire verst derfra var der det foregående år bygget et stort spinderi, hvis høje skorsten kunne ses bag skoven; nærmere fandtes udover nabovagthuset ingen menneskelig bolig.

Semjon Ivanov var sygelig og udslidt. Ti år tilbage havde han været med i krigen; der havde han tjent som oppasser hos en officer og havde været med under hele felttoget. Han hungrede og frøs, varmede sig i solen, dagsmarcher på fyrre og halvtreds verst måtte han være med på både i hede og kulde; det hændte også, at han kom i kugleregnen; men, gudskelov, ingen ramte ham. Regimentet stod en gang i forreste række; der havde hele ugen været skærmydsler med tyrkerne: på den ene side af en lille dal lå vor skyttelinje – på den anden den tyrkiske. Semjons officer var også med i linjen; tre gange hver dag bragte Semjon ham fra regimentskøkkenet, der var placeret nede i en hulvej, den kogende samovar og middagsmad. Han går med samovaren over et åbent sted; kuglerne piber og klasker mod stenene; Semjon bliver bange, græder, men går dog. Officererne var meget tilfredse med ham; han skaffede dem altid varm te. Han vendte velbeholden tilbage fra felttoget, kun hænderne og benene var blevet lidt dårlige. Senere, efter den tid, kom til at lide ikke ringe sorg. Da han kom hjem, var hans gamle fader død; hans lille søn, som var i det fjerde år, var også død; Semjon stod alene tilbage med sin hustru. Han havde intet husgeråd, og det var vanskeligt at pløje jorden med de opsvulmede

hænder og fødder. Det blev uudholdeligt der i landsbyen for dem. De drog derfor til andre steder for at prøve lykken. Semjon var med sin hustru både i Kherson og Donschtchina; men lykken var intetsteds med dem. Hans kone tog sig en tjeneste; men Semjon vedblev at drage omkring. Således kom han en gang til at køre med jernbanen, på en station får han øje på en stationsmester, som han syntes, han kendte. Semjon ser på ham, og stationsmesteren bliver også opmærksom på Semjons ansigt. De genkendte hinanden; det var officeren i hans regiment.

"Er det dig, Ivanov," siger han.

"Ja vist, Deres Velbårenhed, det er netop mig."

"Hvorledes er du kommet hertil?"

Semjon fortalte ham det: sådan og sådan.

"Hvor skal du nu hen?"

"Jeg kan ikke vide det, Deres Velbårenhed."

"Hvad siger du, din dumrian, du kan ikke vide det?"

"Nej vist, Deres Velbårenhed, hvor skal man hen! Jeg må søge noget arbejde, Deres Velbårenhed."

Stationsmesteren ser på ham, tænker efter og siger:

"Nu skal du høre, broder. Bliv lidt her på stationen. Du er vist gift også? Hvor er din kone?"

"Ja, Deres Velbårenhed, jeg er gift; min kone er i Kursk i tjeneste hos en købmand."

"Nå, så skriv til hende, at hun skal komme. Jeg skal sørge for fribillet til hende. Vi har her et vagthus at rengøre; jeg skal bede for dig hos driftsbestyreren."

"Meget taknemmelig, Deres Velbårenhed," svarede Semjon.

Han blev nu der på stationen og hjalp til i køkkenet, huggede brænde, fejede gården og platformen. Efter to uger kom hans kone, og Semjon drog til sit vagthus. Det var et nyt, varmt hus, brænde – så meget man kunne ønske; der var også en lille have efter de tidligere ledvogtere og et stykke jord på begge sider af jernbanelegemet. Semjon var glad; han begyndte nu at tænke på, hvorledes han skulle indrette sin husholdning, han ville købe ko og hest.

Han fik alt nødvendigt værktøj: et grønt og et rødt flag, lygter, horn, hammer, skruenøgle, brækjern, skovl, fejekost, bolte og jern, han fik også to små bøger med reglementet og togtiderne. Den første tid sov Semjon ikke om natten, han måtte lære alt dette; efter et par timer kommer toget, han gør sin runde og sætter sig på den lille bænk foran sit hus, ser og lytter, om ikke skinnerne begyndte at skælve, eller om ikke toget snart kom susende. Han lærte reglementet udenad; skønt han læste slet og han måtte stave sig igennem det, læste han det ikke desto mindre.

Det var om sommeren; arbejdet var ikke tungt, der var ingen sne at skovle væk. Desuden gik der ikke mange tog på den linje; Semjon skal op højst to gange i døgnet, prøver et og andet sted, om en skrue har løsnet sig, jævner ujævnheder, ser efter vandrenderne og går så hjem for at passe sit eget. I hans husholdning var der kun en hindring: hvad han end finder på at bestille, må han først spørge linjeinspektøren om det, og han må igen forelægge det for stationsmesteren; før der kommer svar, er tiden gået. Semjon og hans kone begyndte at kede sig.

Der hengik to måneder; Semjon begyndte at blive kendt med nabovogterne. En af dem var en meget gammel mand; man

havde allerede længe tænkt på at sætte en anden i hans sted; han var næppe i stand til at forlade sit hus. Hans hustru gjorde runden for ham. Den anden vogter, som boede nærmere stationen, var en ung mand, mager og knoklet at se til. Disse to mødtes første gang med Semjon på jernbanelegemet, midt mellem vagthusene, da de gik sin runde; Semjon tog hatten af og bukkede.

"Goddag, nabo!" sagde han.

Naboen så ligegyldig på ham. "Goddag!" sagde han, vendte sig og gik bort. Deres koner traf hinanden siden. Semjons Arina hilste på nabokonen; men denne ville heller ikke snakke med hende og gik. En gang mødte Semjon hende: "Hvorledes er det," sagde han, "er din mand så lidt snaksom af sig?"

Konen tav lidt, men sagde så:

"Hvad skal han da snakke med dig om? Enhver har sit … Gå med Gud."

Efter en måneds tid blev de dog bekendte med hinanden. Semjon og Vasil træffes på skinnerne, sætter sig i grøfte, ryger deres piber og fortæller dit og dat om sig selv. Vasil var for det meste tavs; men Semjon fortæller om landsbyen og krigen.

"Jeg har ikke måttet lide så lidt ondt i mit liv," siger han, "og mit liv er ikke langt, skal Gud vide. Gud har ikke givet mig lykke. Således som Gud gør et menneskes skæbne, så bliver det også. Så er det, broder Vasil Stefanitch."

Vasil Stefanitch bankede asken ud af sin pibe mod skinnerne, rejste sig og sagde:

"Det er ikke skæbnens skyld, men menneskene, som gør det. Der er i verden intet dyr, som er listigere og ondskabsfuldere

end mennesket. En ulv spiser ikke en ulv; men et menneske spiser et andet menneske levende."

"Nej, broder, en ulv spiser nok en ulv, så det må du ikke sige."

"Ordene faldt sådan, derfor sagde jeg det. Der gives dog ingen skabning, som er ondere. Hvis ikke menneskenes ondskab og griskhed var, da kunne det endnu gå an at leve. Enhver søger at frarive dig det bedste, griber et stykke og sluger det."

Semjon tænkte.

"Jeg ved ikke, broder," sagde han. "Måske det også er sådan; men hvis det er sådan, da må det være Guds bestemmelse."

"Og hvis det er så," sagde Vasilij, "hvad er det så, vi snakker om. Når man bare vælter enhver ulykke på Gud, og selv blot sidder og lider, da, broder, er ikke det at være menneske, men kvæg. Det er min mening."

Dermed vendte han sig og gik uden at sige farvel. Semjon rejste sig også.

"Nabo," sagde han, "hvorfor skælder du da ud?" Naboen vendte sig ikke, men gik videre. Semjon stod længe og så efter ham, indtil Vasilij ved en bøjning af vejen blev borte. Han vendte da hjem og sagde til sin kone:

"Nu, Arina, vi har også en nabo; men det er en slange, ikke et menneske."

De blev dog ikke uenige; de mødtes igen og snakkede som før, men altid om det samme.

"Ak, broder, hvis ikke menneskene var … da ville ikke vi to sidde i disse vagthuse," sagde Vasilij.

"Hvad har du imod vagthuset … det er ikke så værst, det går da an at leve der."

"Ja, går an, går an … Du da! Jeg har levet længe, men oplevet lidet, jeg har set meget, men forstået lidet. En fattig mand i et vagthus et eller andet sted, hvad er det for slags liv! Disse flåere æder dig. De suger al kraften af dig, og når du bliver gammel, kaster de dig ud som affald til føde for svinene. Hvor meget får du i løn?"

"Å, det er kun lidt, Vasil Stefanitch, tolv rubler."

"Og jeg tretten og en halv. Kan du sige mig hvorfor! Efter reglementet, af styrelsen er det bestemt ens for alle, nemlig femten hele rubel for måneden, brændsel og lys. Hvem er det da, som har bestemt, at du skal have tolv og jeg tretten og en halv? Det må jeg rigtig spørge dig om! … Og du siger, at det går an at leve. Du må forstå, at her er ikke talen om en to-tre rubler. Lad endda så være, at de betalte os alle femten. Jeg var på stationen i forrige måned; direktøren rejste forbi, så jeg fik ham at se. Jeg havde den store ære: han rejser for sig selv i en egen kupé; han gik ud på platformen og stansede der. Ja, nu vil jeg ikke blive her længere; jeg går bort, på lykke og fromme."

"Hvor vil du da gå hen, Stefanitch? Når man har det godt, behøver man ikke at gå ud for at søge lykken … Her har du bolig, varme og en lille plet jord. Du har også en arbejdsom kone …"

"Plet jord! Du skulle se min plet jord, ikke så stor som en hånd engang. Et forår gav jeg mig til at så kål; men så kom vejmesteren forbi: "Hvad er det her for noget?" siger han. "Hvorfor har du gjort dette uden at indmelde det og uden tilladelse? Grav det op igen, så det ikke kommer til at lugte af det." Han var fuld, ellers ville han ikke have sagt noget, men nu kom det ham pludselig i hovedet … "Tre rubler i mulkt!"

Vasilij tav, tog et drag af sin pibe og sagde sagte:

"Det var endnu ikke meget; men jeg kunne have slået ham ihjel."

"Nå, nabo, du er hidsig, skal jeg sige dig."

"Nej, det er jeg ikke, men jeg taler og ræsonnerer, som sandt er. Jeg skal lære ham, det rødskind, jeg skal klage til selve stationsmesteren, så får han se!"

Stationsmesteren rejste engang forbi for at inspicere linjen. Tre dage efter skulle nemlig nogle højerestående personer fra Petersborg rejse den vej; der blev derfor inspiceret, for at det nødvendige skulle være i orden før deres forbirejse. Man grusede, efterså jernbanelegemet, hamrede, skruede og malede. Ved overgangene befalede man at strø gult sand. Nabovogterens kone jog endog sin mand ud for at luge græs. Semjon arbejdede en hel uge med at bringe alt i den rette skik, gjorde i stand og børstede sin kaftan og pudsede messingskiltet, så det skinnede. Vasilij arbejdede også. Stationsmesteren kom på en dræsine; fire arbejdere trak den; hjulene susede; vognen gik omkring tyve verst i timen, så det peb af dem. Den rullede hen til Semjons vagthus; Semjon sprang op og afgav rapport på soldatermaner. Alt viste sig at være i orden.

"Har du været længe her?" spørger stationsmesteren.

"Siden den 2. maj, Deres Velbårenhed."

"Godt. Tak. Men hvem har vi som nummer 164?"

Vejinspektøren – som kørte med ham på dræsinen – svarede:

"Vasilij Spiridov."

"Spiridov, Spiridov … ah, det er vist ham, som i fjor havde en anmærkning."

"Ja, det er netop ham."

"Nå, godt, lad os så hen og se på Vasilij Spiridov. Kør!"

Arbejderne tog fat; dræsinen satte sig i bevægelse.

Semjon ser efter den og tænker: Nu kommer der til at blive en net historie med ham.

To timer efter gik han sin runde. Han fik da øje på en, der kom gående frem ved en bøjning af jernbanelegemet; det så ud, som han havde noget hvidt om hovedet. Semjon gav sig til at se på ham – det var Vasilij, i hånden havde han en stok, over skulderen en lille sæk, om hovedet havde han bundet et tørklæde.

"Nabo, hvor skal du hen?" råber Semjon.

Vasilij gik lige hen til naboen; hvor han så ud! Han var bleg som kridt, øjnene rullede vildt; han begyndte at tale –; men stemmen svigtede.

"Til byen," sagde han, "til Moskva ... til bestyrelsen."

"Til bestyrelsen ... se så! Du skal vel derhen for at klage, kan jeg tænke? Lad det fare, Stefanitch, glem det ..."

"Nej, broder, det vil jeg ikke. Det vil jeg sent glemme. Han slog mig i ansigtet, ser du, slog mig til blods. Så længe jeg lever, glemmer jeg det ikke og lader det ikke være."

Semjon tog ham i hånden.

"Lad det fare, Stefanitch; jeg forsikrer dig, det er bedst, at du ikke gør det."

"Det er jeg ligeglad med! Jeg ved selv, at det er bedst ikke at gøre det; det var sandt, det, du sagde om skæbnen. Det er bedst for mig ikke at gøre det; men for sandheden må man stå, broder."

"Sig mig da, hvad grunden var til, at det gik sådan."

"Ja, grunden, ja … Han inspicerede alt, – steg ned af dræsinen, – kastede et blik på huset. Jeg vidste vel, at han strengt ville spørge, om alt var i orden, som det burde. Han skulle allerede til at rejse videre; men så kom jeg med klagen. Han skreg da straks. "Dette," sagde han, "er en fra regeringen udsendt inspektion, din døgenigt, og så kommer du med en klage angående en køkkenhave! Dette," sagde han, "er gehejmeråder, og du kommer her og ulejliger os med denne kål." Det kunne jeg ikke tåle og sagde derfor et ord; det var ikke så farligt, men han følte sig krænket ved det. Og så giver han mig én … men jeg bliver stående uden at lade mig anfægte. Derpå rejste de afsted, jeg kom til mig selv igen, vaskede mig i ansigtet og gik."

"Men hvorledes skal det så gå med vagten?"

"Konen er blevet tilbage. Hun forsover sig ikke. Lad dem gå til helvede med hele banen."

Vasilij rejste sig for at gå.

"Farvel, Ivanitch. Jeg ved ikke, om jeg får ret."

"Skal du da gå til fods?"

"På stationen vil jeg bede om at få lov at følge med en godsvogn; i morgen er jeg i Moskva."

Naboerne tog afsked med hinanden. Vasilij gik og blev længe borte. Konen arbejdede for ham, sov hverken nat eller dag; hun blev ganske udslidt, mens hun ventede på sin mand. Den tredje dag rejste revisionen forbi: et lokomotiv, en bagagevogn og to første klasses vogne; men Vasilij var endnu ikke kommet. Den fjerde dag fik Semjon hans kone at; ansigtet var opsvulmet af gråd, og øjnene røde.

"Er din mand kommet tilbage?" spørger han.

Konen gjorde en bevægelse med hånden, men sagde intet og gik sin vej.

Semjon havde engang, medens han var lille dreng, lært at skære pilefløjter. Man trækker barken af en pilestok, laver huller, hvor det behøves, skærer i enden et mundstykke og stemmer fløjten så udmærket, at man kan spille på den, hvad man vil. I sin fritid lavede han mange, og med en bekendt konduktør på et godstog sendte han dem til byen; der fik han to kopek for stykket. Den tredje dag efter at revisionen var rejst forbi, lod han sin kone være hjemme for at afvente sekstoget om aftenen, selv tog han en kniv og gik ud i skoven for at skære pilegrene. Han gik lige til enden af sit distrikt; her gør vejen en skarp bøjning; han gik ned fra jernbanelinjen og tog vejen gennem skoven mod bjerget. En halv verst borte var der en stor mose, og omkring den voksede der buske, som var aldeles udmærkede til hans fløjter. Her skar han sig en hel trillebør fuld og gik hjem. Han gik gennem skoven; solen stod allerede lavt; det var dødstille; man hørte bare fuglene kvidre og de af vinden afrevne tørre grene brage under fødderne; Semjon gik videre; han var snart ved jernbanelinjen; han undrede sig dog over at høre noget: etsteds lød det, ligesom jern klirrede mod jern. Semjon gik nu hurtigere. Der foregik ikke nogen reparation i hans distrikt på den tid. "Hvad skulle vel dette betyde?" tænkte han. Han går op på den yderste kant – foran ham hæver sig jernbanelegemet; på denne sidder en person på hug og arbejder med noget; Semjon begyndte at liste sig op til ham; han tænkte, det var en, som ville stjæle skruer. Han blev stående og så – manden rejste sig; i hænderne havde han et brækjern; med

denne rev han skinnerne op, så han fik bøjet dem til side. Det sortnede for Semjons øjne; han ville skrige – men kunne ikke. Han ser, det er Vasilij, løber så hurtigt han kan op; men den anden jager afsted over hals og hoved med brækjern og skruenøgle ned ad den anden side af jernbanelegemet.

"Vasilij Stefanitch! Kære, gode ven, kom tilbage, fri din sjæl fra denne synd!"

Vasilij vendte ikke tilbage, men gik ind i skoven.

Semjon blev stående ved de oprevne skinner; han lod sine grene falde. "Det er ikke et godstog, men et passagertog, som kommer. Jeg kan jo ikke få det standset på nogen måde; jeg har intet flag. Jeg kan ikke bringe skinnerne i orden; med de bare hænder kan du ikke få dem i stand igen. Jeg må løbe, ufortøvet løbe til vagtstuen efter et eller andet værktøj. Herre, hjælp!"

Semjon løber til sit hus, så han er ved at tabe vejret. Han løber – falder også nogle gange. Han var nået ud af skoven – til hans vagthus var der hundrede favne, ikke mere, – han lytter, klokken er seks. Og om to minutter passerer toget. Herre! Frels en uskyldig sjæl! Semjon synes, han ser alt for sig: hjulene på lokomotivets venstre side farer mod skinnebruddet, lokomotivet skælver, lægger sig på siden, går lidt, river svellerne op under skinnerne og bliver slået i stykker, her er en kurve, der ruller det elleve favne ned, og der på tredje klasse er der propfuldt af mennesker, små børn. Nu sidder de der alle uden at ane noget ondt. Herre, hjælp du mig … Nej, at løbe hjem og komme tidsnok tilbage, det er der ikke tid til nu.

Semjon løb ikke hjem, men vendte tilbage igen, og løb nu hurtigere end før. Han løber som afsindig; han ved jo ikke, hvad der vil ske. Han løb hen til det oprevne skinnelegeme; der ligger

hans pilegrene. Han bøjer sig ned, trækker en ud, men forstår selv ikke hvorfor; derpå løber han videre. Han hører en fjern fløjten, han hører, at skinnerne er begyndt at skælve svagt. At løbe længere orkede han ikke; omtrent hundrede favne fra det skrækkelige sted standsede han; her var det, som et lys pludselig gik op for ham. Han tog sin hue af, flåede et lærredslommetørklæde ud af den, trak kniven ud af skeden og korsede sig. Herre! Hjælp!

Med kniven ridsede han sig i den venstre arm lidt ovenfor albuen; blodet strømmede ud som en varm stråle; i dette vædede han lommetørklædet, foldede det ud, strakte det og bandt det til stokken, og på denne måde havde han sit røde flag.

Han står og vifter med dette, toget kan allerede ses. Maskinisten ser ham ikke, går nærmere og nærmere, på hundrede favne kan det tunge tog ikke nå at standse!

Blodet flyder uafladeligt; Semjon trykker såret mod sin side, han vil standse det; men det holder ikke op at bløde; han havde åbenbart fået lavet et temmelig dybt sår i armen. Det begyndte at køre rundt for ham; der fløj sorte fluer for hans øjne; så blev det helt sort for ham; i hans øre tonede lyd af en klokke. Han ser ikke toget og hører ikke støjen fra det; der er kun en tanke, som sidder ham i hovedet: jeg kan ikke stå, jeg vil falde og miste flaget; men toget vil køre over mig? … Herre, hjælp, send afløsning …

Det var sort for hans øjne og øde i hans sjæl – han tabte flaget. Men den blodige fane faldt ikke på jorden, en ubekendt hånd greb den og holdt den højt i møde mod det kommende tog.

Lokomotivføreren så det, standsede regulatoren og gav moddamp. Toget standsede.

Folk sprang ud af toget og samlede sig i en klynge. Man så, at der ligger et menneske, badet i blod, uden bevidsthed; en anden står ved hans side med den blodige klud på en stok.

Vasilij kastede blikket rundt på alle og sænkede hovedet.

"Arrester mig," siger han: "jeg har skruet skinnerne fra."

Attalea princeps

(Denne allegori må ses på politisk baggrund. Rusland og dets frihedsbestræbelser er afbildede i Attalea princeps.)

I en stor by var der en botanisk have, og i denne have – var der et stort drivhus af jern og glas. Det var meget smukt: slanke, snoede søjler bar hele bygningen; til dem støttede sig lette buer i smukke mønstre, og de var indbyrdes indvævede i et helt net af jernrammer, i hvilke glasset var anbragt. Især tog drivhuset sig godt ud, når solen gik ned og kastede sit røde lysskær på det. Da stod det helt i brand, og de røde stråler spillede og glimtede akkurat som i en stor, finslebet diamant.

Gennem de tykke, gennemsigtige ruder kunne man skimte planterne derinde. Skønt drivhuset var stort, var det dog trangt. Rødderne flettede sig sammen og berøvede hinanden gensidigt fugtighed og næring. Træernes grene viklede sig sammen med de uhyre palmeblade, bøjede og brækkede dem, og selv bøjedes og brækkedes de, idet de trykkede sig op imod jernrammerne. Gartneren beskar stadig grenene og bandt bladene med tråde, for at de ikke skulle vokse, som de ville; men det hjalp kun lidt. Planterne måtte have stort spillerum, hjemlig jordbund og frihed. De hørte hjemme i de varme lande og var fine, prægtige skabninger; de erindrede deres fødeland og længtes efter det. Hvor gennemsigtigt end glastaget kunne være, så var det dog ikke den klare himmel. Undertiden om vinteren lagde der sig rim på glasset; da blev der ganske mørkt i drivhuset. Vinden hylede, slog mod sprinklerne og bragte dem til at skælve, taget dækkedes af sammenføget sne. Planterne

stod der og hørte vindens hyl og erindrede en anden vind, der var varm, fugtig, og som gav dem liv og sundhed. Og de ville så gerne igen føle dens pust, ville så gerne, at den rystede deres grene og legede med deres blade. Men i drivhuset var luften ubevægelig; kun engang imellem hændte det, at en vinterstorm slog en rude itu, og en skarp, kold luftstrøm, fuld af rim, strøg ind under hvælvingen. Hvor denne luftstrøm traf, blegnede bladene, skrumpede sig sammen og visnede.

Men snart satte man en ny rude ind. En meget lærd direktør forestod den botaniske have. Han tillod ingen uorden, selv om han tilbragte en stor del af sin tid ved mikroskopet i sit eget glashus, som var bygget inde i selve drivhuset.

Blandt planterne var der en palme, der var større og smukkere end alle de andre. Direktøren, som sad i sit lille glashus, kaldte den på latin Attalea. Men det var ikke dens hjemlige navn; botanikerne havde lavet det. De kendte ikke dens egentlige navn; det var ikke skrevet med sod på den lille, hvide etiket af træ, som var fæstet til palmens stængel. Engang kom der til denne botaniske have en tilrejsende fra det varme land, hvor palmen voksede. Da han fik øje på den, smilede han, fordi den mindede ham om hans fædreland.

"Ah," sagde han; – "jeg kender det træ." Og han nævnte dets hjemnavn.

"Undskyld," skreg direktøren til ham fra sin glashytte, idet han netop opmærksomt med en barberkniv havde skåret en lille stængel over; "De tager fejl. Et sådant træ, som De der behagede at nævne, eksisterer ikke. Det er *Attalea princeps*, dets hjemland er Brasilien.

"O, ja," sagde brasilianeren; – "jeg tror fuldt vel, at botanikerne kalder det Attalea; men det har også et eget navn i sit hjemland."

"Dets egentlige navn er det, som det får af videnskaben," sagde botanikeren tørt og lukkede døren til sin glashytte, for at han ikke skulle forstyrres af sådanne folk, som ikke engang forstod, at når en videnskabsmand har sagt noget, så må man tie og samtykke.

Brasilianeren blev længe stående og så på træet, og han blev tungere og tungere om hjertet. Han erindrede sit fædreland med dets sol og dets himmel, dets prægtige skove med deres forunderlige dyr og fugle, dets ørkener og sydens vidunderlige nætter. Tillige erindrede han, at han intet sted var lykkelig uden derhjemme, skønt han havde rejst verden rundt. Han berørte palmen med hånden ligesom til afsked og forlod haven. Allerede den følgende dag rejste han med dampbåden hjem.

Men palmen blev tilbage. Efter dette blev det den endnu tristere end før. Den var ganske alene. Fem favne ragede den over alle de andre planter; disse holdt ikke af den, fordi de var misundelig på den og anså den for at være stolt. Denne dens høje vækst skaffede den også megen sorg; den omstændighed, at alle de andre var sammen, men den så alene, gjorde, at den mere end de andre mindedes hjemlandets himmel, og mere end alle de andre sørgede den over det, fordi den af alle nåede nærmest hen til det, som trådte i stedet for den: nemlig det hæslige glastag. Gennem dette kunne undertiden ses noget blåt; det var, omend en fremmed, bleg, så dog den ægte blå himmel. Og når planterne snakkede med hinanden, tav Attalea

altid, sørgede og tænkte kun på, hvor godt det ville have været at stå, om det så bare var under denne blege himmel.

"Sig mig, vil man snart vande os?" spurgte sagopalmen, som holdt meget af fugtighed. "Jeg vil sandsynligvis i dag tørre bort."

"Deres ord forbavser mig, naboerske," sagde den tykmavede kaktus. "Har De virkelig ikke nok med den uhyre masse vand, som man hver dag hælder på Dem? Se på mig; mig giver man meget lidt fugtighed, men alligevel er jeg frisk og saftig."

"Vi er ikke vant til så overdreven sparsomhed," sagde sagopalmen. – "Vi kan ikke vokse på så tør, dårlig bund som disse kaktusser. Vi er ikke vante til at leve så som så. Og desuden vil jeg sige Dem, at man ikke har bedt Dem gøre bemærkninger."

Efter disse ord følte sagopalmen sig krænket og tav.

"Hvad mig angår," blandede kaneltræet sig i talen, "så er jeg nok så tilfreds med min stilling. Det er sandt, her er kedeligt; men så er jeg da i det mindste sikker på, at ingen plyndrer mig."

"Men man har jo dog ikke plyndret alle os andre," sagde skovbregnen. – "Visselig, for mange kan dette fængsel synes at være et paradis efter den sørgelige eksistens, som de har fristet i det fri."

Kaneltræet, som nu havde glemt at man havde plyndret det, følte sig krænket ved disse ord og begyndte at skælde ud. Nogle planter tog parti for det, andre for skovbregnen, og der begyndte en heftig trætte. Hvis de havde kunnet bevæge sig, så var de uden tvivl begyndt at slås.

"Hvorfor skændes I?" sagde Attalea. "Måske det kan hjælpe jer? I ødelægger bare jeres ulykke med ondskab og skænderier. Bedre at lade denne strid fare og tænke på sagen! Hør på mig!

Voks højere og bredere, stræk grenene ud, træng op til rammerne og glassene; vort drivhus går i stykker, og vi kan gå ud i frihed. Hvis bare en enkelt gren stemmer sig imod ruderne, vil man sikkert skære den af; men hvad skal man gøre med hundrede stærke og dristige stængler? Vi behøver bare at arbejde i enighed, og sejren er vor."

I begyndelsen modsagde ingen palmen; alle tav og vidste ikke, hvad de skulle sige. Endelig fattede sagopalmen en beslutning.

"Det er dårskab, alt dette her," erklærede den.

"Dårskab, dårskab!" begyndte træerne, og alle begyndte pludselig at bevise Attalea, at den havde foreslået noget frygtelig dumt. – "En umulig fantasi!" skreg de. – "Dumhed! Dårskab! Rammerne er solide, og vi vil aldrig kunne knække dem, og hvis det nu gik, hvad så? Da ville folk komme med knive og økse, afhugge grenene, sætte nye rammer ind igen, og alt vil blive ved det gamle. Det kan også hænde, at man skærer hele stykker af os ..."

"Nå, som I vil!" svarede Attalea. "Nu ved jeg, hvad jeg har at gøre. Jeg skal lade jer være i fred; lev, som I vil, skændes med hinanden, slås om vandet, som man giver jer, og bliv i evighed under denne glaskappe! Også alene vil jeg finde vej. Jeg vil se himmelen og solen, men ikke gennem dette gitter og glas, – og jeg *skal* se dem!"

Og stolt skuede palmen med sin grønne top på den skov af kammerater, der udbredte sig under den. Ingen af dem vovede at sige noget til den. Sagopalmen alene sagde stille til sin nabo cikaden:

"Nå, vi får se, vi får se, hvor man vil komme og skære dit store tossehoved af dig, for at du ikke skal være alt for indbildsk, du stolte!"

De andre tav vel, men var alligevel vrede på Attalea for dens stolte ord. Kun en lille græstue ærgrede sig ikke over palmen og følte sig ikke krænket over dens tale. Det var det simpleste og mest foragtede græs i drivhuset, tyndt, blegt, krybende, med visne, tykke blade. Der var intet bemærkelsesværdigt ved det, og i drivhuset brugte man det kun til at dække den nøgne jord. Det slyngede sig om palmens fod, hørte på den, og det syntes, at Attalea havde ret. Det kendte ikke sydens natur, men elskede også luft og frihed. Drivhuset var også for det et fængsel. "Når jeg, som er et intetsigende græs, lider sådan uden min grå himmel, min blege sol, min kolde regn, hvad må så ikke dette smukke, mægtige træ lide i fangenskabet!" Sådan tænkte den, slyngede sig ømt om palmen og kærtegnede den. "Hvorfor er ikke jeg et stort træ? Jeg ville have fulgt dens råd. Vi skulle have vokset sammen og i forening gået ud i frihed. Så skulle også de andre fået se, at Attalea havde ret."

Det selv var ikke noget stort træ, men bare et lille, vissent græs. Det kunne kun så meget ømmere sno sig om Attaleas stamme og tilhviske den sin kærlighed og ønske om lykke til forsøget.

"Naturligvis er der hos os ikke så varmt, himlen ikke så ren, regnen ikke så yppigt som i jeres land, men trods alt har også vi himmel og sol og vind. Hos os er der ikke så prægtige vækster som De og Deres kammerater, med så store blade og smukke blomster; men også hos os vokser meget smukke træer: fyr, gran og birk. Jeg er et lille græs og vil aldrig nå ud i frihed; men

De er så stor og stærk! Deres stamme er stærk, og De har ikke langt igen at vokse for at nå glastaget. De vil bryde gennem det og gå ud under Guds frie himmel. Da kan De fortælle mig, om alt der er lige så smukt, som det var. Også det vil jeg være tilfreds med."

"Hvorfor, lille græs, vil du ikke gå ud sammen med mig? Min stamme er fast og stærk; støt dig til mig, kryb opad langs min stamme. Det er en bagatel for mig at bære dig med mig væk."

"Nej, hvor skulle jeg hen! Se bare, hvor vissen og svag jeg er; jeg er ikke i stand til at rette en eneste af mine grene i vejret. Nej, jeg er ingen kammerat for Dem. Voks og vær lykkelig! Kun beder jeg Dem, husk engang imellem på Deres lille ven!"

Så begyndte palmen at vokse. Forhen havde besøgerne af drivhuset beundret dens uhyre vækst; men nu blev den for hver måned stadig højere og højere. Direktøren for den botaniske have tilskrev en så hurtig vækst god pleje og pralede af den kyndighed, han indrettede drivhuset og i øvrigt udøvede hele sin virksomhed med.

"Ja, se på denne Attalea princeps," sagde han "sjælden vil man selv i Brasilien træffe på så store eksemplarer. Vi har sat al vor viden til, for at planterne i drivhuset skulle udvikle sig lige så frit som i fri luft, og jeg synes, det er lykkedes."

Idet han sagde disse ord slog han med en veltilfreds mine mod den hårde stamme med sin stok, og slagene genlød højt i drivhuset. Palmens blade begyndte at skælve ved disse slag. O, hvis den kunne sukke, hvilket vredesskrig skulle da ikke direktøren fået høre!

Han bilder sig ind, at jeg vokser for hans fornøjelse, tænkte Attalea. Ja, lad ham tro det!

Og den voksede, idet den unddrog sine rødder og blade al saft og kraft, men alene anvendte dem til at strække sig ud i højden. Undertiden syntes den, at afstanden til hvælvingen ikke blev mindre. Da anspændte den alle sine kræfter. Jernrammerne kom stadig nærmere og nærmere, og til sidst berørte et ungt blad det kolde glas og jern.

"Se, se," sagde planterne, "hvor den har vokset op! Er det muligt?"

"Hvor skrækkeligt den er vokset," sagde skovbregnen.

"Hvad, er det så meget!"

"Hvis den forstod at vokse sig så tyk som jeg," sagde den tykke cikade med en stamme så tyk som en tønde. "Og hvorfor strækker den sig? Den vil intet udrette ved det, for så vidt kan den lige så godt lade være. Gitrene er solide, og glasset tykt."

Der gik endnu en måned. Attalea blev højere og højere. Endelig stemmede den sig hårdt mod rammerne. Der var ikke plads til at vokse videre. Da begyndte stammen at bøje sig. Dens bladrige top knækkede, de kolde jernstænger gravede sig ind i dens fine, unge blade, skar dem i stykker og ødelagde dem; men træet var hårdnakket, beklagede sig ikke for bladene, brød sig ikke om noget, men pressede mod gitteret, som allerede begyndte at give efter, på trods af, at det var af tykt jern.

Det lille græs fulgte kampen og var dødelig bevæget.

"Sig mig, gør det virkelig ikke ondt? Hvis rammerne er så solide, ville det da ikke være bedre at opgive det?" spurgte den palmen.

"Ondt? Hvad betyder det, at det gør ondt, når jeg vil ud i frihed. Har du ikke selv opmuntret mig?" svarede palmen.

"Jo, jeg har opmuntret Dem; men jeg vidste ikke, at det var så vanskeligt. Jeg har ondt af Dem. De lider så meget."

"Ti, svage plante! Beklag mig ikke! Jeg vil dø eller befri mig!"

Og i dette øjeblik lød et højt smæld. En tyk jernstang knækkede. Glassplinterne faldt klirrende ned. En af dem faldt lige på hatten til direktøren, idet han gik ud af drivhuset.

"Hvad er det?" skreg han skælvende, da han fik øje på glasstykkerne, der fløj i luften. Han løb lidt bort fra drivhuset og betragtede taget. Over glashvælvingen hævede sig stolt palmens opretstående, grønne krone.

"Ikke andet end det?" tænkte den. "Er det alt, jeg har pint mig for og lidt så længe for? At nå den var altså mit højeste mål?"

Det var langt på høsten, da Attalea rettede sin top op gennem den brudte åbning. Der faldt en fin regn, halvt blandet med sne; vinden jagede grå, lasede skyer lavt hen over jorden. Palmen syntes, at de greb den. Træerne havde allerede mistet sit løv og havde udseende af hæslige lig. Kun fyrren og granen stod der med deres mørkegrønne nåle. Med mørke blikke så træerne på palmen. "Du vil fryse ihjel!" syntes den de sagde. "Du ved ikke, hvad kulde er. Du forstår ikke at tåle. Hvorfor er du gået ud af drivhuset?"

Attalea forstod, at det var forbi med den. Den stivnede. Skulle den igen vende tilbage under taget? Men det kunne den ikke længere. Den måtte blive stående i den kolde vind, føle dens stød og den skarpe berøring af snefnuggene, se på den grå himmel og den fattige natur, den botaniske haves beskidte baggård, på den kedelige, store by, som skimtedes i tågen, og måtte vente, til folkene der nede i drivhuset havde besluttet, hvad de skulle gøre med den.

Direktøren befalede at save træet ned. "Det ville nok være muligt at bygge en egen kappe over det," sagde han "men hvor længe vil det hjælpe? Den vil igen vokse og knuse alt. Og desuden ville det være overmåde dyrt. Vi må save den af."

Man bandt palmen fast med tove, for at den, når den faldt, ikke skulle knuse væggene i drivhuset, og savede stammen tværs over lige ved roden. Det lille græs, som havde slynget sig om træets stamme, ville ikke skilles fra sin ven og faldt også under sagen. Da man bragte palmen ud af drivhuset, lå der på den stub, der stod tilbage, sønderskårne og afrevne stængler og blade.

"Dette ukrudt må man rive op og smide væk," sagde direktøren. "Det er allerede blevet gult og ganske ødelagt af saven. Her må man plante noget nyt."

En af gartnerne gravede med vante spadestik en hel favnfuld græs op. Han smed det i en kurv, bar det ud og kastede det i baggården lige på den døde palme, som lå i smudset og allerede var halvt dækket af sne.

Det, som ikke var til

En smuk junidag, – smuk var den, fordi det var otteogtyve grader Reaumur – denne dag var der varmt over alt; men i haven på den lille græsplæne, hvor der stod en stak af nylig slået hø, var det endnu varmere, fordi dette sted lå i læ for vinden bag et tæt, meget tæt kirsebærkrat. Hele naturen sov næsten; folkene havde spist og var nu beskæftiget med deres eftermiddagsarbejder; fuglene tav; selv mange insekter krøb i skjul for varmen. For ikke at tale om husdyrene; stort og småt kvæg havde skjult sig under et halvtag; hunden, som havde rodet sig et hul op under laden, lagde sig der og pustede tungt med halvåbne øjne og med tungen næsten en halv meter ude af munden; tydeligt trykket af den kvælende varme gabte den af og til, så der hver gang lød en svag pibende lyd; svinene, en so med tretten unger, begav sig ned til stranden og lagde sig i det sorte, fede dynd, hvorved alene de snøftende, snorkende tryner med de to huller, den lange, med dynd dækkede ryg og de store, hængende øren kunne ses. Hønsene alene, som ikke var bange for varmen, slog på en eller anden måde tiden ihjel, idet de lige foran køkkentrappen rodede med deres ben i den tørre jord, hvor der ikke mere var et eneste korn at finde, hvilket de forresten udmærket godt vidste; også hanen befandt sig sandsynligvis mindre vel; for undertiden antog den en dum mine og skreg af fuld hals: "Kakoj skanda-al! Note 7)"

Vi havde forladt den lille græsplæne, hvor der var varmere end andre steder; på denne lille græsplæne sad fremdeles et helt selskab af ikke sovende herskaber. Det vil sige, alle sad ikke; en gammel, brun hest f.eks., der løb risikoen for at komme til at

smage kusken Antons pisk, hvis den rev høstakken over ende, forstod sig overhovedet ikke på at sidde, hvilket heste jo ikke kender til; en larve af en eller anden sommerfugl sad heller ikke, men lå snarere på maven; men her drejer sagen sig ikke om ord. Under et kirsebærtræ havde der samlet sig et lille, men alvorligt selskab: en snegl, en skarnbasse, et firben og den ovenfor nævnte larve, en græshoppe kom hoppende til. Ved siden af stod også den gamle brune og lyttede til deres samtale med sit ene brune øre, hvorfra der strittede nogle mørkegrå hår; på den sad også to fluer.

Det lille selskab diskuterede på en høflig, men temmelig heftig måde, hvorunder – som det sig bør – ingen kunne komme til enighed, eftersom enhver satte sin menings og sin karakters uafhængighed meget højt.

"Efter min mening," sagde skarnbassen, "skal ethvert ordentligt dyr først af alt sørge for sin yngel. Livet består i arbejdet for den kommende slægt. Den, som samvittighedsfuldt opfylder de pligter, som af naturen er ham pålagte, han står på fast grund; han forstår sin gerning, og han vil være uden ansvar, hvad der end måtte ske. Se på mig; hvem arbejder mere end jeg? Hvem vælter hele dage uden hvile rund med en så tung kugle? – en af mig så kunstigt dannet kugle af skarn med det mål at give nye, mig lige skarnbasser mulighed for at vokse op af den. Men af samme grund tror jeg heller ikke, at nogen kunne have en så rolig samvittighed og med rent hjerte vil kunne sige, som jeg siger, når nye kommer til verden: "Ja, jeg har gjort alt, hvad jeg kunne og skulle gøre."

Se, det er, hvad man forstår ved arbejde!"

"Gå din vej med dit arbejde!" sagde myren, som under skarnbassens tale, trods varmen, kom slæbende på et stykke af en tør stængel. Den standsede et øjeblik, satte sig på sine fire bagben, og med sine to forben tørrede den sveden af sit udmattede ansigt. "Se, jeg arbejder jo også, og det mere end du! Men du arbejder for dig selv eller, hvad der kommer ud på ét, for dine små unger, ikke alle er så lykkelige … Du skulle prøve at slæbe bjælker for staten, som jeg gør. Jeg ved ikke selv, hvad der bringer mig til at arbejde af alle livsens kræfter, og det i sådan én hede. Ingen siger så meget som tak for det. Vi ulykkelige arbejdsmyrer, vi arbejder alle hårdt, og hvori består det skønne i vort liv? Skæbnen …"

"I skarnbasser ser alt for tørt på livet, og I, myrer, alt for mørkt," lagde græshoppen sig i samtalen. "Nej, skarnbasse, jeg holder af at pludre og hoppe og intet andet! Samvittigheden piner mig ikke! Men under alt dette har I ikke berørt spørgsmålet fra fru Firben; hun spurgte: "Hvad er verden?" og De taler om Deres skarnkugle; det er da uhøfligt. Verden – verden er efter min mening en meget god ting, allerede af den grund, at der i den for os findes fint græs, sol og vind. Ja, og stor er den også! De kan ikke her mellem disse træer have nogen idé om, hvor stor den er. Når jeg er ude på marken, hopper jeg undertiden så højt, jeg kan, og jeg kan forsikre Dem, jeg når svært højt op i luften. Derfra ser jeg, at verden er uden ende."

"Ja, det er sandt," forsikrede den brune hest dybsindigt. "Men alle I har dog ikke set en hundrededel af det, som jeg har set i mit liv. Skade, at I ikke kan forstå, hvad en verst er for noget … en verst herfra ligger landsbyen Luparevka, derhen kører jeg

hver dag med en tønde efter vand. Men der fodrer man mig aldrig. Og på den anden side ligger Efimovka og Kisljakovka; der er en kirke med klokker. Og derefter kommer Svjeto-Troitskoje og så Bogojavlensk. Her giver man mig altid hø; men høet er dårligt. I Nikolajev derimod – det er en by otteogtyve verst herfra, der er høet bedre, og der giver man mig også havre; men jeg synes ikke om at køre derhen; herren kører med derhen, og han befaler kusken at jage på, og denne lægger til os med pisken … Endvidere er der Alexandrovka, Bjeloserka, Kherson – det er også en by … – Ja, nu er det nok, hvorledes skal I kunne forstå alt dette! … Se det, det er verden, men ikke hele, tror jeg, i alt fald et godt stykke at den."

Og den brun tav, men dens underlæber bevægede sig fremdeles, nærmest som om den hviskede noget. Det kom af dens ælde; den var allerede 17 år gammel; for heste er jo det, hvad 77 er for et menneske.

"Jeg forstår ikke Deres kloge hesteord, og – jeg må tilstå det – jeg anstrenger mig heller ikke for det," sagde sneglen. "Når jeg bare har en skræppe, er jeg tilfreds; jeg har allerede krøbet i fire dage, og ser ingen ende på dem. Efter denne kommer fremdeles en skræppe, og i den sidder sikkert også en snegl. Se, der har I alt. Springe, det behøves aldrig – det er blot tøjeri og dumhed – kun at sidde og spise det blad, man sidder på. Hvis jeg ikke var for doven til at krybe, ville jeg allerede være langt borte fra jeres snak; man får kun hovedpine deraf og intet andet."

"Nej, undskyld, hvorfor det da?" afbrød græshoppen. "At sludre er da meget behageligt, især angående så interessante materier som uendeligheden og andet sådant. Ganske vist, der

gives praktiske naturer, som alene arbejder for at kunne fylde deres bug, som f.eks. De og denne fortryllende larve."

"Ak, nej! Lad mig være, jeg beder Dem, lad mig være, og rør mig ikke!" skreg larven klagende; – "jeg gør dette for det kommende liv, alene for det kommende liv."

"For hvilket kommende liv?" spurgte den brune.

"Ved De da ikke, at jeg efter døden skal blive en sommerfugl med brogede vinger?"

Den brune, firbenet og sneglen vidste det ikke; men insekterne havde en smule begreb om det. Og de tav nu alle, fordi ingen vidste noget bestemt om det kommende liv.

"Faste overbevisninger må man agte," begyndte endelig græshoppen. "Er der ikke nogen, som ønsker at sige noget? Måske De?" vendte den sig til fluerne. Og den ældste af disse svarede:

"Vi kan ikke sige, at vi har haft det dårligt. Vi kom netop ud af værelserne; fruen havde sat syltetøj i suppeterriner; men vi krøb under låget og spiste os mætte. Vi er tilfredse. Vor lille moder blev siddende fast i syltetøjet; men hvad skulle vi da gøre? Hun er allerede temmelig gammel. Og vi er tilfredse."

"Mine herrer," sagde firbenet, "jeg tror, at I alle har fuldstændig ret! Men på den anden side ..."

Men firbenet sagde ikke, hvad der var på den anden side, fordi den følte, at noget trykkede dens hale fast mod jorden.

Det var kusken, Anton, som lige var vågnet og nu kom for at hente den brune; aldeles uventet trådte han med sin svære støvle på det lille selskab og knuste det. Alene fluerne fløj bort for at beslikke deres døde, syltetøjsdækkede lille moder, ja og firbenet løb væk med afrevet hale. Anton tog den brune i

pandelokken og ledte den ud af haven for at spænde den for tønden og køre efter vand. Medens han gjorde dette, sagde han: "Nå, gå du nu, din langhale!", hvorpå den brune blot svarede med en svag hvisken.

Men firbenet havde ingen hale. Det er vistnok sandt, at den efter nogen tid voksede ud igen; men den blev dog for bestandig lidt afstumpet og sortagtig. Og når man spurgte firbenet, hvorledes det havde fået ødelagt sin hale, da svarede det beskedent:

"Man har revet den af mig, fordi jeg havde besluttet mig til at udtale min overbevisning."

Og det havde fuldstændig ret.

Eventyret om skrubtudsen og rosen

Der var engang en rose og en skrubtudse [Note 8)].

Den busk, hvorpå rosen blomstrede, stod i en lille, halvrund blomsterhave foran et landsbyhus. Haven var meget misligholdt; tæt ukrudt voksede i de gamle, nedsunkne blomsterbede og på de små stier, som ingen i lang tid havde fejet eller strøet sand på. Trægærdet med sine træstænger, der var forarbejdede i form af firkantede lanser og engang prydede med grøn oliemaling, var nu aldeles faldet sammen, tørret ind og itubrækket; landsbydrengene rev stængerne ud og brugte dem til at lege soldat med, og de forbigående bønder tog dem til at jage den vrede Barbos og de andre hunde, som var i kompagni med den, fra livet.

Blomsterhaven var dog efter denne ødelæggelse ingenlunde blevet værre. Resterne af gærdet var fuldstændig gennemflettede af humle og hør med de store, hvide blomster og vilde ærter, som hang i hele bleggrønne klaser, hvorpå hist og her lå strøet bleglillafarvede blomster. Tidslerne havde i blomsterhavens fede og fugtige jord – omkring den var der en stor og tætbevokset have – opnået sådanne dimensioner, at de næsten så ud som træer. De gule kongelys hævede deres blomsterbesatte stængler endnu højere. Nælder optog et helt hjørne; vistnok brændte disse; men man kunne endog på lang afstand beundre deres smukke, grønne farve, især når denne tjente som baggrund for den yndige, prægtige, hvide rosenblomst.

Den sprang ud en smuk majmorgen; da den havde åbnet sine små blade, lagde morgenduggen på den nogle rene,

gennemsigtige dråber. Det så ud, som om rosen græd. Men rundt omkring den var alt så herligt, så rent og klart den smukke morgen, da den for første gang så den blå himmel, følte den friske morgenvind og strålerne af den skinnende sol, der gennemtrængte dens fine blade med rosenskær; i haven var det så fredeligt og roligt, at hvis den virkelig skulle kunne græde, så kunne det ikke ske af sorg over livet, men af lykke. Den kunne ikke tale; den kunne blot bøje sit hoved og udbrede en fin, frisk duft omkring sig, og denne duft var dens ord, dens tårer og dens bøn. Men nedentil, ved buskens rødder på den fugtige jord, sad en temmelig fed, gammel skrubtudse ligesom fastklæbet til jorden med sin flade bug; den havde hele natten igennem gået på jagt efter orme og insekter, og henimod morgenen satte den sig hen for at puste ud efter anstrengelserne og valgte til formålet dette trange og fugtige sted. Der sad den; øjnene var allerede dækket af blinkhinden; man kunne næppe se, at den åndede, idet den pustede sine skiddengrå, vortede og klamme sider op og lod den ene af sine grimme fødder ligge udstrakt til siden; den var for doven til at trække den til sig. Den glædede sig hverken ved den smukke morgen eller solen eller det smukke vejr; den havde spist sig mæt og ville nu hvile. Men da den svage vind et øjeblik helt stilnede af, så duften af rosen ikke blev ført bort, mærkede også skrubtudsen den, og dette forårsagede den en pinefuld uro; den var dog længe for doven til at undersøge, hvorfra duften kom.

I lang tid havde ingen været der i haven, hvor rosen voksede og skrubtudsen sad. Endnu sidste efterår, den samme dag, da skrubtudsen havde søgt sig et godt hul under en af husets grundmurstene for at lægge sig der i vinterdvale, kom for sidste

gang hen til blomsterhaven en lille dreng, som hver dag hele sommeren gennem havde siddet her under husets vinduer; en voksen pige, hans søster, sad i vinduet; hun læste i en bog eller syede på et eller andet, af og til kiggede hun ud efter broderen. Det var en lille dreng på en syv år med store øjne og et stort hoved på et magert, lille legeme. Drengen holdt meget af sin have, – haven var hans, fordi ingen anden kom til denne stille plads foruden ham – og når han kom derhen satte han sig i solen på en gammel træbænk, som stod på en tør, sandbestrøet sti, den eneste, som var blevet vedligeholdt omkring selve huset, fordi på den gik man, når man skulle lukke vinduesskodderne; han begyndte så at læse i en bog, som han havde bragt med.

"Vasja, vil du have, jeg skal kaste bolden ud til dig?" spørger søsteren fra vinduet. "Måske du vil lege med den?"

"Nej, Mascha, jeg vil hellere sidde, som jeg gør, med bogen."

Og han blev siddende længe og læste. Når han så var blevet fornøjet af at læse om Robinson, om de vilde lande og sørøverne, slog han bogen sammen, lod den ligge og begav sig ned mellem blomsterne. Her kendte han hver eneste busk, ja næsten hver stængel. Han satte sig på hug foran en tyk stamme, som rundt var besat med lodne, hvidagtige blade; det var et kongelys, der var dobbelt så stort som ham selv! Her sad han længe og så på, hvorledes myrerne løb op til deres køer, bladlusene, hvorledes de forsigtigt berørte de fine rør på bladlusenes ryg og samlede de klare dråber af den søde væske, som viste sig på randen at rørene. Han så, hvorledes billen møjsomt og ivrigt slæbte afsted med sin kugle, han så på edderkoppen, hvorledes den havde udspændt sit net og nu lå og

lurede på fluerne, hvorledes de med deres afstumpede mund sad der i solen og spillede med deres rygschatteringer; en gang, det var ved aftenstid, så han også et levende pindsvin. Da kunne han næsten ikke holde sig for bare glæde, han ville til at skrige og klappe i hænderne, men holdt inde, da han var bange tor at skræmme det stikkende, lille dyr. Med tilbageholdt åndedræt, med vidt opspilede øjne sad han og så henrykt på, hvorledes pindsvinet, som ledte efter orme, med sin svinelignende snude snusede rundt om rosentræets rødder og herunder højst komisk arbejdede med sine poter, der havde lighed med bjørnelabber.

"Vasja, kære, kom ind; det bliver fugtigt for dig," sagde søsteren højt.

Pindsvinet blev bange ved menneskestemmen, trak sin stive pels over panden og bagfødderne og indtog form af en kugle. Drengen berørte piggene let. Dyret trak sig endnu mere sammen og begyndte at ånde hult og hurtigt, akkurat som en lille dampmaskine.

Siden blev han lidt bedre kendt med dette pindsvin. Det var sådan en stille, venlig og rar dreng, så endog de forskellige smådyr syntes at forstå det og således snart vænnede sig til ham. Og hvor stor var ikke glæden, da pindsvinet drak mælk, som blomsterhavens lille herre havde bragt i en skål!

Dette forår kunne drengen ikke gå ned i sin hyggelige krog i haven. Som forhen sad hans søster hos ham, dog ikke ved vinduet, men ved hans seng; hun læste højt af en bog, ikke for sig selv, men for ham, fordi han havde svært ved at løfte det kraftløse hoved fra de hvide puder, og da han knapt var i stand til at holde selv den mindste bog mellem sine tynde fingre; hans

øjne blev også snart trætte af læsningen. Sandsynligvis skulle han aldrig mere komme ud til sin kære krog.

"Mascha," hvisker han med ét til søsteren.

"Hvad er der, min ven?"

"I haven er der vist smukt nu, tror du ikke? Roserne er vel sprunget ud?"

Søsteren bøjer sig over ham, kysser ham på hans blege kind og aftørrer samtidig ubemærket en tåre.

"Smukt, min ven, meget smukt. Roserne er sprunget ud. På mandag skal vi gå sammen derhen. Lægen vil da give dig lov at gå ud."

Drengen svarer ikke, men sukker tungt. Søsteren begynder igen at læse.

"Nej, det er nok. Jeg er træt. Jeg vil hellere sove."

Søsteren lagde puderne og det hvide sengetæppe til rette; med besvær vendte han sig mod væggen, og der blev stille. Solen skinnede ind gennem det vindue, som vendte ud mod haven, og kastede stærke lysstråler hen på sengen og det lille legeme, der lå i den, lyste hen over puderne og tæppet og forgyldte de kortklippede hår og barnets magre kind.

Rosen vidste intet om dette; den voksede og blev smuk; den følgende dag skulle den udfolde sig helt; men den tredje dag begyndte den at visne og tørres hen. Se, det er hele rosens liv! Men i denne korte levetid nåede den dog at opleve adskillig angst og sorg.

Skrubtudsen havde lagt mærke til den. Da den første gang så blomsten med sine ondskabsfulde, grimme øjne, rørte der sig noget forunderligt i dens hjerte. Den kunne ikke vende sig bort, men blev siddende og så og så. Den syntes særdeles godt om

rosen, den nærede ønske om at komme nærmere hen til denne duftende, smukke skabning. Og for at udtrykke sine ømme følelser, fandt den ikke bedre ord end disse:

"Vent," sagde den hæst, "jeg skal snart æde dig!"

Rosen skælvede. Hvorfor var den fæstet til sin stængel? Fuglene, som svævede omkring den, hoppede og fløj fra gren til gren; af og til fløj de langt bort, et eller andet sted hen; hvorhen – det vidste rosen ikke. Sommerfuglene var også frie. Hvor den var misundelig på dem! Havde den været som disse, ville den for længst være fløjet bort fra disse onde øjne, der forfulgte den med sit ufravendte blik. Rosen vidste ikke, at det af og til lykkedes skrubtudsen at fange sommerfugle også.

"Jeg skal æde dig!" gentog skrubtudsen, idet den gjorde sig umage for at tale så ømt som muligt; men det lød kun endnu frygteligere; så krøb den hen til rosentræet.

"Jeg skal æde dig!" gentog den med øjnene fæstet på blomsten. Og den arme skabning så med skræk, hvor de afskyelige, klamme poter trykkede sig mod grenene til den busk, den voksede på. Det var dog vanskeligt for skrubtudsen at klatre op; dens flade legeme kunne kun krybe og springe, hvor der var fladt og jævnt. Efter hver anstrengelse så den op til det sted, hvor rosen stod, og denne var ved at dø af skræk.

"Herre!" bad den, "lad mig dog dø en anden død!"

Skrubtudsen klatrede imidlertid højere og højere op. Men der, hvor de gamle grene sluttede og de unge begyndte, måtte den lide meget. Den mørkegrønne, glatte overflade på rosenbusken var overalt besat med spidse, kraftige torne. Skrubtudsen rev sine labber og sin bug op på disse, til sidst

faldt den blødende til jorden. Med hadefulde øjne så den hen på blomsten.

"Jeg har sagt, at jeg skal æde dig!" gentog den.

Aftenen kom; der måtte tænkes på aftensmad, og den sårede skrubtudse krøb ned for at lure på de uforsigtige insekter. Smerten hindrede den ikke i at stoppe sin mave som ellers; dens sår var ikke farlige, og den besluttede sig derfor til, når den havde fået vejret igen, på ny at begive sig hen til den tiltrækkende, men dog så forhadte blomst.

Den hvilede sig temmelig længe. Morgenen kom, det blev middag, rosen glemte næsten sin fjende. Den havde allerede udviklet sig helt og var nu den smukkeste skabning der i haven. Men ingen kom for at beundre den; den lille herre lå ubevægelig i sin lille seng, søsteren forlod ham ikke og viste sig derfor ikke i vinduet. Kun fuglene og sommerfuglene flagrede omkring rosen, og en bi fløj af og til summende ind i den åbne blomst for snart igen at komme ud fuldstændig dækket med gult blomsterstøv. En nattergal kom flyvende, satte sig på rosenbusken og begyndte at synge. Hvor den var ulig den hæse skrubtudse! Rosen lyttede til sangen og var lykkelig; den troede, at nattergalen sang der for dens skyld, og måske var det også rigtigt. Den så ikke, hvorledes dens fjende ubemærket klatrede op ad grenene. Denne gang sparede skrubtudsen hverken fødder eller bug; den var ganske blodig, men krøb modigt stadig opad og med ét, midt i nattergalens klare og yndige sang, hørte rosen den kendte snøften:

"Jeg har sagt, at jeg skal æde dig, og jeg *skal* også æde dig!"

Skrubtudsens øjne var fra nabogrenen stift fæstede på den. Det ondskabsfulde dyr skulle blot gøre en eneste bevægelse for

at kunne gribe den. Rosen forstod, at den var fortabt …

Blomsterhavens lille herre havde allerede længe ligget ubevægelig på sin seng. Søsteren, som sad i en lænestol ved hans leje, troede, at han sov. På hendes skød lå den åbne bog; men hun læste ikke. Hendes trætte hoved var lidt foroverbøjet; den stakkels pige havde ikke sovet i nogle nætter, da hun ikke havde kunnet forlade sin syge broder, og var nu endelig slumret ind.

"Mascha," hviskede han pludselig.

Søsteren fo'r op. Hun havde drømt, at hun sad ved vinduet, og at hendes lille broder som det foregående år legede i haven og nu kaldte på hende. Da hun slog op øjnene og så ham i sengen, mager og svag, sukkede hun tungt.

"Hvad er der, min ven?"

"Mascha, du sagde, at roserne var sprunget ud? Kan jeg … få en?"

"Ja, kære, det kan du!"

Hun gik hen til vinduet og så hen på rosenbusken. Der var kun én, men det var en meget prægtig rose.

"For dig har der just udfoldet sig en rose, og det en nydelig en! Vil du have, jeg skal tage og sætte den ved dig her på bordet i et glas?"

"Ja, på bordet. Det vil jeg så gerne."

Pigen tog en saks og gik ud i haven. Hun havde lang tid ikke været ude af værelset; solen blændede hende, og den friske luft bevirkede, at alting næsten drejede rundt for hende. Hun gik hen til busken i det selvsamme øjeblik, da skrubtudsen skulle til at gribe blomsten.

"Å, for et væmmeligt dyr!" råbte hun, idet hun greb grenen og rystede den hårdt; skrubtudsen faldt ned til jorden, lige klask på bugen. I sit raseri ville den springe på pigen; men den kunne ikke komme højere end til sømmen på hendes kjole og da blev den slynget langt bort af tåspidsen på hendes sko. Den vovede ikke at prøve en gang til, kun på afstand så den, hvorledes pigen forsigtigt klippede blomsten af og bar den ind i værelset.

Da drengen så søsteren med blomsten i hånden, smilede han for første gang lang tid, og med besvær gjorde han en bevægelse med sin magre hånd.

"Lad mig få den," hviskede han. "Jeg vil snuse til den."

Søsteren lagde stilken i hans hånd og hjalp ham med at føre den til næsen. Han indåndede den yndige duft og hviskede med et lykkeligt smil:

"Ak, hvor nydeligt ..."

Derefter blev hans lille ansigt alvorligt og ubevægeligt, og han tav – for bestandig.

Skønt rosen var blevet afskåret, før den var begyndt at visne, følte den dog, at man ikke havde klippet den af til unytte. Man satte den i en vase for sig ved den lille kiste. Der var hele buketter også af andre blomster; men sandt at sige lagde ingen mærke til dem; derimod tog den unge pige rosen, da hun satte den på bordet, førte den til sine læber og kyssede den. En lille tåre faldt fra hendes kinder ned på blomsten, og det var den lykkeligste hændelse i rosens liv. Da den begyndte at visne, lagde man den i en gammel bog og tørrede den, og en gang efter – det er allerede mange år siden – gav man mig den. Derfor kender jeg også hele denne historie.

Fortællingen om den stolte Aggei

Efter en gammel legende.

Der levede engang i et land en fyrste, som hed Aggei. Han var berømt og mægtig; kejseren havde givet ham uindskrænket magt over landet; hans fjender frygtede ham, venner havde han ikke, og folket i hele hans rige levede fredeligt, da de kendte deres fyrstes magt. Men fyrstens stolthed tog til, så han begyndte at tro, at ingen i verden var mægtigere og visere end han. Han levede i herlighed og havde en masse rigdomme og tjenere, som han aldrig talte med; han anså dem for uværdige til det. Med sin hustru kom han godt overens; men han behandlede hende strengt, så at hun ikke turde begynde at tale, men ventede, til manden spurgte hende om noget eller sagde noget til hende.

Således levede Aggei alene, ret som om han stod på et højt tårn. Nedefra skuer folkemasserne op på ham; men han vil ikke kende nogen og bliver stående der på sin trange plads; han tror, at dette sted alene er ham værdigt; vel er det ensomt, men til gengæld højt!

Aggei gik en søndag i kirke. Han kom derhen med sin gemalinde, begge i prægtige klædninger; deres kapper var indvævede med guld, bælterne med kostbare stene, og over dem bares en baldakin. Både foran og bagefter dem gik soldater med sabler og økse og ledsagede dem lige til fyrstens plads, hvorfra de skulle påhøre gudstjenesten. Omkring dem stod højere og lavere embedsmænd. Medens Aggei sad der og hørte

på gudstjenesten, tænkte han ved sig selv, om det virkelig var sandt, det, som sagdes i den hellige skrift.

Præsten begyndte at læse i Bibelen og kom til det sted, hvor der står skrevet: "De rige skal blive fattige, og de fattige skal blive rige." Da Aggei hørte sådanne ord, blev han meget vred.

"Hvorledes har du, præst, kunnet finde på at læse en slig løgn?" sagde han. "Ved du da ikke, hvor berømt og rig jeg er? Hvorledes kan jeg blive fattig, og en fattig blive rig for mine øjne?"

Præsten hørte ikke på ham, men fortsatte at læse og tilendebragte gudstjenesten uden at svare Aggei.

Fyrsten blev rasende; han gav befaling til, at man skulle smede præsten fast i lænker og sætte ham i et mørkt fængsel; det blad, hvorpå de nævnte ord stod skrevet, bød han skulle rives ud af bogen.

Præsten blev sat i fængsel, og bladet blev revet ud; fyrst Aggei begav sig tilbage til sit slot, holdt gæstebud, drak, spiste og var glad.

En ung mand gik en dag uden for byen og fik da se en hjort, så stor og smuk, som han endnu aldrig havde set nogen. Han fik da lyst til at gøre fyrsten en glæde, løb derfor ind i byen, kom til hans gemakker og fortalte tjenerne om hjorten. Man berettede det til Aggei, som gav befaling til at ruste sig til jagt.

Jagtfølget red ud på marken; der fik de øje på hjorten og satte efter den. Hjorten står stille, løfter hovedet og ser på jægerne, som om den venter på noget. Aggei selv havde aldrig set et sådant dyr; den var stor og glat, med en spids snude, klog; hornene var som et træ med mange grene, en hel favn mellem spidserne. Det brune hårdække skinnede, som det var poleret;

hovene var hvide som sne. Aggei sætter afsted hen mod den, men undrer sig over, at hjorten ikke løber sin vej, men bliver stående og se på ham med sine store øjne, som om den vil sige noget. Aggei tænkte allerede på at kaste lansen; men da vendte dyret sig, rystede sine grenede horn, gjorde et spring, tre favne langt, og løb ud på marken; Aggei havde en hest, som var over enhver pris; den kunne dog ikke indhente den. Aggei så sig tilbage efter sit følge, det var næppe synligt; han vendte sig igen mod hjorten og så, at den gik sagtere.

"Nu," tænkte han, "jager jeg afsted!" Hesten løb alt det, den formåede; han ser da, at hjortens hvide hove stadig kommer ham nærmere og nærmere. Han stod just i begreb med at kaste lansen, – da vender hjorten hovedet, løber til – og Aggei er atter et langt stykke efter. Jagtfølget var allerede ude af syne, og Aggei til hest og hjorten jager alene hen over den øde mark.

Således fortsatte han forfølgelsen det halve af dagen; han ser da til sidst, at hjorten løber til en flod. "Nå," tænker han, "hvis den går til højre, er den fortabt, går den til venstre, er den min!" Til venstre gjorde floden en bøjning, så dyret ikke kunne slippe væk; bag den stod jægeren rede, foran den var en bred flod, umulig at svømme over både for mennesker og dyr. Hjorten vendte sig mod venstre; Aggeis hjerte bævede af glæde. Han jager afsted og tænker: "Snart er floden der, og du kan ingen vej komme!" Hjorten løb ned til floden; ikke langt fra bredden lå en lille ø, bevokset med tæt krat og lave træer. Hjorten satte i fuld løb ud i vandet, dukkede først under, kom så op igen og svømmede hen til øen. Aggei red frem og så da, at dyret gik ind i krattet. Han drev også hesten ud i vandet.

Hesten gik ud, tog tre skridt og stod da i vand til halsen, længere kunne den ikke nå bunden med benene. Aggei vender tilbage til bredden og tænker: "Hjorten skal ikke slippe fra mig på denne måde; men i denne stride strøm vil hesten drukne." Han steg derfor af, bandt hesten til et træ, trak sin kostbare klædning af sig og gik ud i vandet. Han svømmede og svømmede, det var lige ved, han var blevet revet med af strømmen. Endelig prøvede han med benet – bunden var der. "Nå," tænke han – "snart skal jeg have dig," og gik ind i krattet.

Herren vrededes på Aggei. Han kaldte en engel til sig og befalede ham at antage Aggeis udseende, iføre sig hans klæder, sætte sig på hesten og ride til byen. Englen gjorde Herrens vilje efter hans ord.

Aggei søgte og søgte efter dyret i krattet; men der fandtes intet. Han ledte over hele øen; han krøb gennem buskene på kryds og tværs, – intet. Aggei kunne ikke finde ud, hvor dyret havde gjort af sig; foran – den brede flod, som var umulig for et dyr at svømme over; ja, han ville jo da have set hjorten, hvis den havde gjort forsøget. Aggei blev ærgerlig; dog, her var intet at gøre, han måtte se til at komme tilbage igen. Han gik derfor ud i vandet, kastede lansen fra sig, for at den ikke skulle være i vejen for ham, og svømmede over til bredden igen. Han ser op – der er hverken hest eller klæder. Fyrsten blev vred, da han tænkte, at man havde stjålet dem, og besluttede at straffe tyven strengt. Han steg nu op af vandet og gik op på bredden – alt var øde, ingen var at se. Der var ikke andet at gøre, han måtte begive sig afsted – nøgen, som han var. Han går, men græsset skærer hans ben til blods; han er ikke vant til at gå barfodet; desuden brænder solens hans nøgne legeme og hoved. Aggei

går og går, stiger op ad en bakkeskråning; dér ser han sig om og opdager en hyrde, som vogter køer og får. Aggei standsede og begyndte at vinke til ham.

"Hej, du," sagde han, "kom hid!"

Hyrden ser på ham og undrer sig: "Hvorfra," tænker han, "kan dette nøgne menneske være kommet her midt i det åbne land?" Han gik ganske roligt hen til ham; i den ene hånd havde han en lang pisk, i den anden en hyrdefløjte; selv var han klædt i en laset bondeskjorte; over skulderen hang en hyrdetaske.

Aggei begyndte at råbe til ham:

"Hvorfor kommer du ikke, når man råber på dig?"

"Men hvad er du for en?" spørger hyrden. "Hvad er det, du vil?"

"Har du ikke set, hvem der har taget mine klæder og er draget afsted med min hest?"

"Men hvad er du da for en?" spørger hyrden igen.

"Hvad, kender du mig ikke? Jeg er din fyrste Aggei."

Hyrden så på ham og satte i en skoggerlatter.

"Hvad er det, du vrøvler om, din dumrian. Vor fyrste red forbi her lige før på vej til byen med sit jagtfølge. Jægerne søgte længe efter ham, men fandt ham til sidst; de red bort sammen."

"Hvad er det, du vover, din slave, døgenigt!" skreg Aggei.

"Se til at forsvinde!" siger hyrden, "ellers skal du få lov at smage pisken."

Fyrsten glemte sig selv fuldstændig i sit raseri. Han erindrede ikke, at han var nøgen og uden våben, men kastede sig over hyrden. Han greb denne i skulderen og skulle til at slå ham; men hyrden var stærkere; han kastede Aggei til jorden og

begyndte at slå ham med stokken. Han slog og slog, til stokken var aldeles ødelagt, da orkede han heller ikke mere.

"Se, der har du for slige ord!" siger han, "gå nu din vej!"

Aggei rejste sig; han var aldeles sønderknust, men hinkede dog langsomt afsted. Hyrden havde nu ondt af ham, for han tænkte: "Jeg har slået et menneske uretfærdigt; måske han er idiot eller sindsforvirret."

Aggei var kommet et stykke bort fra hyrden, da han hørte, at denne råbte til ham:

"Hej, du, kom her hen igen!"

Aggei vendte sig og så hyrden stå der og holde noget i den ene hånd, medens han med den anden vinkede til ham.

"Kom her hen igen!" skreg han. "Hvor vil du hen, som er nøgen … Du har ikke så meget som en sæk over dig."

Aggei standser tvivlrådigt. En bitter skamfølelse kom over ham. Hyrden tog sin kniv ud af bæltet, skar tre huller i sækken, et til hovedet, to til armene, og gik derpå hen til Aggei.

"Jeg har her en tom sæk; al maden har jeg spist op. Det er ikke godt for et menneske at gå nøgen; tag denne på i stedet for skjorte."

Og så gav han ham sækken på. Aggei gik, uden at sige et ord, til byen. Mens han således går der, tænker han på sin ulykke, men kan ikke finde ud af, hvorledes den er kommet over ham. Det syntes ham klart, at det måtte være en eller anden bedrager, som lignede ham og nu havde taget hans klæder og var draget afsted med hesten. Jo længere han går, desto bitrere bliver han i sit hjerte. "Jeg skal snart vise ham, at jeg er den rette Aggei, den strenge fyrste. Jeg skal give befaling til at føre ham ud på slotspladsen og hugge hovedet af ham. Hyrden skal nok også få,

hvad han har godt af," tænkte Aggei, men pludselig kom han til at huske sækken og blev da skamfuld.

Han vedblev at gå, lige til det blev aften; men endnu var han langt fra byen. Han måtte derfor overnatte i det fri; han gravede sig ned i en høstak og sov der hele natten. Tidligt den næste morgen stod han op og begav sig på vej igen; et lille stykke fra byen kom han ind på hovedvejen. Hen ad vejen gik og kørte mange mennesker, som skulle til torvet i byen. Følget indhentede ham; kørekarlene spurgte, hvad han var for en, og hvorfor han kun havde en sæk på.

Aggei huskede de slag, han havde fået af hyrden – og var derfor bange for at sige sandheden.

"Jeg er ikke indbygger i denne by," sagde han, "jeg kom rejsende gennem jeres by i forretninger; men på landevejen blev jeg overfaldet af røvere, som slog og røvede mig, tog både hest, klæder og penge fra mig. De gav mig en sæk på og lod mig gå."

De gode folk ynkedes over ham; en gav ham en kjole, en anden benklæder, en et par gamle støvler, en anden en kaftan og en tredje en hat. Aggei takkede og spurgte dem, hvad de hed, og hvor de boede; derpå gik han glad videre mod byen.

"Snart er min pine slut," tænkte han. "Da skal jeg straffe forbryderen; men disse, som har hjulpet mig, skal jeg belønne."

Han gik hen til pladsen foran sit slot og tænkte på at gå lige ind gennem porten; men vagten kendte ham ikke og lod ham ikke slippe ind. Da han var bange for, at man igen skulle slå ham, gik han et stykke væk og tænkte over, hvad han skulle gøre. Gå lige ind i huset til sig selv, det var umuligt; "før du når bedrageren, slår man dig, sætter dig i længsel, ja måske slår dig ihjel. – Jeg må vente," tænkte han. Derpå gik han hen til torvet,

hvor man hyrede daglejere og stillede sig i mængden. Her blev han lejet for en ringe betaling til at bære mursten til en bygning, som var under opførelse. Det var ham et tungt arbejde; uvant, som han var, blev hans skuldre skrabet til blods, og han følte sig aldeles udmattet. Ved aftenstid fik han betalingen, og den delte han i tre dele; for den ene købte han brød og spiste, den anden skulle han leje natteherberge for, og for den tredje købte han papir for at skrive et brev til sin hustru. De to havde sammen en stor hemmelighed; alene han og hans hustru kendte den. For nu at gøre sit brev så meget mere troværdigt, skrev han om denne hemmelighed. Da brevet var færdigt, tog han det, gik til sit hus og fik der fat i en af hans hustruens kammerpiger, som han gav brevet til videre besørgelse. Heller ikke kammerpigen kendte ham i den slette klædning, han havde på. Aggei gik et stykke bort fra porten for at vente på svar.

Men hans hustru, som jo vidste, at hun havde sin mand hos sig, kunne ikke fæste lid til brevet. Hun tænkte, at hendes mand måske havde talt til nogen om hemmeligheden, og at det nu var et ondskabsfuldt menneske, som ville føre hende bag lyset. Hun var bange for sin strenge mand, da hun vidste, at hvis han fik nys om, at man bragte hende sådanne breve, ville han straffe hende uden at søge at få sagen opklaret først. For derfor at få den mand jaget væk, som havde skrevet brevet, og for at skræmme ham fra at forsøge noget sådant for eftertiden, bød hun tjenerne at gribe ham, føre ham ind i gården og piske ham ordentligt. Efter dette var han næppe i stand til at slæbe sig hjem til sit herberge; hele natten havde han store smerter; først hen imod morgenen fik han sig en smule søvn. Hans legeme var

sygt, men hans sjæl endnu mere; afmægtig vrede, der steg lige til raseri, pinte ham, og værre lidelser findes ikke.

Den næste dag var søndag, og værtsfolkene i hans logi begyndte at gøre sig i stand til at gå i kirke. Værtinden pyntede sig og gik ud i porten, manden var optaget af et eller andet i gården.

"Kom!" skreg hun, "nu kører fyrsten til kirken!"

Aggei hørte dette og spurgte:

"Hvem er fyrste her?"

"Man kan forstå, at du ikke er hjemme her, siden du ikke ved det? Vor fyrste er Aggei. Han har allerede i tolv år styret byen og landet heromkring. Det er en streng fyrste; i går så jeg ham på gaden, det var lige ved, at jeg var besvimet."

Værtsfolkene gik til kirken; men Aggei vidste ikke, hvad han skulle tro. "Lad komme, hvad der vil," tænkte han, idet han gjorde en bevægelse med hånden, "værre end det nu er, kan det ikke blive; lad ham straffe mig til døde, jeg skal dog gå hen og overbevise bedrageren." Dermed gik han efter værtsfolkene til kirken og stillede sig blandt folkene i forhallen, hvor fyrsten måtte gå forbi.

Her fik Aggei at se, hvordan hans drabanter med økse og sabler kom gående forrest, derpå højere og lavere embedsmænd i højtidsklæder; så kom fyrsten og fyrstinden under en baldakin; de havde guldindvirkede klæder og bælter, som var prydet med kostbare stene. Da Aggei så på fyrstens ansigt, blev han stiv af skræk; Herren havde åbnet hans øjne, og han genkendte Guds engel. Af rædsel løb Aggei ud af byen.

Han løb længe uden selv at vide hvor eller hvorhen. Han var kommet ind i en tæt skov, hvor han af mathed faldt til jorden under et træ; her lå han længe kraftløs og bevidstløs, ligesom om hans sjæl for en stund havde forladt ham.

Han vågnede om natten og blev ganske forvirret. Han havde glemt, hvad der var hændt ham de sidste tre dage, og kunne ikke forstå, hvorfor stjernerne tittede ned på ham gennem grenene, hvorfor træerne over ham susede i vinden, hvorfor han frøs, og hvorfor han ikke lå på sit dunbløde leje, men på det rå græs. Han gav sig til at tænke efter og erindrede endelig det hele.

Aggei græd bitterlig. Han huskede hele sit hus og forstod, at det ikke var for det udrevne blad alene, at Herren havde straffet ham, men for hele hans liv. "Jeg har fortørnet Herren," tænkte han, "mon der nu vil findes skånsel og frelse for mig?"

Han lå længe og græd, idet han angrede sin synd og bad Gud om hjælp og kraft. Og Herren gav ham kraft.

Det lysnede; Aggei stod op, forlod skoven og vandrede ud i verden blandt folk.

Der hengik et, to år, og Aggeis hustru troede hele tiden, at det virkelig var hendes rette mand, som boede der sammen med hende på slottet. Det eneste, som vakte hendes forundring, var, at hendes mand var blevet så venlig og god; aldrig idømte han nogen dødsstraf, og aldrig straffede han eller nogen; aldrig gik han på jagt, men kun i kirke; han bilagde tvistigheder og processer og forligede folk, som var blevet uenige. Hun så ham kun sjældent, og da så han venligt på

hende, ikke som før; han sagde hende også kærtegnende ord, men gik så ind i sit værelse, lukkede sig inde og sad der alene.

Til sidst gik hun ind til ham. "Min herre, sig mig, hvormed har jeg opvakt din vrede, siden du har trukket dig tilbage fra din hustru? Med mig selv ved jeg ingen skyld; hvorfor har du i snart to år været så fremmed for mig?"

Englen så på hende, smilede blidt og sagde:

"Du har ikke opvakt min vrede ved noget, kære hustru; men jeg har givet Gud det løfte, at jeg i tre år ikke skulle kende min hustru. Se, nu kommer allerede det tredje år, og snart vil du leve med din mand som før."

Dette sagde han og gik så ind i sit værelse og lukkede sig inde. Hustruen begyndte at græde og gik ind til sig selv.

Således levede de i tre år. En uge før det fjerde år indtrådte, gav fyrsten befaling til at samle alle nødlidende og fattige fra hele riget. De skulle alle beværtes i fyrstens gård, og han ville selv uddele gaver til dem. Løbere satte afsted til alle byer, og fra byerne sendte man bud ud til landsbyerne, og alle vegne fra strømmede fattige til. Før den tid havde ingen vidst, at der var så mange fattigfolk i riget; alle veje var ganske fulde af halte, mennesker med en fod eller en arm, blinde, sygelige og idioter, gamle og unge. De fattige, som kunne se, gik enkeltvis, men de blinde i flokke. De samledes i byen, og der blev så mange, at selv ikke fyrstens gård kunne rumme dem, så de måtte bruge den store samlingsplads også.

Fyrsten gik i kirken, som snart fyldtes af fattige, så mange, som kunne få plads, de øvrige stod i en flok på pladsen foran kirken. Tjenerne var imidlertid ved at sætte borde op, hvorpå de

dækkede brød og suppe, kød, honning og vin. Så mange fattige der nu end var, blev der dog plads til dem alle.

Fyrsten kom ud af kirken, standsede på trappen, gjorde tegn med hånden, og alle tav.

"Jeg er glad over at se jer alle, gode mennesker; jeg beder jer være velkomne. Sid ned og spis, jeg kommer snart ud til jer."

Dette sagde han og gik til sit slot. De begyndte at sætte sig ned ved bordene; en flok blinde optog et helt bord. Disse var kommet langvejs fra; de havde gået roligt og langsomt; der var i alt tolv af dem, og en leder havde de med. Han gik i spidsen, to holdt sig fast i ham, og i disse igen de øvrige, to og to. Han bragte dem til sæde, selv stod han ved siden af for at hjælpe dem. Han øste suppe i deres tallerkener, gav dem brød, skar kød til dem, og gav dem ske i hånden. De blinde spiste, og han gik fra den ene til den anden for at hjælpe.

Ved slutningen af måltidet kom fyrsten ud og begyndte at gå omkring mellem bordene. En spurgte han om et eller andet, til en anden sagde han et venligt ord, og efter ham gik tjenere med penge og klæder og delte ud til alle. Han kom også til det sidste bord, hvor de blinde sad. Da føreren så fyrsten, begyndte han at skælve og blev ligbleg …

Fyrsten gik hen til ham og spurgte:

"Er du også en fattig tigger?"

"Nej, høje fyrste. Jeg er de fattiges tjener."

"Du talte vel, menneske. Hvad hedder du?"

Føreren slog øjnene ned.

"Man kalder mig Alexei."

Englen så ham i øjnene, smilte og sagde:

"Ikke enhver løgn skal være løgn. Kom med mig!"

Føreren forlod sine blinde og gik efter fyrsten ind i paladset. De gik gennem en stor skare, og alle undredes over dem; de var akkurat som to kødelige brødre. Begge var de høje og slanke af vækst, begge sorthårede og aldeles ens i ansigtet; der var kun den forskel, at førerens tætte lokker var mere isprængt med sølvtråde og hans ansigt mørkere i farve på grund af vind og sol; fyrstens ansigt derimod var lyst og klart.

Folkene trådte til side for dem, så de kunne komme frem; de gik ind i paladset. Englen førte føreren til et afsidesliggende værelse og lukkede sig der inde med ham.

"Jeg har genkendt dig, Aggei," sagde fyrsten, "kender du mig?"

"Herre, jeg ved, at du er sendt for at straffe mig. Jeg angrer min synd hele mit liv ..."

Og Aggei begyndte at græde, og han græd stærkt. Englen stod foran ham med strålende ansigt og smil om munden; Aggei hævede sit hoved og holdt op at græde; han havde aldrig før set et sådant smil.

"Din straf er til ende," sagde englen. "Tag din fyrstekappe, tag sværd og scepter, tag din hat på. Husk på, hvorfor du er blevet straffet, hersk mildt og viist, og vær fra nu af en broder for dit folk."

"Min Herre, jeg lyder ikke den befaling, jeg tager ikke sværd, ej heller scepter, hat eller kappe. Jeg vil ikke forlade mine blinde brødre; jeg er deres lys, deres ernærer, ven og broder. Tre år har jeg levet med dem og arbejdet for dem, og med min sjæl hænger jeg ved de fattige og nødlidende. Tilgiv mig og lad mig få lov til at gå ud i verden til menneskene. Længe stod jeg alene blandt mit folk som en stensøjle, jeg stod højt, men jeg var så ene; mit

hjerte blev hårdt, og kærligheden til menneskene svandt. Lad mig gå!"

"Du har talt vel, Aggei," svarede englen. "Gå i fred."

Og Alexei gik med sine tolv blinde og arbejdede hele sit liv for dem og for andre fattige, syge og undertrykte og levede således mange år, før han døde.

Tre dage efter forlod englen fyrstens legeme. Man begravede liget, og folket begræd deres fyrste, som i begyndelsen havde været så stolt, men siden var blevet så mild.

Englen fremstillede sig for Herrens ansigt.

En frø på rejse

Et eventyr.

Der var engang en lille frø, der gik omkring og sagde Kvæk. Den boede i en sump, fangede myg og fluer, om foråret kvækkede den højt sammen med sine kammerater. Og hele dens liv ville således være blev henlevet lykkeligt – naturligvis kun såfremt storken ikke spiste den. Men der skete noget.

Engang sad den på det tørre efter at være dukket op af vandet, og nød den milde, fine regn.

"Ak, hvilket prægtigt, fugtigt vejr det er i dag!" tænkte den. "Hvilken nydelse at leve her i verden!"

Regnet rislede over dens brogede, blanke ryg; dråberne silede ned under bugen og ned over fødderne, det var fortryllende, behageligt, så behageligt, at den nær havde kvækket; men heldigvis kom den til at huske, at det allerede var efterår, og at frøer ikke kvækker om efteråret – det er kun om foråret, den gør det – og at den, hvis den kvækkede, kunne tabe sin frømæssige værdighed. Derfor tav den og fortsatte med at gøre sig til gode. Pludselig genlød en tynd, pibende, stødvis lyd i luften. Der er en bestemt slags ænder, som er indrettet sådan, at når de flyver, frembringer deres vinger ved at gennemskære luften en lyd akkurat som sang, eller rettere sagt som en piben; fju–fju–fju–fju lyder det i luften, når en sværm af den slags ænder flyver højt over én; de kan oven i købet ikke engang ses – så højt flyver de. Denne gang beskrev ænderne en uhyre halvcirkel, dalede ned og satte sig netop i den samme sump, hvor frøen holdt til.

"Krja, krja!" sagde en af dem. De skulle flyve længere bort for at finde noget at spise.

Frøen gemte sig straks. selv om den vidste, at ænderne ikke ville spise den, som var en stor og tyk frø, dukkede den dog for alle eventualiteters skyld ned under vandet. Efter nogen overvejelse besluttede den sig dog igen til at stikke sit nysgerrige hoved op af vandet; det kunne være meget interessant at vide, hvor ænderne tog vejen hen.

"Krja, krja!" sagde en anden and; – "det bliver allerede koldt! Hurtigt mod syden! Hurtigt mod syden!"

Og alle ænderne sagde deres "krja" som tegn på bifald.

"Mine ærede ænder!" vovede frøen at sige; – "hvad er det der i syden for noget, som I flyver til? Jeg beder om undskyldning for ulejligheden."

Ænderne omringede nu frøen. I begyndelsen viste der sig hos dem et ønske om at spise den; men hver af dem tænkte, at frøen var alt for stor, så den ikke kunne komme gennem halsen. Så begyndte alle at skrige og slå med vingerne:

"Der er godt i syden! Nu er det varmt der! Der er sådanne dejlige, varme sumpe! Hvilke orme findes ikke der! Det er godt i syden!"

De skreg så højt, at frøen næsten blev døv. Med nød og næppe fik den dem til at tie, og den bad nu en af dem, en, som syntes at være tykkere og klogere end de andre, at forklare, hvad syden var for noget. Og da den fortalte om syden, blev frøen så henrykt; men da den var forsigtig, spurgte den dog til sidst:

"Er der mange fluer og myg der?"

"O, hele skyer!" svarede anden.

"Kvak!" sagde frøen og vendte sig med det samme for at overbevise sig om, at der ved den ikke var nogen kammerat, som kunne have hørt den, og som kunne dømme den, fordi den kvækkede om efterår. Den kunne nu ikke længere lade være med at kvække lidt engang til:

"Tag mig med jer!"

"Det var dog mærkeligt!" råbte anden. "Hvordan skal vi kunne tage dig med? Du har jo ikke vinger!"

"Hvornår flyver I?" spurgte frøen.

"Snart, snart!" råbte alle ænderne. "Krja! Krja! Krja! Krja! Her er der koldt! Til syden! Til syden!"

"Lad mig tænke mig om bare fem minutter," sagde frøen. "Jeg skal straks være tilbage; jeg skal virkelig udtænke noget godt."

Dermed gled den ned fra den tue, den på ny var krøbet op på, ned i vandet, dukkede dybt ned i dyndet og gravede sig helt ned i det, for at ikke uvedkommende ting skulle hindre den i at tænke. Fem minutter gik hen: ænderne var fuldt færdige til at flyve, da med ét dens snude viste sig ved siden af den tue, den havde siddet på, og udtrykket i denne snude var så strålende, som kun en frø kan være.

"Jeg har udtænkt noget! Jeg har fundet på noget!" sagde den. "Lad to af jer holde en kvist i sine næb, så skal jeg hænge mig midt på den. I kan flyve, og jeg rejser med. Det er blot nødvendigt, at I ikke skriger, og at jeg ikke kvækker, så vil alt være udmærket."

Tie stille og slæbe en frø – så let den end måtte være – tre tusinde verst er ingen fornøjelse, det skal Gud vide; men dens forstand begejstrede dog ænderne så meget, at de enstemmigt besluttede at bære den med. De skulle skiftes hver tredje time,

og da nu, som man siger i den gamle gåde, ænderne var så mange, og lige så mange, og en halv gang så mange og en kvart gang så mange, men frøen kun var sig selv alene, faldt det ikke så ofte i hver ands lod at bære på den. Man fandt en god, lang kvist; to ænder tog den i deres næb, frøen hængte sig fast til den med munden, og hele flokken hævede sig op i luften. Frøen kunne næsten ikke få vejret på grund af den vældige højde, de førte den op i; dertil kom, at ænderne ikke fløj jævnt, så de rykkede i kvisten, den stakkels frø sprællede i luften som en papirfigur og bed af al magt sine kæber sammen for ikke at miste taget og falde ned på jorden. Den blev dog snart vant til sin stilling, og begyndte endog at se sig om. Under den fo'r marker, enge, floder, bjerge forbi, hvilke den forresten havde meget vanskeligt ved at se, fordi den, når den hang i kvisten, så bagud og lidt opad; men på en måde fik den dog lidt at se og var glad og stolt over det.

"Se, hvor udmærket jeg har fundet på det!" tænkte den ved sig selv.

Ænderne, som fløj bag det par, som bar den, skreg og roste den.

"Et udmærket godt hoved sidder der på vores frø. Selv blandt ænder findes der få af den slags."

Det var kun lige, den kunne afholde sig fra at takke dem; men da den erindrede, at hvis den åbnede munden, ville den falde ned fra en skrækkelig højde, bed den kæberne endnu hårdere sammen og bestemte sig til at være tålmodig. Den hang og dinglede på denne måde hele dagen; de ænder, som bar den, byttede i flugten, idet de behændigt greb kvisten; det var yderst skrækkeligt; engang havde frøen nær kvækket af skræk; men

den måtte have åndsnærværelse, og det havde den også. Om aftenen standsede hele kompagniet i en sump; med morgendæmringen begav ænderne sig igen på rejsen; men nu bed den rejsende sig fast med ryggen og hovedet fremad og med bugen bagud, for at den bedre kunne se, hvad der foregik på vejen. Ænderne fløj over afslåede marker, over gulnede skove og over landsbyer, som var fulde af korn i stakke; derfra hørtes snak af mennesker, som tærskede korn. Folkene så på andeflokken, og da de opdagede noget mærkeligt ved den, pegede de på den med fingrene. Frøen ville frygtelig gerne være fløjet lidt nærmere jorden, vise sig og høre, hvad man sagde om den. Under det følgende hvil sagde den:

"Ville det gå an, at vi ikke fløj så højt? Jeg bliver så svimmel af højden og er bange for at falde, hvis jeg pludselig bliver dårlig."

De gode ænder lovede den at flyve lavere. Den følgende dag fløj de så lavt, at den kunne høre stemmerne:

"Se, se!" skreg børnene i en landsby: "ænderne bærer en frø."

Frøen hørte det, og hjertet hoppede i livet på den.

"Se, se!" skreg de voksne i en anden landsby, "se det vidunder!"

"Mon de ved, at det er mig, som har udtænkt det, og ikke ænderne?" tænkte frøen.

"Se, se!" skreg man i den tredje by, "hvilket mirakel! Og hvem er det, som har udtænkt en sådan snedig streg?"

Dette holdt frøen ikke længere ud at høre på, glemte enhver forsigtighed og skreg af al magt:

"Det er mig, mig!"

Og i det samme den skreg dette, fløj den hovedkulds mod jorden. Ænderne satte i at skrige højt. En af dem ville gribe den

stakkels rejsefælle i flugten, men fløj forbi. Frøen, som sprællede med alle fire ben, faldt hurtigt mod jorden; men fordi ænderne havde fløjet så hurtigt, faldt den ikke lige ned på det sted, hvorover den havde skreget, og hvor der var fast vej, men meget længere væk, hvilket var en stor lykke for den; thi den plaskede lige ned i en beskidt dam ved udkanten af byen.

Den dukkede snart op af vandet og skreg straks ivrigt af fuld hals:

"Det er mig! Det er mig, som har udtænkt det!"

Men der var ingen i nærheden. De frøer, der boede der, var blevet skræmt af den uvante støj, og havde alle sammen gemt sig i vandet. Da de igen begyndte at komme op af vandet og viste sig, så de forbavsede på den nye.

Og denne fortalte dem nu en mærkværdig historie om, hvorledes den havde tænkt hele sit liv og til sidst opfundet et usædvanligt middel til at rejse med ænder, endvidere om, hvorledes den havde sine egne ænder, som bar den, hvorhen den selv ønskede det, om, hvorledes den havde været i det smukke syden, hvor det var så godt, hvor der var så smukke, varme sumpe og så mange fluer og andre spiselige insekter af alle slags.

"Jeg er kommet til jer for at se, hvorledes I har det," sagde den. "Jeg bliver her til foråret, til mine ænder vender tilbage; jeg har nemlig ladet dem fare så længe."

Men ænderne vendte aldrig tilbage. De tænkte, at frøen var blevet knust mod jorden og beklagede den dybt.

Om forfatteren

(I alt væsentligt er teksten nedenfor hentet fra Carl Fosses indledning til samlingen Fire Fortællinger (Alb. Cammermeyers Forlag, Kristiania/København 1892). Jeg har redigeret teksten en smule og tilføjet nogle faktuelle oplysninger, fortrinsvis hentet i tysk og russisk Wikipedia, ligesom alle datoer er omsat til nutidig tidsregning. Red.)

Vsevolod Michailovitsch Garschin blev født den 14. februar 1855 i Prijatnaja Dolina i guvernementet Jekaterinoslav. Hans fader, der var højerestående militær, tog allerede i 1858, da han fik en arv efter sin onkel, afsked fra tjenesten og bosatte sig i Starobjelsk.

Meget tidligt lagde den unge Garschin en i højeste grad nervøs ømfindtlighed, følsomhed og modtagelighed for indtryk for dagen. Der kom mange officerer i hans hjem, og Vsevolod, der endnu var et barn, fik derved anledning til at høre en del historier fra Krimkrigens tid. Dette optog ham i den grad, at han fattede en alvorlig beslutning: at han ville i krig, når han blev voksen.

Allerede i femårsalderen lærte han at læse, og videbegærlig, som han var, kastede han sig over enhver bog, han fik fat på. I sit niende år kom han til St. Petersborg, hvor han blev sat ind på et gymnasium. Her gjorde han i førstningen ikke videre fremgang, fordi han brugte sin tid til læsning af bøger, som var hans studie uvedkommende. Han røbede dog snart begavelse og fik megen anerkendelse for sine russiske stile. Naturfagene, som han især følte sig tiltrukket af, studerede han med iver.

I 1876 debuterede han offentligt med en lille fortælling *(Незнакомец (~ Den fremmede), trykt i Молва (~ Rygter, et kortlivet politisk og litterært tidsskrift i St. Petersborg)*; ifølge et brev til hans mor "et mikroskopisk fortælling, men mit første trykte værk". Fortællingen findes ikke oversat, og er tilsyneladende heller ikke medtaget i russiske "samlede værker"). Såvel for denne som for sine artikler i "*Novosti*" om kunstudstillinger i St. Petersborg høstede han megen anerkendelse. Især karakteristisk er et digt, som han skrev i anledning af en udstilling af Vereschtschagins malerier i St. Petersborg.

Da krigen brød ud mellem Rusland og Tyrkiet i 1877 var Garschin straks klar over, at han ville være med og se krigen på nært hold – at komme til at se det, han havde læst så meget om, og som han var blevet så bevæget over gennem Vereschtschagins billeder.

Han var dog efterhånden nået til den anskuelse, at krig var en skrækkelig tragedie med udgydelse af menneskeblod og tabet af fædrelandets bedste sønner, en tragedie, hvis urimelighed end ikke de mest glimrende resultater kan udjævne. Hans egne oplevelser og indtryk i krigen finder vi i hans fortællinger *Fire dage* og *En kujon*, af hvilke den første i sin gribende virkelighedsskildring indeholder hele krigens psykologi.

Sammen med andre sårede kom han til Kharkov *(nu Kharkiv)*, hvor han forblev, til han var kommet sig. Han tog da bolig i St. Petersborg, hvor han havde en stilling ved jernbanerne, men ellers udelukkende levede for – men ikke af – sit forfatterskab. Her så blandt andre fortællingen *En oplevelse* lyset. Så rask og frisk han havde været vinteren igennem dette år, indfandt hans

nervøse lidelse sig igen sammen med foråret. Der kunne gå uger, hvor han hverken sov eller spiste. Næste vinter opholdt han sig igen i hovedstaden, hvor han nu skrev sine fortællinger *En kujon* og *Et møde*, men om efteråret, mens han opholdt sig i Kharkov, kom sygdommen igen med fornyet kraft. Flere gange forlod han sit hjem i vanvid og måtte opsøges og føres bundet tilbage.

Efter at han var blevet fysisk rask igen tilbragte han et par år i det sydlige Rusland, men kom i 1882 atter til Petersborg. Grunden hertil var den, at han skulle mødes med Turgenjev, som med megen sympati havde fulgt Garschins digtning. På Turgenjevs indbydelse tilbragte han nu sommeren på dennes gods. Vinteren 1882-83 finder vi ham igen i St. Petersborg, hvor han i februar giftede sig med Nadezhda Mikhailovna Zolotilova, som han havde kendt siden 1878, da hun var en ung medicinstuderende. Foruden gensidig kærlighed og overensstemmelse i karakter havde en anden omstændighed større betydning for Garschin: nemlig den at hans hustru nu var læge. I dette år skrev han *Den røde blomst*, og han begyndte også at gøre forberedelser til en større historisk fortælling fra Peter den Stores tid. Døden hindrede ham dog i at realisere denne sin plan. I de sidste fire år af hans liv vendte hans sygdom tilbage hvert forår og sommer, og den 31. marts 1888, dagen før han skulle forlade St. Petersborg, styrtede han sig i et anfald af vanvid ned i trappeskakten i det hus, hvor han boede. De læsioner, som han da fik, i forbindelse med hans sjælssygdom, bevirkede, at han afgik ved døden nogle dage senere, den 5. april.

Garschins fortællinger var og er ikke blot og bar underholdningslekture; de russiske forfattere i 1800-tallet og det tidlige 1900-tal ville vække læserne til eftertanke og gøre propaganda for deres ofte oprørske ideer. Da dette formål hindredes af den russiske censur, så de russiske digtere deres opgave i gennem tilsyneladende uskyldige åndsprodukter at kæmpe mod det bestående (et eksempel findes i fortællingen *Attalea princeps*). Denne kunst: at indvirke på læserne i en bestemt retning finder man ingen steder så udviklet som i Rusland. Alle fremragende russiske digtere siden Gogol er tendensdigtere, og de, som ikke er det, vinder ingen anerkendelse. Under dette synspunkt må også Garschins digtning betragtes. Hans fortællinger viser en fremragende begavelse for skildringen af det menneskelige sjæleliv, som han dog synes at kende alene fra dets skyggesider, og der går gennem dem et demokratisk og pessimistisk præg; tendensen er rettet direkte mod den bestående samfundsorden i Rusland i anden halvdel af 1900-tallet. De lider dog også af den nervøse overspændthed og det til sygelighed potenserede følelsesliv, som er karakteristisk ikke blot for den tid, men for det russiske samfund som helhed dengang. Man finder hos ham en mærkværdig blanding af ungdommelig idealisme og tidligt modnet skepticisme. Hans skitser er helt igennem i realistiske; han forsmår al patos, alt tilgjort, kunstlet og usandt. Skikkelserne træder frem i plastisk skarphed, han har åbent øje for alle deres fejl og mangler i det sociale liv, hans fremstilling er dristig og fordomsfri. Trods den korte tid, Garschin nåede at virke i, opnåede han han status som en af Ruslands mest talentfulde unge digtere.

Førsteudgaver m.m.

Vsevolod Garschins fortællinger er aldrig udkommet samlet i Danmark, selv om man kan finde enkelte af dem i som avisføljetoner og i blade som fx. Illustreret Tidende. Som forlæg for nærværende ebogs-udgave er benyttet en norsk/dansk oversættelse i fire bind, som udkom 1892-94. De få specifikt norske udtryk i oversættelsen er tilrettet dansk.

Bogforlæg:

- **Fire fortællinger.** Oversat fra den russiske Originals 5. Oplag. Alb. Cammermeyers Forlag, Kristiania og Kjøbenhavn 1892.
- **Seks fortællinger.** Oversat fra den russiske Originals 5. Oplag. Alb. Cammermeyers Forlag, Kristiania og Kjøbenhavn 1893.
- **Nadeshda Nikolajevna.** Novelle fra Kunstnerlivet. Oversat fra den russiske Originals 5. Oplag. Alb. Cammermeyers Forlag, Kristiania og Kjøbenhavn 1893.
- **Mindre Fortællinger.** Oversat fra den russiske Originals 5. Oplag. Alb. Cammermeyers Forlag, Kristiania og Kjøbenhavn 1894.

Originaltitler og proveniens:

(Årstallene er udgivelsesåret for den første russiske udgave.)

- **Fire dage** (Четыре дня, 1877) – *Fire Fortællinger*.

- **Træfningen ved Ajaslar** (Аясларское дело, 1877) – *Mindre fortællinger*.
- **En meget kort roman** (Очень коротенький роман, 1878) – *Mindre Fortællinger*.
- **En oplevelse** (Происшествие, 1878) – *Fire Fortællinger*.
- **En kujon** (Трус, 1879) – *Seks Fortællinger*
- **Et møde** (Встреча, 1879) – *Seks Fortællinger*.
- **To kunstnere** (Художники, 1879) – *Seks Fortællinger*.
- **Oppasseren og officeren** (Денщик и офицер, 1880) – *Mindre Fortællinger*.
- **En nat** (Ночь, 1880) – *Seks Fortællinger*.
- **Bjørnene** (Медведи, 1883) – *Seks Fortællinger*.
- **En menig soldats erindringer** (Из воспоминаний рядового Иванова, 1882) – *Seks Fortællinger* .
- **Den røde blomst** (Красный цветок, 1883) – *Fire Fortællinger*.
- **Nadesjda Nikolajevna** (Надежда Николаевна, 1885) – *Nadeshda Nikolajevna*.
- **Signalet** (Сигнал, 1887) – *Mindre Fortællinger*.
- **Attalea princeps** (Attalea princeps, 1880) – *Fire Fortællinger*.
- **Det, som ikke var til** (То, чего не было, 1882) – *Mindre Fortællinger*.
- **Eventyret om skrubtudsen og rosen** (Сказка о жабе и розе, 1884) – *Mindre Fortællinger*.
- **Fortællingen om den stolte Aggei** (Сказание о гордом Аггее, 1886) – *Mindre Fortællinger*.
- **En frø på rejse** (Лягушка-путешественница, 1887) – *Mindre Fortællinger*.

Om "Den røde blomst"

Forfatter: Vsevolod Garschin / Всеволод Михайлович Гаршин (1855-1888).
Originaludgaver mm.: Se **særlig oversigt**.
Oversætter: K. Fosse (Carl Olaf Fosse, 1860-1940).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Ilja Repin (1844-1930): *Portræt af Vsevolod Garschin* (1884).

ISBN 978-87-7628-297-4
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-556-3 (Ølstykke 2017)

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1: **Denne befaling "uden ransler" blev modtaget med almindeligt bifald:** En af korrespondenterne til "*Golos*" anser det som en særegen fortjeneste af general Zimmermanns soldater, at de gik over Donau og slog tyrkerne "endog uden ransler". Sandsynligvis indbilder korrespondenten sig, at en ransel er noget ligesom en slags luftballon, som holder soldaten oppe i luften. *Forf. anm.*

Note 2: **Ikke havde spist rent mel:** I år med hungersnød blander man melet op med forskelligt andet for at drøje på det.

Note 3: **Sådan og sådan gør han:** Det er ikke muligt at efterligne de fire skrivefejl i oversættelse. *Ovs. anm.*

Note 4: **Kvadratsaschener:** 1 saschen er omtrent 2 meter. *Ovs. anm.*

Note 5: **Sotni:** Gruppe eller deling på 100 mand. *Ovs. anm.*

Note 6: **Vestnik Evropy:** ~"Den europæiske Budbringer". Liberalt månedsskrift, der udkom fra 1866-1918 *Udg. anm.*

Note 7: **Kakoj skandal!:** Sikken skandale! *Overs. anm.*

Note 8:

Skrubtudse: Oversætteren har af ukendte årsager oversat dyret til en skarnbasse, selv om der ret tydeligt er tale om en padde og ikke et insekt i historien. Jeg har tilrettet teksten fra skarnbasse til skrubtudse. *Red.anm.*